

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ TY. 3510 NUMARALI ŞİİR MECMUASI
(1A-49B) (İNCELEME-METİN VE MESTAP'A GÖRE
TASNİFİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZULLAH DOĞAN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ GAMZE ÜNSAL TOPÇU

ARALIK 2023

BİTLİS

T.C.

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ TY. 3510 NUMARALI ŞİİR MECMUASI
(1A-49B) (İNCELEME-METİN VE MESTAP'A GÖRE
TASNİFİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZULLAH DOĞAN

ORCID:0009-0006-8920-9442

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ GAMZE ÜNSAL TOPÇU

ARALIK 2023

BİTLİS
T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI
ETİK BEYANI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY.3510 Numaralı Şiir Mecmuası (1A-49B) (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi) başlıklı tezde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı; bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. ....../...../202..

Feyzullah DOĞAN

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ YAZIM KILAVUZU UYGUNLUK BEYANI

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY.3510 Numaralı Şiir Mecmuası (1A-49B) (İnceleme-Metin ve MESTAP’a Göre Tasnifi) başlıklı yüksek lisans tezi Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır. ....../...../202..

Tezi Hazırlayan

İmza

Feyzullah DOĞAN

Danışman

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Gamze ÜNSAL TOPÇU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı

İmza

Prof. Dr. Nurullah ULUTAŞ

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAY SAYFASI

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencisi Feyzullah DOĞAN tarafından hazırlanan “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY. 3510 Numaralı Şiir Mecmuası (1A-49B) (İnceleme-Metin ve MESTAP’a Göre Tasnifi) adlı Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, .../...../20.... tarihinde yapılmış ve tezin oy birliği/ oy çokluğu ile kabul/ red edilmesine karar verilmiştir.

JÜRİ:

İMZA

Danışman: Unvanı Adı SOYADI

(Bitlis Eren Üniversitesi) Dr. Öğr. Üyesi Gamze ÜNSAL TOPÇU

Üye: Unvanı Adı SOYADI

(Bitlis Eren Üniversitesi) Doç. Dr. Maşallah KIZILTAŞ

Üye: Unvanı Adı SOYADI

(Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi) Dr. Öğr. Üyesi Metin SAMANCI

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .....tarih ve ..... sayılı kararıyla jüri tarafından kabul edilmiş bu çalışmanın yüksek lisans / doktora tezi olarak kabulü onaylanmıştır.

..../...../20..

Doç. Dr. Mehmet Bakır ŞENGÜL
Enstitü Müdürü

T.C.

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 3510
NUMARALI ŞİİR MECMUASI (1A-49B) (İNCELEME-METİN VE MESTAP'A
GÖRE TASNİFİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Feyzullah DOĞAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gamze ÜNSAL TOPÇU

.....20..

ÖZET

Tez çalışmasında, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY. 3510 numara ile kayıtlı mecmuanın transkripsiyonlu metni oluşturulmuş ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)'a göre tasnifi yapılmıştır. Diğer mecmulardan farklı olarak bir mersiye dışındaki tüm şiirler Koca Ragıp Paşa'ya aittir. Altmış sekiz varaktan oluşan mecmuanın 1a ve 49b varakları tezin konusunu oluşturmuş, 50a-68a varakları atasözü ve deyimlerden oluştuğu için teze dahil edilmemiştir. Mecmuada Koca Ragıp Paşa'ya ait bir telhisat ve Es-Seyid Âta'ya ait daha önce yayımlanmamış bir mektuba da yer verilmiştir. Mecmuada yer alan ve daha önce yayımlanmamış mektup, muhteva açısından değerlendirilmiş ve yine daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış iki şiirin şerhine de yer verilmiştir. Mecmuada 204 şiir yer almaktadır. Bu şiirlerin on dört tanesi Farsça yazılmış, Farsça yazılan bu şiirler latinize edilerek teze dahil edilmiştir. Ekseriyetle gazel nazım şekli kullanılmıştır. Bunun yanında kaside, mersiye, muhammes, tahmis, kıt'a ve matla nazım şekilleri de kullanılmıştır.

Bu çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Girişte, mecmuanın tanımı, sınıflandırılması ve tarihsel süreçteki oluşumu ve gelişimine değinilmiştir. Birinci bölümde, tez konusu olan mecmuanın şekli, muhtevası, daha önce yayımlanmamış mektup ve iki şiirin değerlendirmesi; ikinci bölümde mecmuada şiirleri bulunan şairlerin kısa biyografik bilgilerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde transkripsiyonlu metin; dördüncü bölümde ise Mecmuların Sistematik Tasnif Projesi (MESTAP) tablosu ve sonuç yer almaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: mecmua, Koca Ragıp Paşa, gazel, MESTAP

T.C.
Bitlis Eren University Graduate School
of Education Department of Turkish Language and Literature
İSTANBUL UNIVERSITY RARE WORKS LIBRARY POETRY COLLECTION
TY. 3510 (1A-49B)(ANALYSIS-TEXT AND CLASSIFICATION ACCORDING
TO MESTAP)
Master's Thesis
Feyzullah DOĞAN
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Gamze ÜNSAL TOPÇU
..... 20..

ABSTRACT

In the thesis, the transcribed text of the manuscript registered as TY. 3510 in the Rare Works Library of Istanbul University has been created, and its classification has been carried out according to the Systematic Classification of Manuscripts Project (MESTAP). Unlike other manuscripts, all poems in this manuscript, except for one "mersiye," belong to Koca Ragıb Pasha. The 1a and 49b folios of the sixty-eight-folio manuscript form the subject of the thesis, while the 50a and 68a folios, consisting of proverbs and idioms, are excluded from the study. The manuscript includes a commentary by Koca Ragıb Pasha and an unpublished letter by Es-Seyid Âta. The unpublished letter is evaluated in terms of content, and commentary is provided for two poems that have not been published elsewhere. The manuscript contains 204 poems, with fourteen of them written in Persian, which are transliterated into Latin script for inclusion in the thesis. Primarily, the ghazal poetic form is used, alongside qasida, mersiye, muhammes, tahmis, kıt'a, and matla forms.

This study consists of an introduction and four chapters. In the introduction, the definition, classification, and historical formation and development of the manuscript are discussed. The first chapter covers the form, content, evaluation of the unpublished letter, and two poems related to the thesis topic; the second chapter provides brief biographical information about the poets with poems in the manuscript. The third chapter includes the transcribed text, and the fourth chapter presents the MESTAP table for systematic classification of manuscripts and the conclusion.

KEYWORDS: manuscript, Koca Ragıb Paşa, gazel, MESTAP

ÖNSÖZ

Mecmualar, edebiyat tarihimizde oldukça zengin ve önemli kaynaklar olarak kabul edilir. Bu mecmualar, farklı edebi türlerden eserleri bir araya getirerek geniş bir yelpazede içerik sunarlar. Böylece o dönemin edebi çeşitliliği, akımları, düşünceleri ve yazarları hakkında değerli bilgiler aktarırlar. Keşfedilmeyi bekleyen bu mecmualar, edebiyat tarihçileri, araştırmacılar ve kültürel çalışmalar yapan kişiler için vazgeçilmez birer kaynaktır. Bu mecmuaların incelenmesi, o dönemin edebi atmosferini, toplumsal değişimleri ve yazarların etkileşimlerini anlamak için önemlidir. Aynı zamanda mecmualar, edebiyatın evrimini, farklı dönemlerdeki akımları ve değişen edebi anlayışları gözlemlemek için bir pencere açar. Mecmuaların bu zengin içeriği, edebiyatın ve kültürel mirasın anlaşılması için vazgeçilmez birer kaynak olarak kütüphanelerde keşfedilmeyi beklemektedir. Bu çalışmaya konu olan mecmua, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY. 3510 numara ile kayıtlıdır. 68 varaktan oluşan bu eserin son on sekiz sayfası atasözü ve deyimlerden oluştuğu için çalışmaya dahil edilmedi. Çalışmanın transkripsiyonlu metni hazırlandı ve Mecmuaların Sistematiik Tasnif Projesi (MESTAP)’a göre tasnifi yapıldı.

Tez, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, mecmuanın farklı tanımları yapıldı. Daha sonra mecmuaların ortaya çıkışı, tarihsel süreçteki gelişimi, mecmuaların sınıflandırılması, bu sınıflandırma yapılırken nelere dikkat edildiği, mecmuaların Türk Edebiyatına ne gibi katkılar sunduğu, Mecmuaların Sistematiik Tasnif Projesi (MESTAP)’ın mecmualar ve Eski Türk Edebiyatı’na katkıları sunuldu.

Birinci bölümde; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY. 3510 numaralı mecmuanın genel özellikleri, kaç varaktan oluştuğu, hangi yazarlara ait kaçar şiir barındırdığı, bu şairlerin hangi yüzyıllarda yaşadığı, mecmuadaki Farsça şiir ve bölümleri, mecmuda yer alıp daha önce yayımlanmamış iki şiir ve bir mektubun değerlendirilmesi, mecmuada yer alan nazım şekilleri ve aruz kalıpları belirtildi ve tablolaştırıldı.

İkinci bölümde; mecmuada şiirleri bulunan şairlerin kısa biyografik bilgileri verildi.

Üçüncü bölümde; çeviri yazılı metin hazırlanırken nelere dikkat edildiği, metinde kullanılan çeviri yazılı alfabesi ve transkripsiyonlu metne yer verildi.

Dördüncü bölümde ise Mecnuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) tablosuna, mensur bölümün tablosuna ve sonuç bölümüne yer verildi.

Çalışmamın oluşturulmasında her daim desteklerini esirgemeyen, bilgi ve yönlendirmeleriyle bana ışık tutan kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Gamze ÜNSAL TOPÇU'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ.....	1
Mecmua.....	1
Mecmuanın Tanımı.....	1
Tarihsel Süreçte Mecmua Geleneğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci.....	2
Mecmuaların Sınıflandırılması.....	3
Mecmuaların Türk Edebiyatına Katkıları ve MESTAP.....	5

I. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ T Y. 3510

NUMARALI MECMUASININ TANITIMI

1.1 Mecmuanın Genel Özellikleri.....	10
1.2 Mecmuada Yer Alan ve Daha Önce Yayımlanmamış Bir Mektubun Değerlendirmesi ve İki Şiirin Şerhi.....	11
1.2.1 Mektubun İçeriğinin Değerlendirmesi.....	11
1.2.2 İki Şiirin Şerhi.....	17
1.3. Mecmuanın İçerik Değerlendirme Yöntemleri.....	25
1.3.1 Mecmuanın Muhteva Bakımından Değerlendirmesi.....	25
1.3.2 Mecmuada Şiirleri Bulunan Şairler.....	26
1.3.3 Mecmuada Yer Alan Farsça Şiirler.....	26
1.3.4 Mecmuada Bulunan Şiirlerin Nazım Biçimleri.....	27
1.3.5 Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları.....	27

1.3.6 Mecmuada Karşılaşılan Problemler.....	28
II. BÖLÜM	
MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER VE MÜNŞİLERİ HAKKINDA KISA BİYOGRAFİK BİLGİLER	
2.1 Mecmuada Şiirleri / Nesirleri Bulunan Şair ve Münşiler.....	30
2.1.1 Koca Ragıp Paşa.....	30
2.1.2 Muharrem Efendi.....	37
III. BÖLÜM	
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 3510 NUMARALI MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ	
3.1 Yazılı Metin Çevirisinde İzlenen Yöntem	39
3.2 Metinde Kullanılan Çeviri Yazı Alfabesi.....	41
3.3 Transkripsiyonlu Metin.....	42
IV. BÖLÜM	
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 3510 NUMARALI MECMUANIN MESTAP TABLOSU	
4.1. Mecmuanın MESTAP Tablosu.....	231
4.2. Mensur Bölümün Tablosu.....	252
SONUÇ	253
KAYNAKLAR	254

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	:Adı geçen eser
agm.	:Adı geçen makale
bk.	:Bakınız
C	:Cilt
D	:Divan
G	:Gazel
haz.	:Hazırlayan
H.Y	:Hüseyin Yorulmaz'ın Yüksek Lisans Tezi
K	:Kaside
M	:Mecmua
MESTAP	:Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
No	:Numara
Hız.	:Hazreti
s.	:Sayfa
S	:Sayı
TDK	:Türk Dil Kurumu
TDVİA	:Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
vb.	:Ve benzeri
Yay.	:Yayınları
Yty	:Yayın tarihi yok
yy.	:Yüzyıl
öl.	:Ölüm tarihi
Ö.D	:Ömer Demirbağ'ın Doktora Tezi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	: Mecmudaki Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı ve Şiir Sayıları	26
Tablo 2	: Mecmuada Bulunan Nazım Şekilleri ve Şiir sayıları.....	27
Tablo 3	: Aruz Kalıplarının Mecmuadaki Dağılımı ve Kullanım Sayıları.....	28
Tablo 4	: Çeviri Yazı Alfabesi.....	41
Tablo 5	:MESTAP Tablosu.....	231
Tablo 6	:Mensur Bölümün Tablosu.....	252

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foğraflar

Sayfa

Fotoğraf 1: 49b Sayfasının Sonunda Silik Olduğu İçin Okunamamış İki Beyit....230

GİRİŞ

Mecmua

Mecmuanın Tanımı

Mecmua, edebiyat ve kültür eserlerinin derlendiği, çeşitli yazarların şiirler, hikâyeler, mektuplar ve diğer yazılarından örneklerin bir araya getirildiği bir tür edebi veya kültürel yayındır. Mecmualar, genellikle el yazması olarak hazırlanır ve birçok farklı yazarın katkıda bulunduğu eserlerin toplandığı koleksiyonlar olarak işlev görür. Bu tür yayınlar, belirli bir dönemin edebi ürünlerini yansıtabileceği gibi, belirli bir tema etrafında derlenmiş yazıları da içerebilir. Mecmualar, edebiyatın yayılmasına, tanıtılmasına ve korunmasına katkıda bulunan önemli arşivlerdir ve farklı dönemlerde farklı amaçlarla oluşturulmuşlardır.

Edebiyat terimi olarak "mecmua" el yazısıyla hazırlanan defterlerde, seçme şiir ve yazıların bir araya getirildiği bir tür antoloji veya derleme olarak kabul edilir. Mecmualar, genellikle farklı yazarların eserlerini içerir ve edebiyat eserlerinin paylaşılmasını ve korunmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu defterler, belirli bir dönemin edebi ürünlerini içerebileceği gibi, çeşitli temalar etrafında toplanmış eserleri de içerebilir. Mecmualar, edebiyatın yayılmasına ve korunmasına katkıda bulunan önemli bir kaynak olarak kabul edilir.

Sözlüklerde mecmuanın anlamı şöyledir: Cem kökünden gelmiş olup, toplanarak oluşturulmuş, düzenlenmiş şeylerin tümü, seçilmiş yazılardan ve şiirlerden oluşturulmuş kitap (Devellioğlu, 2008: 65). Seçilmiş yazıların yer aldığı elyazması eser (Pala,2002: 312). metodik bir biçimde bir araya getirilmiş özenle biriktirilmiş yazıların tamamı, koleksiyon (Kubealtı Lugati, 2023).

Mecmualar; tipik olarak bir ya da birden fazla şair veya yazarın din-din dışı, düşünce, nesir veya şiir sistemlerindeki çeşitli bileşenlerden oluşan derlenmiş eserlerdir. Mecmualar ve cönkler arasında büyük benzerlikler vardır. Mecmualar da cönkler gibi başta notlar, hadisler, ayetler, hutbeler, ilahiler, fetvalar, ilaç tarifleri, dualar gibi dini konular ve mektuplar, şarkılar, şiirler, faydalı bilgiler, yemek tarifleri tarihi belge ve kayıtların yer aldığı birer not defteri şeklinde meydana gelmiştir. Daha sonraları konularında farklılaşma başlamış, bu farklılaşma şekil ve tertibe de yansiyarak mecmuanın kendine özgü bir tür olmasının yolunu açmıştır. Böylece telif türü olarak gelişimini tamamlayan

mecmuanın kitap şeklinde yayımlanan diğer yayınlardan farkı kalmamıştır (Uzun, 2003: 265).

El yazması defterlerde seçilmiş şiir ve yazıların bulunduğu bir tür edebiyat terimi olarak "mecmua," edebiyattaki ilk antolojilerden biri olarak kabul edilir. Bu mecmualar, çeşitli yazarların eserlerinin derlendiği, el yazması kitaplardır ve genellikle dönemin edebi eserlerini ve yazarlarını temsil ederler. Mecmualar, edebiyatın tarihini ve çeşitliliğini yansıtan önemli kaynaklardır. (Karataş, 2001:279)

Klasik Türk edebiyatında "mecmua," genellikle belirli bir yazarın veya kimliği belirsiz bir derleyicinin, içeriği kişisel zevke dayalı olarak şekillenen, çeşitli sanatçıların farklı türlerdeki eserlerini bir araya getiren veya tek bir edebi tür veya konu etrafında toplanmış hem şiir hem de düz yazı içeren defterler olarak tanımlanır. (Şenödeyici & Akdağ, 2015: 367-388).

Klasik Türk kültüründe mecmualar sadece dergi veya süreli yayın olarak düşünülmemelidir. Bu mecmualar, yüzyıllardan beri edebiyat alanında önemli katkılarda bulunmuş ve genellikle kişisel beğenileri ve zevkleri yansıtan not defterleri olarak ortaya çıkmıştır. Bu not defterleri zaman içinde tamamlandığında ise mecmualar adını almış ve edebiyatın, kültürün ve sanatın bir araya geldiği önemli kaynaklar haline gelmiştir. Bu mecmualar, dönemin düşünce dünyasını ve sanatsal üretimini yansıtan kıymetli birer tarihi belge olarak kabul edilirler. Dolayısıyla, mecmualar sadece dergi veya yayın değil, aynı zamanda kültürel birikim ve edebiyatın değerli birer parçasıdır. (Kut,1986: 170).

Tarihsel Süreçte Mecmua Geleneğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci

Mecmua geleneğinin kökleri İslamiyet'in ilk yıllarına dayanmaktadır. Arap kültüründe başlayan bu geleneğin etkisi zamanla İran ve Osmanlı İmparatorluğu'na yayıldı ve modern dergi kültürünün temelini oluşturdu. 17. ve 18. yüzyıllarda, genellikle el yazması olarak hazırlanan ve edebi içerikli mecmualar öne çıktı. Tanzimat dönemiyle birlikte ise bu mecmualar, fikri ve kültürel meselelerin tartışıldığı platformlara dönüştü. Servet-i Fünun dergisi, Tanzimat'ın ardından İkinci Meşrutiyet döneminde özellikle sanat ve edebiyat alanında büyük etki yarattı. Bu dönemde, edebiyat, kültür, sanat ve siyaset gibi çeşitli konuları ele alan birçok mecmua yayınlandı. Mecmua geleneği, modern dergi kültürünün temelini atmış ve Cumhuriyet döneminde de Türk edebiyatı ve kültür hayatında önemli bir rol oynamıştır.

İslâm kültüründe mecmualar tarihsel olarak Hz. Muhammed'in hadis yazımına izin vermesiyle ortaya çıkmıştı. Sahabeler; hadisleri kendi seçimlerine, ihtiyaçlarına ve değerlendirmelerine göre bir araya getirerek sahife, cüz ve kitap adları altında ilk derlemelerini yapmışlardı. Bu tür derlemeler, İslâm hadis literatürünün temel taşlarından birini oluşturmuş ve İslâm hukuku, ahlakı, ibadetleri ve inançları üzerinde büyük etkisi olan hadislerin kaynaklarını temsil etmiştir. Bu nedenle, İslâm kültüründeki mecmuaların tarihi, İslâm'ın önemli yazılı miraslarından birini oluşturan hadis literatürünü anlamamıza yardımcı olmuştur. Farslar, Araplar ve Türkler arasında, mecmuaların farklı türlerine dayalı tertip ve biçimlerle yaygınlaşması ve çeşitli ilim alanlarına özgün bir yazım türü olarak gelişmesi, ilk örneklerin ortaya çıkmasından birkaç yüzyıl sonra gerçekleşmiştir. Özel mecmuaları incelediğimizde, bu tarihi kesin olarak belirlemek zor olsa da Osmanlı dönemindeki evrimlerine odaklandığımızda, 17. yüzyılda belirgin bir ilgi görmeye başladıklarını ve 18. yüzyıldan itibaren sayı ve çeşitlerinin belirgin bir şekilde arttığını gözlemlemek mümkündür (Uzun, 2003: 265-268).

İlk örnekleri, belirli bir tertip ve biçime sahip olmadan önce ortaya çıkmıştır. Ancak zaman içinde bu mecmuaların türleri belirginleşmiş ve özelleşmiştir. Bu tarihsel süreç, birkaç asır boyunca gerçekleşmiştir. Özellikle Osmanlı döneminde 17. yüzyılda dikkat çekmeye başlamış, 18. yüzyıldan itibaren ise sayı ve çeşitleri hızla artmıştır. Mecmualar, edebi eserlerden tıp ve bilim alanlarına kadar çeşitli ilim dallarında önemli bir yazım ve bilgi paylaşım aracı olarak kullanılmıştır.

Derleyicinin tercihinine bağlı olarak oluşturulan dergilerin içerikleri genellikle edebiyat alanıyla ilgilidir ve içerdikleri konulara göre isimlendirilirler. Mecmualar işledikleri konulara göre sınıflandırılırlar.

Mecmuaların Sınıflandırılması

Mecmualar üzerine pek çok sınıflandırma yapılmıştır. Bunlarda ilki Agâh Sırrı Levend'in sınıflandırmasıdır:

1. Nazire mecmuaları,
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
3. Türü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,

5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (2014: 166-167).

Mehmet Gürbüz'ün de bu konuda detaylı bir sınıflandırması vardır. Ana başlıklarıyla şu şekildedir:

1. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları,
2. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmuaları,
3. Nazire mecmuaları,
- 4.Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan şiir mecmuaları,
- 5.Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar (2012: 108-112).

Günay Kut ise Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde yer alan "Mecmua" maddesinde sınıflandırmayı şu şekilde yapmıştır:

1. Nazire Mecmuaları
2. Seçme şiir mecmuaları (mecnû'a-i eşâr, mecnû'a-i devâvîn)
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesiyle oluşan mecmualar (mecnû'a-i edviyye, mecnû'a-i tevârih, mecnû'a-i muammeyât, mecnû'a-i münşeât, mecnû'a-i resâ'il gibi)
4. Karışık mecmualar. Bu tür mecmualar nazım nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe, Farsça gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir.
5. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar. (1986: 170)

Tezin konusu olan mecmua, bu sınıflamaya göre 'Karışık Mecmua' kategorisine girmektedir. Mecmuada nazım ve nesir karışık olarak verilmiştir. Ayrıca mecmuada Farsça gazeller de bulunmaktadır.

Mecmuaların Türk Edebiyatına Katkıları ve MESTAP

Mecmualar, edebiyat tarihinin önemli bir parçasını oluşturur. Bir mecmua, genellikle dönemin edebi eserlerini içeren, edebiyat, sanat, kültür ve toplumsal konuları ele alan dergi veya yayındır. Edebî ve kültürel akımların izini sürmek, o dönemin edebiyat zevkini anlamak ve o döneme ait eserleri incelemek için mecmualar çok değerli kaynaklar olarak kabul edilir. İşte mecmuaların edebiyat tarihi araştırmacıları için neden önemli olduğuna dair bazı noktalar:

Dönemin Sanatsal ve Kültürel Akımları: Mecmualar, dönemin edebi akımlarını, sanatsal eğilimleri ve kültürel değişimleri yansıtır. İçerdikleri şiir, hikâye, deneme gibi yazılar ve eleştiriler, o dönemin sanatsal ve düşünsel gelişmelerini anlamak için önemli birer araçtır.

Şairler ve Eserleri: Mecmualar, dönemin önemli şairlerinin eserlerini içerir. Bu eserler, o şairlerin tarzını, tema seçimlerini ve edebi yaklaşımlarını incelemek açısından önemlidir. Aynı zamanda mecmualardaki yazılar, o dönemdeki şairlerin nasıl bir etkileşim içinde olduklarını ve birbirlerinin eserlerine nasıl tepkiler verdiklerini de gösterir.

Edebî Eleştiri: Mecmualar, o dönemin edebiyat eleştirisini de yansıtır. Edebiyat eleştirmenlerinin, şairlerin ve eserlerinin değerlendirmeleri, o dönemde hangi ölçütlerin kullanıldığını ve edebiyatın nasıl değerlendirildiğini gösterir.

Toplumsal ve Siyasal Arka Plan: Mecmualar, içerdikleri yazılar ve konular aracılığıyla o dönemin toplumsal ve siyasal arka planını yansıtabilir. Bu sayede edebiyatın toplum üzerindeki etkileri ve edebiyatın toplumsal gelişmelere nasıl tepki verdiği anlaşılabilir.

Dil ve Üslup Değişimleri: Mecmualar, dil ve üslup değişimlerini de gösterir. O dönemin dil kullanımı, kelime seçimi, cümle yapısı gibi unsurları inceleyerek dilin evrimini takip etmek mümkün olabilir.

Sonuç olarak, mecmualar edebiyat tarihi araştırmalarında önemli birer kaynak olarak kabul edilir. İçerdikleri eserler, yazılar ve değerlendirmeler sayesinde dönemin edebi atmosferini, düşünsel eğilimlerini ve kültürel dinamiklerini anlamak mümkün hale gelir.

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal mecmuaların önemini şu şekilde sıralanmıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmaya yüz tutmuş şairlerin şiirlerine rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen yeni şiirlerine rastlamak mümkündür.
3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine rastlanabilir.
4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği halde nüshası tespit edilemeyen eserlere de rastlamak mümkündür.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşılabiriz. Mecmualarda, zaman zaman şairlerle ilgili biyografik bilgilerde yer alabilir. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşünülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşünülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.
6. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla birlikte, özellikle bir şairin şiirlerine yoğun bir şekilde yer verdiği de görülür. Derleyenin bizzat şairin kendisi olması, edebiyat araştırmalarına katkı sağlayabilir.
7. Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişilerce düzenlenen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın / şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmularında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin gördüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir (2012: 89-91).

Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP)

Mecmualara ilişkin yapılan çalışmaların ortak bir hedeften yoksun ve birbirinden bağımsız olarak yürütölüyor olması sebebiyle bu zengin miras etkili, verimli bir şekilde kullanılamamaktaydı.

Mecmuaların zengin mirasının etkili bir şekilde kullanılması için koordinasyon, dijital arşivler, eğitim, farkındalık çalışmaları, disiplinler arası iş birliği, etkinlikler ve kaynaklar gibi çeşitli adımlar atılabilir. Bu sayede mecmuaların içerdikleri değerli bilgi

ve kültürel miras daha düzenli bir şekilde derlenip daha geniş kitleler tarafından keşfedilebilir ve değerlendirilebilir.

30 Haziran 2012 tarihinde Ankara'da Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı tarafından düzenlenen bir çalıştay, Osmanlı İmparatorluğu döneminde üretilen yazılı ve edebi eserlerin daha sistemli bir şekilde incelenmesi ve sınıflandırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliğin odak noktası, Osmanlı şairlerine ait şiirlerin ve yazılı eserlerin, mecmualar ve cönkler olarak bilinen el yazması koleksiyonlardaki içeriklerinin daha iyi anlaşılması ve düzenlenmesidir. Bu çerçevede, "Osmanlı Şiirinin Hazineleeri: Mecmualar ve Cönkler" adı verilen bir başlık altında gerçekleştirilen çalıştay, bu önemli eserlerin tespit edilmesi ve sınıflandırılması için bir başlangıç noktası oluşturmıştır. Ayrıca, bu girişim, "Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP) adı altında, Mehmet Fatih Köksal liderliğinde yürütülmüştür. Bu proje, Osmanlı dönemi yazılı kültürünü daha ayrıntılı bir şekilde incelemeyi ve bu eserlerin bilimsel olarak sınıflandırılmasını hedeflemiştir. Bu bağlamda, Osmanlı İmparatorluğu'nun yazılı mirasını daha iyi anlayabilmek ve daha düzenli bir veri tabanı oluşturabilmek amacıyla önemli bir adım atılmıştır.

Bu proje, başarıyla yürütüldüğü takdirde, Türkiye'deki kütüphanelerde bulunan tüm şiir mecmualarının dökümünün dört ila beş yıl gibi kısa bir sürede tamamlanması ve edebiyatla ilgili tüm mecmuaların ve cönklerin dökümünün on yıl içinde tamamlanması amacını taşımaktadır. Proje tamamlandığında, bu veriler bir veri bankasında toplanacak ve sonuçta ortaya çıkan tablolar, tez çalışmaları veya araştırmalar için çok önemli bir kaynak oluşturacaktır. Örneğin, Zâtî gibi bir şairin divanında yer almayan şiirlerini araştırmak isteyen bir araştırmacı, bilgisayar başında bu mecmuaları hızlıca tarayarak istediği şiirleri bulabilecek ve hatta bu mecmualardaki en çok kullanılan aruz kalıpları, kafiyeleer, redifler gibi özellikleri kolayca tespit edebilecektir. Ayrıca, mecmualarda yer alan şiir dışı metinler, sosyoloji, tarih, halkbilim, teoloji, etnografya gibi farklı disiplinler için önemli bir veri kaynağı oluşturarak, kültür tarihimizin derinlemesine analizi için zengin bir malzeme sunacaktır. Bu projenin tamamlanmasıyla, Osmanlı dönemi edebiyatı ve kültürüne dair daha ayrıntılı ve erişilebilir bir bilgi kaynağı oluşturulmuş olacaktır. (Köksal, 2012: 425).

Mecmuaların Sistematik Tasnif Projesi (MESTAP), genel olarak belirli bir konuda veya alanda yayımlanmış olan mecmuaların düzenli bir şekilde sınıflandırılması ve

erişilebilir hale getirilmesini amaçlayan bir projedir. Bu projenin genel amaçları şu şekilde sıralanabilir:

Bilgi Erişimini Kolaylaştırmak: Mecmualar sistematik bir şekilde tasnif edildiğinde, araştırmacıların ve bilgi arayanların ilgili konuları daha hızlı ve etkili bir şekilde bulmalarına yardımcı olur. Bu sayede bilgiye erişim kolaylaşır.

Arşiv Oluşturmak: Belirli bir konu veya alandaki bilgilerin tarihsel bir arşivinin oluşturulmasına katkı sağlar. Bu arşiv, gelecekteki araştırmacılar için önemli bir kaynak oluşturur.

Bilimsel Araştırmaları Desteklemek: Bilimsel araştırmaları destekler çünkü ilgili kaynaklara daha kolay ve hızlı erişim sağlar. Araştırmacılar, güncel ve geçmişteki çalışmaları daha iyi inceleyebilirler.

Bilgi Kaynaklarını Korumak: Mecmuaların düzenli olarak tasnif edilmesi, bu kaynakların korunmasına yardımcı olur. Bozulmaya veya kaybolmaya karşı daha dayanıklı bir yapı oluşturur.

Veri Analizi ve İzleme: Mecmuaların sistematik olarak sınıflandırılması, belirli bir alandaki gelişmeleri izlemek ve veri analizi yapmak için önemlidir. Bu, özellikle Eski edebiyat alanında araştırma yapan bireylerin mecmualarla ilgili verileri bir arada bulmasını ve bu verileri kolayca analiz yapmasına imkân sağlar.

Bilimsel İletişimi Artırmak: Sistematik tasnif, bilimsel topluluğun bilgi ve deneyimlerini daha iyi paylaşmasını sağlar. Söz konusu bir mecmuadaki şiirlerin kime ait olduğu, hangi yüz yılda yazıldığı, şiirlerin nazım şekli-birimi, kullanılan aruz kalıpları v.b. bilgileri bir arada bulmasını sağlar. Bu da bilimsel iletişimi artırır ve yeni fikirlerin yayılmasına yardımcı olur.

Bilgi Yönetimi: Mecmuaların sistematik olarak sınıflandırılması, kurumsal bilgi yönetimi stratejilerine katkı sağlar. Bilgi yönetimi, organizasyonların kaynaklarını daha etkili bir şekilde kullanmalarına yardımcı olur.

Bilgiye Eşit Erişim: Mecmuaların sistematik tasnifi, bilgiye eşit erişimi teşvik eder. Bu, farklı bölgelerde veya gruplarda bulunan insanların bilgiye daha kolay erişmelerine yardımcı olur.

Bu genel amaçlar, Mecmuaların Sistemati Tasnifi Projesi (MESTAP)’ın neden önemli olduğunu ve nasıl fayda sağlayabileceğini özetlemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 3510 NUMARALI ŞİİR MECMUASININ TANITIMI

1.1 Mecmuanın Genel Özellikleri

Tezin konusu olan mecmua, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY. 3510 numara ile kayıtlıdır. Mecmuanın bordo renkli bir kapağı mevcuttur ve şirazesinin dağılmaması için kapağın arkasına siyah renkli bir bez yapıştırılmıştır. Kapağın üstünde kütüphane kayıt numarası olan “TY.3510” ibaresi mevcuttur. Mecmua, hem nazım hem de nesir örnekleri barındırır. 68 varaktan oluşan mecmuanın 51 ve 68. varakları atasözleri ve deyimlerden oluştuğu için teze dahil edilmemiştir. Tezin konusu olan ilk 49 varağın 43b, 44a, 44b, 45a, 45b, 46a, 46b, 47a sayfaların tamamı; 47b sayfasının ise ilk üç dizesi nesirden müteşekkildir. Bu nesir kısmında Es-Seyid Âta’ya ait daha önce yayımlanmamış bir mektup mevcuttur. Mecmuadaki satır ve sütun sayıları değişmektedir. Mecmuanın yazımında cetvel kullanılmamıştır. Bazen derkenarlara bazen de beyitlerin arasına daha küçük yazılmış beyitler mevcuttur. 36 ve 41. varakların derkenarlarına ayrı gazeller sıkıştırılmıştır. 47 ve 48. varaklarda, beyitlerin arasına, aşağıdan yukarıya doğru olmak üzere beyitler yazılmıştır. 42b, 43a ve 50a sayfalarının tamamı boş bırakılmıştır.

Mecmuanın yazı türü talik, mürekkep rengi ise siyah ve kırmızıdır. Derleyici; mahlası belirtirken ekseriyetle kırmızı mürekkep kullanmış, bazen de mahlası siyah mürekkeple yazarak mahlasın üstünü çizmiştir. Başlıkların hepsinde kırmızı mürekkep kullanmıştır. Eserde yaprak veya sayfa numarası bulunmamaktadır. Esere 1 den 50 ye kadar “1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b, ... , 50a, 50b” olacak şekilde numara verilmiştir.

Mecmuanın tertip yeri hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir; ancak mürettibi ve tertip tarihi hakkındaki bilgiler 42a sayfasının sonunda mevcuttur. Bu bilgilere göre mecmuanın mürettibi Yahya Ziver’dir. Tertip tarihi “Fi 15 Ca 239” şeklinde belirtilmiştir. Bu da hicri takvime göre “15 Cemaziyel evvel 1239”, miladi takvime göre ise “18 Ocak 1824” tür.

Mecmuada, Koca Râgıb Paşa’ya ait şiirler ve Muharrem Efendi’nin bir mersiyesi yer almaktadır. Mecmua bu yönüyle diğer mecmualardan farklılık arz etmektedir.

1.2 Mecmuada Yer Alan ve Daha Önce Yayımlanmamış Bir Mektubun Değerlendirmesi ve İki Şiirin Şerhi

1.2.1 Mektubun İçeriğinin Değerlendirmesi

Mecmuanın 43b, 44a ve 44b sayfalarında Koca Râgıp Paşa'ya ait bir Telhîsât bulunmaktadır. Bu Telhîsât, Hasan Gültekin'in "Türk Edebiyatında İnşa: Tarihi Gelişimi -Kuram, Sözlük ve Metin (2007)" başlıklı tezinde yer almaktadır. Söz konusu olan tez incelendiğinde mecmuada yer alan Telhîsâtın eksik olduğu görülmektedir. Telhîsâtın transkripsiyonlu metni, tezin 3. bölümünde yer verilmiştir.

Mecmuanın 45a, 45b, 46a, 46b, 47a, 47b varaklarında Hicri 12 Ramazan 1196 tarihinde; Es-Seyid Âta tarafından yazılan bir mektuba yer verilmiştir. Mektup ve mektuba ait değerlendirme:

Mecmuada Yer Alan Mektubun İçeriği

Münşeat, kelime anlamıyla "yazılmış şeyler" olarak tanımlanmakla birlikte, edebiyatta küçük nesir yazıları ve mektupların bir araya getirildiği mecmuaları ifade eder. Bu tür, eskiden nesir yazımında ün kazanmış kişilerin, şairlerin divanlarını oluşturması gibi, nesir alanında uzmanlaşmış bireylerin mektupları ve yazılarını bir araya toplamalarıyla oluşturulurdu.

Kökeni, "inşâ" masdarından türeyen "münşeat" kelimesi, aslında resmi dairelerde çalışan nişancı, tevkîf veya küttâbların resmî belgelerinden, aynı zamanda şair ve edebiyatçıların kaleme aldığı sanatlı düz yazılara kadar uzanan bir genişlik içinde bir anlam yüklüyor. Bu kelime, sadece bir kelimeden öte, bir dönemin düşünce dünyasını, kültürel dokusunu ve toplumsal zenginliğini yansıtan bir kapı gibidir. Türk edebiyatındaki ilk örnekleri XIV. yüzyılda görmeye başlayan münşeatlar, özel ve resmi yazışmaların yanı sıra manzum mektuplar, değişik manzumeler, nutuk, makale, arzuhâl ve duânâmeleri de kapsayan zengin bir içeriğe sahiptir. Bu mecmualar, Osmanlı kültüründe divanlar gibi şiirleri bir araya getiren yapıların yanı sıra, her türlü nesri kucaklayarak, edebiyatın zengin dokusunu işlemişlerdir. Münşeatlar, kelimelerle dokunmuş bir tarih ve düşünsel bir miras olarak, zenginlikleri içinde barındırmaya devam etmektedir. (Pala, 2002:354) (Uzun, 2006: 18-20)

Tez konusu olan bu mecmuanın 45a, 45b, 46a, 46b, 47a ve 47b varaklarında Hicri 12 Ramazan 1196 (Miladi 22Ağustos 1782) tarihinde Es-Seyid Âta tarafından yazılan bir mektuba yer verilmiştir. Mektup iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Miladi 1782 yılında İstanbul’da meydana gelen büyük yangından bahsetmiştir.

Bu yılda meydana gelen yangınlar arasında en yıkıcı olanı, 22 Ağustos 1782’de Perşembe gecesi saat üç sularında Cibali Ayakapı’da bulunan Gül Cami çevresindeki Çingiraklı Mahallesi’nde bir evden başlamıştır. Yangın, tam anlamıyla söndürülebilmesi için altmış beş saati aşan bir süre boyunca devam etmiş ve bu süre zarfında iki buçuk gün boyunca yayılarak büyük bir tahribata yol açmıştır. Ayrıca, I. Abdülhamit yangının ardından gerçekleşen olaylar sonucunda dört ay içinde iki sadrazamı görevinden almıştır. Cevdet Paşa yangında 20.000 evin kül olduğunu belirtmiştir. (Mustafa Efendi, 1994: 2-24) (Cevdet Paşa, 1891: 173-175)

Mektubun ikinci bölümünde ise,

Güzeller birbirine âl iderler varırlar bir âcayîb hâl iderler

Bulurlarsa eger tenhâ mekânî amân virmezler istibdâl idereler

beyitti açıklanmıştır.

Mektup, “Benim se’âdetlu kârındâşım hazretleri!” hitabıyla başlar ve “Birbiriyle istibdâl iderler” mısrasıyla son bulur. Kime yazıldığı tam olarak anlaşılmayan bu mektup, kardeşi ve kardeşi gibi sevdiği bir dostuna yazıldığı tahmin edilmektedir.

Mektubun başlangıcı, ‘Benim saadetli kardeşim’ hitabıyla başlamıştır. İsim vermeden nazik bir hâl hatır sormayla devam ettiği görülmektedir. Ardından, İstanbul’da zuhur eden yangının detaylarına odaklanılmıştır. Mektupta yangından kısaca şu şekilde bahsedilmektedir:

Bahsedilen olay, ramazanı şerifin on üçünde çarşamba gecesi saat üçte Çingiraklı Değirmen yakınlarındaki Seyyid İbrahim Yazıcı’nın evinde çıkan bir yangınla başlamıştır. Yakıcı ateşin sesiyle göğü bile velveleye veren ve yüzü ateş saçan bir dilber gibi Kasapbaşı Çeşme’si ve Üsküblü bölgesini yakarken Yangının ilerlemesi adeta Hz. Ali’nin meşhur kılıcı Zülfikar gibi iki baştan hızla ilerleyerek iki kola ayrılıp ilkin Haydarpaşa’ya doğru ateş saçarak ilerlemiştir. Yangının diğer başı Müftü Hamamı’na yönelip burada müftüden fetva alırcasına Kadı Çeşme’si ve Otlukçu civarlarına bela okur gibi her tarafı kül etmiştir. Buradan da insanları önüne katarak Fatih Camii’sine

yönelmiştir. İnsanlar; kubbeler ve minarelerin de desteğini alarak ateşin camiye yakmasına engel olmuşlardır.

Ateşin etkisi, Akdeniz ve Karadeniz sahillerindeki - mektubun yazıldığı dönemde Ege ve Marmara gibi deniz isimleri kullanılmazdı - medreseleri de içine alarak geniş bir alanı etkisi altına almıştır. Ayakkabılar Çarşısı'ndan başlayarak Saraçhane'ye kadar uzanan yangın, rüzgârın etkisiyle hızla yayılmış ve Küçük Pazar'dan Büyük Ağa Kapısı'na sürüklenmiştir.

Mektubun yazarı, bu olayı anlatırken Ku'an ayetlerine referanslar *“ferīkun fi el-se‘ir”¹* ve *“ke ennehüm bünyānün merşūş”²* ve benzetmeler kullanarak ifade etmiştir. Ayrıca, yangının şiddeti nedeniyle saraylar ve kaleler gibi sağlam yapıların dahi yok olduğuna vurgu yapmıştır.

Bu ateş o derece dehşetli bir şekilde ilerlemiş ki ayette belirtildiği gibi birbirlerine kenetlenmiş taşlardan oluşan sarayları ve kaleleri dahi yakıp yok etmiştir. ‘Kul bunalmayınca Hızır yetişmez’ atasözünün anlamına binaen sarayların ve kalelerin yok olduğunu gören padişah devletin tüm gücünü seferber ederek bu taraftaki ateşi söndürmüştür. O gün cuma gününe denk gelmiş olmasından dolayı kimse cumaya gidememiştir. Herkes kendi dil minaresinden ezan okumuş namaz tekbirlerini ateşin sönmesi için söylemişlerdir. Hatta din adamları yangın günü halkın oruçlarını yemeleri için fetva bile vermişlerdir.

Kötü niyetli bireyler, her çağda ve her coğrafyada varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bir şehir, tamamen yok olma tehdidi altındayken, bu zor durumu kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışan insanlar da mevcuttur. Bu yağmacı grup, yangından kaçan insanların değerli eşyalarını çalmakla meşgul olmuştur. Böylece şehirdeki kaosu daha da artırmışlardır.

Diğer taraftaki yangın, tımarhanedeki insanları dahi etkisi altına almıştır. Ateşin kendisi, adeta kızıl divaneler gibi kontrolsüzce sağa sola saldırmıştır. Sultan Ahmet Meydanı'nı, her iki taraftan selamlarcasına ilerleyerek geçmiştir. Bu noktadan sonra, Halıcılar Köşkü'ne ulaşarak oradaki rengarenk halıları da alevlere teslim etmiştir. Yanan bu rengarenk halılar, ateşin etkisiyle farklı renk tonlarına bürünmüştür. "Kurunun yanında yaş da yanar" atasözüne uygun bir biçimde, yangın bölgesi her yönden o kadar yoğun bir

---

¹ Bir fırka ateştir. (Şura suresi 7.ayet)

² Mü'minler kale taşları gibi birbirlerine kenetlenmişler. (Saf suresi 4. ayet)

şekilde etkilenmiştir ki, o bölgedeki tarihi yapıları, geçmişte yaşanan olayları ve hatta şehrin hafızasını tamamen ortadan kaldırmıştır.

Yazar mektuptaki anlatımında sık sık ayetlerden örnekler vererek duada bulunmayı da ihmal etmemiştir.

“Ya naru künu berden ve selamen”³

“Efāzahümüllahü min ketumati eknān”⁴

Yine mektupta, bu yangının Koca Ragıb Paşa’nın kütüphanesini de etkilediği ifade edilmiştir.

Sekiz cenneti anımsatan İstanbul, yedi cehennem alevini içinde barındıran bu dehşetengiz yangın, neredeyse tüm kent dokusunu ortadan kaldırmıştır. Yangın, üç yüzü aşkın büyük ve küçük camiyi, otuz altı hanı, iki yüz altmış dört hamamı, Yahudi ve Hristiyan ibadethanelerini, evleri ve iş yerlerini tamamen yok etmiştir. Yangında zarar gören tüm yapı ve mekanları saymak, insan zihnini zorlayacak bir durumu ifade edilmektedir.

Mektubun İlk Bölümünün Değerlendirmesi

Mektup formatında kaleme alınmış olan yazı, Miladi 22 Ağustos 1782 tarihinde İstanbul’da meydana gelen büyük yangını betimleler yaparak anlatmıştır. Yangının şiddeti, toplumun tepkileri, yangından etkilenen bölgeler ve yaşanan kaos, yazarın detaylı bir şekilde ele aldığı unsurlardan sadece birkaçıdır. Bu bağlamda, yazının genel anlam ve içeriğini değerlendirmek, olayın tarihsel ve kültürel boyutlarına ışık tutmak adına önemlidir.

Yangının Ortaya Çıkışı ve Yayılma Süreci: Yazının ilk bölümünde, 22 Ağustos 1782 de başlayan yangının seyrine dair detaylar özenle aktarılmıştır. Ramazan’ın on üçüncü gününde Çingiraklı Değirmen yakınlarında başlayan yangın, şehirde adeta bir felakete dönüşmüştür. Rüzgârın etkisiyle hızla yayılan ateş, çeşitli mahalleleri ve semtleri etkisi altına almıştır.

Toplumsal Tepkiler ve İnsanların Mücadelesi: Yangın sırasında toplumun nasıl bir tepki verdiği, insanların kendi mahallelerindeki camilerden okudukları ezanlarla ve dualarla yangına karşı direndikleri vurgulanmıştır. Cumaya denk gelmesi sebebiyle dini

³ Ey ateş! İbrahim’e karşı serin ve selamet ol. (Enbiya 69.ayet)

⁴ “Zamanın kaza ve belalarından Allah’a sığınırım” anlamında bir dua

liderlerin, halkın oruçlarını bozmaları için fetva vermesi, yazının toplumsal ve dini boyutunu ön plana çıkarmaktadır.

Felaketin Yıkıcı Etkileri: Yazının bu bölümü, yangının İstanbul'a verdiği zararları ele almaktadır. Saraylardan medreselere, camilerden ticaret bölgelerine kadar birçok yapının yok olduğu, şehrin tarihi ve kültürel dokusunun büyük bir darbe aldığı vurgulanmaktadır. Ayrıca, yangının kaos ortamını fırsata çeviren yağmacıların da şehirdeki durumu daha da karmaşık hale getirdiği belirtilmiştir.

Yazarın Anlatım Teknikleri ve Kullanılan İfadeler: Mektupta, olayın anlatımında Kuran ayetleri ve benzetmelerin etkili bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu, yazının duygusal bir boyut kazanmasına ve olayın büyüklüğünü vurgulamaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, tarihi ve kültürel referanslar, metni zenginleştiren unsurlar arasında yer almaktadır.

Yazı, 22 Ağustos 1782 tarihindeki İstanbul yangınına süslü bir dil ve detaylı anlatımıyla başarılı bir şekilde aktarmaktadır. Tarihi bir olayı anlatma amacı taşıyan metin, olayın toplumsal, kültürel ve dini etkilerini güçlü bir şekilde yansıtarak okuyucuya derin bir tarihî perspektif sunmaktadır.

Mektubun müellifi Es-Seyid Âta yangınla ilgili bölümü tamamlamış ve ismini yazarak yazılış tarihini not etmiştir. Sonraki varakta:

Güzeller birbirine âl iderler varırlar bir âcayîb hâl iderler

Bulurlarsa eger tenhâ mekânî amân virmezler istibdâl idereler

beyittini yazarak bu beyti açıklamaya başlamıştır. Bu bölümle ilgili herhangi bir başlık kullanmamıştır.

Bu beyit, insan ilişkilerindeki karmaşıklığı ve bu ilişkilerin sağlıklı temeller üzerine inşa edilmesi gerekliliğini vurgulayan bir eleştiri içermektedir. Mektupta bu beyit şu şekilde yorumlanmıştır:

Güzeller birbirlerini aldatırlar. Birbirleriyle konuşurken doğrudan bir iletişim yerine dolambaçlı yollarla, iki yüzlü bir şekilde birbirleriyle ilişkileri olur. Tenha yerlerde birbirleriyle görüşme fırsatları oluştururlar.

İlişkilerde, birbirini aldatma, birbirine söz geçirme veya üstünlük kurma çabası yerine, taraflar arasında eşitlik ve karşılıklı rıza ön planda olmalıdır. Ancak, maalesef,

onlar bu sağlıklı dinamik yerine birbirlerine karşı duydukları nefreti, sevgisizliği ve aldatmayı tercih etmektedirler.

Gençler arasında dürüstlük esastır ve birbirlerine karşı açık iletişim kurmak önemlidir. Karşılıklı anlayış ve sevgi temelinde, birbirlerine karşı kin ve nefret hissi oluşturmamak gerekir. Bir ilişkide, her iki tarafın da birbirinin beğenmediği yönleri doğru bir şekilde ifade etmeleri ve ortaya çıkabilecek sorunları açıkça konuşmaları önemlidir. Ancak, bu açık iletişim eksikliği durumunda, birbirlerini kandırmaya yönelik tutumlar, kalplerinde derin yaralar açabilir.

Güzeller arasındaki ilişkilerin, birbirlerini sevmek, birlikte eğlenmek, öpüşüp koklaşma gibi pozitif unsurları barındırması beklenirken, ne yazık ki, ikinci beyitte belirtildiği gibi, bazen ilişkide birbirlerine sadakatsizlik etme eğilimine girerler. Bu tür bir ilişkide, bir tarafın aldatan diğer tarafın ise sadece aldanmış olarak değerlendirilmesi doğru bir perspektifi yansıtmaz. Aslında, her iki taraf da karşılıklı olarak hem aldatan hem de aldanmış rollerini üstlenmiş olabilir. Bu durum, ilişkinin karmaşıklığını ve her iki tarafın sorumluluklarını içinde barındıran bir dinamik yaratır.

Tenhada buluşan bireyler arasında birbirine zarar vermek, insanlık değerlerine aykırı bir tutumdur. Bu durum, sadece şiirin estetik normlarına değil, aynı zamanda insanlık değerlerine de uymamaktadır. Zira, birbirine kötülük yapmak, insana yakışan bir durum değil, daha ziyade hayvani bir içgüdüyü yansıtan bir durumdur. Nefsani arzuları tatmin etmek ve sonra terk etmek, insani bir durumu ifade etmez. Bu nedenle, insanlar arasındaki düşmanlık ve aldatma gibi olumsuz davranışlar terk edilmelidir. İnsanların birbirlerine korku salarak hüküm kurlmaları, arzu edilmeyen bir durumdur ve bu tür ilişki dinamiklerinden uzaklaşılmalıdır.

Mektubun İkinci Bölümüne Ait Değerlendirme

Bu metin, güzeller arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını ve çoğu zaman toksik dinamiklerin varlığını ele alıyor. Şair, metin boyunca insan ilişkilerindeki samimiyet eksikliğini, dolambaçlı iletişimi ve toplumun genel normlarına aykırı davranışları vurguluyor.

Metnin genel teması, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde açık iletişim, dürüstlük, saygı ve eşitlik ilkelerine vurgu yaparak sağlıklı bir temel oluşturmaları gerektiği yönündedir. Ancak, metin aynı zamanda bu ideal durumun yerine, güzellerin

birbirlerini kandırmayı, aldatmayı ve manipölasyonu tercih ettiği olumsuz bir tabloyu çizmektedir.

Şair, güzellerin تنها yerlerde buluşarak ilişkilerini gizlilik içinde yürüttüklerine dikkat çekerken, bu durumun ilişkilerdeki samimiyetin eksik olduğunu ve bir yüzeyde kaldığını ima ediyor. İronik bir tonla, insanların beklentilerine ters düşen bu toplumsal dinamikleri eleştiriyor.

Ayrıca, güzellerin birbirlerine karşı negatif duygular besleyip, olumsuz eğilimlere kapıldıkları vurgulanarak, sağlıklı ilişki modellerinin sonuçlarına dikkat çekiliyor. Şair, metin boyunca insan ilişkilerindeki zorlukları ve bu zorlukların üstesinden gelme gerekliliğini işliyor.

1.2.2 İki Şiirin Şerhi

Mecmuanın 5b sayfasında yer alan ve Osmanlı hükümdarlarından I. Mahmud ‘a yazılan bir mesnevinin girişı olabileceği gibi mesnevinin başlığında da belirtildiği gibi birkaç beyitlik mesnevi de olabilir. Mesnevinin şerhi şu şekildedir:

BU DAHİ FETHE-İ MEZBÛREDE SÛLTÂN MAHMÛD HÂN HAKKINDA ÇEND BEYT-İ MESNEVİDİR

1. Fâhr-ı şâhân Cem şükûh-i zamân
Mültecâ-yı gürûh-ı dâdârân
2. Hâmi-i havza-i müselmâni
Mâhi-i zûlm u nâbe fermâni
3. Nâmı-veş târz u tavrı heb Mahmûd
Âleme hüsn-i hulkla mevdud
4. Hâdim-i hâk-i hutta-i harameyn
Karn-ı gerdûn-tüvân Zilkarneyn

1. Fâhr-ı şâhân Cem şükûh-i zamân

Mültecâ-yı gürûh-ı dâdârân

Arûz Kalıbı: Fâ'ilatün / Fâ'ilatün / Fâ'ilün

Kelimeler: **Fahr:** övünme, şeref // **Şahân:** şahlar // **Cem:** hükümdar, Hz. Süleymanın namı, İskenderin bir ismi, melik // **Şükûh:** görkem, ululuk // **Mülteca:** Sığınılacak ve iltica edilecek yer // **Güruh:** topluluk, bölük cemaat // **Dâdâr:** adaletli, adil, doğru olan hükümdar

Günümüz Türkçesiyle Nesir: Kendisine iltica edenlere adaletle hükmeden görkemli dönemin şan, şeref ve övünmeyi hak eden padişahısın.

Bu beyitte, kendisine iltica edenlere adil bir şekilde hükmeden büyük bir liderin yüceliği ve padişahlığının övgüsü yapılmaktadır. Beyitte kullanılan dil oldukça resmi ve övgü dolu bir ton içeriyor. "Görkemli dönemin şan, şeref ve övünmeyi hak eden padişahısın" ifadesi, yücelik ve liderlik niteliklerini vurgulayan güçlü bir üslup kullanmaktadır. Beyit, I. Mahmut'u kendisine iltica edenlere adil bir şekilde hükmetmesiyle öne çıkarıyor. Adalet, liderin güçlü ve haklı bir şekilde yönettiğini gösterir. "Görkemli zamanın şanı, şerefi" ifadeleri, liderin dönemi içindeki yüceliği ve ihtişamı vurgular. Bu, liderin zamanının önemli ve büyük bir dönem olduğu fikrini belirtiyor; ancak I. Mahmut dönemi Osmanlı Devleti'nin çok ihtişamlı bir dönemine denk gelmemektedir. Klasik edebiyatta padişaha sunulan şiirlerde aşırı bir biçimde padişahı övmüşlerdir.

2. Hâmi-i havza-i müselmâni

Mâhi-i zûlm u nâbe fermâni

Kelimeler: **hâmi-i havza-i müselmâni:** Müslüman bölgesinin (topraklarının) koruyucusu // **Mâhi:** Mahveden, yakıp yıkan, yok eden // **nâb:** Saf, katışıksız, halis

Günümüz Türkçesiyle Nesir: Müslüman topraklarının koruyucusu olan (padişah) halis fermanıyla zulmü yok ettin.

Beyitte Müslüman topraklarından bahsedilmesi, liderin dini sorumluluklarını yerine getirmeye odaklandığını ve bu topraklarda adil bir düzen kurduğunu belirtir. Halifelik Yavuz Sultan Selim ile birlikte Osmanlı hanedanına geçmiştir. Bu dönemle birlikte Osmanlı padişahları aynı zamanda İslam dünyasının da lideri sayılmaktaydı. Beyitte geçen "Müslüman topraklarının koruyucusu" ifadesi, liderin Müslüman coğrafyasını koruma ve savunma misyonunu vurguluyor. Bu, liderin toplumun güvenliği ve refahını ön planda tuttuğunu gösterir.

3. Nâmı-veş târz u tavrı heb Mahmûd

Âleme hüsn-i hulkla mevdud

Kelimeler: **Heb:** bağışla, lütfet (manasında emir) // **Mevdud :** sevilmiş, kendisine muhabbet edilmiş, aleme güzel huyuyla sevilmiş // **Hüsn-i hulk:** Güzel ahlaklı // **veş:** gibi edatı

Günümüz Türkçesiyle Nesir: Dünyada davranışlarıyla, tarzıyla, güzel ahlakı ile sevilen (ve) nam salan Sultan Mahmud! bizi bağışla!

Bu beyitte, Sultan Mahmut'un güzel ahlakı ve tarzıyla sevilen bir lider olduğu ifade edilerek ondan bağışlanma talep ediliyor. Beyitte vurgulanan "güzel ahlakıyla sevilmiş" ifadesi, liderin toplum tarafından sevilen ve sayılan bir figür olduğunu belirtir. Bu, Sultan Mahmud'un insanlar arasında olumlu bir etki bıraktığını gösterir. "Bizi bağışla" ifadesi ise Sultan Mahmud'dan bir şefkat ve bağışlama talebinde bulunduğu gösterir. Bu, liderden gelecek olan bir iyilik ve hoşgörü talebini içerir.

4. Hâdim-i hâk-i hutta-i haremeyn

Karn-ı gerdûn-tüvân Zilkarneyn

Kelimeler: **Hadim:** hizmetçi // **Haremeyn:** Mekke ve Medine (haramdan arınılmış yer) // **Hutta:** darp, vurmak, zor iş, hasret // **Tüvan:** güç // **Gerdün:** felek, dünya // **Zülkarneyn:** Kuran da adı geçen hükümdar. // **Karn:** asır, boynuz, yüz yıllık zaman, devre

Günümüz Türkçesiyle Nesir: Meşakketli zamanlarda Mekke ve Medine (gibi) güç (gerektiren) toprakların Zülkarneyn misali hizmetini yaptın.

Beyitteki "Zülkarneyn gibi" ifadesi, I. Mahmut'un gücünü ve etkisini oldukça yüksek standartlarla kıyaslamaktadır. Zülkarneyn, Kuran'da geçen bir padişah olarak bilinir ve güçlü bir lider olarak tanımlanır. Bu, I. Mahmud'un büyük bir etki bıraktığını ve tarihsel bir öneme sahip olduğunu gösterir. Mekke ve Medine gibi kutsal topraklara yapılan vurgu, Sultan Mahmud'un yönetimindeki hizmetin özel bir öneme sahip olduğunu ifade eder. Bu, liderin dini ve kültürel bir sorumluluğu yerine getirdiği anlamına gelir.

Bu beyitte telmih ve benzetme sanatları yapılmıştır. Telmih (İma): "Mekke ve Medine gibi" ifadesi, bu toprakların zorlu ve kutsal yerler olduğuna işaret ederek telmih yapmaktadır. Benzetme (Teşbih): "Zülkarneyn misali" ifadesi, kişinin (I Mahmud) hizmetini Zülkarneyn'in hizmetiyle benzeterek güçlü ve etkili bir lider gibi davrandığına vurgu yapar.

Mecmuanın 38a varakında yer alan ve daha önce yayımlanmamış Koca Ragıp Paşa mahlaslı bir gazel yer almaktadır. Gazelin şerhi şu şekildedir:

VELEHU EYDAN

1. Ne zevkdir buna bir yâr-ı sazkârın ola
Safâ-da hem nefesin ğam-da ğam-küssârın ola
2. O denlü kuvvet-i tevfik ve dest-i yârin ola
Felek kepaze-i bâzû-yı iktidârın ola
3. Sefîne ol dil daryâ-neverd kâm ide sen
Tamam-ı vefk-i murâd üzre ruzgârın ola

4. Cu hâle hâne-i ağışuna gele her şeb
Sipîhr-i sinede bir mâh-ı tâb-dârın ola
5. Kemend-i âh felekde şu denlû ola resâ
Ğâzal-ı mehri murâd almasın şikârın ola
6. Nedir bu fikret hûlyâ-nûmunın ey Râgıb
Hemân her emrde tevîk-i bâri yârın ola

1. Ne zevkdir buna bir yâr-ı sazkarın ola
Safâ-da hem nefesin ğam-da ğam-küssârın ola

Arûz Vezni: Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

Redif: -ın ola

Kafiye: -âr

Kelimeler: **Sazkar:** uygun, muvafık // **Safâ:** gönül rahatlığı, huzur, saflık // **Gam:** keder, üzüntü // **Küssar:** kırılan şeyin parçaları

Günümüz Türkçesiyle Nesir: (İnsanın) kendine uygun bir sevgili bulması ne güzel bir duygudur. Rahatlık anında nefesin olur; kederli zamanlarında ise kederini paylaşır, azaltır.

Bu beyit, insanın uygun bir sevgili bulmasının güzelliklerini ve bu ilişkinin getirdiği huzur, destek ve paylaşımın önemini ifade ediyor.

Bir insanın, kendi karakterine ve duygusal ihtiyaçlarına uygun bir sevgili bulması, yaşamında olumlu bir değişim yaratmanın güzel bir yoludur. “Rahatlık anında nefesin olur” ifadesi, sevgilinin varlığının kişiye huzur ve güven verdiğini vurgular. İlişki, sadece mutlu anlarda değil, aynı zamanda zorlu zamanlarda da destek sağlar. “Kederli zamanlarında ise kederini paylaşır, azaltır” kısmı, sevgilinin duygusal anlamda destek olma ve birlikte zorlukları aşma yeteneğine vurgu yapar. Bu, ilişkinin dayanıklılığını ve

derinliğini gösterir. Sonuç olarak, beyit, sevgilinin hayatımıza getirdiği olumlu etkileri ve duygusal bağın değerini vurgular.

2. O denl  kuvvet-i tev  k ve dest-i y  r in ola
Felek kepaze-i b  z -y  iktid r n ola

Kelimeler: **Kuvvet-i tev  k:** kuvvetli yardım // **Dest-i y  r:** yarin eli // **Felek:** talih, g ky z , alem, d nya, kader, g k // **Kepaze:** itibars z, adi, sayg ya m stahak olmayan // **B  z :** kol, g  

G n m z T rk esiyle Nesir: Sevgilinin eli o derece kuvvetle y rd m etsin ki (k t ) talihin itibars z kuvvetinin iktidar na son versin.

Bu beyitte,  airin sevgilisinin g c  ve yard m  arac lı ıyla k t  talihin etkilerinden kurtulma arzusu ifade ediliyor. "Sevgilinin eli o derece kuvvetle yardım etsin ki" ifadesi, sevgilinin etkili ve g  l  bir  ekilde yardım etmesini dile getirir. Bu, sevgilinin destek ve korumasının g  l  oldu unu ifade eder.

"(K t ) talihin itibars z kuvvetinin iktidar na son versin" ifadesi, k t  talihin zayıf ve itibars z oldu unu vurgular.  air, sevgilisinin yard m yla bu zayıf talihin etkilerine kar ı koyarak onun iktidar na son verme umudunu dile getirir. Bu bir nevi umut dolu bir dilek olarak yorumlanabilir,   nk   air sevgilisinin g c n n talihin olumsuz etkilerini bertaraf edebilecek kadar b y k oldu una inanıyor.

3. Sefine ol dil dary -neverd k  m ide sen
Tamam-  vefk-i mur  d  zre ruz  r n ola

Kelimeler: **Sefine:** gemi,  iir mecmuas  // **Neverd:** d nen, gezen, dola an // **K  m:** arzu, istek, lezzet, damak // **Vefk:** uyum, uygun, uygun gelme, mutabakat, muvaf k olma, tesirli dua // **Mur  d:** arzu, istek, emel, ama  // **R  zgar:** zaman, devir, yel, d nya,   m

G n m z T rk esiyle Nesir: Dil deryasını gezmek istersen  iir mecmuas  ol. Dile ine vak f olmak i in tesirli duaların tamam  sana r  z  r  (ittirci g  ) olsun.

 air, dilin bir derya oldu unu ifade ederek, dilin i inde ke fedilmeyi bekleyen zenginliklere atıfta bulunuyor ve aynı zamanda dili deryaya benzeterek te bih sanat n  kullanıyor. Dilin derinliklerini gezmek, belki de anlamların, duyguların ve d   ncelerin

sonsuz okyanusunu keşfetmek anlamına geliyor. "Şiir mecmuası" ifadesi, şairin zihinsel dünyasını şiir aracılığıyla bir koleksiyon gibi düşündüğünü gösteriyor. Her bir şiir, farklı bir deneyim, duygu veya düşüncüyü içerir ve bir araya gelerek bir mecmua oluşturur. Şair, dileklerin gerçekleşmesi için tesirli duaların rüzgâr gibi olmasını diler. Bu, dileklerin hızlı bir şekilde kabul olmasını ve gerçekleşmesini sağlamak için dua gücünün önemli bir faktör olduğunu ifade eder.

Beyit, dilin zenginliği ve derinlikleri üzerine düşünmeye, şairin iç dünyasının bir yansıması olan şiirlerin bir araya gelmesine, aynı zamanda dua gücünün dilekleri hızlandırıcı bir etkisi olduğuna vurgu yapıyor.

4. Cû hâle hâne-i ağışuna gele her şeb
Sipih-r-i sinede bir mâh-ı tâb-dârın ola

Kelimeler: **Cû:** arayan, arama, çay, ırmak // **Hâle:** teyze, hala, parlak daire, nurlu halka, ay çevresinde görülen parlak daire // **Âğış:** kucak // **Şeb:** gece, karanlık // **Sipih-r:** gökyüzü // **Sine:** göğüs, yürek, kalp // **Tâb:** parlaklık, güç, baskı, aydınlatma // **Dâr:** yer, yurt, ev, dünya, darağacı

Günümüz Türkçesiyle Nesir: Aradığın parlak daire her gece kucağına (koynuna) gelsin. Gökyüzünün kalbinde (orta yerinde) parlak bir ay yurt edinsin.

Birinci mısra, kişinin aradığı şeyin veya dileğinin her gece ona ulaşmasını istediğini ifade ediyor. "Parlak daire" metaforik bir ifadedir ve genellikle bir hedefi, başarıyı veya mutluluğu temsil eder.

İkinci mısra, kişinin arzusunun gökyüzünün kalbinde, yani en üst noktasında veya en mükemmel yerde gerçekleşmesini ifade ediyor. "Parlak bir ay yurt edinsin" ifadesi, ayın ışığı veya ayın sembolizmi aracılığıyla aydınlık bir yerde yerleşim yapılmasını temsil eder. Ay, genellikle aydınlık ve ışıqla ilişkilendirilir. Şair, bu beyitte hâle-tâb ve âğış-sine sözcüklerini kullanarak tenasüp sanatını; "Gökyüzünün kalbinde parlak bir ay yurt edinsin" ifadesinde, gökyüzünün kalbi benzetmesi ile istiare sanatını yapmıştır.

5. Kemend-i âh felekde şu denlû ola resâ
Gâzal-ı mihri murâd almasın şikârın ola

Kelimeler: **Kemend:** idam için boyna geçirilen yağlı kayış, uzakta bulunan bir nesneyi yakalamak için üzerine atılan ucu ilmekli uzunca ip // **Âh:** kardeş, dost, feryad etme // **Felek:** talih, gökyüzü, alem, dünya, kader, gök // **Resâ:** Olgun, yetişen, erişen, yetiştiren // **Şikâr:** av, av hayvanı // **Murad:** istek, arzu // **Mihr:** güneş, sevgi, dostluk // **Gâzal:** dişi geyik yavrusu

Günümüz Türkçesiyle Nesir: Ah kemendi şu feleğe bir ölçü (de) yetişse de; murad edilen sevgi (şefkat) ceylanı av olmasa.

Bu beyitte, bir dilek veya arzu ifade edilmektedir. Şair, feleğe hitap ederek hayatın zorluklarına ve sıkıntılara atıfta bulunuyor. Şairin dileği, feleğin belirli bir ölçüde olmasıdır, ki bu da hayatın daha kolay ve adil olmasını ifade etmektedir. Ancak, şairin bu dileği gerçekleşse bile, asıl arzusu olan sevgi ve şefkatin zarar görmemesidir.

Beyitte geçen "murad edilen sevgi (şefkat) ceylanı av olmasa" ifadesi, şairin kalp ve duygusal açıdan değer verdiği bir ilişki veya sevgi durumunu temsil etmektedir. Şair, bu sevginin zarar görmemesini ve masumiyetini korumasını arzulamaktadır. "Ceylan" imgesi, zarif ve masum bir varlık olarak kullanılarak, sevginin savunmasızlığını vurgular.

6. Nedir bu fikret hûlyâ-nümunûn ey Râgıb
Hemân her emrde tevîk-i bari yârın ola

Kelimeler: **Fikret:** fikir, düşünce // **Hûlya:** hayal, kuruntu // **Nümun:** gösteren, benzer // **Hemân:** derhal, hemen // **Tevîk:** yardım etme, uygun kılma, başarılı kılma // **Bari:** hiç olmazsa, en azından, yoktan var eden (Allah), düzgün ve güzel yaratan Allah // **Emr:** emir, buyruk, madde, hadise // **Yâr:** dost, sevgili, aşık, yardımcı

Günümüz Türkçesiyle Nesir: Ey Ragıb! Seni bu hayallere bu kuruntulara sevk eden düşünce nedir? Her hadisede derhal Allah'tan başarılı olmayı iste ki (bu durum) sana yardımcı olsun.

Şair, Ragıb'a hitap ederek (kendine seslenerek) zihninde dolaşan düşünceleri sorguluyor. Kendisinin niçin bu hayal ve kuruntulara kapıldığını anlamaya çalışıyor.

"Her hadisede derhal Allah'tan başarılı olmayı iste ki (bu durum) sana yardımcı olsun." İnsanların zor durumlarında Allah'a yönelmesini ve O'ndan başarı dilemesini öneriyor. Başarı için dua etmenin, Allah'a sığınmanın önemini vurguluyor. Güçlüklerle karşılaştığında hemen Allah'a yönelmenin ve Allah'tan yardım istemenin kişileri sıkıntıdan kurtaracağını belirtiyor.

Beyitin genel anlamı, zorluklar ve düşünce karmaşasıyla başa çıkarken Allah'a güvenmenin ve O'ndan yardım dilemenin önemine vurgu yapıyor.

1.3. Mecmuanın İçerik Değerlendirme Yöntemleri

1.3.1 Mecmuanın Muhteva Bakımından Değerlendirmesi

Mecmuadaki şiirlerin tamamına yakını Koca Râgıb Paşa'ya aittir. Koca Râgıb Paşa, Nabi ekolü olarak da bilinen hikemi tarzın önemli temsilcilerindendir. Aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin 18. Yüzyıl sadrazamlarındandır. 18. Yy. Osmanlı Devleti'nin her alanda çöküş yaşadığı bir dönemdir. Başta teknolojik gelişmeler olmak üzere eğitim, bilim, askeri alanlarda; sanatsal ve kültürel faaliyetlerde Avrupa'nın gerisinde kalmıştı. Bu çöküntü ve geri kalmışlık elbette ki insan kaynaklıydı. Bu dönemde Osmanlı toplumu bilimsel eğitimden uzaklaşmış, dini ve manevi değerleri bir yana itmiş sosyolojik olarak tam bir çöküntü yaşamaktaydı. Koca Râgıb, Osmanlı Devleti'nde en düşük düzeydeki memuriyetten hanedan üyeliği olmayan bireylerin erişebileceği en yüksek makam olan sadrazamlığa yükselmişti. Osmanlı Devleti'ndeki çöküşü devletin her kademesinde gören Râgıb Paşa'yı hikemi tarzda şiir yazmasına yönelten de belki bu durumdu. Devlet yönetimindeki aksaklıkları sadrazam olduğu dönemde gidermeye çalışan Râgıb, şiirleriyle de halkı uyandırmaya çalışmıştı.

Mecmuada en fazla kullanılan nazım şekli 173 şiirle kasidedir. Koca Râgıb, kasidelerinde ve diğer şiirlerinde aşk, tabiat, ahlak, insan sevgisi, kahramanlıklar vb. konular işlemiştir. Mecmuanın sonunda Muharrem Efendi'ye ait bir mersiye bulunmaktadır. Mersiyede Hz. Hüseyin ve ailesine yapılan zulümler, Hz. Hüseyin'in şehit edilişi anlatılır. Mersiye'nin sonunda Yezid ve arkadaşlarına lanetler okunmaktadır.

1.3.2 Mecmuada Şiirleri Bulunan Şairler

Mecmuada farklı nazım şekillerine bağlı olarak 204 şiire yer verilmiştir. Bu şiirlerden sadece biri Muharrem Efendi'ye ait bir mersiye'dir. Geri kalan şiirlerin tümü Koca Râgıb Paşa'ya aittir. Şiirlerin hepsinde mahlas kullanılmamıştır. Mahlas kullanılmayan şiirlerle ilgili araştırma yapılmış ve şiirlerin Koca Râgıb Paşa'ya ait olduğu tespit edilmiştir. Literatür taramasında öncelikle Koca Râgıb Paşa'nın divanı ele alınmıştır. Divanı, 1989 yılında Hüseyin Yorulmaz tarafından Yüksek lisans tezi ve 1999 da Ömer Demirbağ tarafından da Doktora tezi olarak çalışılmıştır. Koca Râgıb Paşa ile ilgili araştırmalar daha önceki tarihlere dayanmaktadır. Ulaşılabilen kayıtlı en eski çalışma Sedit Yüksel'in 1974 yılında Türkoloji Dergisi'nde yayımlanan "Koca Râgıb Paşa'nın Bilinmeyen Gazelleri" adlı makalesidir. Râgıb Paşa'nın eserleri üzerinde edebiyatçılar kadar tarihçiler de araştırma yapmıştır. Her yeni araştırma, yeni bulgular ve bilgilerin gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır ve gelecekte yapılacak çalışmalarda da bu bilgilerin ve bulguların artarak devam edeceği öngörülmektedir.

Tez konusu olarak çalışılan bu mecmuada, Râgıb Paşa'nın eserlerine yönelik önceki çalışmalarda tespit edilmemiş olan altı beyitlik bir gazel, dört beyitlik bir mesnevi ve Es-Seyid Âta'ya ait bir mektup belirlenmiştir. Söz konusu gazel ve mesnevi, tez kapsamında şerh edilerek ele alınmıştır. Ayrıca, mektup muhteva açısından detaylı bir şekilde analiz edilmiş ve tez içeriğine dahil edilmiştir. Mecmuada bulunan şairlerin yaşadıkları yüzyıllar ve şiir adetleri tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Mecmudaki Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı ve Şiir Sayıları

Şairler	Yaşadıkları Yüzyıl	Şiir Adedi
Koca Râgıb Paşa	18. yy	203
Muharrem Efendi	18. yy	1

1.3.3 Mecmuada Yer Alan Farsça Şiirler

Mecmuada Koca Râgıb Paşa'ya ait dört gazel, üç tahmis, dört rubai ve üç tane de beyit Farsça yazılmıştır. Muharrem Efendi'ye ait mersiye'nin bir bölümü de Farsça yazılmıştır. Farsça yazılan bu şiirler ve mersiye'nin bölümü latin harflerine çevrilerek teze dahil edilmiştir.

1.3.4 Mecmuada Bulunan Şiirlerin Nazım Biçimleri

Tez konusu olarak incelenen mecmuada, nazım şekillerinin çeşitlilik gösterdiği gözlemlenmiştir. Mecmuda toplamda 204 şiir bulunmaktadır ve bunlar sekiz farklı nazım şekliyle yazılmıştır. En çok kullanılan nazım şekli gazeldir. Mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve sayıları şu şekildedir:

Tablo 2: Mecmuada Bulunan Nazım Biçimleri ve Şiir sayıları

Nazım Şekilleri	Şiir Sayısı
Gazel	175
Kaside	8
Tahmis	5
Kıta	2
Beyit	4
Muhammes	1
Mesnevi	2
Rubai	7

1.3.5 Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Mecmuada toplam 204 şiir bulunmaktadır. On dört şiir Farsça yazıldığı için incelenmemiştir. On beş farklı aruz vezninin kullanıldığı mecmuada en çok Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün kalıbı kullanılmıştır. Metindeki şiirlerin aruz kalıplarına göre dağılımı şu şekildedir.

Tablo 3: Aruz Kalıplarının Mecmuadaki Dağılımı ve Kullanım Sayıları

Aruz Kalıpları	Şiir Sayısı
Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün	52
Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün	49
Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün	30
Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mef'ilün / Fe'ilün	24
Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün	12
Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün	1
Fâ'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün	1
Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fa'ülün	12
Fâ'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün	11
Fâ'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fa'lün	5
Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün	2
Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ul	2
Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fa'lün	1
Mütefâ'ilün / Fe'ülün / Mütefâ'ilün / Fe'ülün	1
Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün	1

1.3.6 Mecmua Karşılaşılan Problemler

Mecmua talik el hattıyla kaleme alınmıştır, genel itibarıyla okunaklı bir görünüme sahiptir. Ancak mecmua üzerinde çalışırken şu sorunlarla karşılaşmıştır:

Özellikle derkenarlara yazılan beyitlerin görüntüsü iyi olmadığı için okumakta zorlanılmış, divanda aynı şiir bulunarak şiir tamamlanmıştır.

Aralara küçük yazılmış ve sıkıştırılmış beyitlerin tüm harfleri okunaklı olmadığı için beyitler, divana bakılarak tamamlanmıştır. Harfleri tam anlaşılmayan bu beyitler divanda da tespit edilmemiş ise okunmayan bölümlerin görüntüsü alınarak çalışmaya eklenmiştir.

Mecmuadaki bazı beyitlerin kelime veya kelime grupları eksik yazılmıştır. Bu eksik kısımlar Koca Râgıb Paşa'nın Divanı'na başvurulup tamamlanmış ve eklenen kısımlar köşeli parantez “[ ]” içerisinde belirtilmiştir.

Mecmuadaki bazı beyitlerin divandaki beyit sıralamasına göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılık sayfanın altına dipnot olarak belirtilmiştir.

Mecmua, el yazısı nüshası olduğu için yazım esnasında küçük çaplı hatalar yapılmıştır. Özellikle noktalı harflerin –be, te, cim, çim, ha, hı vb.- noktaları bazen gösterilmemiş bazen de sonraki harfin üzerine konulmuştur. Bu tür durumlarda beyitin anlam bütünlüğü dikkate alınarak sözcük tamamlanmıştır.

Mecmuada Farsça gazeller, tahmisler, rubailer ve beyitler mevcuttur. Bu şiirlerin çevirisi yapılmamış olup şiir, Arap harfleriyle yazıldığı gibi metne eklenilmiştir.

Elli varaktan oluşan mecmua, mürettibi tarafından numaralandırılmamıştır. Mecmua, İlk varaktan başlanarak 1a,1b,2a,2b,3a,3b, ..., 50a olacak şekilde numaralandırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUADA ŞİİRİ BULUNAN ŞAİRLERİN TANITILMASI

2.1 Mecmuada Şiirleri Bulunan Şair

2.1.1 Koca Râgıb Paşa (1699-1763)

Hayatı ve Siyasi Kimliği

Koca Râgıb Paşa, Osmanlı Devleti'nde önemli görevlerde bulunmuş bir devlet adamıdır. Bunun yanında Osmanlı devletinde Osmanlı soyundan olmayanların gelebileceği en üst merteye olan sadrazamlık görevini de yapmıştır. Siyasi kimliğinin yanında aynı zamanda önemli bir şair ve düşünce adamıdır. Şiirlerinde aşk, tabiat ve ahlaki temaları işlemiş ve döneminin edebi zevkine uygun şiirler kaleme almıştır.

“18. yy Osmanlı imparatorluğunun sadrazamı, şair, münşi, hattat ve bilge devlet adamıdır. Osmanlı Devleti'nin ilk büyük toprak parçasını kaybettiği Karlofça antlaşmasının yapıldığı yıl olan 1699'da İstanbul'da doğmuştur. Okuma-yazmayı babasından öğrendi Râgıb, eğitim hayatını başarılı bir şekilde tamamlamış ve ilk memuriyetine babasının çalıştığı Defterdarhane kalemünde başlamıştır. Defterdarhanede memuriyet işlerinin inceliklerini kısa sürede kavramış, meslektaşları arasında hızla yükselmiş; bu yükseliş Divan-ı Hümayun katipliğine kadar devam etmiştir. (Mustakîm-zâde,1928: 499). Başarılı ve zeki olması, devlet işlerinde gösterdiği üstün başarıları onu dönemin Bağdat valisi Ahmet Paşa'nın maiyetine verilmesini sağlamıştır. Bağdat'ı kuşatmaya gelen Nadir Şah'ı oyalayarak Osmanlı ordusunun buraya gelmesi için gerekli olan zamanı sağlamış, gelen Osmanlı kuvvetleri İran ordusunu bozguna uğratmıştır. Böylece Koca Ragıp Paşa'nın ünü Osmanlı sınırlarını aşmıştır. (Yorulmaz,1989: 4)

1737 yılında Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya ve Rusya ile olan ilişkilerindeki bazı sorunları çözmek ve barış görüşmeleri yapmak amacıyla bir heyet göndermeye karar vermiş. Râgıb Paşa, Bağdat valisi Ahmet Paşa'nın maiyetinde göstermiş olduğu siyasal başarılarının bir sonucu olarak 1737 yılında sadrazam mektupçuluğuna atanmış; Rusya ve Avusturya delegeleri ile yapılması planlanan müzakerelere katılmak için dönemin Reisü'l-küttabı (Dışişleri Bakanı) Mustafa Efendi'nin başkanlık ettiği kurulun bir delegesi olarak Niemirow'a gönderilmişti. (Uzunçarşılı,1982: 289).

Râgıb Paşa'nın sadrazam mektupçuluğuna atanması ve Niemirow'a yollanması, Osmanlı İmparatorluğu'nun dönemindeki dış ilişkileri ve diplomasisi bağlamında bakıldığında daha önce göstermiş olduğu başarıların bir neticesiydi. Bu heyetin başında Reisü'l-Küttab (Dışişleri Bakanı) Mustafa Efendi bulunmaktaydı. Heyetin bir üyesi olarak Râgıb Paşa, bu önemli görevde yer aldı. Râgıb Paşa, heyet üyelerinden biri olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun çıkarlarını savunmak ve müzakerelerde etkili olmakla görevlendirildi. Bu ve benzeri başarılar ona daha üst mevkilerin kapısını araladı.

Osmanlı Devleti'nin Belgrat'a sefer düzenlemesi ve bu sefer neticesinde imzalanan Belgrat Antlaşması'nda Râgıb Paşa'nın rolü büyüktü. Bu başarılarının bir sonucu olarak 1741'de Râgıb Paşa Osmanlı Devleti'nin Reisü'l-Küttab'ı olmuştu. (Babinger, 1989: 391). Sonraki dönemlerde Osmanlı'nın Levant bölgesinde bulunan ve aynı zamanda liman şehri olan Sayda valisi olarak görevlendirildi. Sayda Valiliği'nin ardından Fırat Nehri'nin kıyısında stratejik bir konuma sahip olan Rakka Valiliği görevine atandı. Son olarak ticaret yollarının kavşak noktasında yer alan ve bölge yönetiminde önemli bir yere sahip olan Halep valiliğine layık görüldü. Râgıb Paşa'nın Sayda, Rakka ve Halep valiliklerinde imar çalışmaları yapması ve asayişin korunması gibi görevlerde bulunması, Osmanlı İmparatorluğu'nun bu bölgelerdeki idari ve askeri ihtiyaçlarını karşılamak için görevlendirilen yetenekli bir devlet adamı olduğunu göstermektedir. (Baykal, 1988: 594-596). Dönemin sadrazamı Bahir Mustafa Paşa, kendi yerine atanmasından korktuğu için Ragıp Paşa'nın İstanbul'a gelmesini engelleyerek onu Şam valisi olarak atamayı düşünmüş ancak; bu planı kısa süre sonra bozulmuştur. Bahir Mustafa Paşa görevden alınarak yerine Koca Râgıb Paşa atanmış ve 1757 de İstanbul'a gelerek, yeni görevine başlamıştır" (Danişmend, 1972: 39).

Râgıb Mehmed Paşa, devlet hizmetlerine en alt düzeylerden başlayarak, aşama aşama ilerleyip çeşitli idare ve siyaset konularında aktif roller üstlenmiş, devletin tüm kademelerinde görev alarak tam anlamıyla yetkinleşmişti. Kendisi, içeriden yetişen üstün niteliklere sahip bir devlet adamı olarak Osmanlı İmparatorluğunun sadrazamı olmuştur. Bu görev, Osmanlı topraklarında yaşayıp Osmanlı hanedanından olmayanların gelebilecekleri en yüksek mertebeydi. Sultan III. Osman'ın vefatının ardından tahta geçen Sultan III. Mustafa, Ragıp Mehmed Paşa'ya olan güveni nedeniyle onu sadrazamlıktan almamıştı. Râgıb Mehmed Paşa, Sultan III. Mustafa döneminde de sadrazam olarak görevine devam etmiş. Bu, onun geçmişteki başarıları ve yetkinliği sayesinde Sultan III. Mustafa tarafından takdir edildiğini göstergesiydi. Râgıb Paşa, Osmanlı tarihinde,

hayatının sonuna kadar sadrazamlık görevine devam eden nadir şahsiyetlerden biridir. (Demirbağ,1999: 6-12)

Râgıb Paşa'nın sadrazamlık dönemi, Avrupa devletleri arasında büyük kargaşaların olduğu ve Yedi Yıl savaşlarının yaşandığı bir dönemdi. Ancak Râgıb Paşa bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun dış ilişkilerinde izlediği barışçıl politikalar, imparatorluğun o dönemde büyük ekonomik ve siyasi sıkıntılar yaşamasını engelledi. Râgıb, Avrupa'daki savaşlardan uzak durmanın ve barışçıl politika izlemenin Osmanlı devletinin hayatta kalması için çok önemli olduğunu düşünüyordu. (Beydilli,1985: 37). Râgıb Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun zorlu bir döneminde sadrazam olarak görev yapmış ve ülkenin istikrarını sağlamaya çalışmış bir devlet adamıydı. 8 Nisan 1763 tarihinde Ramazan'ın yirmi dördünde cuma gecesı vefat etti. (Danişmend, 1972: 41). Râgıb Paşa, sadrazam olduğu dönemde Laleli de kendi adına inşa ettirdiği kütüphanenin bahçesine defnedildi. (Süreyya, 1971: 359).

Râgıb Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme döneminde önemli bir devlet adamı olarak bilinir. İmparatorluğun zorlu ve karmaşık dönemlerinde sadrazamlık görevini üstlenmiş ve ülkenin istikrarını sağlamaya çalışmıştır. İki farklı padişah döneminde sadrazamlık yapması, onun politika ve yönetimdeki başarısını göstermektedir. Râgıb Paşa'nın Laleli'de inşa ettirdiği kütüphane, onun kültürel ve eğitimle ilgili katkılarının bir sembolü olarak kabul edilir. Bu kütüphane hem bilgiye erişimi teşvik etmek hem de kültürel mirası korumak amacıyla kurulmuş önemli bir kurumdur. Bunun yanı sıra Râgıb Paşa'nın döneminde gerçekleştirdiği reform ve düzenlemeler de Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetiminde önemli bir rol oynadı. Bu reformlar, imparatorluğun daha etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesine katkı sağladı. Ancak Râgıb Paşa'nın sadrazamlık dönemi, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme ve çöküş dönemine denk geldiği için büyük zorluklarla karşı karşıya kalındı. İmparatorluğun iç ve dış sorunlarıyla mücadele etmek zorundaydı ve bu süreçte istikrarı sağlamak oldukça güçtü.

Sonuç olarak, Râgıb Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihsel bir döneminde önemli bir rol oynayan devlet adamıdır. İmparatorluğun zorlu koşullarında görev yapmış ve kültürel katkılarıyla da anılmıştır.

Edebi Şahsiyeti

Râgıb Paşa, 18. yüzyıl divan edebiyatında hikemi tarzın önemli temsilcilerinden biridir. Şiirlerinde genellikle aşk, tabiat, ahlak gibi temaları işlemiştir. Ayrıca döneminin sosyal ve kültürel yapısını yansıtan şiirlerin mevcudiyeti de fazladır. Toplumsal meselelere dair düşüncelerini şiirlerine yansıtarak, edebi eserleriyle döneminin bir aynası olmuştur. Divan edebiyatının geleneklerine bağlı kalarak gazel, kaside, rubai gibi nazım birimlerini kullanmıştır. Koca Râgıb Paşa'nın şiirlerinde hoşgörü, insan sevgisi ve doğaya olan hayranlık gibi değerler sıklıkla kendini gösterir. Bu unsurlar, onun eserlerine duyduğu hassasiyeti ve içtenliği yansıtır. Şiirlerinde zarif bir üslup kullanmış, klasik divan şairlerinin izinden gitmiştir.

Râgıb Paşa, Türk edebiyatının Nabi ekolü içerisinde öne çıkan ve Nabi'nin yanı sıra kendi dönemindeki şairler arasında belirli bir alanda daha üstün kabul edilen bir şairdir. Onun şiirlerinin ayırt edici özellikleri arasında, dilin çağdaşlığı ve sadeliği ön plandadır. Ragıp Paşa, şiirlerinde abartılı ifadelerden ve süslü dil kullanmaktan kaçınarak, doğrudan ve özlü bir ifade tarzını benimsemiştir. Ayrıca, tasvirler ve temsiller konusunda darbimesel bir anlatım tercih etmiş, yorumlarını ise doğrudan tabii çevresinden alınmış canlı gözlemler üzerine kurmuştur. Râgıb Paşa'nın şiirleri tasarlanmış veya yapay bir üslup yerine, içten ve tabii bir ifade biçiminde sunulmuştur. Bu nedenle Râgıb Paşa, Nabi ekolünün en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilir (Gibb, 1999: 333).

Ahmet Refik'in yazısında Koca Râgıb Paşa'nın sadrazamlık döneminden şu şekilde bahsedilmiştir: İstanbul, bu dönemde görece sakin ve istikrarlı bir ortama sahipti. Ragıp Paşa, bu sakinliği sürdürmeyi kendi kişisel amacı olarak benimsemişti. Bu durum, dönemin siyasi ve toplumsal koşullarının bir yansıması olarak kabul edilebilir. Bu dönemde, edebiyat ve şiir büyük bir değer taşıyordu. Râgıb Paşa'nın yazdığı gazeller, özellikle edebiyat çevrelerinde büyük bir ilgi ve takdir görmekteydi. Şiirleri, geniş bir okuyucu kitlesi tarafından ilgiyle takip ediliyor ve yaygın bir şekilde okunuyordu. Râgıb Paşa'nın şiirlerinde, sıkça Boğaziçi ve doğa temalarına yer verdiği görülmektedir. Bu ifadelerden Koca Râgıb Paşa'nın, İstanbul'un sosyal hayatında ve edebiyat çevrelerinde büyük beğeni toplayan bir şair olarak tanımlandığı söylenebilir. Onun şiirlerinden, özellikle gazellerinden, edebiyat tarihçileri ve tezkireciler ortak bir şekilde övgüyle bahsederler. Koca Râgıb her ne kadar Hikemi tarzda şiir yazsa da bunları Nedimane bir söyleyişle harmanlayarak sunduğu için gazelleri İstanbul'un eğlence hayatında ve edebiyat çevrelerinde beğenilmiştir (Refik, 1999: 260) (Bursalı, 2009: 190).

Bilim çalışmalarını finanse etmesi ve bir kütüphane kurma çabası, hattatlık becerileri, kitaplara ve okumaya olan ilgisi, onun bir kültür figürü olduğunun açık göstergeleridir. 18. yüzyılda, Nabi'nin başlattığı hikemî şiir tarzının önemli bir mirasçısıdır. Nabi'nin izinden gitmekle birlikte kendine özgü bir şiir tarzı geliştirmeyi başarmıştır. Şiirleri öğretici ve ahlaki bir içeriğe sahiptir ve lirik özellikler taşımazlar. Halk arasında Râgıb Paşa'nın ününü artıran özellikle mısra-ı berceste örneklerinin bulunduğu dizelerdir. Bu dizeler, atasözleri gibi halk arasında dilden dile dolaşmıştır. (Mengi, 2008: 247).

“Meyân-ı güft-güda bed-meniş ihâm ider kûbhun

Şecâat arz iderken merd-i kıbtî sirâkatın söyler” G.39/5 (Demirbağ,1999: 321)

“Bozulmuş karaktere sahip olanlar, konuşurken kusurlarını farkında olmadan ele verirler. Kıbtî Bey / Erkek Çingene, yiğitlikleri hakkında konuşurken kendilerine ait olumsuz özellikleri, özellikle hırsızlıklarını dile getirirler.”

Râgıb Paşa'nın eserlerinde tasvir ettiği karakterler ve olaylar, günlük yaşamın sıkça karşılaşılan durumlarına dair belirgin bir paralellik sergiler. Bu durum, günümüzdeki sosyal ve siyasi ortamda insanlar arasında kullanılan atasözleriyle benzerlik taşıdığına işaret etmektedir. Râgıb Paşa'nın eserleri, toplumsal dinamiklerin gözlemlenmesi açısından önemli verilere sahip olabilir ve bu veriler, günümüz atasözlerinin kökenlerini aydınlatma potansiyeline sahiptir.

Koca Râgıb Paşa'nın Divanı'nı doktora tezi olarak inceleyen Ömer Demirbağ'ın Râgıb Paşa ile ilgili görüşleri ise şöyledir: Bu yüzyılda, divan edebiyatının önde gelen isimleri olan Nefî, Naili, Neşâtî gibi şairler, aynı zamanda Râgıb'ın da izlediği bir yolu temsil eden Türk Sebk-i Hindî ekolünün öncüleridir. Sebk-i Hindî tarzının, daha "yerel" olarak kabul edilebilecek bir diğer akım ise Nabi'nin öncülüğünü yaptığı "Hikemî" tarzıdır. Râgıb'ın şiirlerinin büyük bir bölümünün Hikemî tarza uygun olduğu kabul edilmektedir. Sebk-i Hindî tarzı, içsel insan ruhunun esrarengiz derinliklerini yorumlarken, Hikemî tarz, daha nesnel ve mantıklı bir yaklaşımla düşünceleri ifade etme amacını taşır. Bu iki tarzın, Nâbî'nin döneminden sonra, özellikle bu yüzyılda Râgıb'da ve yüzyılın sonunda Şeyh Gâlip'te olgunlaşmış olduğu ifade edilebilir (Demirbağ, 1999: 25-26).

Sadrazamlığı edebi kişiliğinin önüne geçmiş olsa da bilgi ve birikimini şiir yoluyla yaymaya çalışan Koca Râgıb, dönemin önemli şairleri arasında gösterilmiştir. Bilim çalışmalarına sağladığı destek, eğitime, kültüre verdiği önemle birlikte, aynı zamanda bir sanat koruyucusu olarak da tanınmış bir kimliğe sahip olmasını sağlamıştır. Bu kimliğini sadrazamlık döneminde de devam etmiştir. Bunu, kendi adına kütüphane inşa ederek göstermiş; ama kütüphanenin bitimini görmeden vefat etmiştir.

Râgıb Paşa, Sebk-i Hindî akımının bir temsilcisidir. Bu akım, geleneksel divan edebiyatının sınırlarını genişleten ve yeni bir estetik anlayışını benimseyen bir tarza işaret eder. Ragıp Paşa'nın şiirlerinde bu akımın etkileri görülür; ama daha çok Nabi ekolü olarak bilinen "Hikemi" tarzda şiirler yazmıştır. Râgıb Paşa, dil ve üslup konularında ustalığını sergiler. Şiirlerinde zengin bir kelime hazinesi ve ustalıkla bir dil kullanımı dikkat çeker. Aynı zamanda klasik divan şiirinin teknik özelliklerini başarıyla uygular. Şiirlerinde aşk, sevgili, tabiat güzellikleri gibi klasik divan edebiyatı temalarının yanı sıra sosyal ve toplumsal meselelere de değinir. Din, adalet, insan ilişkileri gibi konuları işler. Râgıb Paşa, zamanının sosyal ve siyasi sorunlarına eleştirel bir bakış açısı getirir. Şair, eserlerinde insanların davranışlarına ve toplumun değerlerine dair düşündürücü sorular sorar. Şairin, halk arasında atasözleri gibi dilden dile dolaşan mısra-ı berceste örnekleriyle ün kazanmış beyitleri bulunmaktadır. Bu, halkın Râgıb Paşa'yı anlayabileceği ve takdir edebileceği bir şair olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Râgıb Paşa, divan edebiyatının klasik geleneğini sürdürürken, yeni bir estetik anlayışını benimseyen ve toplumsal meselelere duyarlı bir şair olarak öne çıkmıştır.

Kocâ Râgıb Pâşâ'nın Eserleri

1.Dîvân: Sadrazamlık görevi esnasında Râgıb Paşa'nın çalışma arkadaşı olan Mustahkim-zâde Süleyman Sadeddin'e göre, Râgıb Paşa kendi yaşamı boyunca şiirlerini bir divan halinde derlememiştir. Ancak daha sonraları, bu görev Mustahkim-zâde tarafından, özenle yerine getirilen bir süreç sonucunda gerçekleştirilmiştir. Koca Râgıb Paşa'nın şiirleri titizlikle derlenmiş ve düzenli bir şekilde bir araya getirilmiştir. (Mustahkim-zâde, 1928: 450)

2.Terceme-i Matla'u's-Sa'deyn: Râgıb Paşa'nın eseri, Abdurrezak Semerkandi'nin "Matla'u's-Sa'deyn" adlı eserinin özel bir bölümünün çevirisini içermektedir. Bu çalışma,

1304 ile 1450 yılları arasında yazılmış olan İran Moğolları'nın tarihini Farsça olarak kaydeden bir esere dayanmaktadır. (Bursalı, 1972: 309).

3.Terceme-i Ravzâtu's-Safâ: Bu eser, Mir-hand'ın ünlü eserinin bir çevirisidir, ancak tamamlanmamıştır. (Hammer, 1994: 338).

4.Tahkîk ve Tevfîk: Bu eser, İran ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki gerginlikleri azaltma ve Şii-Sünni mezhepler arasındaki ayrılıkları ortadan kaldırma hedefiyle yazılmıştır. (Bursalı, 1972: 309).

5.Sefînetü'r-Râgıb ve Defînetü'l-Metâlib: Bu eser, çeşitli Fen Bilimlerinden bahseden ve Arapça olarak yazılmış bir çalışmadır.

6.Münşeât: Râgıb Paşa'nın Reisül-Küttap olarak görev yaptığı zaman hazırladığı telhislerin daha sonra Ahmet Nüzhet Efendi tarafından düzenlenerek bir araya getirildiği bir inşa mecmuasıdır. Bu mecmuanın baş kısmında Râgıb Paşa'nın biyografisini içeren bir bölüm de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, münşeât bölümünde Fethiyye-i Belgrad, Huneyniye ve Taifiyye gibi zaman zaman müstakil bir eser gibi yazılan metinlerle Nabi'nin Siyerine yazdığı bir zeyl de yer alır. Bu eserler edebi açıdan büyük bir öneme sahiptir. (Yorulmaz, 1989: 49)

7.Mecmû'a: Bu eserde, Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç farklı dilde nesir ve nazım türünde birçok edebi yazıya ek olarak Râgıb Paşa'ya ait resmi ve gayri resmi yazılar da bulunmaktadır. Baş bölümünde, alfabetik olarak sınıflandırılmış mısralar veya beyitler yer almaktadır. Ardından, çeşitli nazım biçimleriyle yazılmış altmış beş kaside bulunmaktadır. Bu kasideler genellikle devlet büyüklerine yazılmıştır ve Râgıb Paşa'nın Divan'ında nadiren bulunur. Risaleler arasında Aruz Risalesi, hendese ve cebire dair yazılar içeren cüzler gibi konulara odaklanan eserler de yer almaktadır. Bu eserin müellif tarafından yazılan nüshası Murad Molla Kütüphanesi'nde 1468 numarada bulunmaktadır ve edebiyat araştırmaları için önemli bir kaynaktır. Râgıb Paşa'nın Divan'ından sonra incelenmesi gereken önemli eserlerden biridir (Yorulmaz, 1989: 48)

8.Arûz Risâlesi: Bu eserde Râgıb Paşa tarafından aruz kurallarıyla ilgili bilgiler sunulmuştur.

9.Hüneyniyye ve Tâ'ifiyye: Hz. Muhammed'in Hüneyn Gazvesi ve Taif seferlerini anlatan dini bir eserdir (Mutlu, 1963: 14).

10.Fethiyye-i Belgrad: Bu eserde, 1730 yılında Avusturya ile yapılan savaşlar sonucunda Belgrad Kalesi ve diğer bazı Balkan bölgelerin Osmanlı İmparatorluğu'na katıldığına dair bilgilere yer verilmektedir. Ayrıca, Belgrad antlaşması hakkında bilgiler sunulurken, bu antlaşmanın imzalanmasına katılan Sadrazam Hacı Mehmet Paşa'nın hizmetleri ve siyasi yetenekleri hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Bu eser, Sultan I. Mahmud adına yazılmıştır. (Yorulmaz, 1989: 49)

Bütün bu eserler incelendiğinde Râgıb Paşa'nın onca devlet işleri arasında bu işlere de zaman ayırarak büyük bir tarihçi, güçlü bir şair, iyi bir mütercim olduğu görülecektir. Türkçe, Arapça ve Farsça'ya hâkim olması, bu üç dilde yazı yazması şiir söylemesi, tercümanlık yapması onun geniş kültürü ve pratik zekasının apaçık delillerindendir.

2.1.2 Muharrem Efendi

Mersiyeler, acıyı, hüznü ve trajediyi ifade eden şiirsel eserlerdir. Bu eserlerde, şairler genellikle ağlayarak ve dramatik bir üslupla Kerbela'daki olayları tasvir ederler. Ayrıca, bu olayın dini ve insani boyutları üzerinde derinleşen düşünceleri de içerebilirler. Mersiyeler genellikle ağlatıcı ve yürek parçalayıcı bir dille yazılır ve dinleyenlerin duygusal olarak etkilenmelerine neden olabilir. Bu gelenek, aynı zamanda toplumsal bir dayanışma aracı olarak da işlev görmektedir ve Muharrem ayında bir araya gelen topluluklar bu eserleri birlikte okuyarak ve dinleyerek bir yas süreci yaşarlar.

"Mersiye" kelimesi, sözlükte "ölenin iyiliklerini anıp ağlamak, onun hakkında ağıt söylemek" anlamında Arapça masdar olan "mersiye (risâ')" kelimesinden türemiş olup, "bu amaçla söylenen sözler" manasında bir isim olarak da kullanılmaktadır. Mersiyeler, genellikle ölen kişinin erdemlerini anlatan, ona olan saygı ve hürmeti ifade eden şiirsel eserlerdir. Bu tür eserler genellikle ağıt niteliği taşır ve hüznü bir atmosferde sunulur. (Toprak, 2004: 215)

Mecmuda mevcut olan mersiyede, Hz. İmam Hüseyin'in ve onunla birlikte Kerbela'ya gelen aile üyelerinin, özellikle de çocukların ve kadınların maruz kaldığı zorluklar ile şehadetleri ayrıntılı bir biçimde tasvir edilmektedir. İmam Hüseyin ve taraftarlarının Kerbela'da susuzluk ve açlıkla mücadele ettikleri, bu zor şartlar altında yaşadıkları sıkıntılar vurgulanmaktadır. Şehitlerin son anları, çatışmaların detayları ve

yaşanan acılar detaylı bir şekilde ifade edilmektedir. Bununla birlikte, mersiyede Yezid ve taraftarlarına yönelik lânet okunmaktadır.

Bu çalışmada yer alan mersiye 119 beyitten oluşur. Bu beyitlerin 10'u Farsça yazılmıştır. Mecmuanın 48, 49, ve 50. varakalarında yer alır.

Yapılan literatür taramasında Muharrem Efendi ile ilgili kesin bilgilere ulaşılmamıştır. Kerbela Mersiyeleri'ni Doktora tezi olarak derleyen Bünyamin Çağlayan mecmuada bulunan mersiye de çalışmasında yer vermiştir. Mersiyeleri derleyen şairler hakkında bilgi vermeyen Çağlayan, Muharrem Efendi'nin isminin yanına (öl: 1861) ibaresini eklemiştir.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde Muharrem Kâmi Efendi ve Muharrem Resmi Efendi adında iki kişi ile ilgili bilgi vermiş, her iki yazarın / şairin 17. Yüzyılda yaşadıkları belirtilmiştir. Muharrem Resmi Efendi'nin ölüm tarihi 1674/1675 olarak yazılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 3510 NUMARALI MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

3.1 Yazılı Metin Çevirisinde İzlenen Yöntem

1. Metinlerin tanımlanmasında, bilimsel metin çalışmalarında kabul gören transkripsiyon alfabesi kullanıldı.
2. Mecmuaya varak-sayfa numarası verilmemişti. Birinci varaktan başlanarak numara verildi
3. Metin içindeki şiirlerin sıralanmasında mecmuadaki düzen göz önünde bulundurularak gerçekleştirildi.
4. Başlığı doğru şekilde yazılan şiirler orijinal başlıklarıyla eklendi. Başlığı olmayan, eksik veya yanlış yazılan şiirler ise köşeli ayraç “[ ]” içerisinde düzeltilerek eklendi.
5. Mecmuadaki şairlerin şiirleri, varsa yayınlanmış divanları ile karşılaştırıldı ve farklılıklar dipnotta açıklandı. Ayrıca, mecmuada yer alıp divanda bulunmayan beyitler ve bentler de dipnotta özellikle vurgulandı.
6. Mecmuada olmayıp divanlarda bulunan beyit ve bentler metne dâhil edilmedi.
7. Mecmuada kullanılan aruz vezinleri başlık altına italik olarak eklendi.
8. Farsça'da "vav-ı ma'düle" içeren kelimeler, "◌" sembolü ile işaretlendi.
10. Çalışılan metnin üzerinde noktalama işaretleri kullanılmadı.
11. Harfleri tam olarak belirgin olmayan veya silik olduğu için emin olunmayan kelimelerin sonuna soru işareti "?" eklendi.
13. Mecmuatta okunamayan pasajlar "... " ile işaretlendi ve bu kısımların mecmuadaki görüntüleri eklendi. Ayrıca, bazı okunamayan kısımlar divanlar ve diğer kaynaklar kullanılarak tamamlandı; bu durum dipnotlarda belirtildi.
14. Metin düzeltilirken sonradan eklenen harf ve kelimeler, köşeli parantez “[ ]” içinde gösterildi.
15. Girişte, I. bölümde, II bölümde ve sonuç kısmında “Times New Roman”; III. bölüm olan mecmuanın transkripsiyonlu metni ve IV. bölüm olan MESTAP tablosunda ise

“Times Turkish Transcription” yazı tipi kullanıldı. Tezin tamamında 12 punto kullanıldı ancak; MESTAP tablosunda 9 punto ve dipnotlarda da 10 punto büyüklüğü tercih edildi.

16. MESTAP tablosunda, mecmuadaki her şiir için aşağıda belirtilen bilgileri içeren bölümler oluşturuldu ve mecmuadaki şiirler bu bölümlere göre sıralandı: sayfa numarası, şairin mahlası, şiirin matla ve makta beyti/ilk ve son bendi, şiirin nazım şekli/birimi, şiirin nazım türü, şiirin aruz vezni ve açıklamalar.

17. Şiirlerde bulunan özel isimler büyük harfle yazıldı.

18. Tahmis yapılırken tahmis yapılan beyitler italik ve altta yazıldı. Sonradan eklenen mısralar talik ve üstte yazıldı.

19. Mecmuadaki Farsça şiirler ve mersiyeedeki on beyitlik bölüm latinize edildi.

Tablo 4: Çeviri Yazı Alfabeti**3.2 Metinde Kullanılan Çeviri Yazı Alfabeti**

ع	آ, ا	ش	Ş,ş
ب	Ā,ā,A,a	ص	Ş,ş
پ	B,b	ض	Ž,ž,D,d
ت	P,p	ط	Ṭ,ṭ
ث	T,t	ظ	Z,z
ج	Ṣ,ṣ	ع	‘
چ	C,c	غ	Ġ,ġ
ح	Ç,ç	ف	F,f
خ	H,h	ق	K,k
د	Ḥ,ḥ	ک	K,k,G,g,Ñ.ñ
ذ	D,d	ل	L,l
ر	Z,z	م	M,m
ز	R,r	ن	N,n
ژ	Z,z	و	V,v,O,o,Ö,ö,U,u,Ü,ü,Ū,ū
س	J,j	ه	H,h,A,a,E,e
س	S,s	ي	Y,y,I,ı,İ,i

Farsçadaki “ vâv-ı ma'dûle” harfi, “ ˘ ” işaretiyle belirtildi.

3.3 Transkripsiyonlu Metin

(1a)

Külliyât-ı Divân-ı Sulţân-ı Eş‘âr Hâzreti Şadrâzam Meĥmed Râġıb Pâşâ ‘Âliyerâĥman
El-Vası‘ Vesair El-Risâletin El-Latifeti Vel-Eş‘ari El-Seliseti

(1b)

BİSMİLLÂHİRRAĥMANİRÂĥİM

RAMAZÂNİYYE DER SİTÂYİŞ-İ VÂLİ-İ BAĞDÂD ÂĥMED PÂŞÂ DER VAĞT-İ
DEFTERDÂR-İ GÖFTE

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Ne ‘acep sür‘atle geldi bu yıl mâh-ı şıyâm
Çekdi bir baş gelüp belde-i Bâğdâda licâm
2. Giceyi gündüze kıtmış ne şitâb ile gelür
Müjde-i ‘ıyde gider şanki mübârek iĥdâm
3. Şöyle bir ġafletle başdı ki ta’bir idemem
Güyyiâ bezmi başan şaĥne gibi bî-hengâm
4. Kesdiler mey-gededen bâde-perestân ayâğın
Görüp el virdigin ‘âlem-i âba eyyam
5. Oturuşdı⁵ tek ü püyını meydân rindân
Zâhidân eylediler şimdi terâvîĥe kıyâm
6. Ramazân ĥürmetine arĥası mihrâbdadır
Cümleye ise taştîri var şimdi imâm

⁵ Oturuşdı : ütürşdi Ö.D

7. Cāme-i nev keser erbāb-ı ıtabī^ç at ıyde
Şikem eşhāb da iftāra keserler endam
8. Ehl-i keyfūñ kim olur ħ^vāhiş-i şorma zīrā
Viremez ıtab^ç -ı seĥā pīşesi imsāke nızām
9. Müşkil olsa ne ^ç aceb farkı melekke beşerūñ
Ža^ç f-ı imsāk ile hep buldı leŧāfet ecsām
10. Hoş gelür dilber-i billūr- beden vaşlından
Vaĥt-ı iftāre gelen nārgil-i sim-endīm
11. Neş^ç e-i sufra-i bezmi viriyor ħ^vān-ı fütür
Şerbet-i kāse olup cām-ı şarāb-ı gülfām
12. Şimdi germiyyet-ü ülfetde cevāmi^ç de oluyor
Döndi ŧāĥūne-i bī-āba ĥarābāt-ı zihām

(2a)

13. Şanma māh-ı nev-rūze felek ibdā idecek
^ç İyd için tevsen-i iĥbāline bir sīm-i licām
14. ^ç İlm-i nuşretine yā eyle bir zer-i mehce
Yā ola şātırına ĥançer-i zerrīn-i niyām
15. Āsumān- pāye Ferīdūn-ĥaşem Aĥmed Pāşā
Olsa şāyeste silahşōri olurdu Behrām
16. Ĥātem-i bezm-i seĥā şaff-şiken rūz u nüm
Āb-rū-yı vūzerā Āsaf-ı mergub -ı enam

17. Nükte cem⁶ olmadığına dü cihânın bu yeter
Ger olaydı ikisi⁶ birden iderdi en⁶ âm
18. Kūhlar lerziş-i bîmi ile sihr-i sim-ab
Nice tâb-âver olur saṭvetine Rüstem ü Sām
19. Cevalân itse olur fikr-i sebük pervāzı
Nice müşkil ise āgāzdan evvel insicām
20. Fehm ile diḳḳat olunsa her iki tedbîre
Bulunur cümle bunuñ baḥta er saṭvetün ḥām
21. Şîve-i luṭf ile üslûb-u hekîmane ile
Ne Aristö ne Felâṭunları eyler ilzam
22. Rütbe-i cāhına nisbet felegün rütbesi pür-süst
Rütbe-i ḳadrine kûtāh kemend-i evham
23. Olmasa dā⁶ ire-i haşmetine teng eger
Nüh felek idi toḳuz ḳubbeli bir çetr-i benām
24. Āb-ı iḥsānı meccārî-i⁷ merāme cārî
Devr-i ⁶adlinde şuyun buldu mūdārā eyyam
25. Pāsbān-ı re³se ḥulḳ olalı inşāfı
Gürg ile eylediler ⁶aḳd-ı uḥuvvet aḡnām
26. Āşiyān- sâz -ı tıyūr olalı ⁶adl ü dādı
Gider āmiziş⁸ içün lāne-i şāhine hümām

---

⁶ İkisi : āb-gīn Ö.D

⁷ meccārî-i : meccānî-³i Ö.D

⁸ āmiziş : āmiriş Ö.D

27. Dest-gīrī-i keremle kıomadı üftāde
Pāy-ı dildāre meġer dil-şöde-kān-ı nā-kām

(2b)

28. Kıaldılar ġamze-i ħübān daġı te'şīrinden
Fitneyi eyledi 'ahdinde o rütbe i' dam
29. Zü' afā-vār mı nevālī⁹ ile hep kıuvvetlu
İde bī-tāb meġer ademi idmān-ı şiyām
30. Dāverā midġat ü evşāfunā pāyān olmaz
Nitekim durduġum bendeñe yoktur insicam
31. Līk-hengāmı deġil 'arz ideyim tafşīlin
İderim ġazrete inhāh ile gelsün bayrām
32. Fārisī 'arşa-i 'irfān ġeçinürken şimdi
Yirlere urdı beni tevsen-i baġt-ı bed-rām
33. Lākin ümmīdim odur rā'iz-i luġf ü keremūñ
Çıķa ol kāfire bir keskin üzengiyle tamam
34. Hele kıalsun bu şikāyet varaķ-ı diġerdir
Hem ider ma' na-i¹⁰ nā-kerde murādı ihām
35. İtme itnāb ile taşdı' vaķt-i nāzıkdir
Rāġıbā şimdiki hengām-ı du' ādır hengām
36. Rūz-i nevrūz u şebi kıadr ü şabaġı ola 'ıyd
Tā ta 'ākub ide 'ālemde şeh-süvār-ı 'avam

---

⁹ Nevālī : mey-i nev-tā Ö.D

¹⁰ ma' na-i : muġnī-i Ö.D

BU DAHİ BÂĞDÂDDA DEFTERDÂR İKEN BÂĞDÂD VÂLİSİ MÜŞÂRÜNİLEYH
HAZRETLERİNE İNŞÂD ETTİKLERİ FAHRİYE-GUNE KAŞİDE-’İ LE’ÂFET
NAZMIDIR

Mefâ’îlün /Mefâ’îlün /Mefâ’îlün /Mefâ’îlün

1. İdince hâme-i sihr-âferînim hürde cevîânî
Olur naşķ-ı per-i tâvûs-ı dâğ-ı hasret-i Mânî
2. Hayâl-ı müşikâfım cevher-i ferdi ider kışmet
Sebûk rûhî-i tab’ ım kûha itdirmez ger sencânî
3. Ya mir’ât-ı şafâ ender şafâdır zihn-i derâkim
K’ odur âyine-i gîtî- nümâya şûret-i şânî
4. Şafâ-yi cevherinden cevher-i küll eyler istimdâdd
Liķâ-yı manzaradan Rûh-ı A’zam mest-i hayrânî
5. İderse naħl-bend kilk-i sihr-âşâr-ı endîşem
Fezâ-yı pehn-i taħrîr üzre nev-ıtarķ-ı hıyâbânı

(3a)

6. Olur her nûkte-i rengîni bir gül gonce-i ra’nâ
Olur her mışra’-ı berceste bir serv-i hırâmânı
7. Ya ĥod meşşâte-i cādū-yi ĥâmem itse ber-desti
Virür ebķâr-ı efķare bu gûne zîb-i rûĥânî
8. Olur¹¹ fitneyle çeşm-i pür füsûna sermesâlıkķlar
İder reng-i ĥayâdan ģâze-i ruĥsar-ı cânânı
9. Kelîm-i ĥâmemüñ i’câzıdır aĥbâb ü a’dâya
Viren ģeh çâşnî-i nişger ü ĥükm-i şu’bânî

---

¹¹ Olur : ider Ö.D, H.Y

10. Mesîhim nuṭkumuñ âsârıdır mevtâ-yı elfâza
Viren geh feyz-i bînâ-yî_viren geh mâye-i cânı
11. Ğazâl-i çîne itdiremez hacâlet nâfe-küsterlik
İdince hâme-i mu'ciz nigârım 'anber-efşânı
12. Müzeyyendir ser-â- pâ hüsni ile her beyt-i ma' mûrum
Dinilse Mısrâ-ı ma' nînuñ sezâdır Yûsuf-istânî
13. Benim ol Hüsrev-i Dârâ şükûh-ı mülk-i ma' nâ kim
Göreydi şevket-i nazmım olurdu lâl Hâkânî
14. Ma' rif 'âlemin teshîr idüp şemşîr-i endîşem
İçinde bir kılıç tîmârıdır mülk-i sühandânî
15. İşârât ü şifânuñ küşe-i çeşminde kânûnı
Baña bâzîçe-i tıflâne gelmez zeyc-i elhânı
16. Ben ol keşşâf-ı rûşen tab' ım eyler hüsni-i takrîrim
Mişâl-i âyet-i nûr enfüs ü âfâkı nûrânî
17. Ser-firâzım kemâlât u ma' ârif fehm ü dânişle
Tekellûf ber taraf geçdim bu vâdîlerde aqrânı
18. Naķîşe var ise zâtımda 'unvân-ı kitâbettir
Kuşûrum var ise bilmem meger bir rîş tûlânı
19. Ben ol Vaşşâf-ı istîgnâ pesendim k'oldı meddâhı
Benim memdûhumuñ hâkân-ı Cengîzî vü İlhânî
20. Semmi Aḥmed-i Muḥtâr Paşâ-yı kerem-kerdâr
Müşîr-i dâd-kâr u hāmî-i dîn-i müselmânî

(3b)

21. Ne pāşā Āsāf-ı maḳbūl-ı ‘ālem dāver -i ekrem
Ḥidivv-i Cem-şiyem dārā ḥaşem İskender-i şānī
22. Ne Āsāf şafder-i kisrī şikem destūr-i şīr-efken
Hem āverd-i Tehemten ḳahraman-ı ceng-i māhānī
23. Ne Āşaf şeh-süvār-ı yekke tāz-ı ‘arşa-i merdī
Ne Āşaf Rüstem-i şemşīr-bāz-ı rezm-i Ḥāḳanī
24. Dürr-i baḥr-ı şecā‘ at gevher-i zer-efser-i himmet
Firūḡ-i mīhr-i devlet evc-i baḥtun māh-ı raḥşānı
25. Sināni-i ḳuṭr-i tedvīr-i sipihr-i devlet ü iclāl
Berīḳ-i tīgi mihr-i enver-i burc-i cihān-bānī
26. Kemānı kūşesinde feth ü nuşret çille-keşlerdir
Ḥarīm-i devletinde mu‘ tekif tevfiḳ-i Rabbānī
27. İder tefrīḳ-i şūret şedme-i gürz-i heyūlādan
İder taḳşīm-i noḳta mūşikāf-ı tīr-i perrānı
28. Veḡāda ebr-i ḥūn-rīz ü şehāda baḥr-ı gevher-rīz
Kef-i deryā nevālī sāye-i şemşīr-i berrānī
29. Binā-yı ḥādişāta abı tīḡ-i seyl-i kūh-endāzı
Ḥadengidir eşirrāya şihāb-ı recm-i şeyṭānī
30. Büzürg-i ḥāne-zādı mecd ü rif‘ at sāye-perverdi
Şehā mülk-i yemīni merḥamet münḳad-ı fermānı
31. Şafaḳ-ter cür‘ a-i mīnā-yı bezm-i cāh ü iclālī
Felek yek kāse-i Fīrūze-i kılar ‘ünvanı

32. Felekde at‘ -ı r tbe idmet-i t  yla Behr ma
Derinde me ‘al-efr z itse l yık ar -ı keyv nı
33. Saba - m z-i tedb r-i i  bet-k steri Berc s
‘Ut riddir deb r-i men ıbet ta r r-i d v nı
34. Eger tel ırmasa bezminde r mi ger idi n hid
Olunca mihr-i enver-n ze dar-ı rezm-i meyd nı
35. amer zer-mehce-i i‘l m nu retidir o dest ra
Felek ser-t -be p  idmetde bilmem ben bunu anı
36. idiv   s m n kadr  m   r  d ver   adr 
Ey  z t-ı  er f-i n   a-i i b l   ‘ nv nı
37. Sen ol  adr-ı mufah amsın ki t td   ıyt-ı icl l  
‘Ir   u R m u Ak   -y  Hic z  r n u T r nı

(4a)

38. Sen ol ten  s v r-ı ‘ar a pehn -y  hic sın
 der sers m b m-i satvet   S m   Ner m nı
39. Sen ol z t-ı m kerrem maz har-ı te   r-i ‘ lemsin
Ki medd   n g ren hem g rmeyen  d  eger d n 
40. Degildim senden  zge kimsen   medd  ı hem olmam
ir -k r  k ned ‘ kil ki b z yed pe  m n 
41. Sip hr-i p r  ‘ ciz eylemi ken   ri    fitne
Cih na geldi tedb r   ile r  atın  s nı
42. De ildir z tu a bi‘ll h laf  skender-ıtl  ı
Kim itd   s dde himmet fitne-i Ye‘c c-i  r n 

43. Ne sedd-i fitne tevcīhe nigah-i iltifāt itseñ
Hemīşe sâz-kâra döndürdüñ çarḡ-ı gerdāni
44. ‘ Aceb mi düzd-i ḡün h^vāre göz açdırmaz ise ‘ adlūñ
Ki fāriḡ itdi düzdi de nigheden çeşm-i fettanı
45. Perīşānī görünmez oldu ‘ ahdūñle meger ‘ āşık
Ḥayāl-i zūlf-i yār ile göre h^vāb-ı perīşān
46. Sezādır ba‘ d-ezin şemşirūñi aş ṭāḡ-ı ‘ arş üzre
Ḳoduñ te ‘ şirde de ḡamze-i ebrū-yı ḡübānı
47. Görüp eşfāḡuñı ḡalka felekde itmede şimdi
Muḡaddem itdiḡi eṭvāra izḡār-ı peşimānī
48. Şafā-yı bāl ile herkes terennüm-sāz-ı āsāyiş
Maḡaldir ben de bülbul gibi eylersem ḡazel-h^vānı
49. Temāşā beş hilāl üstünde itdüm māh-ı tābānı
Alınca destine ol māh-peyker cām-ı raḡşānı
50. Deḡil teşbīhe tām ol bedr-i ḡüsne māh-ı Ken‘ ānī
K ‘ ider şad Yūsūfī çāh-ı zeneḡdānında zindānī
51. Olur şirāze-i cem‘ iyyet-i diller ne ḡāletdir
Perīşān eyledikçe zūlfüni nāz-ı perīşānī
52. Nigh şūrīde zūlf āşūfte ser-mest ü garībān çāk
Gören olmaz mı Mecnūn ol büt-i āşūfte sāmānı
53. Seḡāb-ı merḡametden reşḡa-i vaşlın ider işrāb
Egerçi berḡ-ı ḡarmen sūz dürr-i leblerde ḡandānı

54. Siyeh-tāb itse tīg-i ebrūvān-ı nāzı hiddetle
Olur bir cedvel-i āb-ı beḳā her ḳīn-i pīṣānı
55. Ko tasdīḳı yeter Ragıb ḡazelde irdi pāyāne
İcābet-munṭarız hengām hengām-ı sena- h^vānı
56. Ola tā ḳarḫ-ı gerdan ḳeṣm-i hurṣid nur-efṣānı
Ola tā mu^c tedil hem kā^c inātın ḳār erkānı

(4b)

57. İde pāyinde tābende hemīṣe-i i^c ttidāl üzre
Mizāc-ı devlet ü iḳbālını te^yīd-i Rabbānı

**BU DAḤİ VĀLĪ-İ MÜŞĀRÜN- İLEYH İRĀN SER-^c ASKERİ İKEN ŞĀH
TAHMĀSBA ĠĀLĪB Ü MUẒAFFER OLDUḲLARINDA SEBT-İ MECMŪ^c A-İ
NAẒM İTİKLERİ TAḤMĪS GŪNE MEDḤİYE-İ PESEN-DİDE ÜSLŪBDUR**

Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilātün / Fā^c ilün

1. Āferīn ey ṣeh-süvār-ı ^c arṣa-i rezm ü veḡā
Bārek Allāh ey sipeh-sālār-ı manṣūru^l-livā
Bir neberd itdūñ ki ḥoṣnūd oldı rūḥ-i enbiyā
Bir ḡazā etdūñ ki ḥoṣnūd oldı rūḥ-ı enbiyā
Didiler yirde beṣer gökde melā^{ik} ḥabezā
2. Rezm-gāh-ı resmine bir gūne gitdūñ bī-direng
Dāne-i ḥardal ḳadar sedd olmadı ṭop u tūfeng
Şaḥn-ı peygār içre itdūñ şöyle bir merdāne ceng
İtdi ḳarḫı ^c aks-i tīḡuñ kāse-i yāḳūt- reng
Gerd-i raḥṣūñ dīde-i ḥūrṣīdi itdi sür-mesā

3. Hâk budur a'dāye gösterdün celâdet nidügin
Zor-ı bâzû resm-i peygâr ü şecâ' at nidügin
Şavlet ü şîrâne vü merdâne himmet nidügin
Şimdi bildi Şah Tahmâsb hezîmet nidügin
Görmemişdür bundan evvel böyle kahr-ı biri
4. Eylemişdi berri sihr-âsâ hurûş-i leşkeri
Bir niheng idi aña her top-ı ejder-peykeri
Eglenürdi resm-i tâbûruna tarz-ı kâferî
Şöyle gösterdün ki sen de dest-gîri Hayderî
Leşker-i tâbûrunı sen cümleten itdün hebâ
5. Dest ü tîğ-ı satvetünle kahr olup a'dâ-yı dîn
Oldılar bi'l- cümle şâd ervâh-ı ashâb-ı güzîn
Böyle lâzım işte düşmendende aḥz-ı sâr u kîn
Mısrâ' -ı berceste-i evşâfün olsun b'ad-ez-în
Şafder-i şîr-efken kisrî-keşin¹² kişver- küşâ
6. 'Azm ü taşmîmünde itdün şöylde temkîn ü şebât
İtmedün kaṭ' â niyâz ü şülḥa rağbet iltifât
Hîç ruh göstermedün meydân-ı rezme sürdün at
Naṭ' -ı rüsvâyîde şâhı eyledün ferzâne mât
Baḳdı ḳaldı şeş-der-i hayretde nerrâd-ı ḳazâ
7. Kimde var himmet bu gûne kahr-ı düşmen itmege
Böyle rezmî ḳâdir olmazdı tehemten itmege
Yine sultânım meger ḳâdir iseñ sen itmege
Nâmın elkâb-ı ḡazâ ile mu'anven itmege
Ḥazret-i Sultân Maḥmûduñ sen itdün ibtidâ

¹² Metinde 'keşin' geçmektedir ancak doğru kullanımı 'şiken' olmalıdır.

(5a)

8. Olmamışdır hîç bir serdâre bu naşr-ı ‘azîm
Pâdişâhân görmemişdür böyle bir fetḥ-i cesîm
Himmet-i şâhânesiyle gördi bir Sulṭân Selîm
Saña ihsan eyledi luṭf ile Ḥallâk-ı ‘Alîm
Âḥir olmaz rûz-ı mahşer söylenür bu mâcerâ
9. Şanuña şâyestedür envâ‘-ı faḥr ü iftiḥâr
Elemiş mümtâz-ı akrânuñ seni perverdigâr
Kimde var zu‘m-i tesâdiye senüñle iktidâr
Eylesem ebnâ-yı cinsim içre el ḥaḳ vechi var
Ben kuluñ da câ-be-câ ‘ilm ü hûnerle i‘tinâ
10. Şâhid-i iḳbâle tûḡuñ kâkul-i pür pîc ü ḥam
Şu‘le-i tîḡuñ ‘adûya rehber-i râh-ı ‘adem
Ḥâne-i bâr-ı yekke fikrûñ nâzım-ı mülk-i ümem
Dest-i isti‘dâduñ bâzîcesi seyf ü ḳelm
Ḥaḳ budur elḳâb-ı destûrâneye sensin sezâ
11. Ḥaḳ Te‘âlâ devlet ü iḳbâlüñi itsün füzûn
Ḳande ‘azm eyler iseñ tevfiḳi olsun reh-nümûn
Düşmenânüñ râyet-i âmâli olsun ser-nigûn
‘Arşa-i ‘azminde olsun tevsen-i baḥtı ḥarûn
İtdiḡi ihlâş ile hep Râḡıbuñ budur du‘â

ZAMÂN-I SALṬANAT-I MAḤMUD ḤÂNDÂ VEZİRÜL‘ AZAM VE SERDÂR-I
EKREM ‘İVAZ MEḤMED PÂŞÂ VESÂDEṬİNE FETH U TESḤİRİ MÜYESSER
OLAN BELĠRÂD QAL‘ ÂSINIŇ KEYFİYET-İ İNZÂC VE İSTİḤLÂSINI BUNDAN
AQDEM MÜNİF MERḤŪM ORADA QALEM ŞŪTŪRBÂN VE ‘ARASA-İ DESTE-
İ DÂVER-DEVRÂN EYLEDİKLERİNDE EGERÇİ MEŻÂMİN VE ‘İBÂRATI
RESİN VE ŪSTŪVÂR VE MEFÂHİM VE İSTİ‘ ÂRÂT PŪR ŞŪKUḤ VE HEMVÂR
İDİ LAKİN FİL CŪMLE İĠLÂQ VE TEFSİRİ BEDİDÂR OLMADIĠINDAN
MUVÂFIQ ṬAB‘ -I HUMÂYŪN OLMÂMAĠIN SELÂSET-İ TEŞBİR İLE İMLÂ VE
İNŞÂ OLMASI EMR-U FERMÂN BUYURULMAĠLA RÂĠİB PÂŞÂ
MERḤUMUN USLUB-İ ÂĠERDE ZÂFERİYÂTI OLUB MAZHAR-I İSTİḤSÂN-I
ŞEHİRİYÂRİ OLDUKLRI SER FETHİYE-İ PESENDİDE ÜSLUBUN İNŞÂD
BUYURDUQLARI MESNEVİ-İ ĠÂRADIR

Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Hazret-i Pâdişâh-ı heft-iḵlîm
Zînet-i tâc u revnaq-ı dihîm
2. Âb-rûy-i şehân-ı rûy-i zemîn
Ya‘ni Maḥmūd Ḥân-ı ‘adl-âyîn
3. Eylemiş zât-ı pâkini Mevlâ
Bâ‘ iş-i emn ü râḥat-ı dünyâ
4. Oldı ‘ahdinde ‘alem âsûde
Ḥükm-i ‘adlı revân her sûde
5. Bârekallâh kemâl-i himmetden
Ḥavme-i mülk-i dîn ü devletden

(5b)

6. İtdi taṭḥîr levş-i fitne vü şŪr
Âb-ı şimşîr ile o şâh-ı ĠayŪr

7. Bā-ḥuṣūṣ ol ‘adū-yı bed-girdār
Ya‘ni Nemçe didikleri ğaddār
8. Pür-dilān cümle dāğ-ı ber-dil idi
Aḥz-ı şārında pāy-der-gil idi
9. ‘Ālemi eylemişdi dīde be-rāh
Ḥasret-i intikām ber-i dil h^vāh
10. Himmetiyle ḥidīv-i kişver-gīr
Anı da şöyle itdi kim tedmīr
11. Qal‘alar aldı intikām aldı
Ehl-i islām cümle kām aldı
12. Çünkü şulḥ oldu seyyidü’l aḥkām
Virdiler şulḥ ile bu emre ḥitām
13. Şulḥ ammā ki ğālibiyyet ile
Ḥaḳḳ-ı inşāf ile mürüvvet ile
14. Ḥāşıl-ı cenk ü şulḥ-ı merdāne
Cümlesi ğālibāne şāhāne
15. Devletin dā‘im eylesün bārī
‘Āleme feyzin eylesün sārī
16. Ola iqbāl ü devleti müzdād
Ġün-be-Ġün şad sürūr ile dilşād
17. İde tā kim şafaḳ ile gerdūn
Tīg-ı Behrāmı tāb-dāde-i ḥūn

18. Ola  at ı mi   l-i t   -i  az  
    m-i t    cihanda ser-t  -p  
19.    rev-i  aver-i e      -ser  r
      -i     m   ide t   tes   r
20. Nice fet  -i ced  de maz  ar ola
    -t  -   b ana musa    ar ola
21. T   ola      u cenk n  r u      m
Ola       d gibi     b-i t   m

**BU DA    FET  -   MEZBUREDE SULTAN MA  MUD    N HA   INDA   ND
BEYT-   MESNEV  D  R¹³**

1. Fahr-        n Cem       -   zam  n
M  lte  -y         -   d      n
2.      -   havza-   m  selm  n  
Ma   -   z   m u n  be ferm  n  
3. N    -ve       z u     r   heb Ma  mud
Aleme     n-   h    la mevdud
4.       -       -         -          n
     -         n-t     n zill       n

---

¹³ Bu mesnevi daha   nce yayımlanmamı  tır.

(6a)

TĀRİḤ-İ BERĀ-YI ŞEYḤŪL- 'İSLĀMÎ-İ ES' AD EFENDÎ DERḤİN-İ İNFİSĀL EZ
NEVBET-İ MISIR VĀKÎ' ŞŪD

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Ḥabbeza ferḥunde-şeb şad leyleti 'l-kaḍreş feda
Mî şeved gürüv ser-i şubheş hezār eyyam-ı 'ıyd
2. Ḥufte bûdem ber fîrâz-ı püster-i ğam ser girân
Nâ-gehân ber gûşem âmed ez berîdî ile nevîd
3. İn çe ḥuft-i bî-mecâlest in çe ḥ'âb-ı bî nemek
Ser-be rûn âvare ki hân şubḥ-ı ümîdet ber demîd
4. Vâcib âmed ṭâlî' -i 'irfân şeved pâk ez nühûs
Neyr-i fetvâ zî bürüc-ı sa' d-ı ekber şod bedîd
5. Ya' ni müftî-i zamân bî' l- ırs ü istiḥkāk-ı şod
Ez- birâder ez-peder ân şâhib-i ḥulḳ-ı ḥamîd
6. Ḥazret-i 'allāme- 'i Rûm Es' ad-ı sa' diḳtidâr
Seyyid-i erbâb-ı faẓl ü faḥr-ı ehl-i re' y ü dîd
7. Der-usûl İbn-i Himâm ü der-fürû' at İbnü' t ṭac
Der-şerî' ât Bû Ḥanîfe der-haḳîḳat Bâyezîd
8. Aşl u fer' u 'aḳl u naḳl âverde yek-ca müctemi'
Zât-ı çün nüşḥa- 'i mecmû' - 'i pâk-ı ḥafîd
9. Mî koned ez-ṭavr-ı faẓleş İbn-i Sînâ iḳtibâs
Bu Su' ūd ez-neyr-i feyzeş ber-âyed müstefîd

10. Der-işārāteş hafî esrar-ı kânûn-ı hikem
Geşte telvîhât-ı o ber-asl-ı dîn rûkn-i mesîd
11. An kâder sıyteş bülend âmed der-ihyâ-yı ‘ulûm
Hemçü Şîrâz heybeteş rûh Ğazâlî mîremîd
12. Hüsrev-i ‘ilm in dürrâ hem çünin âverde yûd
Dest-i fikreş k‘ez-be ka‘r-ı kenz-i o resîd
13. Ez-yed-i beyzâ-yı fazleş dest ne girifti eger
În zeber destî zi-beyzâ-v‘ey kücâ bûdi ûmîd
14. Mużtarib bûdî zi-taķşîri ki der tefsir dâşt
Tâ-be keşfeş şod mücellâ rûh-ı Keşşâf âremîd
15. Kem ‘ayârî yâft itbâķ-ı zeheb-nazım-ı şüzüz
Tâzi ibrîz-ı kelâmeş sâhten etvâķ-ı cîd

(6b)

16. Âmed-i ebkâr-ı efkâreş nümûd-ı rû-nümâ
Şîve-’i bîkr-i hayâleş-re eger der h‘âb dîd
17. Kuţb-ı Şîzârî perîşân büdeş evrâķ-ı hüner
Ger ne şod dâr-ı nigâheşberg-i cem‘iyyet nedîd
18. Târ-ı enfâseş şodi begsüste ez farţ-ı hacîl
Ger bedîdî silk-i nazmeş sâhib-i ‘Akdü’l ferid
19. Hem çü Şü‘leb ver edeb pîşeş neyâyed kürbei
Gürg-i bârân dîde‘-i bûdest eger çe İbn-i Şîd

20. Būd tuğrāyī zī-menşūr-ı kelāmeş nokṭa ʾi
Ṭıfl-ı ebced ḥ^ʷān-ı kitābeş būd İbnü ʾl ʿ Amīd
21. Ez meşāhīr-i cihān bā-her ki sencem ber-girān
Nisbet-i ḳadreş beher ferdī ki kerdem ber-mezīd
22. Müşkilest ez ʿ uhde-i vaşfeş berūn āyed kes
Āmed ez-evşaf-ı ğavr-ı bahr-ıfaẓl-ı obaʿ id
23. Key zened dem der medīḥaş hem çü men çü men üftāde ʾi
Der-çünīn gird ab-ı endūḫi zī-şāḫil nā-ümīd
24. Līk yeʿ sī hem çünīn güften be-ḫod dūn-himmetest
Der-tih-i baḫr-ı tefekkür bāyedem her-sū devīd
25. Dest ü pāy-ı mīzenem bārī ber-ārem gevheri
Ez-pey-i iklīl tārīheş şeved ammā ferīd
26. Ḥamdu-lillāh çün ḫulūsem tāmme tārīḫ āmede
Cāh-ı sāmī rükn-i fetvābād bā Esʿ ad Saʿ id
27. Dāver Esʿ ad aḫterā ez ruḫşat-ı luṭf-ı ḳadīm
Gerçi güftārem zi bi-raabtı be-taşdīʿ atkeşīd
28. Līk dārem bī-tekellūf ez-beyān-ı vāḫı ʿ i
Çend ḫarf-i bī-riyā der-dil ki mībāyed şinīd
29. Gerdiş-i bisyār ḫvāhed tā felek cemʿ āvared
Ḥem çü men siḫr āferīnī çün to memdūḫī vahīd
30. Cilve der-tāzī vü terki nīs dāred ḫāmeem
Līk in maʿ nī ʿ inānem ra be-dīn vādī keşīd

(7a)

31. Çün be iklīm-i ‘ Arab dībā-yı zībā-yı ‘ Acem
Mīnümāyed der-ber-i dūş-i süḥan tarz-ı cedīd
32. Bā-heme ān hā şevēd nessāc-ı o Rūmī nijād
Der-periştānī çünīn āverde müyeşrā sefid
33. Ser-fürū nefkēde būdī ez-‘ azīzī bā-felek
Līk ez-bār-ı girān-ı Mışriyān-ı kaddeş ḥamīd
34. Ez nigāh-ı lūtfet ammā hest ümmīdeş besī
Tā şevēd ez kerde-’i ḥod münfa‘ il çarḥ-ı ‘ anīd
35. Şekve-i gerdūn dirāzī mīkeşed Rāğīb ḥamūş
Kun du‘ ā ’ı mecd ü iqbāleş zi-dergeh-i mecdīd
36. Ta būved imza-yı aḥkām-ı şerī‘ at müstedām
Tā bi Ye’cūc-i fiten erkān-ı dīn sedd-i sedīd
37. Bā işārāteş bearet baḥş-i erbāb-ı niyaz
Ḥāme-i re’yeş būved ḫufl-i ḥvādeş-rā kilīd

TĀRĪḤ-İ BERĀ-YI CĀMĪ‘-İ ALĪ PĀŞĀ

Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün

1. İmām-ı ehl-i sünnet Ḥazret-i Sultān Maḥmūduñ
Vezīr-i a‘zamı ya‘ni Alī Pāşā-yı sadr-ārā
2. Gelelden şadra mevḫūf eyledi ḥayrāta evḫātın
Nice mescid nice tekye nice çeşme idüp iḥyā
3. O ḥayrātuñ biri de işte bu pākīze cāmī‘ dir
Ki oldı ḫubbesi gerdūna ḥarf-endāz-ı isti‘lā

4. Maḳarr-ı tāk-ı mihrābı sabāhü 'l-ḫayr-i pīṣānī
Menār-ı nāzik-endāmı 'umūd-ı şubḫdır gūyā
5. Hemīşe kıble-i ḫacāt idüp dergāh-ı bānīsın
Bunuñ gibi nice ḫayrāta tevḫīḳ eyleye Mevlā
6. İder ismiyle tāriḫin bu mıṣra' Rāğıbā tefhim
Yapıldı mevḫı' inde cāmi' ü 'n-nūr-ı ' Ali Pāṣā (1147)

TĀRİḤ-İ BERĀ-YI OTĀĠ-I 'ALĪ PAṢĀ

Mefā'ılün /Mefā'ılün /Mefā'ılün /Mefā'ılün

1. Hıdivv-i Cem-ḫaṣem Sulṭān Maḫmūd kıluñ ḳadrüñ
Olup farḳ-ı enāma zıll-ı ḫayr-ı rāḫatı¹⁴ memdūd
- (7b)
2. Ḳubāb-ı bār-gāh-ı rif' ati eflāke sed çeksün
Tınāb-ı devleti evtād-ı ābāde ola meşdūd
3. O dādār-ı cihānūñ şadr-ı vālā ḳadr-ı destūri
' Alī Pāṣā-yı Āṣaf-ḫazm u Rüstem remz ü Ḥātem-cūd
4. Müşir-i kārđān ü müsteşār-ı Ḥüsrev-i devrān
Olur tevḫīḳ-i devlet rişte-i tedbīrine manzud¹⁵
5. Semāḫat-māye-i taḫmīr ü himmet-zade-i ṭab'ı
Ḥamāset ' unşur-ı terkībi ḳalb-i şāfī feyz-endūd
6. Sa' ādet-ḫāne-zād-ı ṭālī' i devlet mürebbāsi
Değil mazḫar bu feyz u rif' ate her maḳbel u mecdūd

¹⁴ rāḫatı : re'feti şeklinde geçmektedir.

¹⁵ Bu kelime metinde 'manstud' şeklinde geçmektedir ancak bu haliyle kelime anlamsız olduğu için 'manzud' olarak değiştirilmiştir.

7. O destür-ı zafer-yāver kim itdi luṭf-ı ṭab‘ından
Bu ṭarḥ üzre bu zībā bār-gāhı mişli nā-meşhūd
8. Zihī vālā otāğ-ı dil-güşā kim görmedi misliñ
Qurıldı lācüverdī ḥaymesin çarḥ-ı zemīn-fersūd
9. ‘ Aceb mi ḥāme-i mānīye virse sekte-i ḥayret
Nigāristan-ı Çīne oldı naḳş-ı dil-keşi maḥsūd
10. Zemīn-i āsümānīde ḥürşīd idi bir şemse
Süreyyā bir kuṭās idi felekde olmasa mersūd
11. Bulunsun cümle ārām u şafā vü zevk-ı āsāyiş
Derūnunda kederden ğayrı bir şey olmasun mefḥūd
12. Hümā-yı ḥayr-ı feyzi saye-endāz olsun āfāka
Zülāl-ı cūdı olsun teşnegān-ı ‘āleme mevrūd
13. Sütünü ref‘ olundukça disunler böyle tāriḥin
‘ Alī Pāşaya Bārī bār-gāhın eyleye mes‘ūd (1156)

TĀRİḤ-İ BERĀ-YI VİLĀDET-İ HĪBETU’LLĀH SULṬĀN

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

1. Dāver-i Cem ‘uzmet-i pādişeh-i heft-iḳlīm
Olamaz pāyine İskender ü Dārā derbān
2. Muştafā Ḥān-ı mekārim şiyem ü ‘adl-āyīn
Ḥayr-maḥz eyledi dünyāya vücūdun Raḥmān
3. Nāzım-ı kār-ı milel ḥādim āşār-ı ḥalel
Hāmī-i beyze-i dīn mähī-i zulm u ‘udvān

(8a)

4. Zātı rahmet idi çün ‘āleme ol sultānuñ
Nesl-i pākine dağı hasret idi ‘ālemiyān
5. Cümle olmuşdı bu ümmīd ile bā-şıdık-ı derūn
Dest-ber dāşte-i dergeh-i Hayy u Mennān
6. Der-‘akab hüsn-i kabūlun eseri zāhir olup
İtdi bir duğter-i sa‘d aḡteri Mevlā ihsān
7. Evvelīn-i mevhibe-i Hāk idi çün ol gevher
İsm-i sāmīsine oldı Hībetu‘ llāh ‘ūnvān
8. Oldı bir dūrre-i iklīl-i sa‘adet ḡaḡḡā
Nice şeh-zāde tulū‘una delīl ü bürhān
9. ‘Alem oldı bu meserret ile ser-şār-ı şafā
Yıqılub gitdi keder başına teng oldı cihān
10. Şevk ile ehl-i sūḡan vādī-i tāriḡe düşüp
Oldılar her biri ḡālince bu pehnāda divān
11. Bendesi Rāḡīb-ı kem-māye dağı pīrāne
Lenk ü lūk eyleyerek olmuş idim kerem-‘inān
12. Luṭf u iḡbālī veliyyü’l-ni‘memle buldum
Şöyle tāriḡ ki ḡaḡḡında dinile şāyān
13. Biñde bir vāḡı‘ olur böyle dil-ārā tāriḡ
Oldı kevne ṡarab-āver Hībetu‘ llāh Sultān (1172)

TĀRİḤ-İ BERĀ-YI CĀMİ' -İ CEDĪDE DER-ÜSKÜDĀR

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

Mısra-yı 4

1. Pādişāh-ı ehl-i sünnet cāmī' -i mecmū' -ı hayr
Kıldı çün bu ma' bed-i zībāyı inşa bī-riyā
2. Şadr-ı ' asrı bendesi Rāğıb didi tārīḥini
Cāmī' -i ra' nā binā-i Şāh Sultān Muştafā (1174)

TĀRİḤ-İ BERĀ-YI VİLĀDET-İ ŞĀH SULTĀN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Dāver ü dādār-ı devrān Şāh Sultān Muştafā
Eylesün bārī vücudun ' āleme rāḥat-resān
2. Zıll-ı ' adlin medd idüp fark-ı enāma tāebed
Sāye-i lütfunda āsāyiş bula kevn ü mekân

(8b)

3. Tīre-dil iken cihān ' uḡm-ı ' arūs-ı mülkden
İki meh-pāreyle oldı rüşena¹⁶ baḡş-ı cihān
4. Şāh-zādeydi bu ref' a gerçi mes' ul-i enām
Oldı duḡter olmasun da līk bu ḥikmet nihān
5. Ya' ni bir şehzāde intācına istidlāl için
Oldı tālī vü mukaddem iki duḡter bīgümān
6. Derk idüp bu nükte-i maḡfiyye ehl-i ḥired
Oldı me' mülün zuhūrundan ziyāde şād-mān

---

¹⁶ rüşena : rüşinā Ö.D

7. Ola müsteşna şerefle vechi var t̄ali' nūñ
Böyle bir vakte t̄ulū' itmez tesadūf her zamān
8. Şāh Sultān ismine oldu sezā-vār olması
Hırka-i Şāh-ı Rusūl rū-mālī ile tev'emān
9. Olsun ā' k̄abı teselsülle h̄alef yek digere
Devr-i nūh gerdūndan 'ālemde oldukça nişan
10. Oldı Rāğīb çün kemiyyet h̄ame-i ehl-i sūhan
Halbe-i tārīhde şevk ü meserretle divān
11. Ben de pīrāne alup deste 'aşā-yı h̄āmeyi
Peyrev oldum şūh-reftārāne ammā nā-tūvān
12. Söyledim şāyeste-i s̄apāş bir tārīh kim
İsterim dörd üstüne helvānını bī-imtinān
13. Çār aq̄tāre felek neşr eylesūn tārīhini
Yād-ı dā'im Şāh Sultān binti Sultān-ı cihān

**TĀRİH-İ BERĀYI ŞEYHÜLİSLAM ÇELEBİZĀDE 'ĀSIM İSMA'İL EFENDİ EZ
CİHET-İ DOSTİ SĀHTE EST**

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

1. Ehl-i perver k̄adr-ān-ı dehr Sultān Muştafā
Tab'ı nuḳād-ı ma'ārif re'y ü tedbir-i sedīd
2. Hıdmet-i 'ilmiyye vü seyfiyyeden her manşıba
İntihāb itmekde ehlin eyledi cehd-i cedīd

3. En tueddū naşşını nazmı-ı nizām-ı devlete
Eyledi destūr-ı her cāh oldı bir beytū'l kassīd

(9a)

4. İtdi her bir rütbenin ehli maḥallinde ḳarār
Zıll-ı inşāfı ola fark-ı enām üzre bedīd
5. ‘Āşım İsmā‘il efendiyle virüp zīb ü şeref
Şadr-ı fetvānuñ da itdi ḳadr ü iclālin mezīd
6. Kenz-i esrar-ı ma‘ārif nāzım-ı silk-i dürer
Şurre-baḥşā-yı fevā‘id nāşir-i ‘aḳdū'l-ferīd
7. İtmez oldı i‘tinā tenvir-i ensāra fuḥūl
Gördi baḥr-ı rā‘iḳ-ı fazlında şāḥil nā Yezīd
8. Rük-n-i ‘ilminde ‘imād ü dergehinde ‘abd idi
‘Aşırına idrāk ideydi sāhib-i ṭbnü'l-‘amīd
9. Böyle zātuñ mesned-i fetvāyı teşrīf itmesi
Oldı erbāb-ı kemāle ‘ıyd-ber-bālā-yı ‘ıyd
10. Düşdi erbāb-ı ma‘ārif ‘arz-ı kālā fikrine
Geldi pīrāne benim de ṭab‘ıma şevk-ı cedīd
11. Söylerim Rağīb ḳuşūrumla hemān tebrīkine
Şöyle bir tārīḫ kim her beyti bir ḳaşr-ı meşīd
12. BİNDE bir ancak düşer bu resme tārīḫ-i laṭīf
Cāh-ı fetvāy olsun İsmā‘il Efendīye sa‘īd (1176?)

TĀRİḤ-İ BERĀ-YI FETH-İ BELGRĀD

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Çıkarup leşker-i küffārı didim tārīḥın
Belğrad ƙal' asını aldı Meḥmed Pāşā (1153)

TĀḤMĪSĀN

TĀḤMĪS-İ BERĀ-YI ĠAZEL-İ ŞEVKET

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

1. Fūrūğ-ı āteş-i şahbā-yı cān ez-feyz-i ten bāşed
Leţāfet bahş-ı āb-ı zindegī ḥāk-i vaţan bāşed
Merā in nükte-rüşen ez ğubār-ı ʔab' -ı men bāşed
Şafā-yı cevher-i cānhā-yı āgāh ez-beden bāşed
Gül-i āyīne-rāḥākister-i gülḥan çemen bāşed
2. Be medhūş-ı cūnun-ı mestiyü maḥmūrı ne mīmāned
Zi-ḥod vārefterā ğaybī vü maḥdūrı ne mīmāned
Beh ez-rüsvāyī ez- ' uşşāk manzūrı ne mīmāned
Maḥabbet çün şeved pür-zor mestūrı ne mīmāned
Şarāb-ı reng-i ' aşık bade- ' i mīnā-şiken bāşed

(9b)

3. Zi-dūr-ı ' azīzi z' intizār ez-bes nigeḥ-sūzī
Be-çeşm-i mā sefīdī ser zi-dil ferzin siyeh-rūzī
Be-ümmīdī ki ez-sūyeş dehen peygām-ı ğam-sūzī
Be-dünbāl-i nesīm ez h' iş reften nīst imrūzī
Dimāğ-ı mā beyābān merg bū-yı pūrehen bāşed
4. Gül-i neşkıft ez-bağ-ı kemālem cūs perīşānı
Zi-baḥt-ı kāfirī ḥ' işem ne dīdem rüy-ı ḥandānī
Zebān-ı ḥāmeem lālest pendārī zi-ḥayrānī
Ne şöd ez-ğüft-ğü ḥāşıl me-rā ğayr ez-peşīmānī
Dü leb-ra çün behem ārem kef-i efsūf-ı menbāşed

5. Zi şehbāl-ı hümā-yı evc-i istignā perī-tired
 Zi-çeşm-i āhüvān-ı deşt-i Mecnūnest zehgired
 ‘āceb nebvēt ki reşk āred melek ber-caā-yı naḥcired
Zi-eşk-i dāde-’i Ya’kūb dāred āb-ı şimşired
Şehhīdān-ı to-rāpīrāhen-i Yūsuf kefe bāşed
6. Zi-dīvān-ı ezel vaḳtī ki şöd in baḥşış-ı ni‘ met
 Be-mīzān ḥor-ı ḥod şöd be herkes rūziyeş kışmet
 Çe san gāfil şeved Rāgīb kesī ez sırr-ı in ḥikmet
Dehān-ı āsiyā in ḥarf-i gūyed bī zabān Şevket
Çerā bāyed be-fīkr-i rızk-ı būden tādehen bāşed

TÂHMİS-İ DİĞER BERÂ YI ĞAZEL-İ ŞEVKET (II)

Mefâ‘îlün /Mefâ‘îlün /Mefâ‘îlün /Mefâ‘îlün

1. Neḥvāhem sūzişī bī-nāle çün pervāne cānem- rā
 Be-fermā rūşenī ez-şıyt-ı şöhret dūd-mānem-rā
 Çü gül zāhir şeved bürhān-ı kâṭ‘î tā beyānem-ra
Emr-ı reng-i te‘şīr-i keramet kūn figānem-rā
Zi-mevc-i eşk-i bülbül āb-ı dih tīg-ı zebānem-ra
2. Zi-bī-berk-i bahār-ı men ḥazān-ı bī-nişān dāred
 Vücüdüm bī-vücūdī-rā delīlī şāyegān dāred
 Be-dīn rūşen beyānī key kesī taşdīk-ı ān dāred
Tenem ez-besk-i za‘f-ı tīre-baḥtī nā-tüvān dāred
Koned çeşm-i hümā müjgān tasavvur üstühvānem-ra
3. Be-ser-sevdā vü sūreş ez-şemīn-i kākül-i dārem
 Ki cā ez dūdeḥem bāşed heva-yı sünbül-i dārem
 Ne der-dil neşve’i şevķī ne der-sāğar mül-i dārem
Ümīd-i Nükhet-i rahmī zi-bī-pervā gül-i dārem
Ki āvāz-ı şikest-i reng-i pendāred figānem-ra

4. Kesī dersī zi-evrāk-ı gül-i dāgem eger h[∨]āhed
Zi-ğayret nüṣṣa-i sāmān-ı ṣad gülşen-i bu zāned
Gül-i hūrşīdeş ez bīnend zi-işgüften fūrūmaned
Zi-deşk-i men rek-i gül mūy-ı āteş dīde-rā māned
Haş u hārest ez-müjgān-ı bülbul-āşiyānem-rā

(10a)

5. Zi-peyvend-i ‘alāyık tā gūsistem rişte-’i ülfet
Dıraht-ı himmetem çün serv-geşt āzāde-’i külfet
Zi-şād-āb-ı fūrū-bestem çü Rāğīb dīde-’i rağbet
Nihālem hūrde-āb ez cūy-ı ṭab‘-ı hūd Şevket
Bahārı mi ceked ger-efşeri berk-i hazānem-rā

TĀḤMĪS-İ BERĀ-YI ĠAZEL-İ SĀ’İB

Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilūn

1. Fitne-’i her cāki gel kervāz-ı bahār-ı çeşm-i tüst
Ger ḥaled ḥārī be dil ez-ḥārḥār-ı çeşm-i tüst
Her kücā şūrī büved ezṭurfe kār-ı çeşm-i tüst
Girye-’i mestane-’i men ez-ḥumār-ı çeşm-i tüst
Āh-ı menez-sürme’i dūnbāle-vār-ı çeşm-i tüst
2. Bāz mād ez ḥayret-i nazzāre çeşm-i mihrü māh
Geşte her tār-ı nigāh-ı dīde-’i yek medd-i āh
Çeşm-i sūhet ān qader der-fitne-vār-ı dost-gāh
Şūh-ı çeşmānez -tu mīgirend ta‘līm-i nigāh
Gerden-i āhū bülend ez intizār-ı çeşm-i tüst
3. Bāgazālān key resed da‘vī’i hem-çeşm-i tp rā
Ḥalka-’i çeşm-i to bāşed dām-ı ‘anḳā vū hü mā
Kes nadīde hemçü çeşmān-ı to kāfir macera
Gerçi şehbāz-ı nazar pestest ez-şerm ü ḥayā
Her kücābāşed nazar bāzī şikār-ı çeşm-i tüst

4. Der mesāf-ı fitne bāşed ān çünān heşmed dilîr
Mîşevēd der-dest-i o ebrû vü müjgân tîğ-i tîr
Şevket ü şān ez-sevād-ı merdūmest ‘ūnvān pezîr
Ez-siyāh-ı şükür şahan hân-ı nemîdāred gezir
V’er ne çeşm-i āhūvān key der şümār-ı çeşm-i tûst
5. Key be ser-’i hōd konem bigâne gān-rā āşinā
Mîşevēd her çend rûşen ez-zebān-ı hāl-i mā
Harf-ı rāz-ı ‘aşk-ı güften nîst ‘āşık revā
Men neyem gammāz ammā rûz-ı tārîk-i me-rā
Her ki mî bend bî-sūhan vāned ki kār-ı cem-i tûst
6. İn çe bālā destiyest der pençe-’i müjgân to-rā
Kadd-i ‘ālem geşte çün bir geşte müjgānet dü tā
Kerdeest ins ü perî ser-be-ser bî-dest ü pā
Ne hemîn ser-geşte-dāred gerdiş-i çeşmet me-rā
Çün şaf-ı müjgân der-‘ālem bî-karār-ı çeşm-i tûst

(10b)

7. Her kücā bāşed hemîdārū be-derdet iştihar
Dûr eger nezdîk ez-hüsni-i to bāşed māyedār
Nîst Rāğîb hergiz ez şahbā-yı şevket hūşyār
Gerçi hest ez-dûr gerdan Sa’ib bî-‘ayār
Mestî-’i dūnbāle vāreş ez-hummār-ı çeşm-i tûst

TÂHMÎS-İ BERÂ Yİ ĞAZEL-İ NÂBÎ

Mefâ'îlün /Mefâ'îlün /Mefâ'îlün /Mefâ'îlün

1. Ne kütâhî-i himmetden ne nokşân-ı hünerdendir
Ne bî-mihri-i tâli' den ne baht-ı bed-güherdendir
Ne 'ulvîden ne süflîden ne efrâd-ı beşerdendir
Ne sendedir ne bendedir ne çarh-ı kîne-verendedir
Bu derd-i ser humâr-ı neşve-i câm-ı kaderdendir
2. Olan âzürde-hâtır devlet-i dūnân-ı 'âlemle
Olur mı kad-hamîde minnet-i ihsân-ı 'âlemle
Nemek-lîs olsa da dil şoḥbet-i iḥvân-ı 'âlemle
Dehân-âlûde olmaz ni' met-i elvân-ı 'âlemle
Dimâğ-ı dilde lezzet ḥ'ân-ı yağmâ-yı seherdendir
3. Olurken her nigâhūñ 'âşıka bir nâvek-i dil-dūz
Dil-i aḡyâre döndi şimdi şâstuñ oldu bed-âmūz
Budur ammâ yine âyîn-i mihr ey mâh-ı bezm-efrūz
Düşen saña tegâfûldür baña âh-ı tegâfûl-sūz
Degil senden şikâyet şekve âh-ı bî eşardendir
4. Bir âh-ı şubḥ-gâhūñla olurken maḡşada vâsıl
Bu cünbişle saña 'özü ü kuşūr itmek nice ḡâbil
Degildir bî-sebeb dermândelikler böyle pâ-der-gil
Saña işbât-i taḡsîr eylemek bî-vechdir ey dil
Bu taḡsîr-i eşer senden değildir çeşm-i terdendir
5. Bülend olmaḡdadır Râḡıb hemîşe himmet-i ṭab' uñ
Daḡî bālâsı mümkindir olursa raḡbet-i ṭab' uñ
Müsellemdür egerçi ehl-i ṭab' a diḡkat-i ṭab' uñ
Bu ṭa' bîrât vüs'unda deḡidir kuvvet-i ṭab' un
Bu feyz-i ma'nevî Nâbî'ye mecra-yı diḡerdendir

TÂHMÎS-İ BERÂ-Yİ ĞAZEL-İ DİĞER NÂBÎ

Mef'ûlû / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

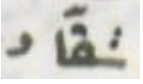
1. Sermâye-i sa'âdet çarh-ı ahterimdedür
Perr-i hü mâ-yı devleti tâc-ı serimdedür
Âşâr-ı feyz-i hikmet-i¹⁷ Hâk peykerimdedir
Mevc-i murâd bade-i cân perverimdedür
Harf-i neşât zîr-i leb-i sâğaramdadır

2. 'Ankâ-yı nâz perver-i evc-i kanâ' atım
Tāvūs-ı hoş-ı hırâm-ı hıyâbân-ı nahtetim
Şukḡâr-ı¹⁸ pür-fürû-şiken-i nesr-i hissetim
Bâz-ı şikârgîr-i çerâ-gâh-ı himmetim
Kâm-ı dü kevn cünbiş-i bâl ü perimdedir

(11a)

3. Geşt eyledim ekâşî-i aḡtâr-ı 'âlemi
Taḡḡîḡ için mebdâdî-i edvâr-ı 'âlemi
Derk eyledim netâyic-i âşâr-ı 'âlemi
Benden şorun haḡâyıḡ-ı esrâr-ı 'âlemi
Te'lîf-i rûz-nâme-i dehr ezberimdedir
4. Rûşen degil mi dâğ-ı derunûmda tâb-ı yûḡ
Her bir nefesde itmede bir feyz-i nev sûtûḡ
Mevḡûf-ı cünbiş-i lebim âşâr-ı şad-fütûḡ
Âhımdadır kilîd-i ḡılsımât-ı genc-i rûḡ
Âb-ı ḡayât lücce-i çeşm-i terimdedir

¹⁷ hikmet-i : ni'met Ö.D, H.Y

¹⁸ : şukḡâr Ö.D : şukḡâr H.Y

5. Dil-cū yeter hevāsı şafā-ḥīz-i ḥāki pāk
Her naḥl-bār-ı neşvede mānend-i şāḥ-ı ṭāḳ
Rāḡīb ider ḥayālī girībān-ı şabrı çāk
Nābī ider şükūfeleri dehr ʿıtır-nāk
Bāḡ-ı behişt ḥāṭır-ı nāzik-terimdedir

Temmet et-taḥmisān

(11b)

BİSMİLLAHİRRAHMANİRAHİM

İBTİDÂ-İ ĞAZELİYÂT DER HARFÜL ELİF

Feʿ ilātün / Feʿ ilātün / Feʿ ilātün / Faʿ lün

1. Ne kadar olsa edeb perde-keş-i rāz bana
Serḥī-i¹⁹ eşkim olur āh ile ḡammāz bana
2. Şevḳ-ı ruḥsāruñ ile nāleler itsem pür-sūz
Olamaz bülbül-i şūrīde hem-āvāz bana
3. Ṭāḳ-ı ebrūlaruñ yād ile nūş itsem mey
Bāde-i nūh ḥum-ı eflāk gelür az bana
4. Şāḥib-i naḳş-der-sitem ki bu luʿ bet-gehde
Ġālib olmaz ne kadar olsa daḡlabāz bana
5. Ārzū eyler idim şīvesini taḥşīle
İtdi taʿ līm-i tegāfül niḡeh-i nāz bana
6. Hoş hevālīḳ ile şöretde iken ʿ ālem-i āb
Bulamadım şafvetini düşmedi hem-sāz bana

---

¹⁹ Serḥī-i : şū-ḥī-i Ö.D, H.Y

7. Ben o meh-rû ile Râğıb işimi şâğ itdüm
İmtinân iylemesun çarh-ı çep-endâz bana

VELEHU EYẒAN

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

1. Seyr-i çeşmi hârm-en-i sāmān u şervetdür baña
Teng-desti vüs' at-ı pehnā-yı devletdir bana
2. Şu' le-i idrāk hürmet-süz-ı servetdür baña
Āb-rû seylāb-ı sāmān-ı denā'etdir bana
3. Terk-i āsāyişle dā'irdir medār-ı āsiyā
Tütiyā-yı çeşm-i rāhat gerd-i külfetdir bana
4. Kābil-i jeng olmayan olmaz pezîr ey cilā
İğbirār- hātır iksîr-i meserettir bana
5. Zâ' f ile rüşen- zamîran şöhre-i 'āfāk olur
Şekl-i bî-tābı meh-i nev gibi rif' atdır bana
6. Kā'im-i çîn-i cebîn it rûy-ı dil olmazsa da
Ey perî-rû hem bu şüret âdemiyyetdir bana
7. Reh-nümā lazım değildir olmasun reh-zen hemān
Hızra muhtâc olmamak maḥẓ-ı hidāyetdir bana
8. Dāğ-ı hicrûn ben vişāle virmem ammā vaşlı sen
Naqd-i cāne virseñ ey meh-pāre minnetdir baña
9. Nûr-ı çeşmimden olursa mazhar-ı hüs-n-i nazar
Bu nigehle zemm-i merdüm 'ayn-ı midḥatdır bana

10. Çekmişim mest-i mey-i mahbûbdan Râgıb ayâğ
Dest-şûy-ı ragbetim eşk-i nedâmetdir baña

VELEHU EYẒAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Sâgar-ı telh-âbe-i ğam-nüşıdır meşreb bana
Vâdi-i nâ-kâmidir muhtâr olan mezheb bana
2. Ben fakîri itme tek memnûn-ı ebnâ-yı zamân
Hâşıl itmezsen değil ğam maṭlabım yâ Rab bana

(12a)

3. Olmasun mı âsumân-ı tâl' im evzâ' -ı sa' d
Sehm-i türkân kıavs-ı ebrû hâldir kevkeb bana
4. Kaçmazam cevruñden ammâ sen de bî-inşâfsın
Luṭfuñ ağıyâre hemîşe cevru ḳahruñ hep bana
5. Râgıb u tâlîb de olsam hırş u h'âhiş eylemem
Çün değil hergiz huşûl-ı maṭlabım maṭlab bana

VELEHU EYẒAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Cevher-i tîğ u teğâfûl pîc û tâb olmuş saña
' Aks-i hûn-ı ' âşıkân reng-i hicâb olmuş saña
2. Sevdîğim şâyestedir olsan siyeh-mest-i ğurûr
Ma' nî-i rengîñî hüsnuñ şarâb olmuş saña

3. Sürme-i āvāz-ı bīdārī-i bahtımdır benim
Ol siyeh-kārī-i müjgānuñ ki ḥ^vāb olmuş saña
4. Şafḥa-ı diller olup şīrāze bend-i ittifāk
Fenn-i pūr-zor-ı nezāketde kitāp olmuş saña
5. Berk-i āteş-gün-ı ruḥsāruñ değıldir ḥoy-çegān
Tāb-ı rūyuñdan gül-i ḥayret niḳāb olmuş saña
6. Āb u tābuñ dem-be-dem içdikce efzūn eyledüñ
Ḥūn-ı Rāğīb gūyiyā şahbā-yı nāb olmuş saña

VELEHU EYẒAN

Mefā'īlün /Mefā'īlün /Mefā'īlün /Mefā'īlün

1. ' Aceb pākīze-tūnet pūr şafādır meşreb-i mīnā
Meger rūḥ-ı mücessemenden dökülmüş ḳālīb-ı mīnā
2. Fūrūğ-ı tāb-ı ḥūrşīdi ḥum-ı şahbādan aldıkca
Olur hem ṭālī' -i bedr-i dıraḥşān kevkeb-i mīnā
3. Şikest eyler idi şafrā-yı zūhd-i zāhid-i ḥuşki
Döneydi dest-i sāḳīde turunc-ı ğabğab-ı mīnā
4. Degildir feyż-i baḥşī ma' nī-i vaż' -ı sebük-rūhı
Baña būs-ı ayāğ-ı meyde hem-meşreb leb-i mīnā
5. Gehī hem-sā' id-i billūr-ı sāḳī geh siyeh-mestān
Şafā vü şevk ile geçmektedir rüz u şeb-i mīnā
6. Ḥabāb-ı mey degil tebḥāledir germi-i ülfetden
Leb-i cāma sirāyet eylemiş gūyā leb-i mīnā

7. İfāza eyledikce kendüye pür-feyz olur Rāgıb
Degildir sāğara boş ser-fürüdan maṭlab-ı mīnā

(12b)

VELEHU EYẒAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Hürüş-ı dāğ ile sīnem bahārdır gūyā
Felek bu kevkebeme dāğdārdır gūyā
2. Hāḳīḳat ehline çesbān değıl libās-ı rü' yā
Yakışdırırsa daḫi müste' ārdır gūyā
3. Ğurūr-ı devlet-i ebnāyı dehr ider iş' ār
Ki gerdişi felegüñ ber-ḳarārdır gūyā
4. Nedir bu tūṭī-i ṭab' ımda āteşin-ī gūftār
Ol āfetin ruḫı āyinedārdır gūyā
5. Semend-i nāz ile 'uṣṣāḳın eylemek pā-māl
O şeh-süvārıma bir iftiḫārdır gūyā
6. Sivā dürr ü 'araḳ-ı şerm ile olur şüste
Lisān-ı ḫāl ḫayā i' tizārdır gūyā
7. Hezār dekk ile aldım dimiş o gül-ruḫsār
Dil-ī şikeste-i Rāgıb şikārdır gūyā

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün

1. Tevāzu‘ dur dem-i rīzişde çün kim meşreb-i mīnā
Degil hūli sa‘ādetden anıñçün kevkeb-i mīnā
2. Fürūğ-ı bade-i gül-rengle pürdür tehi şanma
Turunc-ı mihre harf-endāz olursa ğabğab-ı mīnā
3. Sezā mı neşte-i cām-ı vişāle her teng māye
Dehān-ı sāğara şāyestedir būs-ı leb-i mīnā
4. Bulunmaz meş‘al-i mihr ile baķsañ zūlmet-i endūh
Kačan tāb-efken olsa dilde māh-ı Naḥşeb-i minā
5. Şafā-yı cevher-i şahbāya mir’āt-ı mücellādır
‘Ācebdür rūḥ perverlikde Rāğıb ḳālīb-ı mīnā

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün

1. Beçendin ārzūhā dīdeem vaşleş be-h‘āb ammā
Gül-i ümmīd-i ḥod sīrāb kerdem ez-serāb ammā
2. Zi behr-i meşķ sevād-ı naķş-ı ḥāleş-rā ḥayāl-i ḥam
Keşīd āḥir be-şūret-ḥāne-i çeşmem ber-āb ammā
3. Ne der-dīde men-i eşķī ne der-dil ḳatre-i ḥūnī
Merā kerdīde zor āteş-i ḥūyet kebāb ammā
4. Ḥalel der-kār-ı ‘aşķ ez-ihtilāl-i ḥüsn-i mī-üfted
Keşed dīvār-ı şevk-i bülbulān-ım ez gül-āb ammā

(13a)

5. Berā-yı şöhet-i āyīne-rūyān gerçi mī mīrem
Nedāred tāb-ı safī men çü sīm-āb ıztırāb ammā
6. Ser-ā-pā neşve- 'i şevkem beher meşreb ki mīsāzem
Niyāz-ārem be-derd-i ser kesīrā çün şarāb ammā
7. Kesī ez-Rūmiyān hergis mehvāhed dād mīdānem
Zi-nev-res-cū cevāb-ı in ğazel Rāġīb cevāb ammā

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā 'ilün

1. Mīkoned deryā-yı hūn āhir ser-i kūy-ı to-rā
Āb şod hūn-ı ecel şemşīr-i ebrū-yı to-rā
2. Hem-çü şem' ī k 'ez-şeb-i tarik-i rüşen-ter bü'ed
Sürme gūyā ter-koned çeşm-i sühan-gū-yı to-rā
3. La' l-i şūhet mīkeşed dūd ez-nihāl u āb-ı huşk
Āteş-i terrā çe nisbet tundī- 'i hūy-ı to-rā
4. Bū-yı vahşet mineyāyed ez-nigāheş şöd meġer
Ez-sevād-ı çeşm-i merdüm nāfe āhū-yı to-rā
5. Bī-tekellūf ' aks-i mihr ezāb bīrūn mīkeşed
Ān ki ez-dil kerd-i fikr-i cılve- 'i rūy-ı to-rā
6. Tā-be mahşer ' atşe hīzed ez-dimāġ-ı münkirin
Mībered Rāġīb be-ķabr-i hvīş eger būy-ı to-rā

DER ẖARFÎ -BÂ

Mefâ'îlün /Mefâ'îlün /Mefâ'îlün /Mefâ'îlün

1. Ğazāl-i mihirden hem-kāsesin pür-şîr ider mehtāb
Meh-i nevle yine vaż' -ı kec-i şemşîr ider mehtāb
2. Degil şebnem dimāğ-ı gülşeni tertîb içün gūyā
Fürûğ-ı mihri sîm inbîkden taķtîr ider mehtāb
3. Bahār āşüftekānın çekmege kayd-leb-î cūya
Müselsel mevc-i enhārı gümüş zencîr ider mehtāb
4. Yed-i beyzā-yı sākî penbe-i mînā-yı şahbādan
Sefîd āb-ı 'arūs-ı cām-ı mey tedbir ider mehtāb
5. Fürüzān eylese bir şem' i felek²⁰ eyler berin hāmüş
Virür bezme şafā pervāneyi tekdîr ider mehtāb
6. Beyāza çekdi Rāğîb nüşha-i müsvedde-i leyli
Mezāyā vü nükātın şubha dek taķrîr ider mehtāb

(13b)

VELEHU EYẖAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Halka-i zehā²¹ da olsa n'ola şahbā ğarîb
Bezm-i i' mādā olur şem' -i ziyā-baḥşā ğarîb
2. Lûtf idüb ol şeh bizi düşman ile yār eylemiş
Ḥatîr-ı cānāne gelmek 'āşîk-ı şeydā ğarîb

²⁰ Felek : sipîhr Ö.D, H.Y

²¹ Zehā : rehā Ö.D

3. Zîb ü âgûş eyleyüp fânûs-ı şem‘i-i enveri
Rûzgâr itdi gice pervāneyi hayfâ ğarîb
4. Sîne-i aġyārda peykân-ı tîr-i dil-rübâ
Hâzâr içre mişâl-ı ġonce-i ra‘nâ ğarîb
5. Çeşm-i hûbân ‘âlemi âşûb-kâr itse n’ola
Olsa olmaz meclis-i mestâne²² de ġavġâ ğarîb
6. Gelmedin haţţ-ı ruġı cā-yı ayet²³ binâġûş-ı ġoñûl
Bulunmaz aġşâma ġalsa menzil ü mâî ğarîb
7. Râġibâ dil eglenür fikr-i ġayâli yâr ile
‘Âşîġ-ı ġam-dîde olmaz ġalsa da تنها ğarîb

VELEHU EYŹAN

Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

1. ‘Aceb muvâfîġ-ı meşreb şafâ-yı ‘âlem-i âb
Nümüne hâk-i vaţandan heva-yı ‘âlem-i âb
2. Cünûn-ı ‘aġlı izâle ider şülüşe ile
Degil mi mey-kede dârü’ş-şifâ-yı ‘âlem-i âb
3. Şuyunda ġullanagör sâġî keşti-i ţarabı
Ĥüdâ çün itdi seni nâ Ĥüdâ-yı ‘âlem-i âb
4. Güzeşte demlerini âb ile ider işrâb
Gelür ġulaġıma neyden şadâ-yı ‘âlem-i âb

²² Metinde ‘destâne’ şeklinde geçmektedir; ancak beytin anlamsal bağlamı göz önüne alındığında ‘metâne’ sözcüğü daha uygun olur.

²³ Bu sözcük Ö.D ve H.Y de bulunmamaktadır.

5. Henüz esās-ı kādīmi zamān-ı cemdendir
Naķş-ı ber-āb iken āķirbinā-yı ‘ālem-i āb
6. Esīr-i sīr-i leb-i cū ĥakīm-i meşrebdır
‘Aceb mi bende disem bīd-i pāy-ı ‘ālem-i āb
7. Oķunsa şu gibi Rāġīb mezāk-ı cāna virür
Bu ābdār-ı ĥayālim ġinā-yı ‘ālem-i āb

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Getürse tābiş-i ruĥsār-ı yāre tāb-ı kitāb
Olurdu řafĥa-i taķvīm āfītāb-ı kitāb
2. Kelāl virđi temāşā-yı ĥüsni zühhāde
‘Aceb mi kec-nażarāne getürse ĥ^vāb kitāb
3. Olur mı neşve şūrī vü ma‘ nevī herġiz
Taĥammül eyleyemez meclisi řarāb-ı kitāb

(14a)

4. Sezā-yı büse-i ta‘ zīm muşĥaf-ı rüyuñ
Mü’ellifiyle şeref eyler iktisāb-ı kitāb
5. Gören dimez mi ġülistānuñ ‘aksini cūda
Çemende ġördüğümüz var bizimdir āb-ı kitāb
6. Şaķın ki nüşĥa-i aĥlāķuñ olmasun maġşuş
Olunca ĥabtı virür ādeme ‘azāb kitāb

7. Felekde ravza-i aḥbāb ider idim Rāğıb
Dimāğım olsa eger itsem intiḥāb-ı kitāb

VELEHU EYẒAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Elinden çekdigim sāḳī-i dehrin nūş ü semdir hep
Benim şahbā diyü nūş itdigim zehr-āb-ı ğamdır hep
2. Sevād-ı leşker-i sevdā serinde dūd-ı dīl çetri
Gedāyān-ı ser-i kūy-ı muḥabbet muhteşemdir hep
3. Ne keyfiyyetle ser-şār-ı muḥabbet olduğum bilmem
Bana esbāb-ı şādīden naşīb ü behre kemdir hep
4. Gehī naz-i tegāfūl gāh bār-ı derd-i hicrānuñ
Benim çekdiklerim ey-bī-vefā senden sitemdir hep
5. Sen itdikce teveccüh oldılar aġyār rū-gerdān
Derūñden dūr iden şahım beni luṭfu keremdir hep
6. Kemālinden deġildir dāğ-ber-dīl kimseye kimse
Medār-ı hıḳd u kīn ğavġā-yı dīnār ü dirhemdir hep
7. Beni hem-şu'le-i āvāz-ı bülbul eyleyen Rāğıb
Sükūt-ı cān-güdāz-ı nāz ile ol ğonce-femdir hep

VELEHU EYẒAN

Fā'ılātün / Fā'ılātün / Fā'ılātün / Fā'ılün

1. Cüz nigāh-ı ḥuşki ezla'leş ne şöd mā-ra naşīb
Ter dimāğı mīneşöd hergiz ez-in şahbā naşīb

2. Būlbūlān ez-ḥarmen-i gül dāğ-ı ḥasret mībürend
‘ Aşk her cā şöd tehi destī būved o-rā naşīb
3. Behre-i her kes be-ḳadr-ı ḳurbetest ez-pīş ü kem
Şöd zi-ferzinde-i Mecnūnem me-rā sevdā naşīb
4. Nist ser-gerdānī-i ‘ ālem tehi her kūşe ’ı
Merdüm-i pāşīde-rū zīrā keşed her cā naşīb
5. Key zi-ümmīd-i vişāleş tesd-i ber-dārem be merg
Ger nemı bāşed der-in-cā nīşevd ān cā naşīb
6. Ni‘ met-i rāḥat-geh ‘ ālem mīkeşed ḥumyāze ’iş
Der-cihān hergiz ne geşte bā-kesī hālā naşīb
7. Bā zi-tīğ-ı mā koned ḥūn girye āḥir ber-sereş
Bā-kesī hergiz me bādā intikām-ı mā naşīb
8. Her ki dāred ḥaḳḳ-ı şoḥbet dāşt ḥaḳḳ-ı şirketi
Der-hemān ni‘ met ki şöd ma-rā der-in dūnyā naşīb
9. Ḥalḳa der-gūş-ı icabet mīkeşed Rāğīb humuşin
Her ki-rā Rāğīb şevd şeb zindedārīhā naşīb

(14b)

DER ḤARF-İ TĀ

Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün

1. Himāye mağz olurken üstüḥvāndan vāye-i devlet
‘ Acebdür kim ser-i bī-mağza düşmek saye-i devet
2. Tesāvi-i firāz u şībe nisbetle olur zāhir
Degül memdūḥ pek bālā-ter olmak pāye-i devlet

3. Musahhar itdi iqlīm-i serāser şūr u sevdāy
Ser-i Kayşa cünün oldı ‘aceb ser-māye-i devlet
4. Niçün tıflānedir mestāne vaż‘ -ı nev ser-āmedler
Meger hem-şire mey şahbāye şır-i dāye-i devlet
5. Eger tedkik olunsa derd-i ser olmağda dūn olmaz
Humār-ı mey-perestīden hamīr-i māye-i devlet
6. İder endāmı-nā-sāzın yine zībende-i teşrīf
İden zerbāf-ı cevri duşuna pīrāye-i devlet
7. Şalındırmaz direfş-i Gāvyānī ferr ü cünbişle
Olursa zīb-i dūş-ı baht Rāğıb rāye-i devlet

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

1. Revnak-ı rüyın idüp hatt-ı siyeh-fām şikest
Leşker-i hāveri itdi sipeh-i şām-şikest
2. Oldı mir’āt-ı teng-ṭab-‘ım ‘aceb hām şikest
Ne zamān görse olur endām şikest
3. Kendi ‘aybından olur rüy-ı nümā ‘ayb-kesān
Olsa āyine şikeste olur endām şikest
4. Şiken-i zülfi ider murğ-ı dili pā-beste
Daği girā-ter imiş olsa meğer dām şikest
5. Zāt-ı ma‘yūbda çün revnakı olmaz hünerün
Hātem-i ‘arzuñı kesr itme olur nām şikest

6. Ehl-i feyzüñ eşeri qalmasa da namı kalır
Zıkr-i Cem dā'ir-i bezm olmadadır cām şikest
7. Rengler itdi o meh-rū bana Rāgıb diyemem
Eylesün reng-i ruḥun gerdiş-i eyyām şikest

VELEHU EYẒAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Rıtl-ı merd-efkenle ol mey-pāreyi mestāne at
Tāc-ı ser-şār-ı neşātı qubbe-i keyvāne at
2. Ḥayli demdir atdı tıtdı zülf-i dilberden şabā
Sende var 'uşşāq için bir tāze tel ey şāne at
3. Cılve-gāh-ı şīve-i ferzāne olmaz kūy-ı āşq
'Āqıl oldur kim sürer bu 'arşada dīvāne at
4. Bil dil-i işkeste qadrin gevher-i pendim budur
Zīver-i gūş-i qabūl it kūşe-i nisyāne at
5. 'Āşığın da eyle gāhī ġamzeñe amāc-nāz
Ey keman ebrū oḡuñ bir kez de gel yābāne at
6. Sā' idüñ de qalmadı tır ü tūfenge iqtidār
Var ise yüzi cünbiş gerdem-i ḥübāne āt
7. At koparsun yekke-tāzān-ı sūḥan tanzīr için
Bir zemīn tarḥ eyle Rāgıb bir ġazel meydāne at

(15a)

VELEHU EYŻAN

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Seni āgūşa çeken hāle-veş ey meh-i ʿtal' at
Felegüñ yaqdı dil-i sahtına dāğ-ı ʿhasret
2. Haste-i 'aşkuña bir nīm nigāh eylemedüñ
Çeşm-i bīmārīñ ebed görmeye rüy-ı şıḥḥat
3. Ya lüṭufdur ya 'itāb u ya teğāfül ya sitem
Söyle derd-i dilüñi her ne çıkarsa kışmet
4. Seni tahfif ider ağırlayamaz rıtl-ı girān
Zahidā gel kerem it meclise virme şıḳlet
5. Görmedüñ hiç peşīmān olup 'avdet ideni
Añlanur kim var imiş mülk-i 'ademde şıḥḥat
6. Çekerim kūh-ı girān-ı ğamı kâf olsa velī
Ṭāḳ ider ṭāḳatimi zerrece bār-ı minnet
7. Ola 'izzetde edānī vü e'ālī pā-māl
Añlamam nidüğini bundaki sırr u ḥikmet
8. Şāḥ-ı pür-bār gibi itdi şikeste ḳaddim
Oldı ḥırmān mı meşmer hūner ü ehliyyet
9. Ğālibā yār ile bāline bürüdet girmemiş
Rāğibā yok gibi evvelki olan germiyyet

VELEHU EYŻAN

Mütefā' ilün / Fe' ülün / Mütefā' ilün / Fe' ülün

1. Nedir ey gönül bu hayret neden āh ü vaha ruḥṣat
Meger eylemiş bir āfet seni vaḳf-ı derd ü ḥasret
2. Nice āfet āfet-i cān sitem āferīn u fettān
Nigehi belā nigh-bān müjeler ḳazā-niyābet
3. Külehin ide ṣikeste ola çeşm-i mesti ḥaste
Ala tīg-ı nāzı deste vire bezme şur u dehşet
4. O niğāh-çeşm-i pür-gū o remīde tarz-ı āhū
O dü ebrūvān-ı dil-cū dili itmesūn mi ğāret
5. Ruḥ-ı āli gül gül olmuş ḥam-ı zülfi sūnbül olmuş
Lebi şorma bir mül olmuş ki virūr cemāde ḥālet
6. Ala destine piyāle şuna buseden nevāle
Baḳılur mı ḳıl u ḳāle getürür mi tevbe ṭāḳat
7. Leb-i nāz-ı dūr-feşānı ide nūkteler zebānī
Daḡī ḥandeler nihānī vire iḥtimāl-i vuşlat
8. Ṭarabın olub tamāmı vire ḳaddine ḥırāmı
İde raḳş içün ḳıyāmı o zamān ḳopar ḳıyāmet
9. Ne ḥayāl-i Sā'ib ister ne kemāl-i Ṭālib ister
Buña ṭab' -ı Rāḡıb ister vire böyle ḥüsn-zīnet

(15b)

DER ẖARF-İ -ŞE

Mef' ülü / Mefā' ilün / Fe' ülün

1. İbrām olamaz vişāle bā' is
Taşdı' uñ olur melāle bā' is
2. Tenşit iken iktizā-yı şahbā
Endūhum ider kelāle bā' is
3. Āhım mı cihānı itdi ber-bād
Zülfüñ mü bu ihtilāle bā' is
4. Fa' āl limā yürīd iken hūsn
Olmuş ḥaṭuñ infī' āle bā' is
5. Hürşīde-i ğurūr-ı hūsn ü āndır
Gün başına bir zevāle bā' is
6. Ma' lūmuñ idi egerçi ḥālim
Lüṭfuñdur olan su 'āle bā' is
7. Olamaz hūnerüñ māle badī
Noḡsāndır olan kemāle bā' is
8. Dillerde o zülf dāsītāndır
Rāġīb mı bu kı̄l ü kāle bā' is

DER ẖARF-İ CİM

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Metā-ı hūsnüne virmiş o kāfır öyle revāc
Alınsa daḡme-i Ḳārūn olurdı bāc u ḡarāc

2. Hārīm-i zülfüne olmaḳda mū-be-mū maḥrem
Nefesle desti şabādan mı aldı şāne-i ʿāc
3. Felek tek eylesün taʿn-ı düşmenāna hedef
Ḳazā iderse siḥām-ı ḥavādişe amāc
4. İderse nāz-ı eṭibbā-yı dehrden perhiz
Bulur o ḥaste bu dārüʿ ş-şifāda derde ilāc
5. Piyāle başına bir būse laʿl-i sākīden
Be-vefḳ-ı ḳāʿide-ʾi bezm-i Cem alınmada bāc
6. Şafāya bāʿiş olur imtizāc-ı şāf-dilān
Şarāba āb iledir imtizāc-ı sū-yı mizāc
7. Deger mi girye vü sūz u güdāzına Rāḡıb
Ser-i şemʿ de fūrūzān olan şu zerrīn tāc

VELEHU EYẒAN

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

1. Mişāl-i lāle dāḡ-ı āteşin aç
Derūna zaḥm-ı tāze²⁴ dil-nişān aç
2. Açıl ey ḡonce-i bāḡ-ı leṭāfet
Çekilmez ʿuḳde-i çīn-i cebīn aç

(16a)

3. Gehī bend-i ḳabāsın geh niḳābın
Gehī gül ey şabā geh yāsemīn aç

²⁴ zaḥm-ı tāze: tāze zaḥm-ı Ö.D, H.Y

4. Yeter kıalsun mişāl-i ğonce mestūr
Bize sırr-ı femūñ ey nāzenīn aç
5. Eger ister isen feyz ü fütūhı
Dil-i ‘āşık gibi genc-i defīn aç
6. Edā-yı dil-keş-i hāmeñle Rāğıb
Açarsañ böyle bir rengīn zemīn aç

ḤARFÜ’L DĀL

Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā ‘ilūn

1. Olsa bāzū-yı taḥammūl pençe-tāb-ı merd-i derd
Ben idim ‘ālemde şimdi Rüstem-i nāverd-i derd
2. Eyledi gülzār-ı miḥnetde gül-i ra‘ nā beni
Eşk-i hūn-ālūd ile cism-i nizār ü zerd-i derd
3. Berk-i sebzi def‘ -i şikletdir girān şöḥbetlerūñ
Kendinūñ taḥfiffidir bīmāre rāh-āverd-i derd
4. Āteşin ḥūyih-edā nev-devletān-ı görmeyen
Nidügin fehmi eylemez mā‘ nī-i germ ü serd-i derd
5. Biñde bir düşmez ‘acebdır naķş-ı dil-h‘āh-ı każā
Hep düşüştür līk naķş-ı ka‘ beteyn-i nerd-i derd
6. Derdden feryād ider ‘ illet nedir bilmez marīz
Ḳadr-i ni‘ met nā-şināsāndan değıl mi derd-i derd
7. Nāsiḥ-i ḳānūn-ı Rāğıb hānümān-sūz-ı şikā
Bir ğazel tarḥ eyledim her harfidir bir ferd-i derd

(16b)

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fa'lün

1. Destine sâzını aldıkça o reşk-i nâhîd
Dest-ber-dâ'iredir bezm-ı felekde hûrşîd
2. Müjde-i merg-i rakîb ile peyâm-ı vaşluñ
Gelseler tev'em olur 'âşıka 'ıyd üstüne 'ıyd
3. Anı da dest-i kazâ itdi şikest ü nâ-bûd
Şu hârâbâtda bir cām komuşdu Cemşîd
4. Şu'le-i düzeği efserde iderdi bî-şek
Zâhiduñ ehl-i heva ü vaz'ına itse taqlîd
5. Dâğ olup vaz'-ı şer giryesine gerdünuñ
Cân-güdâz olmadadır Hızra da 'ömr-i cāvîd
6. Şoñı sevdâ-yı vişâlünde beyâza çıkacak
Eyleme bî-hûde evrâk-ı hayâli tesvîd
7. Saña itdikleri bu cevır ü ezâyı Râgıb
Ola bir gün ide bed-h'âhıña da çarh-ı 'anîd

VELEHU EYŻAN

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün

1. Düşer her dâm-ı giysûya dil-i bî-tâbdan feryâd
Sipend-âsâ ider her rû-yı âteş-tâbdan feryâd
2. Olan hem-vâr-ı tînet ıztırâb itmez havâdişden
Ki hāmūn eylemez pā-mālî-i seyl-âbdan feryâd

3. Nüvāziş-kārī-i rāmişger üstād-ı hüsni ister
İder mi sâz-ı sîne deġme bir mızrâbdan feryâd
4. Güzâr-ı bâ-şitâb-ı ‘ömri işrâba gelür dâ’im
Leb-i cûda şimâh-ı câna cûş-ı âbdan feryâd
5. Şarîr-i hâme şanma ıstılâhâta boġulmaġla
İder bî-çâre daim şive-i kitâbdan feryâd
6. Dil-i mecrûha zaġm-ı tâzedir her tesliyet Râġıb
Tesellî-i şemâtet gûne-i aġbâbdan feryâd

(17a)

ḤARFÜ’L RÂ

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fa’ ilün

1. Zülf ü hâl-i yâre baġ ruhsârın itmiş tâb-dâr
Kurş-ı mehde görmedünse aġter-i dñnbâle-dâr
2. Gird-i lebde ġaţţ-ı sebz esrarını idrâk idüp
Düşdi sevdâ-yı ġubâre şimdi rind-i bade ġ^vâr
3. İzţırâb-ı eşk ider zabţ-ı ġayâlññ didede
Sâye-i serve olur zencîr mevc-i cûy-bâr
4. Eylemez îrâş-ı hüsni ârâyişi bed-ţînetññ
Zînet olmaz mâre endāmındaki naġş ü nigâr
5. Dekk ile dâme düşermiş tekyede bir ser-keşî
Kelb olaldan zâhid aldı işte şimdi bir şikâr
6. Şâf ţînet sâf dillerden mükedderdir yine
Ĥâţır-ı âyîne de âb u hevâdandır ġubâr

7. Sū-be-sū sevķ eyleyen hep sâ'îķ-ı taķdirdir
Kimsenüñ destinde yok Rāģib zimām-ı ihtiyār

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Mefāilū / Mefāilū / Fa' ūlūn

1. Çün maķberemiñ neş' esi cām-ı meye benzer
Baķ sūziş-i taķrîr ile ħāmem neye benzer
2. Ya nokķa-i mevhūme ya cevher-i ferde
Elbette vücūd-ı dehenüñ bir şeye benzer
3. Dāģ itdi bizi ġayr ile germiyyet-i ūlfet
Yir yir eşer-i būse nümāyān keye benzer
4. Āmiķte-i lehv ü ŧarab zıkr ü semā' ı
Hū hū dimesi şeyķlerüñ hey heye benzer
5. Rāģib ne disün müjde-i vaşluñ ider işrāb
Sebz-i ħaķķuñā Hızr-ı ħuceste peye benzer

VELEHU EYŻAN

Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn

1. Ne dem işrāb-ı nüş-ā-nüş ider ol āteşin lebler
Olur mānend-i mīnā pūr-şafā ervāķ u ķālĭblar
2. Mūnāfĭ' -ī edebdir her ŧalebde şive-i ibrām
Anuñ çūn cılve-gerdir şūret-i nehy ūzre maķlablar
3. Beyāz-ı şun' -ı ħaķdan nūh varaķdır hey'et-i eflāk
Zer-efşāndır hüveydā şafķa-i Nīlīde kevkebler

4. Kemānın çille kıaddin hām ider nāvek alur şaydı
Olur güstāh-ı fāiz lezzete hā'ib mü'eddebler
5. Mişāl-i şem' i zīr-i pāyūñ itmez pertevin rūşen
‘ Aceb mi dūr olursa feyz-i luṭfuñdan muḳarrebler

(17b)

6. Tezāhumdan şiyānetdir te' addüd rāh-cūyānı
Ḥaḳīḳatde değıldir muḥtelif ārā vü mezhebler
7. Şabāḥ-ı ḥaşre dek gitmez sevād-ı nakşı didemden
Añılmaz mı siyeh-kārī-i çeşmüñle geçen şebler
8. İderdi şūret-i dībāyı ādem būşış-i dībā
Eger pālān-ı zer-düz ile esb olsaydı merkebler
9. Teḫālūf ber-ṭarafdır mezheb-i rindi vü taḳvāde
Tevāfuḳ itse Rāğıb bezm-i yek-rengīde meşrebler

VELEHU EYẒAN

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Leb-i cān-baḥşı gibi ḥasteye bir em mi olur
Ten-i kāfün gibi dāğına merhem mi olur
2. Bir nefes giryeden ārām değıl dīdelerim
Ġam-ı ebrūñla ḳan dökmediğı dem mi olur
3. Ehl-i taḳlīd ile rūşen-dil ider mi ülfet
Berk-i gül-ğonce-i taşvīrde şebnem mi olur
4. Bir ayağı ile ğam-ı ‘ālemi pā-māl idecek
Kūşe-i mey-gededen ğayrı bir ‘ālem mi olur

5. Cām-ı ser-şār gibi ben daḥi keyfiyyet ile
Lebbini būs idedüşsem o bütün kem mi olur
6. Bir dil-i ḡonce ki luṭfuñla ola işgüfte
Gül-i şad-berk gibi bir daḥi dirhem mi olur
7. Ḥāmedir Rāḡıb olan fātih-i iḳlīm-i süḥan
Līk her dest-i heves-kāre müselleḡ mi olur

VELEHU EYẒAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Egerçi fitnede ol sīm-i sa' idüñ eli var
Belinde ḥançer-i ser-tīzinüñ de medḥali var
2. Ol āḥū bahçeyi şayd eylemekde güçlük yok
Raḳīb-ı seg gibi ammā arada engeli var
3. Şafā-yı bezm-i ṭarabdan gice mi tıfl-ı hevā
Ki ḥoş maḳāmdır anda terelli-yel-leli var
4. Efendi ṭa' n idenüñ ' aḳlı var mı Mecnūna
Gürüh-ı ehl-i heva içre bir mi biñ deli var
5. Nevā-yı ney gibi dil-sūz var mı ' uşşāḳa
Derūnı dāḡla pürdür başında hem yeli var
6. Hevā-yı zülfüñ ile bir şabā mıdır pūyān
Benim başıma o sevdayı gör ki tel teli var
7. Naẓīre dānişe olmaz bu fikr ile Rāḡıb
Miyān-ı yār gibi nūkte-i muḥayyeli var

(18a)

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū/ Fā' ilātū /Mefā' ilū / Fā' ilūn

1. Bedr-i münīr rūyuña rūşen-mişāl olur
Evşāf-ı ebrūvānuña maṭa²⁵ hilāl olur
2. Düşse zemīne ḥasret-i çeşmüñle giryeden
Her ḳaṭre-i toḥm-ı nergis çeşm-i ğazāl olur
3. Biz dürd-i nūş meykede-i derd ü mihnetiz
Ḥürşīd cām-ı bādemiz olsa sifāl olur
4. Sīr-āb olursa feyz-i sirişk-i ḥulūş ile
Her medd-i āḥ miyve-i kāme nihāl olur
5. Bu bender içre bā' iş-i naḳş olmada hūner
Var ise mālīñ elde²⁶ medār-ı kemāl olur
6. Kim dirse çekmedim felegün bār-ı minnetin
Ḳadd-i hilāl kızbine diḳḳatle dāl olur
7. Şūret virürken āyine güftār-ı tūṭīye
Rāġīb niçün görünce o ruḥsārı lāl olur

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

1. Pīc ü tāb-ı sīneden efkār kendün gösterir
Cevher-i āyīneden jengār kendün gösterir

²⁵ Metinde 'mafta' şeklinde yazılmış; ancak anlamsal bağlamda 'maṭla' olması daha uygundur.

²⁶ Elde: Ö.D da yoktur.

2. İztırāb-ı nā-be hengām istemez taḥṣīl-i kām
Mevḳi'inde bī-tekellūf kār kendün gösterir
3. Perde-i nāmūsa girmez berḳ-ı 'ālem-süz-i 'aşḳ
Bī-mehābā neşve-i ser-şār kendün gösterir
4. Kimseyi maḥrūm-ı feyż itmez tecelli zār-ı ḥüsn
Cünbiş-i kuhsārdan dildār kendün gösterir
5. İmtiyāz-ı nīk ü bedden māni' olmaz imtizāc
Sāye-i gülde kim olmaz ḥār kendün gösterir
6. Ḥüb u zeşt āsārıdır āyīne-i gerdār-ı ḥalk
Her ne şūret tarḥ ider seḥḥār kendün gösterir
7. Cilve-i ḥüsne mezāyā-yı müzāhirdir nüfūs
Her kime itse işāret yār kendün gösterir
8. Şöyledir Rāḡıb mücāzāt-ı 'amel kim fi'l-meşel
Şorsalar ma' zūrunı ḡaddār kendün gösterir

VELEHU EYẒAN

Mef' ūlū/ Mefā' īlū /Mefā' īlū / Fa' ūlūn

1. Dil-ḥastelerüñ bilmedi şıḥḥat neye derler
Dārū-yı ifāḳatle 'ināyet neye derler
2. Ser tā be-ḳadem gül gibi ol gūş-ı ḥaḳīkat
Bülbüldeñ işit nāliş-i ḥasret neye derler

(18b)

3. Hem sinesi pür-dāḡ hem āvāzesi muḥrīḳ
Neyden bilinür süz-ı muḥabbet neye derler

4. Bir sāgar ile yaptı hemān pīr-i ḥarābāt
Gösterdi bugün şeyḥe kerāmet neye derler
5. Ma' lūm oluyor nokṭa-i mevhūm-ı femünden
Gül-gonce-i gülzār-ı leṭāfet neye derler
6. Tā olmayan zehr-ābe çeş fırkatūñ ' aşık
Derler eylemez lezzet-i vuşlat neye derler
7. Şüretde eger Rāğıb' ız ammā ki cihāne
Fehm eylemedik ma' nī-i rağbet neye derler

VELEHU EYẒAN

Mef' ūlū/ Fā' ilātū /Mefā' ilū / Fā' ilūn

1. Āzādegān-ı kayd-ı emel ser-firāz olur
Nāz eylesün sipihre o kim bī-niyāz olur
2. Şemşīr-i ebrūvāne siyeh zāğ-ı fitnedir
Çeşmūñ ne dem ki sürme-keş-i ḥvāb-ı nāz olur
3. Genc-i derūnı ḥāne-i bī-minnet eylemiş
Var mı enīs-i ğam gibi bir dil-nüvāz olur
4. Bāki henüz neşve-i feyz-i dem-i şubḥ
Ab u hevā-yı mey-kede nā-sāze sāz olur
5. Yeksān bilen bahār u ḥazānın bu gülşenūñ
Mānend-i serv-ķāmet ' ömri dirāz olur
6. Sālik-i pil hevādan ider ibtidā güzer
Āḥir reh-i ḥaķīķate mebd-i mecaz olur

7. Rāğıb semend-i nefs-i harūnın zebūn iden
Bu ‘arşada şehāmet ile yekke-tāz olur

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Mefā‘ ilūn / Fe‘ ilūn

1. Revnaķı sāğaruñ şarāb iledür
Felegūñ hūsni afitāb iledür
2. Şive-i şūhī-i ‘imāret-i dil
Nigeh-i mest-i pūr-āb iledür
3. Va‘de-i pūc ider dilim şād-āb
Reyi bu mezra‘uñ serāb iledür
4. Bir nigāh ile ‘ahd-i hūsnūñde
Dil ü dīde ne āb u tāb iledür
5. Emeli ıztırāb ider efzūn
Kuvvat-i rişte pīc u tāb iledür
6. Kābiliyyetdir eyleyen güher
Kaṭre-i feyz-i Hāķ kuvā iledür
7. Ne bilür lezzet-i kemāli nedir
Her kimūñ fikri hūrd u hū‘āb iledür
8. Olma ġāfil hevāya şarf itme
Naķd-i enfāsı bil hisāb iledür
9. Çünkü yokdur enīs-i hücre-i ġam
Rāğıbā şöhetim kitāb iledür

(19a)

VELEHU EYŻAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Siyāh-pūşī-i mātem ki Hüsrevāne düşer
Sevād-ı sāye-i hatdır ruḥ-i bütāne düşer
2. Ferāḥ-ı havşalakān eylemez şaḥiḥ-i şikest
Mişāl-i şīşe ki bir baḥr-ı bī-girāne düşer
3. Fūrūġ-ı rūy-ı 'araḫ nāki düşse cām-ı meye
Şerār-ı āteş-i ġayret revāk-ı cāne düşer
4. Yeter felek bizi itün sitemle ser-gerdān
Añ ol zamānı ki nevbet de 'aşıḫane düşer
5. Bu zār mezākı ḥasūdun şu ta' n-ı bī-nemegi²⁷
Ḥalāvet olmaz o ni' metde kim lisāne düşer
6. Yürürse devlet-baḥş-ı ḫalenderīye felek
Bizim de hissemize şabr-ı 'ārifāne düşer
7. Egerçi baḥşa gerekdür ḫayāl-i ṭab'-ı selīm
Ḥased ki Rāġıbā hep fikri Sa'ibāne düşer

VELEHU EYŻAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Şu dāġlarla ki dil lāle-zār-ı ḥasretdir
Ḥazāne teşne hemīşe bahār-ı ḥasretdir

²⁷ Bu zār mezākı ḥasūdun şu ta' n-ı bī-nemegi : Budur mezākı hasudun ko ta'n-ı bi-nemegi Ö.D

2. Bire hezār virür toḥm-ı ye’s anarsam eger
Bu şerhalarla ki sīnem siyāh-ı ḥasrettdir²⁸
3. Şafā-yı sīneme āyīne dīde-i ḥayret
Fūrūg-ı ṭab‘ ıma meh dāğ-dār-ı ḥasrettdir
4. Baña bu nāle-i dil-sūz u dūd-ı āh-ı resā
‘Aṭā-yı baḥt-ı siyeh ber-güzār-ı ḥasrettdür
5. Diyārımızda açılmaz meṭā‘ -ı kām-ı ümmīd
Küşād-ı rāyiç olan bunda bār-ı ḥasrettdür
6. Ümīd-i bāriş-i feyz itme ebr-i vuşlatdan
Bu deşti seḳā idecek cūy-bār-ı ḥasrettdür
7. Şaḳın ki dāmen-i İbrāmī²⁹ çāk ider Rāğıb
Sevād-ı geşt-i emel ḥār-zār-ı ḥasrettdir

VELEHU EYẒAN

Fā‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

1. Fitneler mevķūf iden cünbiş-i ebrūsıdır
Siḥr-i Bābil gehine fen ğamze-i cādūsıdır
2. Gerden-i mīnası üzre zūlfı gūyā ol bütün
Bāğ-ı ḥüsnüñ sünbūli yā deste-i şebbūsıdır
3. Olsa merd-efken ‘aceb mi şīre-i bintü’l-‘ineb
Sā‘ id-i sīmīn-i şāḳī kuvvet-i bāzūsıdır

²⁸ siyāh-ı ḥasrettdir : şiyār-ı ḥasrettdir Ö.D

²⁹ ibrāmī : ārāmı Ö.D

4. Feyz-i fînet başkadır şühî-i şüret başkadır
Her ğazālî şanma kim deşt-i Hutent âhûsıdır
5. Virmese ruhşat nola çāk-ı girîbâne o şüh
Şabr-ı ʿâşık dilberānuñ perde-i nāmûsıdır

(19b)

6. Hoş-nümâdır gerçi haţtı-ı sebz-i yâkût-ı lebûñ
Nev-bahâr-ı hüsnüñ ammâ sebze-i hod-rûsıdır
7. Ol büti Râgıb dem-â-dem nâleler igʻzab ider
Ġonceyi hāmûş iden hep bûlbûlün pür-gûsıdır

VELEHU EYŻAN³⁰

Mefāʿ ilün / Feʿ ilâtün / Mefāʿ ilün / Feʿ ilün

1. O dil ki sırr-ı kader meclisinde mahremdir
Ne ser-girân-ı şafâ ne mükedder-i ğamdır
2. Efendi kanlı bıçaklıydı cām u sākî ile
Ne oldu zâhide şimdi enîs ü [hemdemdir]
3. Sürûd-ı nâĝme serâyânı ğamze-dāmı degil³¹
Tamām-ı sûrı cihānuñ bakılsa matemdir
4. Sevâd-ı kākül-i müşkîn ile yine o bütün
Beyâż-ı gerden-i kâfûrı zaħme merhemdir
5. Berâ-yı ʿâşık eger ol ğazâl-i nâzı rakîb
İderse şayd söz olmaz seg-i muʿ allemdir

³⁰ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D da farklıdır.

³¹ ğamze-dāmı : ğam-fezâ mı Ö.D, H.Y

6. Mül-i du³² âteşeyi la^c lüne iden tercîh
Mezâkı var ise yek harfimizle mülzendir
7. Hüner-verâne göre feth-i bâb-ı genc-i ümmîd
Küşâd-ı haşre kalan duhme-i muṭalsamdır
8. ‘Îlâc-ı hasteñe zalim dem-i Mesîh gerek
Be-haḫḫ-ı Rûḫ-ı Kuds gel şu leblerüñ emdir
9. Ger itdi gûş-ı sipihri şadâ-yı nâ-sâzân
Anuñ çün ehl-i süḫan şimdi Râgıb ebkemdir³³

VELEHU EYẒAN

Mefâ‘îlün /Mefâ‘îlün /Mefâ‘îlün /Mefâ‘îlün

1. Uçurdum murğ-ı hevâyı ḫasretüñle çok zamânlardır
Dü çeşm-i ḫûn-feşânım şimdi ḫâlî âşiyânlardır
2. Ḥabâb-ı zevraḫ-ı cām ile seyr et cā-be-cā gūyâ
Hücüm-ı leşker-i ğamdan firâre bād-bānlardır
3. Sihâm-ı cevri gerdündür ki pîc-a-pîc olup ḫalmış
Ḳıyâş itme tenümde görinenler üstüh^vânlardır
4. Cihâna ḫatre-rîz-i zehr-i ḫarmân olmadır kârı
Bu nîlî kâse-i ma^c kûseler kim âsümânlardır
5. Tenümde ‘aşḫ-ı ḫûbân ile yir yir dâğlar Râgıb
Siyeh-dilliklerin iş^câr içün ḫonmuş nişânlardır

---

³² Mül-i du : bil dü Ö.D

³³ ebkemdir : epsemdir Ö.D, H.Y

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ılū / Fā' ilün

1. Maḥbūb ārāsa tünd-edāsın arar bulur
Müşkil-pesend-i ' aşk belāsın arar bulur
2. Geh deyr ü gāh Ka' be gehī sūmnātda
Ḥaḫ-cūy ḫande olsa Ḥūdāsın arar bulur

(20a)

3. Eyle firīb çār-sū-yı şöhret itmege
Kālāların sipihr-i ḫabāsın arar bulur
4. Olmuş ya olmamış mey berrāḫ u cām şāf
Rindān hemīşe kendi şafāsın arar bulur
5. Ser-geşte-i ḫavādiş-i eyyām iken yine
Çok keşti-i ümmīd hevāsın arar bulur
6. Baḫt olmayınca ḫüsn-i ṭabī' at neyi müfrīd
Sā'ib de olsa ḫaḫ ḫaṭāsın arar bulur
7. Rāḡīb olur zamanede kim bir pul eylemez
Şanma hūnerle kim ki bahāsın arar bulur

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ılū / Fā' ilün

1. Evşāf-ı mey de siḫr-i nigār olmak istiyor
Cādū-yı ḫāme ḫāme süvār olmak istiyor
2. Döndükce semt-i şāzişe dönerdi ol büti
Devr-i piyāle zevḫe medār olmaḫ istiyor

3. Kān ağlamakdan aḥkere döndi dü çeşm-i ter
Her kaṭre-i sirişki şerār olmak istiyor
4. Dilde ḥālīde her nigeḥi bir ḥadeng olub
Gül-gonce-i toḥm-ı pūte-i ḥār olmak istiyor
5. Āgūş-ı hāle mähī nümayiş-i füzūn ider
Ol mäh-pāre zīb-i kenār olmak istiyor
6. Lağzīde oldu vaşf-ı sīretinde dilberūñ
Pāy-ı kemmiyyet-i ḥāme kayar olmak istiyor
7. Şevk-ı ṭavāf-ı kūyuñ ider serleri ḳadem
Rāğīb ḥarīm-i vaşla ğubār olmak istiyor

VELEHU EYŻAN

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Dile mir'āt-ı emelden nice şūret görinür
Bilmez ammā ki verāsın veḥāmet görinür
2. Ğayride ma' nī-i mevhūm iken ol āfetde
Eylemiş şöyle tecessüm ki leṭāfet görinür
3. Düşer āyīne-i ḥülyāya müdām 'aks- ḥayāl
'Āşık-ı dil-şödeye ḥ'āb da vuşlat görinür
4. Şanma kim ḳalmadı dīvāne-i hāmūn-ı cünūn
Saña bu 'arşada bir ehl-i kerāmet görinür
5. Sehldir dīde-i ḥaḳ-bīne temāşā-yı şuhūd
Līk müşkil bu ki müşkil saña rü'yet görinür

6. Pür-hüner olsa da mánend-i şikāf-ı billür
Kişi setr eyleyemez ‘ayb-ı denā‘ et görünür

(20b)

7. Ne kadar pest ise bünyān-ı ẓanā‘ at Rāgıb
Revzeninden yine ma‘ müre-i rāḥat görünür

VELEHU EYẒAN

Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün

1. Mesīḥā sūz-ı şevk-ı merg olan cellād ğamzeñdir
Ḥayātı mevt ile taṣvīr iden Behzād ğamzeñdir
2. Giriftār olmadık ẓalmıssa bir dil dām-ı zülfünden
Olup gerd-i ser-i çeşmüñ o da āzād-ı ğamzeñdir
3. ‘Aceb āsüdedir āzürdekān-ı kūşe-i çeşmüñ
Cihān-ı fītnede rāḥat meġer İcād-ı ğamzeñdir
4. Perīṣānī-i ḥātırdan telāfī daġ-daġ-ı dil
O berbād ser-i zülfiñe bu ābād-ı ğamzeñdir
5. Şaf-ı çīn-ı cebine böyle tāb-āver midir diller
Cesāretle tekellüf-ber-ṭaraf imdād ğamzeñdir
6. Olur çün hānedān-ı ẓālīmān ẓülmet-serā bir gün
Siyeh rūzī-i ḥüsnüñ bā‘ işi bīdād-ı ğamzeñdir
7. Yıkılmaz degme bir seyl-āb-ı tūfān-ı havādişten³⁴
Binā-yı kāfirīdir ẓaṣr-ı ğam bünyād ğamzeñdir

³⁴ Yıkılmaz degme bir seyl-āb-ı tūfān-ı havadisten : Yıkılmaz degme bir tūfan-ı seyl-ab-ı meserretten
Ö.D, H.Y

8. Hirāsān olmasun mı Rāġīb-ı işkeste bāl āhır
Dil-i Cibrīl hem-i remḥurde-i şeyyād ġamzeñdir

VELEHU EYẒAN³⁵

Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün

1. Ḥarābatı görenler her biri bir ḥāletın söyler
Leṭāfet naql ider rindān ü zāhid şıķletın söyler
2. Tecellī neş’esin ehl-i şikem idrāk kābil mi
Behişt andıkça zāhid ekl ü şürbüñ lezzetin söyler
3. Ser-āġāz eyledükce baḥşe bülbül revnak-ı gülden
Bezmdede kılķul-ı mīnā mülüñ keyfiyyetin söyler
4. Ne zabt-ı ḥākim-i ‘aqlī ne ḥükm-i zābiṭ-ı şer‘i
Cünün iķlīmını geşt eyleyenler rāḥatın söyler
5. Meyān-ı ġüft-ġüda bed-meniş ṭhām ider kubbun
Şecā‘at ‘arz iderken merd-i kıbtī sirķatin söyler
6. Muvāfiķdır yine elbet mizāca şive-i ḥikmet
Ṭabībüñ olsa da kızbi marīzūñ şıḥḥatın söyler
7. Perīşān ḥāṭırına nükte-i ser-beste-veş ķaldı
Ne kimse ḥikmetin anlar ne Rāġīb ‘illetin söyler

³⁵ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D de farklıdır.

VELEHU EYŻAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Esīr-i kākūli dūnbāle-i şabāda gezer
Düşüp bu kayde dil-i bī-nevā hevāda gezer
2. Kumāş-ı hūsne eger gerd-i haṭṭı virdi kesād
Daḥi meṭā' -ı ğurūrı girān-bahādā gezer
3. Niyābet sitem-i dehri iltizam itmiş
Ḥadeng-i ğamzeleri dil-be-dil każāde gezer
4. Süm-i semendine ruḥ-südelik ümmīdi ile
Füdāteler o şeh-i hūsne hep piyāde gezer
5. Hülüş-ı sāde zemīn-i būriyā gibi pā-māl
Meṭā' -ı rızķ u riyā dūş-ı i' tināde gezer
6. Fiġān u dāġınuñ bī-nevālıġından iken
Benān-ı muṭrībe baķ perde-nevāde gezer

(21a)

7. O māhın atdı oķın başdı yayın ebrūsı
‘ Aceb ki Rāġıb-ı şeydā daḥī orada gezer

VELEHU EYŻAN³⁶

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

1. Hum-ı ser-cüş-ı şahbā-yı hıred zarf-ı cünūnumdur
Hikem-āmūz-ı Eflāṭūn ‘ aķl-ı zü-fünūnumdur

³⁶ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D de farklıdır.

2. Benim ol şehriyâr-ı mülk-i istignâ-yı meşreb kim
Murassa‘ tâc-ı Cem bezminde cām-ı ser nigūnumdur
3. Benim ol t̄alib-i maṭlab nedān-ı ‘ālim-i ḥ^vāhiş
Beyābān-ı heves-kārīde ḥayret reh-nūmūnnumdur
4. Virür Cibrīle ḥayret rif‘ at-ı mi‘ rāc-ı endişem
Burāk-ı berķ-tāz-ı ‘akl-ı küll esb-i ḥarūnumdur
5. Ben ol sihr-āferīn-i fitne-engīz u pür-āşūbum
Fesān-ı tīg-ı ebrū-yı bütān naķş-ı fūsunumdur
6. Neden sāmān-ı ḥüsne böyle mağrūr olmak ol āfet
Sevād-ı çeşmi baḥtım surḥī-i ruḥsārı hunumdur
7. Şadır ol cerre-bāz-ı ḥüsni teşḥīr itmedir Rāğıb
Hümā pervaz-ı nāz ālüftekān şayd-ı zebūnumdur

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Emelden olduğumuz böyle dūr bizdendir
Degil felekde rehāvet ķuşūr bizdendir
2. Baķılsa rencişe dā’ir ne vaż‘ ı var felegūñ
Nuķūş-ı nīk ü bed ü şerr ü şūr bizdendir
3. Pil-i mecāz-ı fenādan haķīķate ey dil
Olursa senden icāzet ‘ubūr bizdendir
4. Ne deñlü zerre gibi bī-vücūd isek de yine
Şu kār-ḥanede naķş-ı zuhūr bizdendir

5. Cihād-ı kâfir-i nefse nice harîf olalım
Ğurūr bizde dil-i nā-şabūr bizdendir
6. Yine müsā‘ade tevfiķden olur yoħsa
Ne ān ki şa‘id-i himmetde zūr bizdendir
7. Kuşūrı nefsimize ‘özümlüz edebdendir
Haķīkat anlama Rāğıb fütūr bizdendir

VELEHU EYŻAN

Mef‘ ūlū/ Fā‘ ilātū /Mefā‘ ĩlū / Fā‘ ilün

1. Kūy-ı fenāya şevk ile pūyān olup gider
Gūyā gelen bu dehre peşimān olup gider
2. Yok hāk-pāye çünki şitāba o āb u tāb
Nūr-ı nigāh-ı dīdeden revān olup gider
3. Kaldık esīr-i merkez-i hāk ten-i şaķıl
Cūlar sū-yı muħīte şitābān olup gider
4. Şīrāze-i haţţıñ gibi gördün mü turfe-kār
Eczā-yı hūsn anıñla perīşān olup gider
5. İblīs ile de‘āvī-i telbīsī faşl için
Gördüm raķībī dest ü garībān olup gider
6. Senden de gerçi gelmede yoķ cevre bir fütūr
Bizden de şevķ ü tāb girīzān olup gider
7. Berçide oldı hayli zamāndır bisāt-ı Cem
Meclisde cām-ı mey daħi kerdān olup gider

(21b)

8. Bir t ze d  -ı yakmada her  teŐ n-i  add r
R   b  az -yı s ne g list n olup gider

VELEHU EY AN

F   il t n / F   il t n / F   il t n / F    il n

1. Virdi bezm-i Őev e peyg m-ı  ud m n c Ő lar
Oldı g ller gibi lebr z-i tebess m g Ő lar
2. T t  v   y ne Ő hiddir bu  avlin Ő dkına
Nu kuna Ő ret vir r g y laru n   m Ő lar
3. Geh  ay l n geh viŐ l nle olur na Ő -ı nig n
Devlet   sn n de hi   almaz tehi    Ő lar
4. L yib l  v    -ı r  at ba Ő a ma  n dir  ired
Bunda  asret- eŐ  olur zevk-ı c n na huŐ lar
5. B r-ı minnet  ekmeyen olmaz ber r -yı kem l
B -te  ab Ő yeste-i teŐ f olur mı duŐ lar
6. T c-ı fa   ra de iŐ mezler saf l-i k hneyi
C m-ı meyden ge mey p serden ge en ser- oŐ lar
7. Ő  -ı endek-s len n r sv y olur dil-d desi
Oynadır  uŐ   kını e   l-ı b z -g Ő lar
8.     r-ı a b bdan R   b fer m Ő  oldu hep
Bezm-i  ns   ns-i  lfet zev -ı n Ő - -n Ő lar

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Şanma menşür-ı ħired bā-‘ iffet ü takvā yürür
Bezm-i Cemdir bunda ħükm-i cām-ı ğam-fersā yürür
2. Bīsütünü zor-ı Ferhād eyledi sā'ir-meşel
Himmet-i ‘uşşāk olunca kūh pā-ber-cā yürür
3. İmtiyāz-ı şābit ü seyyārı müşkildir ħayāl
Zann ider sükkān-ı geştī şāhil-i deryā yürür
4. Geçse de zemmi-ı rakībī hoş geçer ta' bīrde
‘Āşıkuñ ħaqqında zālīm āh-ı bī pervā yürür
5. ‘Ālem-i ābuñ hevāsı mu‘tedil eyyāmdır
Mevsim-i şayf ü şitāda zevrak-ı şahbā yürür
6. Her meţā‘ un bir revācı var bu bender-ğāhda
Geh teħammül geh niyāz ü gāh istiğnā yürür
7. Tutdi şarḫ u ğarbı ser-tā-pā şadā-yı tal‘ati
Medħine ol meh-rüşen Rāġıb deĝil dünyā yürür

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Kim ki mānend sipihr ol mehi āĝūşa çeker
Kīne-i çarḫ-ı sitem-gīşi ferāmūşa çeker
2. Dāĝ-ı saħtı iken ‘ālem o kemān-ebrūdan
Bāzū-yı fitne anı ṭarf-ı binā-gūşa çeker

3. Çekmez evzâ'-ı felek bār-ı girānın ol kim
Pāyini dāmenine hırkasını düşa çeker
4. Süst-i ĩmān-ı tevekkül olur erbāb-ı şerre
Mūr-ı hırmen gibi dā'im ta'ab-ı tūşa çeker
5. İtdi rūşen bana kūtāhī-i 'ömri şem' ũñ
Āteşīnī-i zebān āfet-i hāmūşa çeker

(22a)

6. Bezm-i meyden yudı el çekdi ayāğın ammā
Ṭab'-ı Rāğıb duramaz ol leb-i mey-nūşa çeker

VELEHU EYŻAN

Mef' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. O tūṭıyā ki cilā-baḥş-ı çeşm-i devletdür
Ğubār-ı dergeh-i erbāb-ı feyz ü himmetdür
2. O rūşīnāyī-i ṭālī' ki dāğ olur mihre
Fürüg-ı Pertev-i lebrīz-i cām-ı 'ışretdür
3. Medār-ı leyl ü nehārı 'abeş ḥayāl itme
Ya şām-ı vuşlat-ı 'āşık ya şubḥ-ı ḥasretdür
4. Bināsı devlet ü cāhuñ tedāvül üzre iken
Tehālük-i 'uḳālā bunda cāy-ı ḥayretdür
5. Felek virūr mi meğer ādeme tek ü tenhā
Egerçi ḥuld-ı berrīn kūşe-i ferāğatdür
6. Zamān ider seni de āşīnā-yı sūd u ziyān
Bu ḳār-ḥānede aḥz u' aṭā be-nevbetdür

7. İden edā-yı ḥaṭṭ-ı dil-keşe bizi Rāgıb
Esır ü şifte hep şive-i kitābetdür

VELEHU EYẒAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Hüb-rüyān şüret-i āyinden ḥod-bīn olur
Haḳ budur kim büt-perestī dīn-i bed-āyīn olur
2. Gāh olur lāzım durustāne zarūrī ser-fürū
Seng-i ḥārā merd-i ḥ^vāb-ālūdeye bālīn olur
3. Ülfet-i ten-perverān eyler girān-cān ādemi
Püster-i nerm üzre ḥ^vāb-ı ḥuftekān sengin olur
4. Derd ü ḡamdan ıztırāb itmez hevāyī meşrebān
Keştiye bār-ı girānı bā' iş-i temkīn olur
5. Her ne dem faş-ı nigīni sāḡar-ı şahbā olsa
Āb ü tāb-ı revnaḳ-ı la' l-i lebūñ rengīn olur
6. Çarḡa ta' līḳ eylesem vaşf-ı dūr-i dendānuñı
Müşterī-i nazm-ı pākīm ḡoşe-i pervīn olur
7. Ṭab' -ı Rāgıb ābyārī-i lebūñ sīr-ābıdır
Miyve-i şī' r-i terim ḡām olsa da şīrīn olur

VELEHU EYẒAN

Mef' ulü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fa' ulün

1. Erbābı ile sūz u güdāza alışıḳdır
El şem' i ḳula tekyede bir eski ışıḳdır

2. Pür-zîb ise de dāğla her çend derdinün
Sineñde de yâķ tâzesin ‘ âşık yakışıkdır
3. Düşünde perişân görelî zülf-i siyâhın
Hep gördigi düş ‘ âşık-ı zârın ķarışıkdır

(22b)

4. Zann itdi görüp ‘ aks-i ruķuñ cāmda sākî
Mā-beyni meger âteş ü ābuñ barışıkdır
5. Ya medhüñi ya zemmüñi Rāğıb ider işdāb
Mānend-i ķalem dost lisānı iki şıkdır

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün /Mefā‘īlün

1. Şikest-i tākāt-ı dil rāhata bāl ü per olmuşdur
Ża ‘ īfî tünd resti baķş-ı şayd-ı lāğar olmuştur
2. Gehî bir baķr ü bir zemîn-i nev ider teshîr
Ķalem mülk-i sühanda ĥasr ü baķr ü ber olmuşdur
3. Tekellüf bilmez aşlā ĥüb u zeşt izĥār ider şeklin
O dil k’āyine-veş sırrı-ı şafāya mazĥar olmuşdur
4. ‘ İnān-ı eşheb-i gerdūnı muţlak şanma seyrinde
O da merbūţ-ı vaż‘ -ı sa‘ d u naķs-ı aķter olmuştur
5. Revā-yı çeşm-i bīmāran ‘ ācizdir baķ i‘ cāza
O lebler kim dem-i ‘ İsā gibi cān-perver olmuşdur
6. Degildir faşl-ı nā-kāmî bahār-ı kāmranîdir
Nihāl-i bāğ-ı ĥasret dağdan bār-āver olmuşdur

7. Teķālib üzredir Rāġıb medārı bezm-i gerdūnuñ
Nice Cem tāt-ı varūnī bu bezme sāġar olmuşdur

VELEHU EYŻAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Egerçi sāde ruġān ' aķd-i vaşla peklik ider
Ĥať-ı Āvrānīde ammā ķatı tüleklik ider
2. Şaķın o şūĥa tıtuşdurma gizlice sāġar
Hevā-yī meşreb olur sonra bir fişeklik ider
3. Gelürdi bezme o meh dönmeyip bu şeb ammā
Yine zamāne ķomaz ķorķaram feleklik ider
4. Tehī mi laĥt-ı ciger iddiĥārı ' uşşāķuñ
Şeh-i serīr-i ġama cā-be-cā yemeklik ider
5. Lebūñ melāĥatini bilmeyen nemek be-ĥarām
Ĥalāvet sūĥanuñda ne bī-nemeklik ider
6. Kimūñ-ki cevheri şāf olsa ' ayb-bīn olmaz
Görür mi kimse hiç elması kim miĥenklik ider
7. Faķať şikāyet-i ' aşķı ben eylemem Rāġıb
Bu müdde' āde dīl ü dīde müştereklik ider

VELEHU EYŻAN

Mefā'ılün /Mefā'ılün /Mefā'ılün /Mefā'ılün

1. Anılsun kūy-ı nā-şādī ki dil-şād olduğum yirdir
Sipih-rūn imtinānında ser-āzād olduğum yirdir
2. Anılsun deşt-i vahşet-zār-ı bī-pāyān-ı nā-kāmī
Ki şad Mecnūna istiğnāda üstād olduğum yirdir
3. Anılsun devr-i nuş ā nuş bezm-i āşināyī kim
Beher sāğarda Cem-veş hayr ile yād olduğumdur³⁷
4. Anılsun kūşe-i vīrāne -i bī-ķaydī-i devlet
Ser ü sāmān-ı ārām ile ābād olduğum yirdir

(23a)

5. İder āzāde Rāğīb ķayd-ı ķulfetde giriftārın
Bu āsāyīş esīr-i dām-ı şayyād olduğu yirdir

VELEHU EYŻAN

Fā'ılātün / Fā'ılātün / Fā'ılātün / Fā'ılün

1. Tıfıldır gitdikçe ol meh-rū gelür āfetlenür
Gün-be-gün artar fūrūğ-ı hūsni māhiyetlenür
2. Her ne rütbe deşt-i bīmāyī taleb bī-tāb olur
Genc-i istiğnā güzīnān ol ķadar rāhatlanur
3. Nāķış olmaz feyż-i zāt-ı telhī-i eyyāmdan
Bāde telhī olduķça artar neş'esi ķuvvetlenür

³⁷ olduğumdur : olduğum yirdir Ö.D, H.Y

4. Lāl olur elbet zabān-ı hāme-i pīçide Mūsā
Kılca ğamdan ʔab'-ı erbāb-ı sūhan 'illetlenür
5. Kāse-i lebrīz-i fāġfūr olsa da virmez şadā
Servet efzāyiş olunca aġniyā hıssetlenür
6. Rāġīb olsun iltifāt itsün de bir 'ālī himem
Şi' r-i pākım gör nice ʔaleblenür şevketlenür

VELEHU EYŖAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Dü çeşm-i terüñe ruḥuñ āteş ile āb döker
O şışedir ki ğamuñ bezmine gül-āb döker
2. Beyāz-ı gerdeni çün şubḥ ider dili rüşen
Bizim piyālemize şır o mäh-tāb döker
3. Bize hezār virür celb iden bu mezra'da
Hep aldığın kef-i efsūs-ı asiyāb döker
4. Alursañ al dil-i pür-ḥūnumı ele yap yap
Şaḫın o sāġar-ı lebrīzi kim şitāb döker
5. Varur mı şāḫıl-i kāme dökündi virmeyicek
Bu yemde fülk-i emel bār-ı bī-hisāb döker
6. Ne āh u zārını dinler ne infi'āl gelür
Müdām āteşe ḥūn-ābesin kebāb döker
7. 'Aceb mi sebze-i ḥaṭṭ girye-ḥīz ise Rāġīb
Bahār mevsimidir ʔaṭreler seḫāb döker

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Nāvek-endāz-ı ıazāya nıgehi tır virür
Sā' id-i fitneye ebrūları ŗemŗır virür
2. Hüsni bālā-ter ider cāma düşünce çeŗbān
Nev-' arūs-ı sühana revnak-ı ta' bır virür
3. ' Aŗık olur kuvvet-i bāzūsuna bādī hüsnuñ
ŗiri bu ' arşanuñ āhūlarına řır virür
4. Nazar-ı pır-i ħarābat işin altūn idine
Dürdine cür' a-i mey neŗve-i iksır virür
5. Olayım kıydden āzāde diyen kıyde düşer
Deliden uŗlı ħaber nāle-i zencır virür

(23b)

6. Ne kıadar tāŗlasa řūret virebilmez tedbir
Kāruñ endāmına perdāhtı taķdır virür
7. Ne ' aceb bi-mezedir bāġ-ı ümidim Rāġıb
Müşmir³⁸ olsa şeceri miyve-i taŗvır virür

VELEHU EYŻAN

Mefā' ūlū / Fā' ilātün / Mefā' ilū / Fā' ilün

1. Zaŗm-ı Hadeng-i ġamzesi cān ü ciġerdir
Ėöz degmesün efendi meded gizli yerededir
2. Bir ber-ġüzārın istedim ol tā' isiya didi
Tır-i müjem geŗerse gönülden nazardadır

³⁸ Müşmir : meŗmer Ö.D

3. Ğavġā-yı ħüsn ü ‘aşk ola tā bulmaz intihā
Ol mācerā miyān-ı dil ü çeşm-i terdedir
4. Altun şuyunda mähī-i sīm ‘aks-i mäh-ı nev
Pür-āb-ı hançer olmuş o zerrīn kemerdedir
5. Merdān-ı himmeti zen-i dünyā zebūn ider
Bu ‘arşanuñ teĥāmil-i nā-merdi mürdedir
6. Bir kerre sende perde-bürānān-ı sāzdan
Gūş it ki gūş-māl-i felek-perde perdedir
7. Ħall itdi ħaṭṭ-ı bend-i girih-gīr-i kākūli³⁹
Rāġīb ise henüz o sevdā o serdedir

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe’ ilūn

1. Āb-ı bī-neşve ile şu‘ le-i āteş başılır
Tāb-ı meyle ne kadar āfet-i ser-keş başılır
2. Pest-fıṭratlara zīnet ile rif‘ at gelmez
Olsa her tarz ile ḳalīçe münakḳaş başılır
3. Nefy ü işbāt-ı femūnde müteĥālif aḳvāl
Müĥr-i endīşe bu maḥzarda müşevveş başılır
4. Gıryedir māye-i teskīn-i ġubār-ı ħāṭır
Gerd çıksa felege nāzil olur reşş başılır

³⁹ Ö.D de bu mısırada ‘ḥattı’ sözcüğü yoktur.

5. Bu fūrū‘ āt-ı teḥālūf ki şu‘ ūnātuñdır
Aşla ‘avdetde bu ğavġā bu keşākeş başılur
6. Şeşper-i ṭab‘ ile açdım bu zemīni Rāġıb
Ḳālīb-ı dil-keşe ancak bu edā şeş başılur

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe‘ ilūn

1. Şanma kim dā‘ ire-i şeyḫi kerāmetle döner
Ehl-i cūd eylediġi feyz-i semāḥatle döner
2. Oldu rüşen bana hem-şüret-i fānūs-ı ḥayāl
Çarḫ-ı ser-geşte daḫi tāb-ı muhabbetle döner
3. Āb-u ḥākinde var āsār-ı feraḥ mey-kedenüñ
Kim ki endūh ile ‘azm itse meserretle döner
4. Görse aġyār ile cānā seni hem-bezm-i şarāb
‘Āşıķuñ ḳalbi kebābe tef-i ġayretle döner

(24a)

5. Dürd ü şāfī ne ise Rāġıbā hep yeksāndır
Bendelikden anı zann itme küdüretle döner

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilūn

1. Neşve-i şahbā-yı ḥikmet cām-ı endişemdedir
Cilve-i şüh-ı perī-zād-ı süḥan şişemdedir
2. Dāġ-ı reşkim bī-sütūn Şīrīn-helāk şan‘ atım
Ḥūnı şad-Ferhād-ı nā-kābil dem-i tīşemdedir

3. Melce-i erābab-ı himmet ehl-i himmetdir yine
Şerze şīrānuñ künām-ı rāhatı pīşemdedir
4. Ehl-i berkūñ feyzi bendendir ne ğam bī-berk isem
Kuvvet-i neşv ü nemā-yı mekrūmet rīşemdedir
5. Pür-güherdir genc-i dil Rāġīb eger kim-tehī
Māye-i cūd u ğınā ṭab‘ -ı kerem-pīşemdedir

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Haḳīḳat ehline tevḳīk reh-nümā yetişür
Bu yolda sālike⁴⁰ Hızr istemez Hudā yetişür
2. Hezār ğoncenüñ imdadına bu gülşende
Gelür nevbet keşāyişle bir zīyā yetişür
3. Teng-biḍā‘ aye sevdā-yı vaşluñ el virmez
Bu gösterişli kūmaşa nice bahā yetişür
4. Cünūna şöyle qarībiz⁴¹ ki devletinde eger
Hevā teveccühe bulsa maḥal şadā yetişür
5. ‘ Aceb vaḥīmdir āb ü hevası bāġ-ı nifāk
Virürse bār dāḥi ḥām u nārsā yetişür
6. Ne āfet olsa gerekdir efendi seyr eyle
Bu neş‘ e ile çün o ṭılf-ı dil- rübā yetişür⁴²

⁴⁰ Metinde bu sözcük ‘sākile’ şeklinde yazılmış; ancak anlamsal bağlamda değerlendirildiğinde ‘sālike’ kullanımı daha uygundur.

⁴¹ qarībiz : kayış Ö.D

⁴² Bu neş‘ e ile çün o ṭılf-ı dil- rübā yetişür : Bu neş‘ e ile o ṭıfl-ı dil -rübā yetişür Ö.D : Bu neş‘ e ile ki ol ṭıfl-ı dil-rübā yetişür H.Y

7. Olur dü ħarfle işrâb-ı müdde‘ â kâbil
Kelâmı dūr u dırâz itme Râğıba yetişür

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ılün /Mefā‘ılün /Mefā‘ılün /Mefā‘ılün

1. Cihānı ğamze vü müjġân-ı ħūnġârı çalar çarpar
Dem-i tıġ ü perī-veş her dil-i zârı [çalar çarpar]
2. Hünerver zaĥm-ı seylī-i sitemden olmaz âsūde
Anuñ çün muṭrib mıẓrâb u târı çalar çarpar
3. Şadā-yı nale şanma inleden gerdūnı her sâ‘ at
Münebbihdir ki ṭās-ı çarġ-ı gerdârı çalar çarpar
4. Girer düzdân-ı ma‘ nî beyt-i yārân-ı süĥandâne
Hemîşe kâle-i maẓmūn-ı eş‘ârı çalar [çarpar]
5. Olur rûdır ẓafā-yı dest-rev çün olmasın Râğıb
Ki yohsa o perī ey Raĥmī aġyârı çalar [çarpar]

(24b)

ḤARFÜ’Z ZA

Mefā‘ülü / Mefā‘ılü / Mefā‘ılü / Fa‘ülün

1. Bezm-i ṭaraba cām-ı mey neşve-fezâyız
Dest-i edebe sübhâ-ı ezķâr-ı Ĥüdâyız
2. Olsaķ ne ķadar kīse-tehī naķd-i ġınādan
‘İrfân ile maḥsūd-ı kirām-ı vüzerayız
3. Meşhūdumuz aĥbābdan endūh u kederdir
Baķ ĥikmete kim nüşĥa-ı ihvân-ı şafâyız

4. Āvāzımızuñ revnaķıdır şöret-i gülşen
Bülbül gibi her çend-ki bī-berk ü nevayız
5. Teklīf ü tekellüfle deĝil meşreb-i taşdı^ç
Bir buseye ķānī^ç olur ülfete gedāyız
6. Bir güne bizi eyledüñ ey şūḥ ferāmūş
Güyā ki ḥayālūñde senūñ ḥarf-ı vefāyız
7. İhlāşımızuñ görmedik āşārını ḥālā
Āĝūş-ı tereddüdde meĝer ḥayr-ı du^ç āyız
8. Dem-sāz-ı şabā oldu Rūḥāvī bize Rāĝīb
Dil-beste-i zencīr-i ser-i zülf-i Rūḥāyız

VELEHU ‘EYŻAN⁴³

Mefā^ç ilün / Fe^ç ilātün / Mefā^ç ilün / Fe^ç ilün

1. Merāme olmadı rehberde cüst-cūlarımız
Dökildi yirlere bī-ḥūde āb-rūlarımız
2. ‘Aceb mi ḥayret ile dest-ber-kemer olsa
Şu bezm-i bī-mezenūñ vaż^ç ızna sebūlarımız
3. Diyār-ı şevķde sen ḥuşk-sāli seyr eyle
Remīde olmaz ise toḥm-ı ārzūlarımız
4. Mişāl-ı āb bıraķdıķca itdi ser-keşlik
İmāle itmedi ol serv-i ser-fürūlarımız

⁴³ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D indeki beyit sıralamasından farklıdır.

5. Fiğānımız dil-i pür-ḥūndan tehi mi meğer
Ḥilāf-ı kılķul-ı mīnā mı güft-gūlarımız
6. Şikāyet itmez idik cev-r-i çarḥ u aḥterden
Şemātet eylemese şād olup ‘adūlarımız
7. Bezm-i rüfūya sezā ırķamız mı var Rāğīb
Şikāf-ı gayb-ı aḥibbādedir rüfūlarımız

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe’ ilūn

1. Fikr-i zūlfūn ile bir dil ki perīşān olmaz
Ser-ber-āverde-i ser-riştei sāmān olmaz
2. Feyz-i Ḥaḳdır eşerūñ bā‘ işi esbāb değıl
Dest-i cinnīnde nigīn mūhr-i Süleymān olmaz
3. Dem-be-dem dāğ-ı derūnum açılup ķan ağılar
Bāğ-ı ğam-perver-i dilde gül-i ḥandān olmaz
4. Çāke elyaķ nesivar perde-i nāmūsdan
‘Āşık-ı dil-şödede dest ü girībān olmaz

(25a)

5. Ḥayret-i ķaddūñ ile şūret-i dīvār oldı
Ba‘ d-ezin serv bu ķāmetle ḥirāmān olmaz
6. İtdi devr-i ķamerūñ fītnesi ḥaṭṭuñda zūhūr
Var mı ol ḥavf ile ser-geşte dil rezān olmaz
7. Rāğībā debdebe vü ḥaşmet olandır nādīm
Sālik-i rāh-ı ķanā‘ atde peşīmān olmaz

VELEHU EYŻAN

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün

1. Biz cihānuñ ħiyel-i naqşına meftün degiliz
Bilürüz ħāşılı zeni bahtün degiliz
2. Çıgnemezüz ‘ aksine dūrūyla sipihrün yoldan
Rāstdır meslegimiz peyrev-i gerdün degiliz
3. Ser-nicān-ı kadem lutf-i ger mekariz lebün
Çürn-i ihsān edani ile memnun degiliz⁴⁴
4. Görünüyor būd u nebūdi bize dehrūñ tev’em
Sūdına ħürrem ü ħuşrānına maḥzūn degiliz
5. Neş‘ emizden ne ‘ aceb bī-ħaber olsa enām
Rāğıbā biz elūñ anladığı ma‘ cūn degiliz

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün

1. Mey-keşān-ı bezm-i ‘ aşkuñ cām-ı billūr istemez
Serverān-ı kişver-i ğam tāt-ı fağfūr istemez
2. Pür-hevādır kāse-i ser pür-nevā nāy-ı gülü
Bezm-i erbāb-ı muḥabbet nāy ü tanbūr istemez
3. Gül gibi işğüfte-rū sūnbül gibi āşüfte-mü
Şūḥ arar dil duḥter-i rez gibi mestūr istemez
4. İsterüz çeşmūñ ħarāb-ı bade-i nāz oldugun
Ḥānedān-ı fitneyi hīç kimse ma‘ mūr istemez

⁴⁴ Bu beyit Ö.D ve H.Y de mevcut değildir.

5. Eylemiş āmāde sāmān-ı nīzāmın çeşm ü leb
Bir kıyāmetdir haṭṭuñ kim fitne vü şūr istemez
6. Yek temennīden müeyesser olsa da kām-ı dü kevn
Kūlfet-ī ḥavf recāyī tāb^ç -ı mağrūr istemez
7. Sā^ç id-i baḥtunda Rāğīb var ise nīrū-yı fer
Nice tāb-ı düşmen olmak kuvvet ü zūr istemez

VELEHU EYŻAN

Mef^ç ūlū / Fā^ç ilātū / Mefā^ç īlū / Fā^ç īlūn

1. Bīmār-ı ḥayret-i nigeḥi şıḥḥāt istemez
Ṭārāc-ı tār-ı kākūli cem^ç iyyet istemez
2. Bedr mişāl-i ḥāne-i āyine bir nigāh
Ābādī-i ḥarābe-i dil kūlfet istemez
3. Pūr-bīm-i bī-vefāyī-i āḥbābım ol kadar
Yār-ı qādīm-i ğamla göñül ūlfet istemez
4. Dilbeste-i şafāsıyım o ḥüsn-i sādenūñ
Şahbādan özge cām gibi zīnet istemez
5. Ol neşve kim talebdedir olmaz ḥuşūlde
Lezzt-çeş-i taḥasssūr olan vuşlat istemez

(25b)

6. Naḳd-ı niyāz sābit-i bāb-ı qabūlıdır
Bir derdin iste ḥacet-i kim rüşvet istemez
7. Bi^çl- iktizā iderse de ebnā-yı dehrden
Rāğīb ümmīd-i himmet eger himmet istemez

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' īlū / Fā' ilūn

1. Harf-i niyāz ehl-i muḥabbet ses istemez
Rāz-ı derūn-ı 'āşıkā mahrem kes istemez
2. Mānend-i āfītāba yeter pūr çeşm-i siyāh
Muğ-peçe kâne tarz-ı Cezāyir fes istemez
3. Tār-ı nigāhı bend-i ḥaṭṭı tāze-res gerek
Rūy-ı nigārı āyīne-veş emles istemez
4. Menķūrıdır mağāyır ṭab'ı her ādemūñ
Kim keslik itse kendüye de nā-kes istemez
5. Koymaz raķīb deyü sirişti derinde yār
Çārūb iderse rīşini de öz kes istemez
6. Bülbül-i semender-i āteşi güldür bu gülşenūñ
Tarḥ-ı esās-ı ḥānesi ḥar u ḥaş istemez
7. Tāb-āver olmuyor o perī-çehre Rāğıbā
Bundan ziyāde sūzişi besdir bes istemez

VELEHU EYŻAN

Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn

1. Sebük-sāmān-ı taķlīde ḥakīkat çille-pūş olmaz
Hevādan mevce-i taşvīr deryāda ḥurūş olmaz
2. Girān gelmez veķārı ehl-i feyzūñ müstemendāne
Sebū-yı bāde maḥmūrān-ı⁴⁵ şevķe bār-düş olmaz

---

⁴⁵ maḥmūrān-ı : mey-h'ārān-ı Ö.D

3. Fūrūzāndır cerāğ-ı şöhret-i pervāne tā-maḥşer
Zebān-ı şu 'lei āvāz-ı ḥāmūšan ḥamūş olmaz
4. Kader kārın ider sen ḥ^vāh gāfil-ḥvāh ḥüşyār ol
Ḥarīf-i zūr-ı bāzū-yı kazā tedbir-ı hūş olmaz
5. Ḥayāl it nisbet-i rengīn-ı ḥüsnü 'aşkı vakt ile
Şadā-yı āteşīn-i bülbüle gül gibi gūş olmaz
6. Büzürgāne hemīşe terk-i ārāyişdedir zīnet
Kabā-yı çarḥ-ı atlas sādedir anda nuḳūş olmaz
7. Zamān olmaz müsā' id ya mekân ya sākī-i devrān
Bu 'işret-gehde dil-ḥ^vāh üzre Rāğīb 'ıyş u nūş olmaz

VELEHU EYẒAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Lisān-ı ḥāl gibi nuṭḳ-ı ḥoş-edā olmaz
Ḥuşul-ı kām-ı dile böyle bir recā olmaz
2. O tünd-ḥū güzele 'arz-ı müdde' ā olmaz
Eger olursa da ta' bīr-āşīnā olmaz
3. Bize mu' īn ü meded-res şu baḥr-ı ḥayretde
Ḥüdā olursa olur yoḥsa nā Ḥüdā olmaz
4. Ṭarīk-ı 'aşḳda herkes imām-ı sünnetdir
Bu yolda şöhret ile kimse muḳtedā olmaz

(26a)

5. Giden yolunda yorulmaz meşeledir evvelden
Hiç istiḳāmete mānend bir 'aşā olmaz

6. O nev-nihālden itme ümmīd-i miyve-i kām
Bu hām dā' iyeye düşme Rāgībā olmaz

VELEHU EYẒAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Muḥarrik dil olur dil-rübā muḥtācız
Zamān-ı za' f-ı kuvādır ' aşāye muḥtācız
2. Dem-i Mesīḥden itsen recā-yı himmet dir
Bu deyr-i köhnede biz de du' āye muḥtācız
3. Peyām-ı bād-ı şabā hep hevāya çıkmakda
Şemīm-i kāküli olan ḥulyāya muḥtācız
4. Ne nā-Ḥudādan i' ānet ne ḥod şabādan eşer
Bu yemde şurṭa-i luṭf-ı Ḥudāya muḥtācız
5. Ola niyāzımızı dergeh-i kabūle delil
Dil-i şikeste gibi bir gedāya muḥtācız
6. Bekā-yi hüner şarf-ıvaḳd-i naḳd idelim
Bu karhānede bey' ü şirāya muḥtācız⁴⁶
7. Sitemde eyledi bigāneler telāfisin
Didirmedi hele dehr-āşināya muḥtācız
8. Virürse ruḥşat eger dūr-bāş-ı istiğna
Şu māsivādan ' ibāret ğınāya muḥtācız
9. Yoluñda ol büt-i şūrīdenüñ yine Rāgīb
Meṭā' -ı zühd ü riyāyı fedāye muhtacız

⁴⁶ Bu beyit Ö.D de mevcut değildir.

VELEHU EYŻAN

Mefā'ılün /Mefā'ılün /Mefā'ılün /Mefā'ılün

1. Hezār-aḥbāb olan ehl-i televvünden vefā gelmez
Bu gülşenden meşām-ı şevka bûy-ı âşinā gelmez
2. Zihām-ı ârzü ḥûn-ābe-i ḥasret keder vîrmez
Anuñ çün ḥayli demlerdir peyām-ı dil-rübā gelmez
3. Ya destāvîz-i nāzişdir ya dāğ-ı tâze-i renciş
Tehî berk ü nevā-güyā-ı dil -ārādan şabā gelmez
4. Döner tûl-i emelle vaż' ı gittikçe resen-baza⁴⁷
Ḥayâtından te' able pîr-i şad-sāle ğınā gelmez
5. Bu şeş dergâh dehrîñ Ka' beteyn-i mihr-ü mähında
Gelür şad-güne naķş amma be-fevk-i müdde' ā gelmez⁴⁸
6. Ser-i hem-meşerb-i dürd-keşān-ı bezm-i ḥasretle
Mezāk-ı ârzûya hoş gelür lakin şafā gelmez
7. Gelür misli dem-i cân-baḥş-ı 'İsā siḥr-i Ḥārūtuñ
Lebüñ çeşmüñ gibi siḥr-āferîn şîrîn edā gelmez
8. Tekellûf itme Rāğıb imtiḥān-ı ehl-i da' vāde
Mihekk-i i' tināye ḳalb-i erbāb-ı riya gelmez

⁴⁷ resen-baza : resen tâbe Ö.D : resen taba H.Y

⁴⁸ Bu beyit Ö.D de mevcut değildir.

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

1. Maṭlabuñ zūll ile mahlūka müdārā virmez
Viren Allāhdır ey dil beg pāšā virmez
  2. Āb-yārī-i sirişk olmasa ser-sebz olmaz
Miyve-i ḥ^vāhişe her ḥuşk temennā virmez
  3. Bir tecelli idi Mūsāya da kim el virdi
Şecer-i Ṭūr hemīşe yed-i beyzā virmez
  4. Bülürem 'aşqdan āzādelige 'āşıksın
Sāña bu ruḥşatı ammā dil-i şeydā virmez
  5. Feyzi yokdur ne kadar olsa da zībā taqlīd
Gül-bin-i bāğ-ı musavver gül-i būyā virmez
- (26b)
6. Zaḥm-ı tır u tīre germese gögsün miğfer
Başı üzre yiri şücā' aña bī-cā virmez
  7. Mū-şikāfān ne kadar itse de kıl ü kālī
Nüşa-i ḥaṭṭıña Rāğīb gibi ma' nā virmez
  8. Yine hüşyārılığa em-leb-i sākīden olur
Şaña bu neşveyi Rāğīb mül ü şahbā virmez

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ilū / Fā' ilūn

1. Peyğām-ı pūç-ı vaşl ile dil-şād olur muyuz
Kūh-ı ğamz-ı nesīm ile ber-bād olur muyuz
2. Tā bilmedikçe kayd-ı rehādan ħalāşımız
Mağrūr-ı dām-ı şive-i şayyād olur muyuz
3. Olsağ hezār zaḥm ile me'yūs-ı 'āfiyet
Memnūn-ı luṭf-ı merhem-i ḥussād olur muyuz
4. Sāmān-ı sūz-ı ḥarmen-i şabr olsa da sitem
Hengām-ı germ-i şu' le-i feryād olur muyuz
5. Olduğ ḥarāb-ı dehr o kadar Hızrī eylese
Ta' mīre nāmzed meger ābād olur muyuz
6. Biz ḥaṭṭ-ı dil-keş-i kalem-i şun' -ı görmüşüz
Ḥayrān-ı naḳş-ḥāne-i Behzād olur muyuz
7. Çıkmağda celb ü cerre⁴⁹ kerāmetlerüñ sonu
Rāğıb firīb-i ḥurde-i zühhād olur muyuz

VELEHU EYŻAN

Mefā' ilūn /Mefā' ilūn /Mefā' ilūn /Mefā' ilūn

1. Nigāhım gül-be çeşm-i ḥasret-i dīdārdır sensiz
Şaf-ı müjgānlarım ḥār-ı ser-i dīvārdır sensiz
2. Şeb-i fūrkat tecellī zār-ı ḥasretidir ḥayālūñle
Nihāl-ı medd-i āhım naḥl-i āteş-bārdır sensiz

⁴⁹ celb u cerre : cerr u celbe Ö.D, H.Y

3. Seren şebnem gül âteş serv-i ser-keş şu' le sünbül dūd
Ser-ā-pāy-ı gülistān ' ayn-ı âteş-zārdır sensiz
4. İder hūn girye dāğ u cāme-i nīlīde mātem āh
' Aceb tāb-ı teb-i fūrkatle dil bīmārdır sensiz
5. Ser-ā-ser şöyle seyr-āheng-i feryād ü nevā-sāzım
Gülü ney üstüh^vān-ı sīne mūsīkārdır sensiz
6. Degil ārām-ı rāhat zindegī düşvār olur cānā
Ten-i bī-tābıma rūḥ-ı revānım bārdır sensiz
7. Nigeh çeşmimde neşter her nefes sīnemde bir ḥançer
Muḥaşşal Rāğibā ' ömrüm ḥayāt āzārdır sensiz

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Biz ki ṭab' -ı pāk ü ḳalb-i pūr-şafāya mālīkiz
Gūyiyā āyīne-i ālem-nümāya malīkiz
2. Ḥānümānı neyleriz bu kūnbed-i mīnāda biz
' Ālemūñ sulṭānıyuz sırça sarāye malīkiz
3. Cismimiz külli muraşşā' dır ser-āser dağla
Şimdilik ' ālemde bir köhne ḳabāya malīkiz
4. Yaşımız deryālara döndi devr-i rūzigār
Ḥāliyā ey māh-ru baḥr-ı belāya mālīkiz⁵⁰

⁵⁰ Ḥāliyā ey māh-ru baḥr-ı belāya mālīkiz : Hāliya māhileriz baḥr-ı belāye mülīkiz Ö.D

(27a)

5. Ser-firāz olsak bu devr içre ‘aceb mi Rāğıb
Bir sūrāhī-veş bu gun rengīn-edāya malikiz

VELEHU EYŻAN⁵¹

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1. Muẓaffer vaqt-i fırşatda ‘adūdan intikām almaz
Mürüvvet-mend olan nā-kāmī-i düşmenle kām almaz
2. Şaķın ey herze-tāz-ı nev süvār-ı eşheb-i devlet
Çıkar elden ‘inānuñ tevsen-i naḥvet licām almaz
3. Çep-endāzī-i çarḥ-ı dünı itdim ben de imzā kim
Nigīnün naķşı ma‘kūs olmasa cevherle nām almaz
4. Gören ḥam-geşte ḳadd-i māhı mihrüñ imtinānından
Degil deryūze erbāb-ı keremden bir selām almaz
5. Libās-ı nev-be-nevle ey olan ārāyişe mā’ıl
Kemālūñden ḥaber vir kimse senden ihtişām almaz
6. Niçe memnūn-ı destāvīz-i lütf olsun ṭabī‘ at kim
Ḥayāl-i imtinān eyler aḥibbādan selām almaz
7. Dil-i pūr-ḥūnını hem sāğar u hem mey bilüb⁵² Rāğıb
Ḥudāyī mest olan mānend-i lāle deste cām almaz

⁵¹ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D de farklı sıralanmıştır.

⁵² Bilüb : bilür Ö.D

VELEHU EYŻAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Gül-i ra' nāsı bezmüñ sāğar-ı şahbā yirin tutmaz
Her āteş tāb-ı mihr-i tārūm-ı vālā yirin tutmaz
2. Fūrūğ-ı hūsne baq şıyt-ı bülend-i 'aşk-ı seyr eyle
Hezārān olsa gül bir bülbül-i şeydā yirin tutmaz
3. Olur bu şubha dek ol bām-dād-ı haşre dek sūzān
Fitil-i dāğ-ı 'aşkuñ şem' -i bezm-ārā yirin tutmaz
4. Behişt oldur mezākın anda icrā eyleye ādem
Virilse Kayşa pehnā-yı cinān şahrā yirin tutmaz
5. Hūdā göstermesün tūfān-ı eşkim kalsa cūşışden
Ġubār-ı ğam tutar dil 'ālemin deryā yirin tutmaz
6. Şehīd-i nāz-ı hākinde o şūh-ı nāzik-endāmuñ
Olursa nūrdan serv ol kıdd-i bālā yirin tutmaz
7. Mişāl-ı haşv mışra' feyzi yoqdur her teng zārfin
Tutar yir geçe şadra Rāğıbuñ ammā yirin tutmaz

VELEHU EYŻAN

Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā'ılü / Fā'ılün

1. Olmuş sirişte māye-i ğamla hamīrimiz
Perverde-i tennūr-ı elemdir feṭīrimiz
2. Olduḳsa bī-nevā hele me'mūn-ı āfetiz
Yoqdur yanarsa 'ālem içinde haşīrimiz

3. Eyler gül-âb sūziş-i ḥasretle gülleri
Bir nağme itse bülbül-i âteş-şafirimiz
4. Biz himmet-i bülend ile kim ‘arş-pāyeyüz
İtmez libāsın atlas-ı çarḥ eñ ḥaḳīrimiz
5. Sāmān-ı ‘aql u fikr-i dili aldı cevri ile
Virdi ḥarābe mülkini⁵³ ḥayfā emirimiz
6. Evvel girift-i zülf idi dil şimdi bend-i ḥat
Kāfirden özge kāfire düşdi esīrimiz

(27b)

7. Rāḡīb şuver-nüvīs-i kıyāmet-ḳadān olup
Āvāz-ı şūvere ḥande-zenāndır şafirimiz⁵⁴

VELEHU EYẒAN

Mef’ ūlū / Fā’ ilātūn / Mefā’ ilū / Fā’ ilūn

1. Kānūn-ı ‘aşḳa uymaz edebdir yasāḡımız
Bīrūn-ı perde nāleye yokdur mesāḡımız
2. Tā olmadıkça mestī-i ser-şār-ı Hızra rāḥ
Vādī-i bī-ḥūdīde bulunmaz sürāḡımız
3. Şol rütbe dil-girifte-i evzā’-ı ‘ālemiz
Tursun ki hānde giryeye yokdur dimāḡımız
4. Pervānekānī-i bülbül âteş-şafīr olur
Şevḳ-ı ruḥuñla rüş olursa çerāḡımız

⁵³ mülkini : mülketi Ö.D

⁵⁴ Şafirimiz : şafirimiz Ö.D, H.Y

5. Dūd-ı kebūd-ı āhımız āfāka pehn olup
Gün başına kurulmadadır bir otāğımız
6. Hanzal virür egersem eger tohm-ı ney-şeker⁵⁵
Telh-āb-ı ğamla şöyle ki sīr-āb bāğımız
7. Degmez humār-ı neşve-i pādır rikāb-ı cāh
Rāğīb çekildi bezm-i hevādan ayāğımız

VELEHU EYŻAN

Mef' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Ne kaşr-ı dil-keş ne şahn-ı bāğ ararız
Şu tengnāde hemān kūşe-i ferāğ ararız
2. Olub meşām-ı hezār ārız u zükkām-ı vişāl
Henüz şemi-i gül-i kāme biz dīmāğ ararız
3. Rızāya hüküm-i kazāda mufāfıız ammā
Bir āzürde mezheb-i inşāfda mesāğ ararız
4. Delīl-i 'aqlī idüp reh-nümā-yı hāzret-i dost
Fürüg-ı mihr-i yāqūt-ı māhdan çerāğ ararız
5. Zemīn-i sīne-yi gāvişde nük-ı tūşe-i āh
Sezā-yı kīse-i taḥsīn-i naqd-i dāğ ararız
6. Vüfūr-ı himmet ile Hızır-ı gümrehān olalım
Niçün bu vādī-i hayretde biz sürāğ ararız

---

⁵⁵ Hanzal virür egersem eger tohm-ı ney-şeker : Hantal virür añılsa eger tohm-ı nişger Ö.D : Hanzal virür ekilse eger tohm-ı ney-şeker H.Y

VELEHU EYŻAN⁵⁶

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Kimse cem' iyyet esbāb-ı ser-ā-ser bulamaz
Cām-ı billür bulursa mey-i aḥmer bulamaz
2. Meş'al-i mihri ile geşt itse felek dünyāyı
Bir daḡı sencilleyin māh-ı münevver bulamaz
3. Müzd-i ḡüm-gāh-ı ḡümüm oldu derūnum o kadar
Gelse şādī vü ẓarab ḡātırıma yer bulamaz

(28a)

4. Olmayan māye-i feyż-i ezeliiden sīr-āb
Āb-ı Hızrı yine Hızr olsa da rehber bulunmaz
5. Ṭālī' -i mihre müşādif görünür ṭal' at-ı yār
Şöret-i ḡüsni bu revnāḡda güzeller bulamaz
6. İster ammā leb ü dendānuñı vaşf eyleye yar
Baḡr-ı endişede herkes dürr ü gevher bulamaz
7. Sen bulursun yine Rāḡıb gibi şeydā amma
O senün gibi cefā-pīşe sitem-ger bulamaz

ḤARF EL-SİN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Olmadıkça tā güsiste rişte-i medd-i nefes
Gevher-i maḡşūduna ḡavvāş olur mı dest-res
2. Şevḡ-i rāhı Ka' be-i kūyuñla germ-efḡān olup
Nāle-i dil oldu pīş-āheng-i feryād-ı ceres

⁵⁶ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D de farklıdır.

3. Ver ferāğ-ı bālī her çend olsa da bī-bāl ü per
Kayd-ı āb u dāneden āzādedir murğ-ı kafes
4. Rīšte-i tūl-ı emel ser-bend-i zūlf-i yārdır
Düşme sevdā-yı rehāye ey gönül ümmīdi kes
5. İmtiyāz-ı nīk ü bed olmaz ser-āzādedede
Saye-i bāl-i hümā farkında yā perr-i meges
6. Bār-ı dūş-ı hürmet eyler kim görürse hūm gibi
Mest-i bā-temkīne rehzem mi olur hūvf-ı ‘ases
7. Cām-ı ser-şār-ı hevānuñ hoşdur ammā neşvesi
Derd-i serdir çün hūmārı Rāğībā etme heves

(28b)

ḤARF EL-ŞİN

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Esīr-i renc ü ‘anā ehl-i cāh u devlet imiş
O kadar devleti kim bilmedik kanā‘ at imiş
2. Belā-yı şöhet-i ebnā-yı cinsi bildirdi
Behiştī Ādeme kim kūşe-i ferāğat imiş
3. Süḥan-şinās oluyor kim ki bī-vafā olsa
Meger zemānede ğaddārлық zerāfet imiş
4. Muḳābil āyīnedir yek digەرlerle⁵⁷ sāde-ruḥān
O şūhı hem iden āşūfte-dil bir āfet imiş

---

⁵⁷ digەرlerle : digere Ö.D

5. Zuhūr-ı fitne-i haṭ idi mev' id-i vuşlat
Ġarāz bilindi ki nezdīkī-i kıyāmet imiş
6. O kendi hüsüne meftūm imiş haṭā itdūñ
Muḥabbet ol büte müstelzim-i rekābet imiş
7. Şafā-yı ṭab' -ı baṣīrīden anladım Rāġīb
Cihāne kem-naẓarı mūcib-i baṣīret imiş

VELEHU EYẒAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Ḥadeng-i ṭa' n-ı aġyār ile şānma derd-i ser çekmiş
Göñül suḥte-i eyyām āşinādır çilleler çekmiş
2. Kūdūretten nola kalsa tehi ḥumḥāne-i gerdūñ
Ki yokdur bezm-i ġam rıtl-i girānın ben kadar çekmiş
3. Hüveydā şūret-i ḥaṭṭuñ mıdır mir' āt-ı rūyuñla
‘ Aceb dūd-i dil-i ‘ āşıķ mıdır āh-ı seḥer⁵⁸ çekmiş
4. Taḥammül idemez bār-ı girān-ı minneti insān
Çekenler ḥarмениşdir ḥāric-i ṭavķ beşer çekmiş
5. Söz olmaz cezbe-i dil-keş edā-yı şeyḥ-i mekkāre
Kerāmet ‘ āleminde tekyeye dūn bir pūser çekmiş
6. Cihānda görmedim bir vefķ-ı dil bir kām-yāb olmuş
Kimi gördümse hemyān-ı tasavvurdan zarar çekmiş

---

⁵⁸ ah-ı seḥer : rah-ı seḥer Ö.D

7. Felekde hâle gördüm kurş-ı mehden dâğ-ber dildir
O şeb var ise Râgıb sineye bir sîm-ber çekmiş

VELEHU EYẒAN

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Yatur medhūş ol āfet tāb-ı müjgānuñ şarāb almış
Gözünde kalmamış sāmān-ı fitne düzd-i ẖvāb [almış]
2. Çerāgān oldı gülşen şu' le-i āvāz-ı bülbülden
Dehān-ı ğoncedendir ẖvāb iken bû-yı gül-āb almış
3. Hüveydā çeşm-i giryānımda baksañ kankı cānibden
Hayālūndür o ser-keş serv kim etrāfın āb almış
4. Bağan maḥbūblar şermendelerdir⁵⁹ kendi ' aksinden
Ruḥundan ol kadar āyīneler rengi hicāb almış
5. Dimiş bī-çārelıktır çare-i ' aşk ol ṭabīb-i nāz
Marīz-ı pister-i rāḥat⁶⁰ bugün şāfī-cevāb almış
6. Ḥarāb erkān-ı ḥüsni līk ber-pā ṭāḳ-ı ebrūsı
' Aceb miḥrāb imiş feyz-i du' ā-yı müstecāb almış

(29a)

7. Yed-i beyzā-yı i' cāza ' aceb mi nice tāb olsa
Fürūğ-ı sâ' idüñden pençe-i ḥürşid nāb almış
8. Kūmāş-ı rüy-ı dest-i vaşluña ḥvāhān iden Râgıb
Varup çīn-i cebinūñden meṭā' -ı pīc ü tāb almış

⁵⁹ sermendelerdir : sermendedirler Ö.D

⁶⁰ rāḥat : ḥasret Ö.D

VELEHU EYŻAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. İdüp pīçide zülfün hāl-i ' anber-fāme uydurmuş
Sevād-ı mülk-i⁶¹ hüsün mäh-dīm-i şāma uydurmuş
2. Tekellüf-ber taraf bir başka vādī eylemiş peydā
Kābā-yı sebzın ol serv-i revān endāmā uydurmuş
3. Ne minnetler ider⁶² bād-ı şabādan nāzlar çekmiş
Perīşānlıkda zülfün tā dil-i nā-kāma uydurmuş
4. Degil tedbīr ile bir ferd kâbil maḥv ü işbāta
Sütūr-ı nüsha-i taḳdīre kimdir hāme uydurmuş
5. ' Aceb mi peyrev-i ebnā-yı dehr olmuş ise Rāğıb
O da vādī vü reftārın bakup eyyāme uydurmuş

HURUFUL EL-SAD

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün

1. Dāğ-ı ' aşkuñ sīne-i āzāde bī-pābāne⁶³ baş
Sikke-i sulṭān-ı hüsünüdür meded şāhāne baş
2. El virürse bir dāḥi pādāşī-i şevḳ u ṭarab
Ayağūñ meclisde denk al sāḳiyā rindānā baş
3. Yeter ṭa' n-ı daḥle itme vaż' -ı aḡyārı hedef
Var benān-ı i' tirāzı şīve-i cānānā baş

⁶¹ Sevād-ı mülk-i : Şivīd-i mülk-i Ö.D

⁶² İder : idüp Ö.D, H.Y

⁶³ bī-pābāne : bī-bā-kāne Ö.D, H.Y

4. Herze sevdā-yı meṭā‘ -ı şöhret itmez bunda sūd
Naḫş-ı tamgā-yı ḳabūl-i kāle-i ‘ irfāne baş
5. Ey ḫayāl-i yār başmazsuñ ḳadem rūy-ı dile
Seyr edir ya şüretinde dīde-i giryāna baş
6. Dūd-mān-ı zühdi ḳıl ḫasretle ḫākister-nişīn
Bağruña ol tılf-ı āteş-ḫūyı yāna yāna baş
7. Çıḳmasun nāmuñ felekde rāğīb ol meh-rū ile
Müḫr-i mihri dil-güdāzı nāme-i ketmāne baş

(29b)

ḤARF EL-ĞAYN

Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilūn

1. Dest-şūy-ı ‘ aşk olup meyḫāneden çekdim ayāğ
Eyledim būs-ı leb-i sāḳī vü dilberden ferāğ
2. ‘ Aks-i zūlf-i ḫam-be-ḫamdır sīne-i üftādede
Var ise ‘ ālemde ancak ‘ āşıḳa dāğ üsti bāğ
3. Ba‘ d-ez-in itmem çeb-endāzī-i gerdūndan hirās
Ben ḫisāb-ı hicr ü vaşlı itdim ol āfetle şāğ
4. Dāğ-ı nevdir Kars-ı māh üzre külef ḫann eyleme
Eyledi ḫüsnūn sipihri dāğ-ber-bālā-yı dāğ
5. Bābiş-i fıkr-i ruḫuñla ol bütūn şeb-tā seḫer
Külbe-i şevḳımda rüşen revḡan-ı gülden çerāğ
6. Seyr ideydik nükte-senc olmaḳ ḡazel tarḫ itmegi
Bir nefes bulsam sürūra şaḫne-i ḡamdan mesāğ

7. Bende yok benden haber kim cüst-cü eyler beni
Vādī-i hayretde Rāğīb şöyle oldum güm-sürāğ

ḤARF-İ KAF

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Mest olup itmiş giribânın küşāde tā-be-nāf
Vaqtidir ol mäh ile isterseñ olmak sîne-şāf
2. Revnağ-ı şūr-ı kıyāmet kāmēt-i bālāsıdır
Kāfdan neşr eylemiş⁶⁴ āsār-ı hüsnüñ ta-be-kāf
3. Şāh-bāzān-ı hayāle şūhī-i çeşmüñ muṭār
Āhūvāne ḥāk-i medhūş-ı nigāhuñdur muṭāf
4. Bağ tenāsüb 'āleminde bīd-i Mecnūn 'aksine
İtmede dībā-yı āb-ı cūları zencīr-bāf
5. Dürd ü şāf-ı sākī-i dehrüñ ḥarīfı olmayan
Urmasun bezmi tahammülde sebū-keşlikle lāf
6. 'Āleminde her kes eyler ḥod-be-ḥod da'vī-i rūz
Merd-i meydān-ı hüner ma' lūm olur rūz-ı muşāf
7. Ḥulf-ı va' d eylerse eyler bī-vefāsından zuhūr
Yohsa olmaz nezr-i naqd-i cāne Rāğībdan ḥilāf

---

⁶⁴ eylemiş : eyledi Ö.D, H.Y

(30a)

ḤARF-İ EL KĀF

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fa'lün

1. Bir eṣer eyle ki olsun böyle dā' ir nāmuñ
Var mı şübheñ eṣer-i Cem idiginde cāmuñ
2. Rūṣenī peyrevidir tūregi-i eyyamuñ
'Aķıbinden iriṣür feyzi '-i sabāḥ aḥṣāmuñ
3. Seni taḥhīr iden evsāḥdan eyler tekdīr
Nūkte-i ta' bīrine şıķletle budur ḥammāmuñ
4. Dil esīr-i ḥaṭṭ olup geçdi ser-i kāküliden
Şimdi rācīḥ görürür çine sevādı şāmuñ
5. Bizi rāḥatdan iden ḥ^vāhiş-i rāḥat oldu
Bilmedik kimseye nā-rām idügin ārāmuñ
6. Başalı mey-kedeyi muḥteseb ıslāḥ itmiş
Ayāğı yir mi başar rind-i şarāb-aşāmuñ
7. Sīrete eyle nazar şūrete bakma Rāğīb
Düşme dām-ı ğalaṭ-endāzına her endāmuñ

VELEHU EYẒAN

Mefā' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' īlū / Fā' ilün

1. Devr-i felekde rāḥat u ārāmı görmedik
Bir vefķ-ı kām-kerdiş-i eyyāmı görmedik
2. Cāmında ḥūn-ı dil idi Cem gördiği daḥi
Bir neşve-baḥş olur mey-i gül-fāmı görmedik

3. Olmakda fitne-zār-ı şeb-i zülf siyāh-baht
Şubḥ-ı ümīdi müntic olur şāmı görmedik
4. Neşv ü nemā-yı toḥm-ı ümmīd ıztırābıdır
Hep kayd-ı dānedir çekilen dāmı görmedik
5. İbrām olur egerçi ber-ārende-i merām
Ol tünd-ḥūyı rām ider ibrāmı görmedik
6. Şāyeste-i kabā-yı zer ender-zar-i nigār
Āyīne-i felekde bir endāmı görmedik
7. Rāğīb ‘aceb mi ḥasret ile bī-ḳarār iseñ
Ḥayli zamān o şūḥ-ı dil-ārāmı görmedik

VELEHU EYẒAN

Mefā‘ ūlū / Fā‘ ilātū / Mefā‘ ılū / Fā‘ ilün

1. Nüh-perde-i felekde kem āvāz işitmedik
Ammā ki maḥremüz diyecek rāz işitmedik
2. Gūş eyledik terāne-i çenginde zührenüñ
Dem-sāz-ı nālemiz olacaḳ sāz işitmedik
3. Zehr-i ‘itābıñ eyler ise şimdi telḥ-kām
Güftār-ı dil-nüvāzuñı da az işitmedik
4. Ey şāh-ı ḥüsn ḥande-i nāz-ı lebüñ gibi
Hiç büselikde nağme-i şehnāz işitmedik
5. Ney-pāre-i yerā-yı Rāğīb ola meger
Bir şūḥ-nağme-i zemzeme-perdāz işitmedik

VELEHU EYŻAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün /Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Cihān-ārāyişinden dest-şüy ol rāhat istersen
Kānā' at dāmenin elden bırakma ni' met istersen
2. Tehī-dest olma bārī berk-i sebzūñ tāze dāğ olsun
Harīm-i bezm-i ḥāşu'l-ḥāş-ı ' aşka ruḥşat istersen

(30b)

3. Tenezzül rif' atin kesb eyle her ednāye feyzūñle
Felekde mihr-i ' ālem-tāba benzer rīf' āt istersen
4. Kālursuñ çeşm-i fettānuñ gibi bī-tāb-ı bīmārī
Nigāh-ı şefkat ile ḥaste-kāne şıḥḥat istersen
5. Bulursuñ sâ' id-i simīn-i sākī cām-ı şahbāde
Şafā-yı ḥātıra dā'ir eger keyfiyyet istersen
6. Seni pā-māl ider vaż' -ı girānı her sebük-mağzuñ
Veķārı terke çek Rāğıb çekilmez şıḳlet istersen

VELEHU EYŻAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün /Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Virür şahbā ğınāsın suziş-i mestāne-i ' aşkuñ
Felāṭūn-i ' itinādır cünbişi dīvāne-i ' aşkuñ
2. Yıkılmaz sadmesinden düz-ı kūh⁶⁵-endāz-ı hicrānuñ
Esās-ı ber-hevā zanneyleme kāşāne-i ' aşkuñ
3. Sifāl-ı köhne saymazlar ser-i fāğfūr-ı ḥākānı
Göreydik bezm-i Cem tertibi meyhāne-i ' aşkuñ

⁶⁵ düz-ı kūh : zūr-i kūh Ö.D

4. Fütür itme olursan cüst-cüda ‘ âkıbet vâsıl
Zevâyâsında şad gencîne var vîrâne-i ‘ aşkuñ
5. O keyfiyyetden oldu böyle bî-ārām u ser-gerdān
Felek nûş eylemişdir cür‘ asın peymāne-i ‘ aşkuñ
6. Alur minķār-ı himmet rûz-ı çengāl-i şehāmetle
Nice ‘ anķāyı Rāğıb cerre-bāzī lāne-i ‘ aşkuñ

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1. Hılāf-ı t̄inetimdir tab‘ -ı aḥbāba keder virmek
Degildir meşrebim mānend-i şahbā derd-i ser virmek
2. Ten-i merdāne çesbān cāme-i zīnet mürüvvetdir
Mişāl-i zem berdūşa degildir zīb ü fer virmek
3. Dem-i cān baḥş-ı ‘ Īsā ḥurrem ü sebz itmez āb-ı Hızır
Dıraḥt-ı baḥtımūñ yok neş ‘ esinde berk ü per virmek
4. Olur mı ebr-i nīsān-veş müyesser her teng zarfa
Baḥrden ḳaṭre-i nā-çīz olup ḡalṭan güher virmek
5. Uçurduñ ḥ‘āb-ı ārām-ı dili ey sürme-i āşūb
Neden şehbāz-ı çeşm-i yāre böyle bāl ü per virmek
6. Helāk eyle dimekdir cevri bî-dāduñla ‘ uşşāḳı
Nūhufte-raz-ı ‘ aşkuñdan o bî-rāḥme ḥaber virmek
7. Hülûş olmaz mü ‘ eddī şimdi Rāğıb vuşlat-ı yāre
Müyesserdir merāmuñ mümkün olsa sīm ü zer virmek

VELEHU EYŻAN

Mefā' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' īlū / Fā' ilün

1. Ey çeşm-i girye-ḥīz eşerün yok mudur senün
Âteş içindeyim haberün yok mudur senün
2. Bir āh-ı ḥuşk ise işün Allāha kaldı bil
Hiç kūy-ı yāre nāme-berün yok mudur senün
3. Gerd-i kasād revnaḳuñı eylemiş şikest
Sūḳ-ı hünerde bir degerün yok mudur senün
4. Ḳānūn-ı 'aşkı senden oḳurlarken 'āşıḳān
Dīvān-ı i' tināde yerün yok mudur senün

(31a)

5. Pek de virilme ḡaflete ey ḡurre mest-i nāz
Meger zemāneden ḥazerün yok mudur senün
6. Pervāz-ı⁶⁶ serseri neden ey ṭā'ir-i niyāz
Evc-i ḳabūle bāl ü perün yok mudur senün
7. Dāmān-ı vaşla bu' l-hevasān oldu dest-res
Rāḡıb elünde bir hünerün yok mudur senün

ḤARF-İ EL LĀM

Mefā' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' īlū / Fā' ilün

1. İtdi ten-i nizārımı feryād u nāle nāl
Ḳaldım o rütbe za' f ile yok irtihāle ḥāl

---

⁶⁶ Pervāz-ı : pervāne Ö.D

2. Evzā‘ -ı bāz-gūneye mā‘il mizāc-ı ‘aşk
Bunda qad hāmīde olur i‘tidāle dāl
3. Arāyīş-i kabūl hūner-i şervet olmasa
Olmazdı böyle cüz‘-i mülāzım kemāle māl
4. Sipāre-i havādiş-i eyyām olup şuhūr
A‘ cūbe-i vaqāyi‘ -i dehre risāle sāl
5. Var mı ‘ilācuñ itmege bir hāle hāmūş
Olmaz müfīd herzedir ey mekāle kāl
6. Dinmezdi āl-i teşne-fırīb olmasa serāb
İmā ider bu nūkte-i rengīn-mişāle āl
7. Rāğīb hezār ma‘nī-i rengīn- mişāle āl
Her gāzmesinden oldı hedef perr ü bāle bāl

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilūn

1. Qābiliyyet istemezler qadr ü cāhe muqbil ol
Şeh-süvār-ı tevsen-i baht ol hūnerde rācil ol
2. Ebr-i nīsān gibi feyzūñ olmasun maşşūşa hāş
Pertev-i ihsān ile mihr ol cihāne şāmil ol
3. Çīn-i ebrūlar seni pāmāl-ı emvāc-ı fütūr
İtmesūn ey çeşm-i giryānım meded deryā dil ol
4. Kimseden havf itme senden pūr-hisār olsun kesān
Olma miğfer-veş sebūk-ser şeşper-āsā pūr-dil ol

5. Başdılar ser-menzil-i kâme sebük-pâyân kadem
Ey girân-rû sen dâhı dermânde-i âb u kil ol
6. Râğıb olma gür-dil-veş peyrev-i bî-dest ü pâ
Olma muhtâc-ı ‘aşâ sen reh-neverd-i kâmil ol

VELEHU EYẒAN

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ ‘ilün

1. Bezm-i meyde olma pür-çîn-i ğaẓab dem-beste gül
Hânde-rûlîkdır olan bu şîşeye şâyeste gül

(31b)

2. Ğâlib-i gerden olur bâzîçesinde bî-t‘ ab
Hâtem-i hâlûñ iden genc-i dehenden deste gül
3. Peyrev-i feyẓ-i nesīm oldu nevâ-yı ‘andelīb
Açılırsa kûşe-i bâğa nola âheste gül
4. Zevk-yâb-ı zaḥm-ı peykānuñ olan derd-âşinâ
İtdi her bir deşne-i hâre fedâ biñ deste gül
5. Ğonce-i mînâsı olmaz bir daḥi lebrîz-i şerm
Şîşe-i nāmûsı zinḥâr itmesün işkeste gül
6. Sāye-i zülf-i hām-ender-hâmdır ol ruḥsârda
Yoḥsa bir gülşende olmaz sünbüle peyveste gül
7. Şâ‘ ir-i rengîn-edāya berk-i sebzimdir yine⁶⁷
Gülistân-ı ṭab‘ -ı Râğıbdan bu bir ber-ceste gül

---

⁶⁷ yine : biter Ö.D

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fa'lün

1. Bārını gerden-i aḥbāba idenler taḥmīl
Ne ḳadar olsa sebük-rūḥ olur elbette ṣakīl
2. Eglenür ḳaşd-ı ticāret ile cünbişlerden
Şandın ey ḥ^vāce meġer Kā' be'yi sen ḥ^vān-ı Ḥalil
3. Var ise bir hünerün 'arz ile işbāt eyle
Olamaz maḥż-ı mübāhāt bu da' vāya delil
4. Māye-i feyz virür revnaḳı zīnet virmez
Zīver-i cevher ile rūşen olur mı ḳandīl
5. Şaçdı āteşlerini gürledi ol şūḥ yine
Ġālibā naḳb-ı niḳāka ruḳabā itdi fetīl
6. Ḳaralardan aḳaraḳ baḥr-ı sefīd Rūma
Cū-yı eşkim görünür Nīl gibi baḥr-ı ṭavīl
7. Münkeşif olmadadır zıddı ile çün eşyā
Ṭa' n-ı a' dā gibi Rāġıb olamaz zıkr-i cemīl

ḤURF-İ EL MİM

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' liün

1. Ḳudūm-ı şevk ile tevbīḥ-i baḥt-ı şūm idelüm
Ayāġ-ı mül ile kesr-i ser-i ġumūm idelüm
2. Nizām-ı hey'et-i rezmi tamam bezme virüp
Şaf-ı sipāh-ı ġama şıdk ile hücūm idelüm

3. Kelāl geldi taşarrufdan ümm-i Dünyâyı
Yeter şu Kāhirenüñ kahrı ‘azm-i Rûm idelüm
4. Fűrûğ-ı âteş-i terdir ‘ilâc-ı saht-dilân
O mäh-pāreyi bezm-i ıarabda mûm idelüm
5. Sezā-yı levm ü cezā nefsimiz iken Rāğıb
Nedir günāhı sipihrüñ ki biz şütüm idelüm

VELEHU EYŻAN

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

1. Neden āyā bu tehevvr kuluña pādīşehim
Var ise bendeligimdir saña ancak günehim

(32a)

2. Düşdi lağzide olup ka‘ rına çāh-ı zeķanuñ
Zāhirā mest-i mey-i la‘ lüñ olaldan nighim
3. Hāl-i Hindü-yı bütān terbiye eylerdi yine
Olsa te’sīri dağı kevkeb-i baht-ı siyehim
4. Müje tārāc-ı dile şāf çeküp ol şūđ disün
Sürme-reng eyledi gerdünü ğubār-ı sipehim
5. Māye-i tīnetim olmuş benim insāniyyet
Hāk-ı kabrimde de bī-rūđ şanemdir giyehim
6. Yūsuf-ı Mışr-ı ğarābet dinilürsem yiridir
Halk-ı zülf ü zeķan oldu çü zindān ü çehim
7. Hüsrev-i mülket-i dil-suhtekānım Rāğıb
Şem‘ -veş şu‘ le-i dāğ-ı ciğerimdir külehim

VELEHU EYŻAN⁶⁸

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fa' ilātün / Fā' ilün

1. Şāhid-i şüh-ı hayālün zīb-i āgüş eyledim
Serv-i kıaddün şu' le-i dāğımla gül-püş eyledim
2. Sūzişim bir gūne taqrīr eyledim pūr-āb u tāb
Şu' le-i minķār-ı şem' -i bezmi hāmūş eyledim
3. Gerçi buldum şöhret-i dāğımla reng-i imtiyāz
Lāle-veş demlerdir ammā hūñ-ı dil nūş eyledim
4. H'āhiş-i dilden şadā-yı ğonce-i peykānuña
Gül gibi ser-tā-be-pā her zaħmım gūş eyledim
5. Lenger-i ' aql ile pā-ber-cā iken mānend-i kūh
Şimdi şūr-ı ' aşka bak deryā gibi cūş eyledim
6. Çāšnī-i vuşlatuñdan şöyle oldum zevķ-yāb
Telhī-i eyyām-ı hicrānuñ ferāmūş eyledim
7. Sedd-i rāh-ı cılve-i nezzāredir Rāğıb hayā
Kendi şermimden ruħ-ı dildāre rū-püş eyledim

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Yāyuñ ey ebrū-yı yār olsa āhen çekerim
Kānde bir çille-i saht olsa anı ben çekerim
2. Rıtl-ı mürd-efken-i zehr-ābe-i ğam çekdikce
Cām-ı şahbā-yı mürevvāk⁶⁹ gibi birden çekerim

⁶⁸ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D de farklıdır.

⁶⁹ mürevvāk : müraddık Ö.D

3. Kulbemi şu' le-i āvāz ile rūšen iderim
Gül-i dāğım eridüp revġan-ı şīven çekerim
4. Nāz-ı ebrū-yı hilālī çekemem līk o mehūn
Tīġ-ı ḥasret ile ebrūsuna gerden çekerim
5. Pāki-i dāmenimūñ bā' işi kūtehligidir
'Iyşdan şanma ki perhīz ile dāmen çekerim
6. Kimsenūñ bārı deġil derd-i elem cevr ü sitem
Bārī kāfir ne çekersem hele senden çekerim
7. Şıķlet-i vaż' ı raķībūñ çekilür mi Rāġıb
Ḥatır-ı dost içün zahmet-i düşmen çekerim

VELEHU EYŻAN

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. Ḥırām-ı ķaddūñe ta' bīr-āşinā bulamam
Bu nazma servi daġı mışra' -ı resā bulamam

(32b)

2. Ḥuşūlün isteyecek dilde müdde' ā bulamam
Nigār-ı ḥāne iken naķş-ı ḥoş-nümā bulamam
3. Bulur benim gibi biñ mübtelā o şūḥ ammā
Cerāġ-ı mihr ile ben öyle meh-liķā bulamam
4. O güm-sürāġ-ı beyābān-ı ḥayretim hergiz
Ṭalebde ben beni Ḥızr olsa reh-nümā bulamam
5. Hezār cānını nūş eylesem de devrānuñ
Neşāt ü neşveye dā'ir yine şafā bulamam

6. Neye irade idersem ‘alāka rabt idemem
Ne tırfa kayd imiş āzādelik rehā bulamam
7. Kanı ol āfet ile ins ü ülfet-i dīrīn
Nice oldu şimdi ‘aceb noldı Rāgībā bulamam⁷⁰

VELEHU EYẒAN

Fā‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe‘ ilūn

1. Sırr-ı ezdāde müzāhir idigin bu ‘ālem
Gösterir nağmedeki mudğam olan hey’et-i ğam
2. Maşdar-ı şöhret ü şıyt olmaz idi tabl ü ‘ālem
Zahme tāb-āver olup itnese teşbīt-i kadem
3. Ehl-i huşuñ nazar-ı çeşm-i cihan-bīnide⁷¹
Neşve-i ‘ibrete dā’ir görünür sāğar-ı Cem
4. Dil ki mecrūh ola memnūn-ı nüvāziş olmaz
Zahmi āyīnenūñ eyler mi kabūl-ı merhem
5. Hakkā kâ’il idi bī-şübhe bileydi her kes
Şüret-i Hakkda niçün halk olundu Ādem
6. Ehl-i taklīde müfīd olmaz eger olsa da feyz
Gül-i taşvīre tarāvet nice virsun şebnem
7. Bir giden bir daği gelmez ne ‘aceb hikmetdir
‘Ālem-i rāhata beñzer gibi iklīm-i ‘adem

⁷⁰Kanı ol āfet ile ins ü ülfet-i dīrīn / Nice oldu şimdi ‘aceb noldı Rāgībā bulamam : Kanı miyānede evvelki ins u ülfetler / O mäh-pāre ile şimdi Rāgībā bulamam H.Y

⁷¹ çeşme-i cihan-bīnide : çeşm-i hikem-bīnide Ö.D : çeşm-i hikem-beyninde H.Y

8. Lezzeti eṭ' imede zīneti pūşīşde arar
Ne bilür neş'e-i idrāki nedir ehl-i şikem
9. Zühreye nisbet ile olmaz idi perde-bülend
İtmese ceng-i tevāz' lar ile kıddini ham
10. Zūr-ı yek-hamle-i endūha tayanmaz sākī
Olsa bünyān-ı tarab her ne kadar müstahkem
11. Kendi hālın unutup ' aşıkā ağılardı o meh
Bilse bir kerre felekde nicedir cevri ü sitem
12. Semm-i hicrānuña emdir didi erbāb-ı mezāk
Nolur ey gonçe-dehen leblerüñi bir emsem
13. Hep olur hū'āhiş-i dil eyleme ham ibrāmı
Vaḳti var ' arz-ı merāmuñ daḫi Rāḡıb epsem

VELEHU EYẒAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Ḥayāl-i zülf-i ham-ber-hām ki eyler ḥātırım der-hem
Olur her medd-i āhım tūḡ-ı şāhī dūd-ı dil perçem
2. Zülāl-i tesliyet eyler ' ulüv-gır āteş-i ' aşkı
Gül-i dāḡ-ı fūrüzāne şererdir kaṭre-i şebnem
3. Hevāsı āteş-engīz ābı sevdā-ḡīz-i ḡākinden
Temāşā eyledim iḳlīm-i ' aşkı başka bir ' ālem

(33a)

4. Hevā-yı zülf-i ḡalūñle budur kāmūnı ' uşşākuñ
Urur mānend-i ney gāhi şabā ki būselikden dem

5. ‘ Aceb mi dilleri tekdır iderse ھاٲٲ-ı mevhumuñ
Kapar ebr-i muhayyelden dil-i hırşid olursa nem
6. Keserse bezm-i şahbādan ayāğın zāhid-i huşküñ
Felekde çin-i ebrū gibi tīg-i hoş-ka-dem bilmem
7. Hasūda her münkır eylesün mi ser-fürū Rāğib
Muhammerdir ser-ā-pā tınetimde neş’e -i Ādem

ḤARF-ÜL -NUN

Mef’ ulü / Fā’ ilātü / Mefā’ ilü / Fā’ ilün

1. Ey hüsn-i şu’ le-tābını zır-i niķāb iden
Açmazdan ‘ aşıkāni ruķuñdur kebāb iden
2. ھاٲٲuñ hayālidir bana būy-ı dimāğ olan
Zülfüñ hevasıdır beni āşüfte h’āb iden
3. Evza’ -ı nā-mülāyım-i aķbāb ola meger
Ehl-i kemāle çarķ değildir ‘ azāb iden
4. Olmaz girān biķā’ a -ı kālā-yı i’ tibār
Bu bender içre sūd u ziyānın hisāb iden
5. İz’ āc-ı hulķ olsa da zī-ķiyamet ‘ āķibet
Pā-māl olur mişāl-ī rikāb irtikāb iden
6. Bī-tābī-i tehālūkle yolda ķaldı hep
Ser-menzil-i merāme vakitsiz şitāb iden
7. Benzer o şahşā nurı gül-endūd ola şanur
Mūy-ı sefidī şüste-i reng-i ķitāb iden

8. Rāğıb müdāheneyle riyādır zemānede
Dünyāyı şanma cevır ü sitemdir hārāb iden

VELEHU EYẒAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1. Hālāvet-yāb olur mı ni‘ met-i elvān-ı dünyādan
Dehen-şüy olmayanlar būs-ı dāmān-ı müdārādan
2. Hevā-yı nefsdan ser-māye-i ‘ izzetdir istiğnā
‘ Azīz olmazdı Yūsuf çekmese dāmen Züleyhādan
3. Biri bīm ü biri ümmīd ile itdi kebāb āhır
Fiğān dest-i leb-i hāmūşdan evvel çeşm-i kuyādan
4. Sevād-ı perde-i haṭṭa tevārī itme ‘ illetle
Kıyāmet kopsa geçmez yek ser-i mūdīl o sevdadan

(33b)

5. Degil hālī perīşānī-i kākül fitne-i haṭṭan
Haber sormak haṭṭadır peyk-i āh-ı bād-ı peymādan
6. Ser-ā-ser hūsūn ü ānū şīvedir yek-kālība mesbūk
Budur fehmi itdiğim ma‘ nā-yı nāzik ol ser-ā-pādan
7. Leb-i cān-baḥşınūñ i‘ cāzına söz yok letāfetde
Tekellüm eyledikce fark olunmaz lafzı ma‘ nādan
8. Degildir puş tehī-destī-i naḳd-i vakti olmak var⁷²
Kūhen rindāne sāḳī dest-keşlik cām-ı şahbādan
9. Kapağı Şāma atmaḳdır dil-i şūrīdenūñ fikri
Rehā bulsa eger zencīr-i zūlf-i şūh şahbādan

⁷² Degildir puş tehī-destī-i naḳd-i vakti olmak var : Degildir boş tehī-destī-i naḳd-i vakti olmakdan Ö.D

10. Vefâdır mümkün-i ma‘ düm ancak ittifâk üzre
Muḥâlîfdir baḥşlar kimyâdan zât-ı anḳâdan
11. Raḥîk-ı şafvettüñ tekdir imiş ḥüsn-i mükâfâtı
Anuñçün derd-i serdir çekdiğim Râgıb aḥibbâdan

VELEHU EYẒAN

Mef‘ ūlū / Mefā‘īlū / Mefā‘īlū / Fa‘ ūlūn

1. Düşse nola mihr ü mehi çarḥun naẓarımndan
Ayırdı beni göz göre nūr-ı baṣarımndan
2. Rīzān oluyor dürr yirine rīze-i yāḳūt
Baḳ âteşime ḥasret ile çeşm-i terimden
3. Aşufte etdin hep beni zülf-i siyah-kerdır
Olsun o da aşufte ser-āḥ seḥerimden⁷³
4. Bir kaçre değil eşkime nisbet yedi deryā
Bir lem‘ a değil âteş-i düzeḥ şererimden
5. Hicr-i gül-i ruḥsārın ile nāliş-i ḥasret⁷⁴
Bir pūte-i ḥār olmadadır derd u serimden
6. Çok berḳ-ı ḥayāl oldu temāşā vü ḥaftāsı
Sīrāb-ı şafā olmadım o sīm-berimden
7. Râgıb göremem cāmını Cem sunsa şafāsın
Çeşminde benim tīredir ‘ âlem kederimden

⁷³ Aşufte etdin hep beni zülf-i siyah-kerdır / Olsun o da aşufte ser-āḥ seherimden : İtdi beni aşufte havā-yı ser-i zülf-i / Olsun o da aşufte terāḥ-ı seherimden H.Y, Bu beyit Ö.D de mevcut değildir.

⁷⁴ nāliş-i ḥasret : bāliş-i rāḥat Ö.D

VELEHU EYŻAN

Mefā' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ılū / Fā' ilün

1. Her demde ıariħ idüp sitem ü nāze bir zemīn
Mānend-i dāğ açar o perī tāze bir zemīn
2. Anlar gören bu 'arşada bāzice keşretin
Teng olduğun sipihr-i çeb-endāze bir zemīn
3. Ser-i sebzī-i niħāl-ı muħabbetdedir süħan
Eksik mi ğars-ı fitnede ğammāze bir zemīn
4. Ser-māye mūşikāfe yeter vaşf-ı kākülün
Rengīn ararsa işte rūħ u ğāze bir zemīn
Rāğıb bulursa edhem-i ħāmeñ bulur yine
5. Bu teng-nāde tāze tek ü tāze bir zemīn

VELEHU EYŻAN

Mefā' ılün / Mefā' ılün / Mefā' ılün / Mefā' ılün

1. Olur çeşm-i sefidim girye-i ħūn-ābdan rūşen
Mişāl-i dīde-i sāğar şarāb-ı nābdan rūşen
- (34a)
2. Ne ħācet pertev-i dil-sūzī-i yārān-ı bī mihre
Olur dāğım feṭīl-i penbe-i meh-tābdan rūşen
  3. Olur mı feyz-cū-yı mürde-dil rūşen güher hergiz
Degil āyine-i kītī-nümā sīm-ābdan rūşen
  4. Kesāyiş bulmadı dil girye-i deryā-ħurūşumdan
Olurken ħāne-i gevher-nümīd-i ābdan rūşen

5. Keder virmez ne deñlü tîre-baht olsam baña Râgıb
Fürûğ-ı himmetim var mihr-i ‘ âlem-tâbdan rûşen

VELEHU EYŻAN

Meʿ ūlū / Fāʿ ilātū / Mefāʿ ilū / Fāʿ ilün

1. Ebrûsı tākına nice itsün yemân yemin
Mihrâb-ı tîğa vażʿ idemez her cebân-ı cebîn
2. Virmez sıfâl-ı köhneye şahbâ şafâ-yı cām
Olmaz hemîşe bâʿ iş-i feyż-i mekân mekîn
3. Pür-çîn-i nâz sâye-i kākülde eylemiş
Ebrûların hadeng-i sitem-i der-kemân kemîn
4. Ben bildiğimse tabʿ -ı mükâfât-ı rûzigâr
Hiç olmasun muhâtaradan bî-emân emîn
5. Râgıb şu feyż vaqt ile bir tarh-i tâzedir
Kâbil mi böyle tarh oluna her zamân zemîn

VELEHU EYŻAN

Feʿ ilātün / Feʿ ilātün / Feʿ ilātün / Feʿ ilün

1. Mey-i aşkı ile görüp ehl-i fenâ medhûşun
Zâhid-i huşk pesend eylemez oldu hûşun
2. Ten-i bürehne ider ol kimseyi çarh-ı gaddâr
Görse şâyeste eger hilʿat-ı câha düşün
3. Bahr-ı gamdan yine taḥlîş-i vücûd eyleyemez
Görmüşüz bezm-i meyûñ biz nice deryâ-nûşun

4. Çaşn-gır du‘ā eylese destin bālā
Ne‘ am-ı h̄vān-ı İlāhīnūñ açar ser-pūşun
5. Neş‘esi rakşa götürse ne‘ aceb mestānı
Görmemisin hum içinde mey-ı ālūñ cūşun
6. Kaşdi ikrār-ı vişāl itmedir eylerse sükūt
Nola pūş eylese ‘uşşāk leb-i hāmūşun
7. Giryenāk itse nola eh-i dili te‘şiri
Muṭrib-i nāz yorār sāz-ı niyāzūn gūşun
8. Yine rez duḡterinūñ halka begūşı olamaz
Mihr ü mehden eger eylerse felek mengūşun
9. Sanma pervāz ide taḡrīk-i şafādan Rāḡīb
Gülü hıfz itmek için bülbul açar āgūşun

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1. Pes-i nūh tūy-ı çarḡ olmaz dil-āzāran için memen
Tayanmaz ṭır-ı āh-ı inkisāre āhenīn cevşen
2. Şerār-ı şūr u şer hep saḡt dillerden zuhūr eyler
Bu da‘vāya iki şāhid deḡil mi seng ile āhen

(34b)

3. ‘Uyūb-ı nāsı ifşādan libāsın soymak ehvendir
Bañā olsun⁷⁵ gelür reh-zenlik olmaḡdansa Pervīzden

---

⁷⁵ Olsun : hoş-ter Ö.D, H.Y

4. Müfîd -i i‘tibâr olmaz teşâbih reng diyü virmez
Olur mı zîver-i destâr-ı râğbet sünbül-i hırmen
5. Şikâf-ı hâr-ı hasret ya olur gül-rûz-ı istiğnâ
Değil hâlî iki nakşuñ birinden kûşe-i dâmen
6. Tecerrüddür iden çün sâlikî ser-menzile vâşıl
Olur gâlib bu yolda reh-nümâye şîve-i rehzen
7. Mükâfât iktizâsınca cins-i ‘ameldendir
Hudâ cânından itsün dūr iderse kim seni benden
8. Yürür keşti-i şahbâ kuvvet-i meh-tâb ile Râğıb
Olur bu zevrağa pirâhen-i fânûsdan yelken

VELEHU EYŻAN

Mef‘ ulü / Fâ‘ ilâtü / Mefâ‘ ilü / Fâ‘ ilün

1. Ümmîd-ı neşvedir bize hep derd-i ser viren
Fikr-i şafâda olduğumuzdur keder viren
2. Cûş-ı bahâr-ı âteş şevk-ı kelîmdir
Şâh-ı nihâl-ı Tûr değil berk ü ber viren
3. Tâ sâk-ı ‘arşa dek niçün ey âh-ı bî-eşer
Virürdi saña bu rif‘ at ile pâyeler viren
4. Ğammâze-i nigâh-ı taḥassür mü âh mı
Bilsem o şûḥa râz-ı derûnum ḥaber viren
5. Şehbâz-ı evc-i ḥüsne düşen nâz ise meger
Üftâdeler değil mi saña bâl ü per viren

6. Tāb-ı űikest-i leűker-i zulmat muhāl idi
Hüsn olmasaydı pençe-i hürűide fer viren
7. űimdi dirġ naqd-ı siriűkin mi eylesün
Rāġıb o űuĥa merdüm-i çeűminde yer viren

VELEHU EYűAN

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. űöyle hem-meűreb ü yek-reng olayım cām ile ben
Döneyim lāle-i sürĥa mey-i gül-fām ile ben
2. Vaűl odur reűk ide āmġziűine űġr ü űeker
Bulamam çāűnġ-i vuűlatı ibrām ile ben
3. Dest-ĥoű-ı mey-i āl olmayacak sġb-ı zeçān
Mütesellġ olamam dā' iye-i ĥām ile ben
4. Olalı űubĥ-ı binā-guűı sevād-ālude
Rūz-ı vaűlın űeĥerin fark idemem űām ile ben
5. Bün-i nerm-ĥūsın o bġ-raĥmġn arar ĥūblaruġ
Rāġıb āűüfte-hevāyım dil-i ĥod-gām ile ben

VELEHU EYűAN⁷⁶

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. İtmeyen herġis teĥāűġ āb-ı rüyın pāsdan
Dāmen-i ' arzın nice taĥġġr ider ednāsdan

⁷⁶ Bu gazeldeki beyit sıralaması Ö.D de farklıdır.

2. Naķş-ı ‘irfānı ķabl itmez dil-i ālūdekān
Mużtaribdir resm-i ĥaţţ-ı ķirkīnī-i ķırķāsdan
3. Tīnetinde her kimūñ olmaz ĥamīr-i ma‘ rifet
Olsa da şuretdede ādem farkı yok nesnāsdan

(35a)

4. Zīver-i dūş eyleyen cāh-ı seĥā teşrīfini
Olamaz āsūde-dāmen pençe-i iflāsdan
5. Sāde diller neşve-dār erbāb-ı dāniş pūr-ĥumār
‘Āķilān ser-şār-ı ĥayretdir bu vārūn tāsdan
6. Ādemi işlāha mebnīdir leked-kūbī-i dehr
Añla sırr-ı mācerā-yı kāzüz ü kirbāsdan⁷⁷
7. Şöyle Rāĥīb bī-dimāĥ itdi beni devr-i sipihr
Neşvesi tursun ĥumārın ķaldı dil iĥsāsdan

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilātūn / Fā‘ ilūn

1. Şöyle germ oldı bu şeb bezm āteş-i seyyāleden
Farķ olunmaz devr-i sāĥar şu‘ le-i cevvēleden
2. Gülşen-i dāĥım yine açdı nesīm-i āh ile
Ėonce-i minķār-ı bülbul şāĥ-sār-ı laleden
3. Pertev-i ĥūsne olup her zerre mir‘ āt-ı zuhūr
Çeşm-i mihr itmede işrāb-ı behcet jaleden

⁷⁷ Kāzüz ü kirbāsdan : k‘ez-rev-i kirbāsdan Ö.D

4. Feyz-i Hâkdır kâr-gâhı kâbiliyyet târ u pûd
Gelmez ey h^vâce kumâş-ı ma^ç rifet Bingâleden
5. Olsa da Râğıb küşade dâğ-ber dildir yine
Necm-i bahtım sebz güyâ âb-ı rû-yı lâleden

VELEHU EYẒAN

Fâ^ç ilâtün / Fâ^ç ilâtün / Fâ^ç ilâtün / Fâ^ç ilün

1. Mest-i cām-ı vuşlatuñ hicr ile maḥmûr olmasun
Gördiginden kimseler ^ç âlemde mehcûr olmasın
2. Kendi de maḡmûm olur dil-şādî-i a^ç dāsına
Düşmenim maḡzûnî-i düşmenle mesrûr olmasun
3. İnkisârından olur nüh künbed-i mînâ şikest
Ḳalb-i ^ç âşık el-emân destüñde meksûr olmasun
4. Sâz-kâr-ı kâr-ı ^ç âlem kuvvet-i iḳbâlde
Baht-ı fîrûz isteriz bâzû-yı pür-zûr olmasın
5. İ^ç tirâf-ı cûrm ile nādâna hoş-terdir cezâ
Kimse Râğıb ḡadr-i nādân ile maḡdûr olmasın

VELEHU EYẒAN

Meḡ^ç ülü / Fâ^ç ilâtü / Meḡ^ç ilü / Fâ^ç ilün

1. Seyr eyle gerd-i lebde ḡaṭṭı-ı nev-resîmdesin
Naḡş-itdi faşş-ı la^ç line ḡâtem-i kasidesin
2. Ruḡsâr-ı lâle-günuna nezâre germ olup
Tâb-ı nigâhı ^ç âşıka dâğ itdi didesin

3. Yek rengi-i muḥabbet ile buldı ‘āķıbet
‘Āşık-‘izār-ı yārda reng-i peridesin
4. Buldurdı ḥāme vaşf-ı ḥaṭṭ u ḥāl ile şuyın
Żabṭ eyledi қalem ü ḥüsnüñ güzidesin
5. Gırāyī-i kemend-i cünün süst ola meger
Bilmem ben āhūvānda Rāğıb remīdesin

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün

1. ‘Ar‘ar gibi ol қāmet-i dil-cūya ne dirsın
‘Anber gibi ol kākül-i ḥoş-būya ne dirsın

(35b)

2. Bu mülk-i dili ğāret iden ḥāl-i siyeh kim
Ġabğabda zuhūr eyleye ol rūya ne dirsın
3. Reftār u ḥırām eylese ol serv-i revānım
Ol demde қopan na‘rā-i yāhūya ne dirsın
4. Kāfūra müşābih didiler gerdenini ḥaḷķ
Rūyende- nümāyān olan ebrūya ne dirsın
5. Rāğıb saña ḥūban mūmeyyiz didiler hep
Ol iki turunc ile o pehlūya ne dirsın

VELEHU EYŻAN

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Ārzū-yı vuşlatuñ ğitmez dil-i mehcūrdan
Dūr olur mı fikr-i şahbā ḥāṭır-ı maḥmūrdan

2. Olmadı cū-yı sirişkim gülşen-ārā-yı heves
Bir güler yüz görmedim ben ʔālī^ʕ -i pūr-şūrdan
3. Berk-i sebz-i āteş olmuşdur rehāverd-i Kelīm
Miyve-çīn olmak müyesser mi nihāl-i ʔūrdan
4. Perde-pūş-ı ʕayb olur seyr-i maḳāmat-ı hevā
Kimse bed āvāz işitmiş mi ḥār-ı tanbūrdan
5. Görmedik bir maḫhar-ı ḳurb-ı temāşāyı henüz
İstima^ʕ itmekdeyüz evşāf-ı ḥüsnüñ dūrdan
6. İntisāb-ı ehl-i devlet ḥāki hem eyler hem ʕazīz
Zā^ʕ il olmaz şıyṭ-ı ʕizzet kāse-i faḡfurdan
7. Ol ḳadar buldum zenn-i dünyāyı Rāḡıb bī-vefā
Çeşm-pūş-ı ārzū oldum behişt ü hūrdan

VELEHU EYŻAN

Mef^ʕ ūlū / Fā^ʕ ilātū / Mefā^ʕ īlū / Fā^ʕ ilūn

1. Ser-geştedir mülāzımı bāb-ı tevekkülün
Rabṭ itmedikçe bir yire ḥabl-i tevessülün
2. Naḳdin neş^ʕ eyle beh virür ammā ki sūd ider
Ser-māye-i ta^ʕ azzüz idenler tezellülün
3. ʕAlemdede görmedik hele şahs-ı vefāyı biz
Rū^ʕ yāda bāri görmüş olaydık temeşşülün
4. Vābestedir mekārihini hażma ḳadr ü cāh
Seyr eyle üstüh^v ān-ı hümānıñ tenezzülün

5. Va‘ dinde hulfе nergis-i bīmārı ol mehiñ
İmā ider kabūline ‘ özr ü ta‘ allülün
6. Bir gün olur bu nakşı da dest-i kazā bozar
Çok görmüşüz şu kevn ü fesādın tebeddülün
7. Her şey’ün i‘ tidāldedir zevk u neşvesi
‘ Iyş u deminde bī-meze bulduk tevağgulun
8. Mānend-i kūh iken beni kāh itdi mihnetün
Ṭāk itdi ṭākatın bu sitemler tahammülün
9. Çekdim humār-ı neşve-i mevhūmeden daḥi
Rāğıb neşāṭuñ eylemem aṣlā taḥayyülün

(36a)

ḤURUF-İ EL HĀ

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Şemīm-ı bŷy-ı güle tāb yok dimāğında
Şarābı vaşl-ı bütān āb olur ayāğında
2. Açıldı her bün-i ḥārında biñ gül-i ḥasret
O güne nevş ü nemā var hevā-yı bāğında
3. Mişāl-i ḥāne-i āyīne kendi ‘ aksimdir
Faḫat şafādan eṣer kūşe-i ferāğında
4. Olursa cūş-ı sirişkim bu gune ṭufān-ḥīz
İder semenderi gül öksüzi ocāğında
5. Ḥadeng-i ğamzeye açmış dehān-ı ḥ^vāhişini
Feṭīl ü merheme yok iltiyām dāğında

6. Hevā-yı sünbül-i āhım kesel virüb Rāğıb
Şemīm-i bûy-ı güle tâb yok dimāğımda

VELEHU EYẒAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün /Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Mübālāt eylemez rindāne-meşreb her huşuşunda
Meger kim bade-i gülfām ile sāğar huşuşunda
2. Esās-ı ma'rifetle hāne-i dil bulsun ārāyış
Tekellüf-ber tarafdır bāliş ü bister huşuşunda
3. Aceb mi da'vî-i 'aşkuñla pür-dāğ eylesem sīnem
Gerektir naqş-ı hātem keşreti maḥzar huşuşunda
4. Eger maqşūd eşerse mışra' -ı berceste kāfīdir
'Aceb ḥayretdeyim ben sedd-i İskender huşuşunda
5. Ne çāre kullanılsa hıdmet-i dīgerde çār ebrū
Hele cā'iz degil dellāk ile berber huşuşunda
6. Olur mı çeşm-i ḥasret ḥüsn-i 'ālem-sūzdan beste
Bağılmaz ḥātır-ı aḥbāba hiç dilber huşuşunda
7. Vaḥīd-i nükte-sine Rāğıbā el arḳası yirde
Huşuşā bu zemīn-i tāze tarḥ u ter huşuşunda

VELEHU EYŻAN⁷⁸

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

1. 'İlācı 'uḳde-i ḥāṭırda bul küşādelige
Tekellüf istemez aṣlā keder ziyadelige
2. Mülāyemet ider 'ālemde ādemi bī-ḳadr
Kemān-ı nermi felek vaḳf ider kepādelige
3. Görüp şu ruḳ' ada ednālaruñ taşaddurını
Süvārī itse 'aceb mi ḥased piyadelige
4. Kenāre cu-yı nuḳūş-ı ḥavādişüñ olsun
Mişāl-i atlas-ı gerdün medārı sādelige
5. Tıururđı ḥayret ile cūy-bār āyine-veş
Çemende gelse ḳadd-ı servi cilve-dādelige
6. Bu nāz u ḥüsn ile bir şūḥa olmuş efkende
Düşürmedim o bütüñ naḥvetin fütādelige
7. Bu āb u tāb ile ebkār-ı ṭab' ımuñ Rāğıb
Sezādır olsa eger i' tināsı zādelige

VELEHU [EYŻAN]

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün

1. Rūze-dār-ı şeh-i ḥāver idüp ihzāriyye
Virdi her şehre nüvīd ḥaber izḥāriyye
2. Rūz-ı evvelde kebūterle uçurduk kāğıd
Ḥācı Bayrām-ı Veliden gelüp iḥbāriyye

⁷⁸ Bu gazelin beyit sıralaması Ö.D de farklıdır.

3. Kānı ārāyış-i taqvādan eşer zāhidde
Yevm-i şekdür deyü tutmaz ider inkāriyye
4. Hacle-i tab‘ıma gelmezdi ‘arūş-ı rûze
Direm-i eşk-i terim eylesem îşāriyye
5. Hāk budur şimdi bu rûziyeye taklîd olmaz
Şu‘arâ cemm-i gâfir itseler ikbāriyye
6. Āferîn tab‘ına hem-rûzelik ile Rağıb
Söyledin bir gâzel-i şi‘r-i iftāriyye

(36b)

VELEHU EYŶAN

Mef‘ûlû / Fā‘ilātü / Mefā‘îlû / Fā‘ilûn

1. Oldı resīde tîğ-ı sitem üstülh‘ânıma
Ölsem bu derd ile acımam tatlı cānıma
2. Pür-çîn-i nâz idüp dimiş ebrûların o mâh
Kavş-ı kazâ nazîre olur mı kemānıma
3. La‘lûñ şebih-i gınca diyenler açıldılar
Şıgmaz benim bu gune büyük söz dehānıma
4. Mümkün ‘ilâcı zaḥm-ı nümāyānuñ ey ṭabīb
Vār ise çāreñ⁷⁹ eyle dil-i nâ-tüvānıma
5. Bir em olursa ḥaste-i ‘aşka lebündedir
Efsûn-ı gāmzeyi oḡuma degdi cānıma

---

⁷⁹ çareñ : gören Ö.D

6. Virmem fütür şabra olursam da teşne leb
Rāğıb recā-yı vuşlatı almam lisanıma

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Kābil-i 'aşk olsa ammā dil⁸⁰-heves-kār olmasa
Zūr-ı naşķ-ı zūr-ı maḥv āyīne-kerdār olmasa
2. Belki tāb-āver olurdı dil nigāh-ı nāzına
Ėamzeye şimşir-i ebrūlar ṭarafdār olmasa
3. Kimde var yārā-yı 'arz-ı müdde' ā ey tünd-ḥū
Āh-ı ḥasretten temennālar bi-dīdār olmasa
4. Olsa hem-senc-i tesāvī bār-ı da' vī-i hüner
Bu'l-fuzūlān kāh ḳadr u kūh-ı pindār olmasa
5. Neşve-dār oldukça nā-hem-vār olur meşrebler
Mest-i iḳbāl-ı zemāne böyle ser-şār olmasa
6. Ḥod nadānī ṭinet-i merdümde merkūz ol ḳadar
Añlamaz pīş ü pesin iḳbāl ü edbār olmasa
7. Eylemez Rāğıb te'eddüb kimseyi ḥavf ü recā
Da' vī-i Manşūr iderdi her kişi dār olmasa

⁸⁰ 'Dil' sözcüğü Ö.D de mevcut değildir.

VELEHU EYŻAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Şaķın dest-i ferāğa rişte-i tül-ı emel virme
Nizām-ı mülk-i istiğnāya ğafletle ħalel virme
2. Olur berkende bünyān-ı 'adāvet zür-ı nerminden
Hemān sen bāzū-yı saĥt-ı müdārāye kesel virme
3. İdersin ĥāk-ber-ser ĥānümān-ı zühd ü taķvāyı
Gel ey burcı şehāmet zür-ı meyden böyle bel virme
4. Bu meydān-ı muĥabbetdir 'aţāyā aĥz olur ğālib
Ayāĝ almak zeber-destānedir pīrāne el virme
5. Meded hem-ĥāl-ı sühr-āb eyleme bīmār-ı hicrānuñ
Virürseñ nüş-dārū-yı ifāķat bī-maĥal virme
6. Kibār-ı devleti hem-meşreb-i pīr-i muĝān buldum
Kaşīde dinlemez Rāĝib almazlar ğazel virme

VELEHU EYŻAN

Me' ūlū / Mefā'ılū / Mefā'ılū / Fa' ūlūn

1. Reftār idene vādī-i 'aşķ içre yolunca
Destinde reh-i rast 'aşādır yorulunca
- (37a)
2. Telĥ eyledi kāmın heves-i ĥāma düşenler
Koy mevsimine miyve-i maķşude olunca
  3. Āzraĥş ile ķābil-i tekdīr olur am mā
Çok şu götürür çeşme-i şafvet tırulunca

4. Dil kaldı tehī māye olup dīdelerim pūr
Mīnā boşanur havşala-i cām tolunca
5. Bir kerre tokunsañ teline sâz-ı derūnuñ
Biñ dürlü nevâzişle düzelmez bozulunca
6. Vaşf-ı ‘Ālī Paşa ile teng olsa da Rāgıb
Tezyil iderim kâfiyem encām bulunca
7. Kerrâr-ı safı rezm ki ‘azminde olurlar
Tevfîk u zafer rehberi⁸¹ şâgınca şolunca

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1. Felek āyīne-i hūrşīdi aşmış tāk-ı gerdüne
Düşürmüş Pertev-i ‘aks-i cemālūñ küh u hāmüne
2. Mey-i gül-güne revnak-bağş olur şeffāfī-i mīnā
Virūr nazik edāyı tab‘-ı nāzik tāze maẓmüne
3. Kimūñ kim çeşm-i idrāki haķāyıkdan ola beste
Felekde ‘ālemi devr itse benzer esb-i tāhüne
4. Pelās-ı rindi vü köhne-sifāli ehl-i istignā
Değışmezler direvş-i Gāveyi tāt-ı Ferīdüne
5. Felek işkeste itmez pek de rūşen dillerin kâdrin
Kıomazlar cevherūñ zī-kıymetin terkīb-i ma‘cüne

---

⁸¹ rehberi : hem-rehi Ö.D, H.Y

6. Anun āvāzesinden kūh u şahrā pür būnuñ ber-ḥam⁸²
Felāṭūn itse ber-cādır ḥased iḳbāl-i Mecnūne
7. şūḥuñ ḥüsn-veş evzā' -ı nā-ma' dūd-ı derdinden
‘ Aceb mi dāğ-ı sīnem dāğ olursa na' l-ı vārūne
8. Siyeh-rūzān-ı hicri kām-rān it feyz-i ḥüsnūnden
Varaḳ gerdānī-i ḥaṭṭuñdur āmāde şebīḥūne
9. Çerādan dem urur mı mācerāyı fehm iden Rāğıb
Edeb mānī' değıl mi i' tirāz-ı şun' -ı bī-çūne

VELEHU EYẒAN

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

1. Kaldı naḳş-ı ḥātem-i la' lūñ dil-i ḡam-pīşede
Gonce-i terdir ḳo açılson derūn-ı şīşede
2. Eylesūn tārāc-ı dil ki çīn-i ebrūña nigāh
İki şīr olmaz meşeledir sevdiğim bir bīşede
3. İtdi Şīrīn-kāri-i Ferhād naḳş-ı bī-sūtūn
Ser-nüviştin kim ḳazā naḳş⁸³ eylemişdi tīşide
4. Olmadım reh-yāb-ı sırr-ı kākūl-i ḥam-der-ḥamuñ
Çok kilīd-i müşkili itdim kūşād endişede
5. Cem' olan ḥaṭṭ-ı lebünle zehr ü şekker ḥandeyi
Pīş ile cedvāre teşbih eyledim bir rīşede

⁸² Anuñ āvāzesinden kūh u şahrā pür būnuñ ber-ḥam : Anuñ āvāzesinden kūh u şahrā pür boyuñ ber-ḥam
Ö.D

⁸³ naḳş : resm Ö.D, H.Y

6. Hırka-püş-ı hânkâh-ı bî-niyâzîmdir gönül⁸⁴
Eylemem Râgıb müdürâ şeyhe de dervîşede

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Olmadıkca tā nüvişte fehres-i taqdîrde
Maṭlab-ı maḳşad bulunmaz nüṣṣa-i tedbirde

(37b)

2. Cilve-gâh-ı yâr olan dil naḳş-ı ğayr itmez ḳabûl
Şûret-i dîger muhal âyîne-i taṣvîrde
3. Olmada ehl-i sevâduñ vaż' -ı baḥtî vâjgûn
Ser fûrudur kâr-ı ḥâme ḥâlet-i taḥrîrde
4. Hûn-ı germ-i ' aşıkândan mûy-ı âteş-dîdedir
Pîc ü tâbı şanma cevher şafḥa-i şemşîrde
5. Ol bütûñ çeşm-i süḥan-gû vü leb-i ḥâmûşına
Nükte-senc olmak ḳolay söz âşinâ ta' bîrde
6. Reh-revî ser-menzile vâsıl hevâ-yı ' aşḳ ider
Bir adım gitmez per ü bâl olmadıkca tîrde
7. Aldı meydânı bu vâdîde Nedîm-i yekke-tâz
Olma çok reftâre Râgıb şâḥa-i tanzîre

⁸⁴ Gönül : dilim Ö.D, H.Y

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Ne şūh-ı cilvedir ‘ālem kebāb olur bunda
Hezār gevher-i endīşe āb olur bunda
2. Muḥabbet ‘ālemi itmez qabūl-i zulmet u nūr
Fürūğ-ı zerre-i mihr āfitāb olur bunda
3. Gören bu kuvvet-i tāli‘ le dir ḥarābatı
Yapılsa sedd-i Sikender ḥarāb olur bunda
4. Ḥayāl-ı tāb-ı ruḥuñda ‘aceb leṭāfet var
Sirişk-i dīde-i ḥasret gül-āb olur bunda
5. Ne mümkin eylemek aḥvāl-i ‘aşkı istikṣā
Ḥikāyet-i ğam-ı dil bir kitāb olur bunda
6. Şikenci-i zülfı degil tāb-ı müşikāf-ı ḥayāl
Esīr-i keşmekeş-i pīc ü tāb olur bunda
7. İderse cürmün girdeyle yār qaşd-ı ‘itāb
Sükūt-ı Rāğıbā faşlü ‘l-ḥiṭāb olur bunda

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün

1. Müsā‘ iddir siyeh-kārī-i çeşm-i fitne perdāze
Ḥazer nā-sāz-kārī tōhmetinden baht-ı nā-sāze
2. Qomaz elden nesīme gerçi cünbişlerle taqlīdi
Peyām-ı yārdan kütehdır ammā dest-i yelpāze

3. Dırāz itme niyāzın kāmetin olma girān-sāye
Gelür feyz-i Hudā geldikde bī-mīzān u endāze
4. Perīšān nüṣṣa-i eyyām gelmez rabṭ-ı tedbīre
Kābūl eyler mi evrāk-ı kühen hikmetle şīrāze
5. Olur her dem bahār-ı hār-zār-ı renciṣ-i merdüm
İden gülşen serā-yı gūşunı mevķūf gammāze
6. Şikār eyler yek-endāzında nesr-i ṭā'ir-i çarḥı
Geline baz-ı' anķā-bāl-i himmet şevķ-ı pervāze
7. Nezāketle dehān-ı yārdan gūş eyledim evvel
Bu şī' r-i ter' aceb mi olsa Rāğīb tāzeden tāze

VELEHU EYẒAN

Fā' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

1. Va' de-i vaşl-ı dürüĝı o mehüñ gūşumda
Kaldı ḥameyāze-i ḥasret gibi āĝūşumda
- (38a)
2. Ne kadar olsa hüveydā eşer-i ḥüsn-i kābūl
Cünbiş-i ḥarf-i recā yok leb-i ḥāmūşumda
  3. 'Aķl-ı kül ḥasret-i teh cür' a-i idrakimde
Neşve-i feyz-i ezel var mey-i ser-ḥūşumda
  4. Yine dīvāneye dīvāne ider dil-sūzı
Rūḥ-ı Mecnūn dolanur gerdi ser-i hūşumda
  5. Ṭurfe pā-māl-i ḥavādiş mi olur bencileyim
Şūr u sevdā büsr ü bār-ı emel dūşumda

6. Eyledim mezheb-i ebnā-yı zamānı taqlīd
Yād yādıma olur dost ferāmūşumda
7. Didi ol şūḥ dil-i sāğare ber-dāğ olsun
Eşer-i buse-i Rāğıb leb-i mey-nūşumda

VELEHU EYẒAN

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Ğurāb esbāb-ı zīverden degilken tarḥ-ı gülşende
‘ Aceb ḥāl-i siyeh düşmüş ‘ izār-ı yāre zīb-ende
2. Virüp medd-i nigāhımda meger her tārına bir tāb
Giriftār oldum āḥir ol kemend-i turreye ben de
3. Bu gülşende nice gül-çīn-i şevk olsun dil-efkārān
Gül-i ḥūrşīdi eylerken sipihrūñ vaż‘ ına ḥande
4. Girān-temkīn-i naḥvet olma pek de ey sebük-māye
Degildir süst sāk-ı kürsī-i iḳbāl-ı pāyende
5. Tenezzül itmedikçe gevher olmaz ḳatre-i nīsān
Bulur rūşen-żamīrān rif‘ ati oldukça efkende
6. Fünūnda görmedim mihr ü vefādan müşgilin ḳat‘ ā
Tek ü pūy eylemişdim ben de Rağıb gerçi her fende
7. Lebūñden itmiş olsa cüst-cūy-ı āb-ı ḥayvānı
Bulurdı Hızır olur çün ‘ āḳıbet cūyında pā-bende

8. Ben itmeme iddi'ā⁸⁵ ammā sen inşāf eyle ey āfet
Vefā meydānına baķ var mı Rāġib gibi pūyende

VELEHU EYŻAN

Mefā'īlūn / Mefā'īlūn / Mefā'īlūn / Mefā'īlūn

1. İder i' cāz-ı hūsnūñ naķş-ı āteş saķı-ı āb ūzre
Düşünce ' aks-ı yāķūt-ı lebūñ cām-ı şarāb ūzre
2. Olur ħal-i siyāhuñdan rūĥ-ı āyine-tāb ūzre
Hüveydā ihtirāķ-ı zehre cürm-i āfītāb ūzre
3. Gören keyfiyyetin pūşd-i lebūñde sebzī-i ħaķtuñ
Ġubārı neşvede tercīĥ ider la' l-i müzāb ūzre
4. Hicābından görünce āb olur tāb-ı ruĥuñ gülşen
Döner bülbülli murg-ābe deryā-yı gül-āb ūzre
5. Meger naķş-ı ħayālūñdür ki şābitdir derūnumda
Nuķūş-ı kār-gāĥ-ı ' ālem-i kevn inķılāb ūzre
6. Bülend iķbāl-i āhım saye-i ' aşķuñda bir rütbe
' Alemdir ħalkā-i dūd-ı derūnum nūĥ ķubāb ūzre
7. Olur-mı⁸⁶ cāme bīdārı şabāĥ-ı ħaşre dek ey meh
Olursa hey'et-i vaşluñ musavver cāme ħ^vāb ūzre
8. Sūkūn-ı mergi bilmem şöyle bī-ārām-ı sevdāyım
Ķalur sīm-āb-ı zinde ħāk-i ķabrim ıztırāb ūzre

⁸⁵ iddi'ā : müdde'ā Ö.D

⁸⁶ olur-mı : olurdu Ö.D, HY

9. Olur gāhī muḥayyel gāh olur Rāḡīb ḥoş-āyende
Degildir vāridāt-ı feyz her dem bir ḥisāb üzre

VELEHU EYẒAN⁸⁷

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

1. Ne zevkdir buna bir yār-ı sâz-kārın ola
Şafâ-da hem nefesin ğam-da ğam-küsārın ola
2. O denlû kuvvet-i tevfiķ ve dest-i yārın ola
Felek kepaze-i bâzû-yı iktidārın ola
3. Sefîne ol dil daryâ-neverd kām ide sen
Tamam-ı vefķ-i murād üzre ruzigārın ola
4. Cu hâle ḥâne-i aġuşuña gele her şeb
Şipîhr-i sinede bir mâh-ı tâb-dārın ola
5. Kemend-i âh felekde şu denlû ola resâ
Ġâzal-ı mehri murād almasın şikārın ola
6. Nedir bu fikret ḥûlyâ-numunun ey Rāḡīb
Hemân her emrde tevfiķ-i bârî yārın ola
7. Gönlünde ‘ aşk olursa ten olmaz halellendirir
Şimşîr-i tiz ider mi zarar hiç ġılıfına⁸⁸

⁸⁷ Bu gazel Ö.D, H.Y de mevcut değildir. Altı beyitten oluşan bu gazelin dördüncü beytinden sonra bir beyit yazılmış ve silinmiştir. Matla beyti de iki defa yazılmıştır.

⁸⁸ Bu beyit, kendinden önceki veya sonraki gazele ait değildir.

(38b)

ḤURUF-İ EL YÂ

Fâ' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fa' lün

1. Şanma ebnâ-yı zemâne beni dil-rîş itdi
Baña ne itdiyse baht-ı sitem-kiş itdi⁸⁹
2. Lezzet ü neş'esi yok nuql u mey hâl ü lebûñ
'Ayş ü nûşı devrinde felek nîş etdi
3. Kalmadı râbıta-i hâne vü sāmān-ı vaṭan
Çille-i saht-ı vezāret beni⁹⁰ derviş itdi
4. Rehzen-i zühd ü hıred gamze-i zer-dīde imiş
Buldu hüsnünde o şeh mülküni teftiş itdi
5. Komadı hayret-i dīdār didim nuṭka mecāl
Sadr-ı tūṭı vü āyīneyi der-pîş itdi
6. Haṭṭ gelüp cünbiş-i ebrûsı kemānın yasdı
Gamzesi tır-i ciger-düzını der-kîş itdi
7. Bir yire gelse cihān eylese müzdī hergiz
Rāğıbā 'ilm ü hüner kim baña bir iş itdi

VELEHU EYẒAN

Fâ' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fa' lün

1. Āhım oldukça perîşānī-i zülfe bādī
Leşker-i haṭṭı ider fitneler imdādı

⁸⁹Baña ne itdiyse baht-ı sitem-kiş itdi : Her ne itdiyse baña baht-ı sitem-gîş itdi Ö.D

⁹⁰ beni : bizi Ö.D

2. Telh-kām eyledi ‘ıyşım yine bir şīrīn leb
Bīsūtun-ı sistemūñ şimdi benim Ferhādı
3. Nigeh-i sāhīrinūñ mekr ü füsūn şākirdi
Nāvek-i ğamzesinūñ tīr-i kazā üstādı
4. Se kadeh rindi ider pādīseh-i heft iklīm
Mey gibi var mı ‘aceb māye-i hātīr-ı şādī
5. Eyler ‘uşşākı remīde revīş-i mihr ü vefā
Mülk-i hūsnūñde meded eyleme nev-īcādī
6. Halka-i çeşm-i ğazālānı olur halka-i dām
Şayd olur kendi bu naḥcīr-gehūñ şayyādı
7. Bīr nesīm ile ḥarāb olmada mānend-i ḥabāb
Süst imiş Rāġīb ‘aceb kaşr-ı hevā bünyādı

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1. Zemīn-i beyti sebz itse ‘aceb mi tāze mażmūnı
Kalem seyr-ābter-i der-vaşf ile ol la‘l mey-gūnı
2. Olup çār ebruvānı reşk-i naķş-ı hātem-i devlet
İder zīr-i niġīn āḥir sevād-ı rub‘-ı meskūnı
3. Nizām isterseñ olsun dem-be-dem tīġ-ı sitem-der kār
Budur iklīm-i hūsnūñ ey şeh-i bī-dād kāmūnı
4. Meta‘-ı kesme ḥardır çar-su-yı ḥod-nedānıde
Cünūn erbābı almaz bir pula ‘akl-ı Felātūnı

5. Kıyāş itmeñ sirişk-i dīde-i ħūn-bārımı Nīle
Kızıl ırmāğa teşbīh eylemekdir āb-ı Ceyhūnı
6. Sūrāğ-ı dāğ-ı ħasret cüst-cū -yı deşt-i ħayretle
Bu vādīde ben iĥyā eyledim āşār-ı Mecnūnı
7. Kerīmūñ nūş-ı cānımdır çekersem ħahrını Rāğıb
Zülāl-ı lūtf ile olmam le ’īmūñ seyr ü memnūnı

VELEHU EYŻAN

Mefā‘ ilūn / Fe‘ ilātūn / Mefā‘ ilūn / Fe‘ ilūn

1. Eger murāduñ ise ħāṭıruñ küşādeligi
Mişāl-ı āyine nāķş it derūne sādeligi

(39a)

2. Düşünce berk-i güle mihr olur bağıl-gīri
Çemende kaçre-i şebnemden al fütādelgi
3. Biḍā‘ a qalmaz idi iftiĥār-ı maĥdūma
Fūrū-nihāde olunsa efendi-zādeligi
4. Dimiş raķīb çeker çīn-i nāz-ı ebrūmı
O ebruvāne düşürmem ben o kepādeligi
5. Sūkūnı lenger-i ‘ aķlıñda kem degil ammā
Ĥurūş-ı bahr-ı cünūnuñ da var ziyādeligi⁹¹
6. Açıl kenār-ı çemen-zāre gül gibi Rāğıb
Eger murāduñ ise ħāṭıruñ keşādeligi

---

⁹¹ Bu beyit Ö.D de mevcut değildir.

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Olmasın dil ol mehün tek zīb-ı dāğından tehi
Çarhuñ ister olsun ister olmasun mihr ü māhi
2. Tābiş-i mihr-i cemālün āb iderse bir dili
Çeşm-i hūrşid olur şebnem gibi cevlān-gehi
3. Ol kadar didemde penc-efken hayāl-i kaddi-i yār
Tohm-ı eşkim kande düşse sebz olur serv-i sehī
4. Çok bülend endāzı indirdi meger bir kündesin
Gör kemend-i āhı neyler eylemezse kūtehi
5. Elde sāgar belde hançer serde şahbā sīne-çāk
Fitne-cū dil-berlerün bī-şübhe sensin eşbehi
6. İştihā-yı zebze ü kabkab değildir zāhidā
Cān ü dilden gūş idüp yād itdigün mā-teştehi
7. Gūş idelden nağme-i āteş-nevā-yı hāmeñi
Bülbülān Rāğıb ferāmūş eylemişler çeh çehi

VELEHU EYŻAN

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

1. İden itmiş müeşşir neş'e-i hākīde hūrşidi
Şafā-yı 'alem-i āba musahhar cām-ı Cemşidi
2. Olaydı māteme ğalib sürürü dehrün eylerdi
Muḥarremden bedel ser-nāme tākvime meh-ī 'ıydi

3. H̱ayātında olan s̱r-āb olur dil-teşnesi mevtüñ
Degil Hızruñ daḡi şāyān-ı ḡıḡta ‘ömr-i cāvīdi
4. Olur mālīk rīḡāb-ı ‘ālem-i tāḡḡıḡ elbette
Atanlar gerdeninden rīḡa-i tezvīr ü taḡlīdi
5. Sevād-ı ḡaṡṡı-ı pūşt-i leb beyāż-ı gerden-i mīnā
Yeter işḡāl-i rūz ü şeb bırak tebyīz ü tesvidi
6. Se rûze cāha nāḡvetler nedir ey bu ’l-heves bilsek
‘ Aceb virmiş mi gerdūn destūñe menşūr-ı te ’bīdi
7. Tehī maḡz-ı neşāṡım kāse-i ṡanbūr-veş Rāḡıḡ
Felek ḡuş eylemem rāmīş-ger-i bezm itse nāḡīdi

VELEHU EYŻAN

Fā‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe‘ ilātūn / Fe’ ilūn

1. Reh-nümā olmada ḡüm-rehlere fānūs gibi
‘ Ālem ol şu‘ le-i āvāz ile nāḡūs gibi
2. Ey ḡirībān-ı teḡammūl ne ḡülü-ḡīr olduñ
Seni de ḡāk iderim perde-i nāmūs gibi
3. Kimdir ey şūḡ ‘ aceb mazḡar-ı luṡfuñ bilsem
Baḡdım aḡvāl-i rāḡṡbe o da me‘ yūs gibi
4. Şıyt-ı ḡüsnūñ ṡutar āfāḡı giderse böyle
Dōḡülür sīnesi üftādelerūñ kūs gibi
5. Yüz süren pāyūñe pāyinde bulur devletini
Var mı ser-māye-i rīf at ḡademūñ būs gibi

6. Ayağũ denđ alagör basmaya görsün sākĩ
Zāhidũn bezme çöker şıkleti kākũs gibi

(39b)

7. Rāğıb eyler seni de zīver-i dũş-ı devlet
Bir kũmāşũn var ise hırka-i sālũs gibi

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātũn / Fā' ilātũn / Fā' ilātũn / Fā' ilũn

1. Görmedim hũnı-nigeh çeşm-i siyeh-kāruñ gibi
Var mı fettān-zāde-i hind-i ciger hũ'ānuñ gibi
2. Dil şaf-ı müjgānuña tāb-āver olmazken henüz
Leşker-i nāz ü tegāfũlde tarafdāruñ gibi
3. Nāleler bĩ-cā degildir dāğlar bĩ-hũde-süz
Düşdi dām-ı şevkına dil bir cefā-kāruñ gibi
4. Būsede kītĩ-mümālķla fũrũğ-ı iştihār
Hũb şũret görmedim āyĩne ruhsāruñ gibi
5. Gerçi çok üftāde-i tāk-ı nigāh-ı iltĩfāt
Var mı bir üftāde ammā Rāğıb-ı zāruñ gibi

VELEHU EYŻAN

Mef' ũlũ / Mefā' ilũ / Mefā' ilũ / Fa' ũlũn

1. Fermānın o şeh memleket-i dilde yürütdi
Bĩgāne heves her ne ki bulduysa gürütdi
2. Kaynatdı o kalyoncu bũti baħr-ı hevāyı
Çok keştĩ-i dil lenger-i temkĩn sürütdi

3. Dil-teşnelere kalmadı yek-kaṭre-i feyzüñ
Ser-çeşm-i ihsānuñı aǵyār kurutdı
4. ‘Āşık da varup kūyuña işler mi kayırdı
İt gibi raķīb bir āzār-ı dendān urutdı
5. Teng oldı zemīn şıkleti def itse münāsib
Rāǵıb kalemüñ minder-i endīşe çürütđi

VELEHU EYŻAN

Mef‘ ūlū / Mefā‘īlū / Mefā‘īlū / Fa‘ ūlūn

1. Ol āteş-i ruhsāre ki her sīne dayandı
Āyīne gibi bir nefes āḫir od da yandı
2. Rū`yāde görüp devlet-i bīdār-ı vişālūn
Der-ḥāb idi baḫt-ı dil-i şūrīde uyandı
3. Kānzīl görüp ḫande-kūnān pīr-i muǵāndir
Reng-i mey-i gül-fām ile zāhid de boyandı
4. Çek dizgini hem-vāre deǵil ‘arşa-i naḫvet
Bu ‘arsada çok fāris-i ḫod-rāy ṭayandı
5. Terk-i mül içün virdi kāsēm la‘line o şūḫ
Rāǵıb ne mekīndir içilür böyle mey andı

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Şu' le-i dāğım la lāl itdim zebān-ı bülbüli
Āteşe virdim çemende dūd-mān-ı bülbüli
2. Vākıfān-ı sır-be-mühr-i sırr-ı 'aşk añlar hamūş
Gönce-i leb-besteden rāz-ı nihān-ı bülbüli
3. Hārḥār-ı hicrine eyler telāfī vaşl-ı gül
Püte-i ḥār itse ğam mı āşiyān-ı bülbüli
4. Tāb-ı ğayret itdi ḥākister-nişīn pervāneyi
Güş idince nāle-i āteş-feşān-ı bülbüli
5. Her süḥan revnāk virür mi sūz-ı dīl taqrīrine
Gönceden güş eyle rengīn dāsītān-ı bülbüli
6. Āteş-i gülde ten-i pervāne-yi itsun kebāb
Şem' çün açmağda güller-veş dehān-ı bülbüli
7. Bülbül ü gül kulkul-i mīnā vü cām-ı mül yeter
Çekme Rāğīb nāz-ı gülle imtinān-ı bülbüli

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ilū / Fā' ilün

1. Āhenden olsa da felegüñ çek kemānını
Çekme felekde süflelerün imtinānını

(40a)

2. Hūrşīd-veş gerekdir ola feyzi kāmīlūñ
Bālā-ter eyledikçe felek qadr ü şānını

3. anııı urutdu nağme-i nā-sāzı b  b  l  n
B  m-i az  n oncen  n amaz dehan  n  
4.   hir olur f  t  de-i   k   teş olsa da
Her kim ki virdi dest-i hev  ye   in  n  n  
5. S  k   ar  b eyledi mest  n   s  yle kim
M    m  r itdi şev u arab   ned  n  n  
6. B  -y   vef   t  unmad   hergiz meş  m  ma
Geşt eyledim hez  r cih  n g  list  n  n  
7.   ndirdi ahr u mihnet-i ebn  -y     hire
R    b vez  ret  n  de kit  bet-i zam  n  n  

VELEHU EY  ZAN

Mef     l   / F    il  t   / Mef    il   / F    il  n

1. K  nc-i fir  ga geri ki himmet omaz seni
Sevd  -y   c  ha d  şme ki r  hat omaz seni
2. ş  y  n-y   urb-     zret olur bir   l  şa ba
Yohsa behişte z  hid   ib  det omaz seni
3. Z  r-   ni  b-   şermden ey m  h-p  re   k
V  d  -i inziv  de bu ş  hret omaz seni
4. Elbette bir meh  n   olur   v  resi dil  n  
Hi kendi   line bu ab    at omaz seni
5. D  şmenimden intik  m gibi var m   bir şaf  
R    b bu zeve   h m  r  vvet omaz seni

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ilū / Fā' ilūn

1. Bu gülşenüñ ki reşk-i şerār oldı jālesi
Dāğ-ı pür-semender olur berk-i lalesi
2. Zīver olur hemīşe bir ağūş-ı ḥasrete
Tev' em mi toğmuş o meh-i ḥüsn ile halesi
3. Āb u hevā-yı ḥūn-ı dil ü dūd-ı āh ile
Gül-berk-i rūy-ı sūnbül-i terdir külālesi⁹²
4. Yazsa bahār şevkḳ-ı hezārı varaḳ varaḳ
Şad-berk olurdu bu⁹³ bāğda her bir risalesi
5. Kim gördi bezm-i mey gibi bir rūşen encümen
Ḳandīlī cām-ü penbe-i mīnā zübālesi
6. Te' şīr ider mi herze dürr ider⁹⁴ ceres gibi
Āhen-dilānuñ olsa da feryād u nalesi
7. Çekmem o bādeden ki gele būy-ı imtinān
Rāğīb olursa tāc-ı ser-i Cem piyālesi

VELEHU EYŻAN

Fe' ilātūn / Fe' ilātūn / Fe' ilātūn / Fe' ilūn

1. Revnaḳ olmaz sūḥana ḥüsn-edā dan ğayrı
Var mı seng-i güherin farkı şafādan ğayrı

⁹² külālesi : kelālesi Ö.D

⁹³ 'bu' işaret sıfatı Ö.D, H.Y de mevcut değildir.

⁹⁴ dürr ider : herzedir üvl-i Ö.D : herze-derāydır H.Y

2. Tūrfe dükkān-ı hikemdir bu kühen tāk-ı felek
Ne ararsan bulunur derde devādan ğayrı
3. Ğaraż-ı Hakkā işābet nicedir seyr eyle
Var mı bir toĝrı gider tūr-i haṭādan ğayrı
4. Tūşe-i rāhı taleb eyler iseñ ihlāşı
Hızr u rehber arama ‘avn-i Hüdādan ğayrı
5. Bilsek aĝyāre nedir minneti bāri o bütün
Görmedik biz hele bir neş’e cefādan ğayrı

(40b)

6. Nice biñ yıldır adı atlas-ı gerdün çarḥuñ
Nesi var bir giyecek köhne ‘abādan⁹⁵ ğayrı
7. Yine hem-cinsi ider ādeme Rāĝıb ḥasedi
Reşk ider mi saña kimse vüzerādan ğayrı

VELEHU EYŻAN

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

1. Medārı āsiyā-yı devletüñ nādānedir şimdi
Cehālet şayd-ı murĝ-ı kāme dām u dānedir şimdi
2. Kumāş-ı ma‘rifet kāsıd maṭā‘-ı bender-i raĝbet
Heves taḥşīl-i kālā-yı ser ü sāmānedir şimdi
3. Şafāya sāĝar-ı mīnā neşāṭa bade ḥasret-keş
‘Aceb esbāb-ı bezm-i ‘işretim rindānedir şimdi

---

⁹⁵ abādan : kabādan Ö.D, H.Y

4. Һамуш oldı hezāruñ şu‘le-i āvāzı gülşende
Baña hem-bāl -i sūziş şevķ ile pervānedir şimdi
5. Görüp hālī şafādan gerdiş-i nā-sāz-ı eyyāmı
Elimde kūnbed-i mīnā tehī peymānedir şimdi
6. Gözi aydın raķibūñ tīrelendi kevkeb-i bahtım
Sevād-ı Şām-ı ğam mı sevdiğim şaydā nedir şimdi
7. Şorarsañ Rāġıb-ı şūrīdenūñ ey bī-vefā hālin
Ġamuñla geşt-i deşt-i kūh ider dīvānedir şimdi

VELEHU EYŹAN

Mefā‘īlūn / Mefā‘īlūn / Mefā‘īlūn / Mefā‘īlūn

1. Lebūñ kim būs ider bir sāġar-ı billūrdan ğayrı
Kimūñ var zūhresi tel kıрмаġa tanbūrdan ğayrı
2. Һayāl-i zūlfüne ser-rişte-i ‘ömr-i dırāz ister
Ser-i her mūda biñ efkār-ı dūrādūrdan ğayrı
3. Siyeh-kārī-i çeşmūñden sirāyet itdi bīmārī
Ümīd-i şihhat itmem ben dil-i rencūrdan ğayrı
4. Mişāl-i tālī‘ -i ‘āşık-kūhen takvīm-i gerdūnuñ
Bulunmaz şafhasında naḡs ile mahzūrdan ğayrı
5. ‘Aceb iḡlāş ile ḡasret-keş-i pā-būs-ı iclālūñ
Şu yād illerde var mı Rāġıb-ı meḡcūrdan ğayrı

VELEHU EYŻAN

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Bana yās oldı kūy-ı dil-rübādan nāme-res şimdi
Teķā'ūd ihtiyār itdi nesīm-i bu'l-heves şimdi
2. Perīşān eylemiş sāmānını cem' iyyet-i diller
O kāküldeñ gönül sen rişte-i ümmīdi kes şimdi
3. Mizāc-ı hulkı āhız itmiş 'aţādan şöyle rū-gerdān
'Aceb mi virmese 'aks-i şadādan kūh⁹⁶ ses şimdi
4. Vefādan geçtdik āhir dāmen-i luţfundan el çekdik
Mücerred yārdan terk-i sitemdir mültemes şimdi
5. Tarīķ-ı rāstdan sevķ eyler 'uşşāķı maķāmāta
'Aceb ney gibi var mı mürşid-i şāhib-nefes şimdi
6. Ezeldendir tırāz-ı cāme-i dīvārı gülzāruñ
Degildir zīver-i gülşen-serālar hār u haş şimdi
7. atı nā-sāz-kār oldı müdārı eylemez Rāġıb
Felekden hulyā-yı sāz-kārı hīķ kes şimdi

VELEHU EYŻAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Nāle-i bülbul ruķ-ı gül şenlik itdi gülşeni
Eylesün pervāneyi şem' üñ ocāġı külhanī

---

⁹⁶ Kūh : daġ Ö.D, H.Y

2. Ol mehûñ ser-tā-be-pā nūr-ı mücessemdir teni
Tār-ı kitmān-ı⁹⁷ nigehten olmuyor pīrāheni

(41a)

3. Berk itdi ḥandesı engüş-ti ḥayret ber-dehān
Yandı dāğ-ı reşk-i ruḥsār ile māhuñ ḥırmeni
4. Eyledi da‘ vī-i yek-rengī siyeh-rū telḥ-kām
Fülfüli ḥāl-i lebi kāfūrı şubḥ-ı gerdeni
5. Çeşm-i ‘ibretdir ser-ā-pā nīk ü bed temyīzine
Ḥalk ṭutmazlar el üstünde ‘abeş pervīzini
6. Eylemez nā-merdi darg-u miğveri sāḥib-hüner
Tīg-veş merdūñ gerekdir cevherinden cevşeni
7. Nāledir sāmān-ı şabrun itdiren tārāc-ı nāz
Eyleyen āgāḥ feryād-ı ceresdir rehzeni
8. Keştī-i şahbāyı tadrīc ile ḥullan sāḳiyā
Da‘ vī-i deryā-keşi ile ḫapatma yelkeni
9. Şöyle ser-şār-ı raḥīḳ-ı vaḥdet oldum Rāğībā
Yāre eylerdim işāret şorsalar benden beni

VELEHU EYẒAN

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

1. Bezm-i ‘aşḳūñ telḥ ü mürd-efken olur şahbāları
Tünd-ḥū olsa ‘aceb mi sāḳi ra‘ nālari

⁹⁷ ‘Tar-ı kitmān’ ifadesi metinde ‘Tar-ı Kitān’ şeklinde geçmektedir. ‘kitān sözcüğü anlam ifade etmediği için arada ‘mim’ harfi varmış gibi okunmuştur.

2. Cūları pā-der-gil⁹⁸ itdi bülbul-i gūyāyī lāl
Bāğ-ı hūsnūñ cünbiş-i sevr ü semen sīmālarī
3. Turre ḥam-dāde-kemend ü tīg-ı ebrū tāze zāğ⁹⁹
Ol bütün teller tağınsun ʿ aşık-ı şeydālarī
4. Ḥande-rū mānend-i gül pūr-neşve hem çün cām-ı mül
Dilberānuñ hoş-edādır şūḥ u bī-pervālarī
5. Ye's iken zāhir olan çīn-i cebīn-i yārdan
Sū-yı ümmīde baqar ebrūlaruñ īmālarī
6. Ḥ^vaāh Mıṣr u ḥ^vāh Bağdād işte Şehbā işte Şām
Var mıdır İstānbuluñ mümtāz ü müsteşnālarī
7. Olmaz idi rüz-ı mahşer cāy-ı dā' vī-i diger
Faşl olunsa Rāğıbuñ ol şūḥ ile da' vālarī

VELEHU EYẒAN

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Olmadı memnūn-ı luṭfuñ bī-nevālardan biri
Olmuyor erbābına vāşıl ʿ aṭālardan biri
2. Yād ider mi bī-ser ü sāmān iken rāḥatların
Mālik-i tāt oldığın görsek gedālardan biri
3. Cidd ü sa'y itmekde yok bizden kuşūr ammā çe sūd
Düşmüyor bir vefk-ı ḥ^vāhiş müdde ʿ ālardan biri

---

⁹⁸ gil : kil Ö.D

⁹⁹ Zāğ : dāğ Ö.D

4. Görmedim bir müşteri gezdim meṭā' -ı dil be-kef
Ḥayf Bagdād içre yoḡdur dil-rübālardan biri
5. 'Ālemi ber-bād ider bād-ı bürüt-ı naḥveti
Bulmasun yā Rab ta' ayyün nā-sezālardan biri
6. Na-Ḥudādan şurṭa-i tevfiḡ hem-rāh olmaya
Şāḥil-i ümmīdi görmez nā Ḥüdālardan biri
7. Rāstım mānend-i her sāze dem-sāz olmada
Ṭab' ıma gelmez muḥālif hiç nevālardan biri
8. Ḥāle-i māha dönerdi ḥalka-i ' işret bu şeb
Revnāḡ-ı meclis olaydı meh-liḡālardan biri
9. Bāde-i şāf-ı ḥayālīm neş'e-i Nābī virür
Rāḡıb inşāf eylese şi' r-āşinālardan biri

VELEHU EYẒAN

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Virelden¹⁰⁰ ol perī-rū ḥüsne dil ikbālden bāli
Gezer āvāre mürḡ-i bī-nevā-veş daldan dāli
2. Nice āzāde olsun ehl-i şervet bār-ı sıkletden
Degil tefrīḡ ḡābil şüret-i ḡammālden mālī
3. Libās-ı nev-ḡumāş-ı ḡālī zīb-i dūş faḡr itmez
Tecerrüd pīşḡār-ı zühd olurlar ḡālden ḡālī

---

¹⁰⁰ virelden : idelden Ö.D, H.Y

4. Viren revnaḵ ʿarūṣ-ı naḵşıla gül-gün ṭabīʿ attır
Muṭarrādır kemiyyet ḥāmenin ḥayālden yāli
5. Degil ḵaḥt-ı süḥan teng vaḳt eyler meger Rāḡıb
Ḳumāş-ı tâze nazmı kesret-i işgālden galî¹⁰¹

VELEHU EYẒAN

Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilün

1. Murād üzre ʿaceb bu carḥ-ı nīlī-fām dönmez mi
Bizim de bezmimiz içre bir iki cām dönmez mi

(41b)

2. Gelürken bezme döndermiş raḡīb-i bed-meniş yāri
Varup ardınca itsek bir daḡī ibrām dönmez mi
3. Sen inşāf eyle cāna dönmedüñse iʿtikāduñdan
İdeydim sen ḵadar bir kāfiri ilzām dönmez mi
4. Bu bir meşhūr meşeldir kim¹⁰² efendi gün döner dirler
Benim ālūde-i hicr oldugum eyyām dönmez mi
5. Sirişkim cedvel iken cūy olup deryā-nümün oldı
Daḡī bilmem ki Rāḡıb āsiyāb-ı kām dönmez mi

VELEHU EYẒAN

Mefʿ ülü / Fāʿ ilātü / Mefāʿ ilü / Fāʿ ilün

1. İtdüñ esīr-i ṭurre dil-i bī-nevāmızı
Bilmezlik ile dāme düşürdüñ hümāmızı

---

¹⁰¹ gali : ḥāli Ö.D, H.Y

¹⁰² kim : ki Ö.D

2. Feryādımı resīde-i gūş-i gül it şabā¹⁰³
Miftāḥ-ı bāb-ı gence-i recā kıl şadāmızı
3. Zencīr-i zülfdan bizi kendüñ ḥalāş kıl
Dest-i şabāya itme ḥavāle rehāmızı
4. Gūş itmez oldu nālesini bülbul dilin
Duymuş gibi o ğonce-dehen ibtilāmızı
5. Rāh-ı vişāle irmedi dil Rāğıbā henüz
Güm-kerde itdi baḥt-ı siyeh reh-nümāmızı
Tetime-i el ğazāliyāt

MAḤṬA'ĀT

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fa'lün

1. Ez-ser-i vaḥdet zi-ḥod āyīne-dār-ı ḥūrşidem
Şüret-i cüz ḥod nedidem bī-ḳarār-ı ḥūrşidem
2. Ḥu sitem vaşl-ı rā-ḥod-rā be-hicr endaḥtem
Dermiyān-ı maṭlab-ı ḥod perde-dār-ı ḥūrşidem
3. Feyz-i hestī-rā nedidem tā negüştem ḥāk-sār
Tütüyā der-çeşm-i icār ez-ğubār-ı ḥūrşidem
4. Der-hisār-ı ten zi-āb-ı gevherem dūr ez ḥurūş
Seng-i rāh-ı ḥ^vişten der-reh-güzār-ı ḥūrşidem

¹⁰³ Feryādımı resīde-i gūş-i gül it şabā : Feryādımı resīde-'i gūş-i ḳabül it şabā Ö.D

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Mefā' īlū / Mefā' īlū / Fā' ilūn

1. Feyzi meco zī-sāf-dilān hem der-in zamān
Kes-rā güluv ze-āb-ı güher ter nemīşevd
2. Tā nemişkenı küleh neküşāyed dilem be-nāz
İn feth bī-şikest müyesser nemīşevd

VELEHU EYŻAN

Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn

1. Şadāyī zāmed ü reften neḥīzū çün şeb-i tīre
Siyeh-baḥtī-i ḥ'īşem sürme-i āvāz bā-kerded
2. Me-rā ez-besk-i keredd gerdiş-i çeşm-i to ser-gerdān
Ġubāzem seng eger ḥ'āhed şevd seng-āsiyā keredd

VELEHU EYŻAN

Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn

1. Zi-şūḥīhā çünānem soḥt ez-bes gerdiş-i çeşmī
Pes ez-mürden zi-ḥākem şu' le-i cevvēle mīr-dīd
2. Tehī zan māh-rū bürdem be-ḥāk āgūş-ı ḥasret-rā
' Aceb nebved pes ez-merg er ziḥākem hāle mīr-did

(42a)

EBYĀT

Mef' ūlū / Fā' īlātū / Mefā' īlū / Fā' ilūn

1. Endūḥ-ı rūzgār u firīb zamane-rā
Hürden ṭarīḳ-ı mā dāne-ḥürden ṭarīḳ-ı mā

VELEHU EYẒAN

Mefā'īlün / Mefā'īlün /Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Berāhe kām çüyihā şeved her kām ferselkim
Der in vādī çüş öd baht-ı siyah h^vış şütür ebkem

VELEHU EYẒAN¹⁰⁴

1. Meger der-bezm-i men rüşen zi-ķandīl-i bāğ-ı men
Be-reng-i şu^c le-i taşvīr mīsūzed çerāğ-ı men

RUBĀ'İYĀT

Mef' ūlū / Mefā'īlū /Mefā'īlū / Fe'ul

1. Nādir bulunur tīnet-i kāmilde kuşūr
Kem-māyeden eyler ne kim eylerse zuhūr
2. İķbāl-i se rūzeyle teğayyūr gelmez
Mest olsa da ħabṭ eylemez eşhāb-ı şu[']ūr¹⁰⁵

VELEHU EYẒAN

Mef' ūlū / Mefā'īlū /Mefā'īlū / Fe'ul

1. Çün kim yed-i ķudretle döner ħayr ile şer
Besdir bilene tesliyet īmān-ı ķader
2. Deryāde ne miķdārı olur ħār u ħaşuñ
Dünyā içün ser olmaz dil-i dānāde kader

¹⁰⁴ Aruz kalıbı tesbit edilememiştir.

¹⁰⁵ eshāb-ı şu^c ūr : erbāb-ı şu^c ūr Ö.D, H.Y

VELEHU EYŻAN

Mef' ūlū / Mefā' ilū / Mefā' ilū / Fa' ūlūn

1. Ādemde ne pīrāye ne zīver ister
Maḥlūk itdigi şūrete mazḥar ister
2. Bī-fā' idedir zinet ü ārāyiş-i zāhir
Baḡ āyineye şafvet ü cevher ister

BU DAḤĪ TEBDİLEN GAH U Bİ-GAH-I GEŞT Ü GÜZĀRDA NAKKĀŞ PĀŞA SARĀYINI CĀY-I İSTİRĀḤAT U ḲARĀR İTMEKLE DİVĀRINA YĀZDIḲLARĪ ḲİT' ADIR

Fā' ilātūn / Fe' ilātūn / Fe' ilātūn / Fe' ilūn

1. Şekl-i tebdilde virdikce ta' ab geşt ü güzār
Bu maḥal olmuş idi rāḥat içün cāy-ı ḳarār
2. Daḥi çok kimse bizim gibi gelüp gitse gerek
Böyledir ḳā' ide-i vaż' ı sipihr-i devvār

MAṬLA'

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

1. Şu' le-i idrāk ḥarmen-sūz-ı şervetdir baña
Āb-rū seyl-āb-ı sāmān-ı denā' etdir baña

Eser-Ḥāme-i Yaḥya Ziver

Fi 15 Ca 239 (Fi 15 Cemaziyel evvel 1239)

(43b)¹⁰⁶

MERHUM VE MAĞFUR RÂĞIB PAŞANIŇ MÜHÜRDÂRI ÂHMET NÜZHETİŇ
ORDUHA-İ KALEM ŞER-ZİBÂN EYLEDİĞİ VEZİR MEŞÂR İLE
HAZRETLERİNİN TERCÜME-İ HÂLİDİR

Pey-rev-i reh-revân-ı rāh-ı kemāl

Ahmed-i Nüzhet-i keşir'ı-bāl

Cem' tertibine dest-zen-i yerā'a-i ihtimām olduğu āşār-ı belāğat-irtisāmıñ nāzım-ı bülend-iqbāl ve münşî-i ferhunde-fāliñ Raķa ve Haleb eyaletlerinde ve evāyil-i şadāretinde ve devātdārı ve ba'dehū mūntakıl-i civār-ı rahmet-i Bārī oluncaya dek mūhürdārı olmağla vezir-i müşārūn ileyhiñ lisān-ı faşihū'l-beyānlarından ol-hāletü hāzihi mektübî-i şadr-ı 'ālī olan Resmī Ahmed Efendi'niñ Sefinetü'r-rü'esā nām risāle-i reşākat-nigārından gūş-güzār ve bi' aynihi naql-kerde-i şahīfe-i i'tibārı olduğu vech üzere şahib-i terceme-i 'ālī-mikdār lā-zāle ismi muķayyeden fī-şahā'ifi rabbihi dibe el-Ġaffārıñ dībāce-i hālinden hātme-i nüşha-i āmāline dek beyt:

Nefsi 'asamin sūret-i 'asama

Ve' ilmete el kerre ü el ādem

mü'eddāsınca cevlangāh-ı rahş-ı himmet ve mizmār-ı semend-i ğāretleri olan menāzil-i dem-derih-i menī' asını 'alā-vechi'l-icmāl pīş-nihād-ı pes-āyendegān-ı tarīķ-i iqbāl eder ki Beyt:

Bi-Muhammed olaman Muhammed

Mema yeğaf u nevalen Rāğib

Beyt-i dil-nişin-i bāhirü'l meymeneti eşer-i tabī'atı ve naķş-ı nigīn-i hükūmeti olan Rāğib Muhammed Paşa fi'l-aşl İstanbul'da defter-hāne küttābından Şevķī Mehmed Efendi'niñ ferzend-i edīb ve dil-bend-i ercūmend-edibi olub biñ yüz on senesi zarfında dünyaya vaż'-ı kadem

Ve men yūşabe ve fesema zūlm

Medlulü (mısra)

¹⁰⁶ 42b ve 43a varakları boş bırakılmıştır.

Ve hezar el-sivar lemsal zane el-me'zum

Meşelince pederleri işrine ittibā' üzre bir müddet defter-hānede taḥrīk-i ḳalem ve isti' dād-ı nihādı hasebiyle taḥşīl-i ma' ārif ü fūnūn vādīlerinde rāsiḥü'l himen

Mısra:

El-nas iḥvān u şette-i fi el-şeym

Mefhūmunca beyne el-emsal mümtāz u müsellemler olmuşlar idi. Yüz otuz dört senesiesnasında zuhur eden İrān seferleri taḥrībiyle memālik 'Acem'den bilād u biḳā' -ı meftūḥa taḥrīrine me'mūriyet zımında 'Ārifī Aḥmed Paşa'nın mektūbculuḡu ḥidmeti ve ba'deḥū Tebrīz ser'askeri Köprülü-zāde 'Abdullāh Paşa merḥūmuñ ma'iyetlerinde ordū-yı ḥümāyūm riyaseti ve müşār ileyh 'Abdullāh Paşa'nın ḥalefleri destūr-ı mekārim-südūr-ı şeyḥül'vūzerā 'Ali Paşa ḥāzretleriniñ ma'iyetlerinde defter emāneti vekāleti ḥidmetleriyle şeref-yāb olduklarından soñra yüz kırk senesi zarfında Revān defterdarlığıyla be-kām ve bir sene ḥidmet-i mezbūreye ba'de'l-ḳıyām kırk bir senesi ḥudūdunda āsitāne-i sa'ādete 'āṭıfet-zimān ve kırk iki evvelinde riyaset vekāleti ve Hemedān eyaletinde müceddide tertīb ü taḥrīri irade olunan timar ve zr'āmet tevzī'-i ḥidmetiyle cānib-i mezbūra revān olmuşlar iken kırk üç senesi zarfında atlu mukabelesi payesine munzumen Bağdād defterdarlığıyla be-nām ve kırk altıda ḥādiş¹⁰⁷ olan Bağdād muḥāşarasından soñra āsitāne-i sa'ādete imale-i licām ve sene-i mezbūre Zi'l-ḳa'de-sinde māliye tezkireciliḡi ile bekam olmuşlar idi.

Kırk sekiz ḥudūdunda arz-ı Rūm ser'askerliḡi sābıkan Bağdād vālisi Aḥmed Paşa'ya tefvīz ü taḳlīd olunmaḡdan nāşī ma'iyetlerinde ordu defterdārlığı ve re'isü'l küttāblıḡ vekāleti ile ünvān u i'tibārı temcīd ve sene-i mezbūre Receb'inden zabṭ eylemek üzere cizye muhasebesiyle ḳavā'id-i izz ü ḳadri temhīd olunmuş idi. Ba'd edā'ül-ḥidme sene-i mezbūre Şevvāl-inde İstanbul-a 'ā'id ve kırk toḡuz Şafer'inde manşīb-ı mezbūr ile İṣāḳça seferine 'āzim ü 'āmid olmuşlar iken o eṣnāda āsitāne-i sa'āde-te çehre fersā olan 'Acem elçileri mükālemesi için İsmā'il Efendi tercemesinde güzāreş-pezir-i taḥrīr olan vecihle İstanbul-a ḳadūm ve tekrār Babadaḡı meşṭāsına ric'atleri evānında olan kırk dokuz senesi ramāzān-nıñ ikinci günü ber-mūcib-i ḥaṭṭ-ı ḥümāyūn şadr-ı 'āzam mektūbculuḡuna menkul ve re'isül-küttāb Muşṭafā Efendi ile Nīemrāve Mükālemesine me'mūr oldular. Fī-mā-ba'd mektūbculuḡunda pāydār ve elli iki senelerinde Ada ve

¹⁰⁷ Bu sözcükten itibaren 44a varakına geçilmiştir.

Belğrad fethlerinde hıdemāt-ı pesendîdeleri nümâyân u bedîdâr ve mektûbculuğa riyaset-i kıadr-i vak‘ u şân vererek elli üç senesi Zi’l-ka‘desi evāsıtında mûmâ ileyh Muştafâ Efendi yerine riyasetle kām-rân oldular. Üç seneden mütecaviz mısra:

Verbesak ziyyinet halhale

me’âlince şân-ı riyaseti terfî ü i’lâ zeylinde elli yedi senesi Rebî’ülevvel-i avāsıtında v.lâyet-i Mısr-ı zâtü’l-ihrâmla rütbe-i vâlây-yı vezârete pâ-nihâde-i iğtinâm olup anda dört beş sene ‘ale’t-tevālî tedâbîr-i müstaşseneler bariz ü mütelâlî olduğdan sonra altmış bir senesi Receb’i evāsıtında

yedirgeha el-noksan vu hiye kevamel

maẓmûnunca ehâlî-i Mısr ile mükedderü’l-bâl ve bu muķâbelede nişâncılık ile ‘atebe-i ‘aliyyeye da‘vet olunmağın netâyic-i selîka-i enîkalarından beyit:

Nizâm-ı hey’et-i rezmi tamam bezme virüb

Şaf-ı sipâh-ı gama şıdk ile hücum edelim

Kelâl geldi taşarrufdan ümm-i dünyâyı

Yeter şu Kâhire-niñ kahrı ‘azm-i Rûm edelim

Terânesiyle Mısr-dan müfâraķat ve sürûd-ı vürduları resîde-i sâmi‘a-i evliyâ-yı devlet olduğda altmış senesi bir Zi’l-ka‘de’sinden Aydın mhaşşılığı ber-vech-i malikâne tevcih ü ‘inâyet ve yüz altmış üç senesi Zi’l-ka‘de-sinde Aydın-dan Şayda mansıbına Pertev-endâz-ı himâyet ve Şayda-ya müteveccih iken altmış dört Şafer-inde Raķķa eyaletine menķüliyyet ile anda müddet-i medîde müteķayyid-i nizâm-ı memleket olduktan sonra zamân-ı salţanat-ı ‘Oşmân Hâniden olan yetmiş senesi Rebî’ülâhîr-iniñ on beşinde Şâm eyâleti emîrû’l-hâcılığı ile mübşer ü ferhân olma zımnında mâh-ı mezbûruñ yigirminci günü silâhdâr-ı şehryârî vāsıtasıyla Muştafâ Paşa maķâmına şadâret-i ‘uzmâya da‘vet olunub bu vech üzere Cemâziye’l-âhîre-niñ sekizinci günü âsitâne-i ‘aliyyeye kudûm ve bir sâ‘at-i sa‘dde telaķķî-i mühr-i hümayûn ile tarâvet-bağşâ-yı merzbûm-ı Rum olmuşdur. Ber-vech-i¹⁰⁸ muharrer zamân-ı salţanat-ı Mahmut

¹⁰⁸ Bu sözcükten itibaren 44b varakına geçilmiştir.

Ḥanīde toḡuz ay ḡadar müddetde bâz-ı faḡīdü'l-ıhtizâz-ı rûstâyī gibi ḡareket-i mezbûḡ müteraşşıd-ı yûḡ-ı fütûḡ yetmiş birini Şafer-iniñ on altıncı ḡünü

Mecd ü devlet-i el Sulṡān Muşṡafâ ḡılaydı cülûs

mısrâ' terihi me'ālince cülûs-i meymenet-me'lûs-ı cenâb-ı Muşṡafâ Ḥān eyyeda'llāhu bal naşri ve'l-bürhān ḡayāt-baḡşâ-yı 'ālem ü 'ālemyān olup pâdişāḡ-ı ḡadr-dān u ḡakīḡat-şinās 'ālī-cāḡ u 'ālem-penāḡ bende-nevāz u meḡārim-istīnās olmalarından nāşī cebin-i müşār ileyhde yümm üsâ'âdet iḡşās edüp cümle müşīrān-ı devlet ve müdebbirān-ı memleket üzere müreccaḡ u muḡtār ve maḡām-ı şadāret- 'uzmālarında ibḡā vü istiḡrār ile şıḡar u kibārı meclā-yı mesārr u istibşār buyurmuşlar idi.

Mürûr-ı eyyam ile şānını terfī' ü teşrīf ve cümle 'avāṡıf u 'avāriflerinden fazla hemşire-i 'aliyye eşanları Şāliḡa Sulṡān izdivacıyla ṡab'ını talṡīf ü tefrīḡ buyurub ber-veḡ-i istiḡlāl maḡlāl maḡālīd-i tedābir-i memāliki kendüye teslīm ve ri'āyet-i ḡāṡır ḡū'āḡını umûr-ı sâ'iriye taḡdīm ile refāḡ-ı ehl-i 'ālemi tekml ü tetmīm buyurdular. Müşār ileyh daḡı şükren 'ale'n-ni'ami ve şabren 'ālā-meḡāsini ve veliyyü'l-keremi terfih-i bilād u 'ibādı iltizām ve 'āme-i enāma ḡaddinden ziyāde in'ām u ihtirāma ihtimām ve rezānet ü vaḡara muḡārin telāṡṡuf u inbisāṡı i'tinām ederek ḡaşmet ü meḡabeti ḡulûb-ı bây u gedadan cāy-ḡir ve zamān-ı şadāretinde herkes 'arz-ı vicāḡında me'mûn u mestûr ferīḡ ü faḡûr belki maḡribī-i defīne-ḡüşâ gibi mûnbasit ü mensûr olup aşḡāb-ı manşib u mertebeden bir kimseniñ ednā bir ādeme irā'et-i ḡin-i cebin ve teklīf-i ḡaşş u semīn edebildiḡi ma'ḡûd deḡildir Tevābī' ü levāḡıḡı mü'eddeb ü mür'erreb olmaḡla biriniñ miṡa'ın ü misebb olduḡu mesmû' deḡildir. Veḡḡādü elzih ve ceyyidü'l ḡarḡa laṡīfû'l kinaye ve's-şarḡa şabīḡü'l-veche ve şaḡīḡü'l-'aḡide melīḡü'l-işāre ve'l-ifāde müteḡamin ü mütefennin bir zāt-ı ḡucesete-ḡışāl olmaḡın müddet-i 'ömründe ekşer evḡātı müṡāla'a-i küttāba maşrûf ve 'inān-ı 'inayet ü himmeti semt-i ma'rûf ü muḡasına ma'tûf-ı baḡḡāş u naḡḡād menāḡil-i deḡāyık u bedāyi'e verrād idi.

Taḡvīm-i mu'avvecāta mā'il müsraḡimü't-ṡab' ve kerīm el-şemā'il olmaḡın kütüb-i vāfire taşṡır ü tenḡīḡ ve erbāb-ı ma'ārife taḡrīr ü taşḡīḡ etdürüp mürur-ı dehr ile iḡtinā vü cem' eylediḡi kütüb-i perīşānlıḡını tecvīz-i gerde-i 'allāme-i himmet ü mürüvveti olmadıḡına binā'en Lāleli-de ṡarḡ-ı mergûb u dil-nişīn üzere kütübḡāne ve mekteb ve çeşme ve sebīl ve kendüye medfen ü merḡad binā etdürüp cümle-i levāzım tamam olmaḡa müte'ākıḡ yetmiş altı seneesi ramazān-ı şerīf evā'ilinde dā'imü'l-ḡarāre vü dolāb tesmiyesiyle elsine-i etibbāda müte'ārīf ü dā'ir olan 'illet ile şāḡib-firāş u bī-tāb olmaḡın umûr-ı dīvānī Nişāncı Hamza Paşa ḡazretlerine tefvīz-i vālā-nişīn-i cāḡ u celālī

tevhîn ü temrîz ederek ramażân-ı şerîfîñ yigirmi dördüncü günü kıntara-i fâniyeden ‘ubûr ve maḥall-i mezbûrda i‘dâd etdiği türbede medfûn u maḥbûr olmuştur.

Tecaviz Allah a‘an siyaete ve iskene fi feradis

Âşâr-ı ḥayâl ü ḥâmesetinden Sefînetü’r Râğıb ve Defînetü’l Meṭâlib nâmında fûnûn-ı şettâyı müştamil mecmû‘a-i maṭbû‘ası kütüphânesinde mevcûd ve ‘Ârûz Risâlesi ve münşe‘ât-ı selis ve eş‘ar-ı leṭâfetenîsi mütedavil-i eyâdî-i şığâr u kibâr ve müteferrik-i her-bilâd u diyârdır. Kıt‘a: Keenemma Râğıb fi dehri cevhere / Nefîsetün saḡeha errahman min şerefi / Ğerret felem yedür ehl-i Rumi kıymetiha / Feredeha ḡayretün minhü illa sedefin

(45a)

ŞURET-İ KÂMET-İ BERÂ-YI EVŞÂF-I İḤÂRÂḲ-I KEBİR SÂLE 1196

Benim se‘âdetlu karındaşım ḥâzretleri! Bâ‘de tārḥ-ı tekellüfatü’l-‘âdiyye ḥâl-ı ḥâtırınız bu güne nâdiye kılındığı siyâkıında iş bu râmâżân-ı şerîfîñ on üçüncü çarşamba gicesi sâ‘ât üçde Ceb‘ali derununda vakı‘ çingıraḳlı degirmen ḳurbünde Seyyid İbrâhim Yazıcı ḥânesinden bî ḡāzaillahi te‘âlâ zuhur iden ateş-î suzân nârâllâhu’l-muqada şâdâsiyle velvelesâz-ı asımân olub bir dilir-i âteşin ruḡsar gibi ‘Âşık Pâşâ Cānîbine meyl u ḥarāmân ve Ḳasābbāşî Çeşmesi nām mahâlle çengalzede işti‘âl olduḳda top ḳule küp gibî canîb-i Üsküblüye tārāḳa baḡş-ı vaveyla iken ande mānend-i Zülḳıḳâr iki şak olub şakḳ-ı evveli Ḥaydarpāşāya doḡru tiz reftar olarak şerāre feşan ve şakḳ-ı digerî Müftî ḥamamına ve ‘āleyhi’l-fetvayı diyüb Ḳāzî Çeşmesini suzân ve każâyı rızādan ḡayri çāre bulunmadığından Otlukçî yoḳuşuna su‘ud ve eṭraf ve eknaḑın çāyır çāyır yāḳub ‘ālefzād dud-ı kebud ve Sulṭan Muḥāmmad Cami‘ine toḡri ḥükümrân istidād olub Ḥaydar Paşa cānibinden şerāredār olân ateş duz-ı ḥāmdār yemin ve yesārdan derkār ve İḳrāziye semtine kâmetfirāz-ı ıstırar olub siham-ı belâ gibi büyüṭ ve menāzile atlayüb bi’l-küllîye ḥākester ve cami‘-i merḳumun cevline dehşet feken küşd u şer olduḳda havli-i mezburde bār üfteden ḥamîde kâmet olân ‘ibādullahın iḥrac eyledigi aḥmāl ve etkālın misāl ḳalice-i âteş endām ḡüsterde-i zemin inhidām ḳılüb cami‘-i merḳumun ḳubbesî göḡüs gerüb minaresi dik gelmekle derununa düḡüle fersatyab olamayub eṭrafın tavāf iderek Fatih merḳumun türbe-i şerîfinde ba‘de el-ziyare ve merḳādlerine fatiḥa ḥüvan olduḳda şiddet-i rüzgardan cānîbine mümas ve Baḡr-ı Sefid ve Baḡr-ı Siyah caniblerinde kain medārise eser rāsun ateşin esās idüb ol vecihle talebe-i ‘ulumi desoḡte-i bi ḳıyas itmişdir ve ba‘de

küçük ve büyük kurmanı ba‘de’l-ihrak kurbünde vaqı‘ Haffafhaneye pây endâz-i sū‘at ile haffaqlar hayretinden mest ve sergerdan iken Seraçhaneye tehiz-i rikab ‘uluvtab olarak bir eyüce donadub egerçi etrâfına imale-i licâm iltihab itmiş idi.

Emma bu kul daği, *küllî atin karib*, vadesince atbazarına kerem ‘inan nusin ıztırab olub anda habl-ı üzengi barlatmışdır. Bâlâda takrirî zebân güzâd hâme-i ateşin came oldığı vech üzre Üsküblüye giden harik Salih Paşa Çeşmesine ‘âlemküşed nar-ı ferik olub “*ve ferik fi el-se‘ir*” mealince ‘âzablar canibine şerr-i ‘âzab-ı duzah eser iderek Unkâpanına cevvalê nûma-yî ni‘met ve rahmet kahkarı ile dirhem dirhem hareket ve atılım mah tâşî nâm mahalle hâṭve-i endâz habit ve Küçükbâzâra müntehi ve Kiremit bâzâra anda revâc virüb vafır eşed virüş itdikden sonra Haydârpâşadan zebanekeş olan ateş-i “âlevgir canib-i zîrin olub cevanebenda olân ebniye ve hamâm ve cevami‘î bi’l-küllîye zir u zirvesinde vâkı‘ sultan sarayına sirayet ve derununa duḥul ile kabil-i ḥırasat olmayub sîlûb süpürüb yemininde vaqı‘ Çinili ḥamam içine gîrûb ve yesarında degirmen sokâkların döne döne yakub ḥarâbe virüb; “*esbab-ı dehre geldik biz de nevbet bekleriz*” mısra‘ıyla eşḥâbın diger gun itmişdir. Ba‘de serdar-ı ateş ‘asker-i cehennem peykerin sekiz kol ṭabur idüb eşya-yı zuhurundan otuz üç sa‘et mürur itmiş idi ki;

(45b)

küçük bâ zaden tekrâr büyüyüb etrâfın pürsüz fena idüb ṭarafeynden hücum ve şererbâş nâr-ı hemûm ve agâ ḳapusuna misâl bad-ı semûm eserekde o sara-yî mahsûş “*ke enneḥüm būnyânün merşûş*” bir ṭâk-ı bâlâ nıṭâḳ iken Tekkeli nâm köşkün tahtânisinden ibtidâ ve gitdikce teraḳḳi bularak yângın köşküne daḡi ḳâdem nihâde ve köşk-i merḳum bir nahl-ı erguvân gibî denk-i ebniyeden sâde olub “ḳul bunâlmayınca Hızır yetişmez” ḳavlince şevketlû ‘azametlu pâdişâh-ı ‘âlempenah ḥâzretlerî anda mevcûd bulunmaḳla gerçi sarâ-yî merḳum ile köşk bi-elküllîye muhterik olub ammâ bâ yümn-i teveccüh-i şehinşâhi o ṭaraf anda münṭafî olmuşdur.

O gün yevm-i cum‘aya tesâdüf itmekle eda-yî şalat-ı cum‘a mümkün olmeyüb her kes minâre-i dilden ezân suz u güdâze ağâz ve ḥademe ve âlî ihrakın fesh-i siyâme ba fetvâ-yî şerîfe cevâz vîrildiginden yağmacî maḳulesî ve ḥüne-i ihrakın kızıl bayrâm tebaşur itdiklerî aşikâr olmuşidi. Binaen ‘aleyh pâdişâh-ı kân-i merḥamet nev‘â istirâḥat içün sarâ-yî hümâyuna ‘azîmet eyledigi hengâmda herkese daḡi fütürü tam iras idüb Zeyrek Yokuşî zîrine tenezzül iden. “*Vefaya ‘azm idüb ol bî vefâyeden gideriz*,” mefâdince Vefâdan müruru cânib-i cevr ve ezâya ‘Ubur ve Koḡacılar ve Molla Ḥüsrev

ve Şehzādeye doğru bünyān efken şur olarak beru canibinde Timarhāne ve raste zencirküş-i cünün ıztırār ve henüz rahyab olmuş fıkızıl divane var.

Tiryākīler Çarşūsuna ber şavķ-ı nigāh merhamet berle keyflerine degmeyüb tiryākīlerin ne ma' cün oldukların tefehhüm ve civārında miveçin-i boyūt olarak Kürāsili Mescidi ba' de 't-tenāvül ' Ātızāde Efendi konāğına ' atf-ı zimām-ı āzimet ve ol hanedāna kať' ān ' uťufet itmeyüb ona ki efşen kıluna ma' tūfün ' aleyh itmiştir. Bir taraftan dađı Bozdoğan kemerelerin kuşadub ' uķķāb duzađın misāl ' Acemođlı Meydānına ferzāne āt sūrüsilerinden aķdam çavuşbaşı olān Ađmed Nazīf Efendinin konāğınā nār-ı ' imāretten tenzif ve sāir büyü ve mükennāyi harābezār ve taz' if ile virān ve eski ołalara muntehā ve tecdidinā tenbāh ile güzerān idüb Sultān Muhammeden bať-ı ecniha-i harām olānlardan bir kolu Şārīgürz ve bir kolā Yeni Ołalara eski ' ādetdir deyu selamlayüb derununda mevcūd olān kıl tāifesi çeprāz selāma turduklarında kať' ān iltifāk itmeyüb dudemān hārab iddikde Kālīçeciler Köşküne döşenüb o fezāya bať-ı kālīçe-i al gun itmiştir

Ne o renkler çıkardī nev be nev kālīçe-i ateş

Düşündi kıpkızıl bir āteşin atlas mıdır ğayra

mazmunun be didār idüb her kes hayretinden birbirlerine bakarken öküz boynuzi kuşadub Aksaraydan ve Şehzadeden ve ekşi kara tıttan ve Foska ve kızı' asker hamamā caniblerinden hāmd cāngüzariya? israr ve Aksaray canibinden şakķ-ı ' aşā-yı muvađđidin gibā müteferriķ olub, “*lehib-i havşala suzen zemānedir bu serār,*” mevdāsınca hārik-ı bi 'l- ' āde bir fırkasın Hāsekī canibine tağşış ve fırka-i digerin Tozķoparān semtine terşiş ve cevānib-i erbe' asın muğabbir-i hātır iderek ihrāk-ı merkum o vaveyde taş degmiştir. Bir kaç ferika dahi Koca Mustafa Pāşaya doğru bökilüb pir u ber tā engüşt bir dehhān idüb tazarru' u Hāķķa meşgul ve anda yine şāğ ve sol olub Hekimzāde ' Ali Paşa Cām' ine devāsuz arām olunca cami' -i merķumun gerek hademesi ve etrafın sekenesi ayā bunun ' ilaçi nedir deyu çarecu olduklarında merķum müşārün ileyhın ruhāniyetlerinden şadır,

Ey ahālī ateş-i ihrākdan azerdeyim

Mumya-yı teslit hergiz müfid olmaz bana

beyti ile ahālisī rencide hātır idüb ateş-i merķum bir dürlü iltiyam kabul itmeyüb etraf ve eknāfın hār u yābis iderek

Ğoca Muşafa Pāşaya pencedirāz intāc ve cenāb-ı Sünbül Efendinin ebru-yı berekātiyle ħazandide-i izmihlāl olmuşdur. Bir semti daĥı a‘ zab mine‘l-āt Sılūri Kapusuna ‘aric ve bir semti daĥı Yedi Kuleler cānibe pūraz der heft sirke-i ħāric olub beru ħarafdan Ėazı‘ asker ħamamından ve ekşi Ėara Tōkdan ve Aĥsaray cāddesinden eṭrāf ve inhāsiyle banaraĥ Laleli Cāmi‘ine ħarĥ-ı endār ‘uluvvu ihtidād olub o şahn-ı dilġüşāyı manend-i şaĥāyık zār-ı duzaĥ şerad ve cami‘-i merĥumun derun ve birununa vaż‘-ı mā mülk ve aĥmāl-ı mefruşaṭ iderek taĥaşşun īden ricāl ve nisā ve źu‘afā ve şıġār ve kibār dāġ-ı ber dil fitilesuz el-emān olarak “*Ya naru kūnu?? berden ve selamen*” it zaĥmet fezāsından istimdad ile el-‘ataş ġüyān olan ‘ibādullah dōrt yüzden mütēcāviz olduġı reside-i marr-ı taĥaĥķuk olub; “*daha mümkün midir eyā zemin-i ateş zeman-ı ateş*”, ve cami‘-i merĥumun derununda mevzu‘ eşyānın mecmu‘i birden ‘alev efruz şarĥ-ı valatī maĥzen olmaĥla taĥriben beş altı bin ĥeki ĥatab-ı ĥüşk ile memlu; “*kuru yanınca yaşı da yanar*”, fehvāsınca zir u bālādan mülhetib olub derun-ı ateşde mürġ-ı semender puyan ve feryad ve fiġan iderek mecmu‘ī cigersuz-ı şehādet olub dil hararet didelerin cam-ı şerāb-ı kevserin ile irvā ve minvāri mükāfāt-ı ruz-i cezā olmuşdur. “*Efāzahümüllahü min ketumati eknān*”. Ma‘a haza benim sultānım bu nar-ı mesaibe re‘y-i saib kargir olmayub;

“Bilen bu ateşī beyhude āh u zār itmez

Bu bir ġazib buna kanca tulumba kar itmez”

dīyu ĥademe-i ihrāk daĥı intifā pezir olmasından bi‘l-küllīye feraġat ve su-yī Hakdan mütēveccih meded-i ‘inayet olduĥlarından harīk fezā-yı Laleliyi deryā-yī ateşe ġariĥ idüb Ėosfa semtine pā nihade-i şeamet ve Rāġıb Paşa enarellahü merĥadühü ĥazretlerinin kitābhānesine ketibe sāz raġbet virüb kitābhane maĥfuz olmaĥla merhum müşārün ileyhin türbe-i şeriflerine ‘ūzr ile hin-i seng-i sana-yi? suz u ġüzār ve merĥum müşār ileyh kemāl-ı ĥararetinden bu beyte aġaz idüb;

“Ey ĥeşm-i girye ĥaber-i eserin yok midir

Ateş içindeyim ĥaberin yok midir senin?”

İbraz-i beyyine-i kemāl idüb aĥir kār türbe-i merĥumdan ġiĥüb o canibleri ĥarāb ve yebab iderek Lenĥa Bostanına reside ve vafirce büyut ve dekākin ber dest ĥide ve Ėisar-ı Lenkaya ber efşüden pelenĥa ĥevirüb yāĥaraĥ ve yıĥaraĥ ĥapusundan taşra ĥuruc ve birununda olān ĥahvehāneleri vüluc itmesi ġaraibat-ı zemaneden olub saĥil-i deryā ile beynlerine şekerāb olmaġın anda münṭefi olmuşdur ve bir cānibi daĥı Yedi Kulelerde Ėara Ėelebi Bostānı dimekle ‘arīf maĥalde külĥan sennāb ĥāraren virilmişdir.

Bir cānib daĥı Simkeşhāne kurbünde rişte-i imtidādı ĥadde-i salvetinden ġiĥmişdir. Bir ħarafı daĥı Ėapudan Pāşā Ėamamī ittişalinde lenger endāz temkīn ve

ikāmet olmuşdur. Tarafeyni daḥī Şulu Sarāy ile Ayāzma Kāpusi daḥilinde enrāḥte-i kamer zemin ve cānişin-i cehennem esaṭin olmuşdur. Ol zuhūrundan hengām-i sūkūnūnī fark sekiz sā‘ete bālīg olmağla manend-i heşt beheşt olān derun-ı İstānbul ṭabaḳāt-ı heft duzaḥdan nişāne olub taḥminen üç yüzün mütecāviz şağir ve kebir cevami‘ ve mesācid ve otuzaltı ‘aded ḥanḳāh-ı fuḳara ve me‘abid ve taḳriben iki yüz altmış dört ḥamām ve bi kıyas daḥi şavāmi‘ mezāci‘ ve sāir büyütlük ve menāzil ve ebniye-i bi mu‘ādil anā kıyās olunub tafşilen taḥriri ḥavşala suz? ḥāme-i beyan ve ta‘birdir heman cenāb-ı fetilesuz şems u kamer cellet ‘azzemetühü ‘ani’s-sevri ve’s-serri ‘ibādullaha ḥātime-i meşāib eyleye amin. Bundan böyle ṭarafımızī köşe-i ḥaṭırdan endaḥte-i ketm u nisyan buyurulmaya ve’s-salam.

Fi 12 Ramazan sene 1196

Maḥruḳu ‘l- Menzil ve ‘l-Eşya

Es-Seyyid ‘Āṭa

(46b)

Güzeller birbirine āl iderler varırlar bir ‘ācayib hal iderler

Bulurlarsa eger تنها مکانی emān virmezler istibdal idereler

Mahsulü beyt: Ḥubān-ı şirin mu‘āmele bi ṭarīḳ el-mubādele maḥāll-i firşat, vuşlat olān ca-yī tenhada birbirleriniñ kalā-yī dilārāsından mütemetti‘ ve kāmreva olduklarına işaret olsa gerekdir. Şariḥ sellemellāh ālın lāzımī ve inḥıdā‘ ve istibdālın lazımī müşavī ve teraṣī olmakla lāzımlar beyninde olān münāfāt melzumlar beyninde münāfereti müstelzem olub alın istibdāle nisbet-i ‘ādem istifāmetinī iddi‘ā ile bu vech üzre serd-i delil eyledi ki; emmā bu makām-ı rızā iḳtiżāda gözller birbirini al iderler edası denk-i istiḳāmetden cüdā vāḳı‘ olmuşdur. Zira al itmenin meali aldatmaḳdır. Bu taḳdirce ya‘ni al itmenin meali aldātmaḳ oldıḳı taḳdirce lā büdde istibdal ile ḳasr-ı iştimtā‘-ı vişāl iden iki aşüfte ḥalin birī fā‘il oldıḳı ḥāysiyetiyle ḥādi‘ ve birī mef‘ul oldıḳı cihetiyle munḥadi‘ olub civan ol ya‘ni ḥādi‘ a‘māl-i alet ihtiyāl ile nail-i maṭlub-ı mahud-ı cānān sanī ya‘nī munḥadi‘ pirāmen damen-i maḳşudden maṭruḥ ve maṭrud olmaḳ iḳtiżā ider.

Pes ḳaribinde ‘izār küşa ve fi‘l-i murād ile kāmḳār ve firifte-i tihekār zaḥm nebişter harmān ile mecruḥ ve dilfikār iken nümayiş-i cemal-i haḳīḳi edayiş-i ḥüsn-i

muṭāva‘at ile şuret bulān mezā-yı muvāşalat intımay-ı istıbdāl mücellā-yı taḥaḳḳuḳda nucehle çehrenümā-yı kemāl olabilür. “*Haza ḥalef ü lil-münāzirine fihi inzār*”.

Evvel delillin muḳaddime-i ulada al itmenin meali dimekten murad lâzımı diñmek var, mefhumı demek var. Āldan ğaraz diñmek var şaḳḳ-ı evvel ve sani müselleme deĝil zıra çok yerde āl bulunur, āldātmak bulunmaz. Lâzım melzumundan münfek olmayub şey daḥı mefhumunun ‘aynı olduĝı zāhirdir. Mefhumı demek müselleme olduĝı taḳdırce bile caiz ki bu maḳamda ālın ma‘nā-yı haḳıḳisı murad olmayub ḥubānın ḥin-i muvaşalatda birbirlerine mu‘āteke ve mu‘āneke ve muĝamaza ve münāḳaşaları āla müşābih olmaḳla beyt-i sanide istıbdāl iderler ḳarinesiyle isti‘āre kaşır olunmuş olsun kezalik şaḳḳ-ı salis daḥı müselleme deĝil zıra ma bi- ğarazın ve sübudiyle ğarzān vücudı lâzım gelmez. Misāl zirek içinde sakin olmaḳ ğaraziyle bina eylediĝi dar husule gelüb içinde sakin olmaḳ müyesser olmaz.

Saniyen birı ḥadi‘ birı münḥadi‘ olur diñmek fakat ḥadi‘ biri münḥadi‘ olur demek ise bu müselleme deĝildir. Zira şa‘irin -güzeller birbirine al iderler- kelamından mütebādir olān tarafeyn ḥadi‘ ve münḥadi‘ olur dımeḳdir. Fehnūvāl-matlub.

Salisen biri ḥadi‘ biri münḥadi‘ olur kavlınden murad eĝer muṭlaḳḳ mef‘ul münḥadi‘ ve ḳā‘il-i ḥadi‘ olur demek ise bu ḳat‘ān müselleme deĝildir zira eḥadühümānın derece-i evvelide mef‘uliyetini ihtisar derece-i sānide kendü fā‘iliyetini istiṣā‘r olmaĝın te‘āmülü faside carı olan selm-i maḳulesinden ve istimtā‘ olmuş olsun.

Rabi’an mülazeme mecnun ya‘nı evvel a‘mal-ı alet ihtiyal ile nail-i maḳşud ve sani maṭrud olmaḳ lüzumunun birinı müselleme deĝil zıra bu maḳāmda mef‘uliyet cümle-i āldan olub emr-i nisbi olduĝı i‘tibariyle derece-i evvelide aḥirin mef‘uliyetinı muḳteza olmaĝla delilin iki taraftan cereyanı ve müdde‘ānın teḥallüfiyle nakz-ı icmāli dahi mümkündür.

Hamisen mef‘uliyet aletiyle āli olan āli eḥadühümānın ā‘mal-ı āherin husulu meramına is‘āf ile muzāheret olmaĝın hem āl bulunub hem lâzım-ı istıbdāl olan tesavı ve teraḍiye münafı olmamaĝla müdde‘ānın ḥılafına ikamet-i delil ile mu‘ārıza daḥı olunmaḳ mümkündür amma irad olunan münevva‘ın indifā‘ına vücuhle mesāĝ vardır.

(47a)

Evvel şu saniyı ihtiyar ile alın mefhumı ve ma‘nā-yı haḳıḳisı olduĝını isbāt mümkündür. Zira bi ḥasbi’l-luĝa alın ma‘nāsı ḥud‘a ve ḥudāa ise āldātmak olduĝı bı rayb u meyndir bu taḳdırce āl itmenin meali diñmek alın mefhumı ve ma‘nā-yı haḳıḳisı demek

olur ve keزالik ‘inde’l-müteẓāyikīn mu‘ānaka-i ḥubān emr-ī nefis merġub ile ḥud‘i īse *fī’l ḥasīsūn merġubun* ‘anh īken emr-i nefisi şey-i ḥasīse teşbih *zalemnake fī teşbih şayyede* ‘anke bi’l-mesk ve *ķā’idetūt-teşbihi nuķsanūn ma yaḥķī* delili ile kā‘ideye muhalifdir.

Saniyen taḥrīr-i murād ile cevāb virilir ki bu māķamda şariḥin murādī derece-i evvelide birī ḥādī‘ biri münḥadī‘ olur demek olduġı zevķ-ı selime ḥafī degildir bu ise lazım-ı istibdāl olān tesāwī ve terāziye münafī olmaġın maṭlūb daḥī hasıl.

Salisen eḥadūhūma mef‘uleynī iḥtiyāriyle fā‘iliyetinī ḥaridār olmaġın selm-i maķulesinden bedel ve istimtā‘ olduġına tāyim itmeziz fe’l-yetezekkūr.

Rabī’an mef‘uliyet emr-i nisbi olub derece-i ulā da aḥarın fā‘iliyetinī muķtaẓī olduġı gibi aḥarın maf‘uliyetini keزالik ve derece-i sāniyede zalike’l-aḥzen fā‘āliyetinī muķtẓeni ve cümle-i āldan olduġı ‘itibariyle derece-i sālisede fā‘īl olan aḥarın mef‘uliyetini iktiza idüb her bir derecede bu iķtizā sābit olmaġın teselsüli müstelzem olub delilin buṭlanı zāḥir olur ve *hazā min meزالıķı’l-ikdam*.

Ḥāmisen eḥadūhūmā aḥzen huşūl merāmına is‘āf ile müzāheret olduġı mesam degil belki bu maķamda mef‘uliyet işde elī olān ālī eḥadūhūmānın e‘malī mücerred verasinde gez u haṭṭ-ı nefsinı icra ġaraziķün zaruridir. *Fe’l-yetedebbūr*. Ve keزالik beyt-i sānide daḥī *āmān virmezler* kelāmī muḥālīf-i mukteẓa-yī makamdır. Ya‘nī belaġetdan ‘āri olub esvāf-ı hayvānāta mülteḥakdır zira bu ārāda amān virmāmek siyāb-i rıza alude-i belel ve ḥalel olmaġı müstenba‘ olur. Zevķ-ı selīme ḥafī degildir ki rıza terk-i iġtirāz ile sūkūnu nefsdan ‘ibāretdir. Bu ise ġāḥice havfdan naşı olmaķ müsta‘bed olmamaġla cāiz ki bu maķamda ruķabā hale muttali‘ olmazdan mukaddem muķateẓiyū’l-meram olalım deyu birbirlerine terk-i i‘tirāza menşā-i olan ḥavfı ibķā iderler deyu mukaddime-i merķumi minh olunmāz ki zira terk-i i‘tirāza menşā olān havf-ı murtaẓanın hilaf-ı merzīsinden kemāl-i tecennüb ve taḥriz ile ḥasıl olān ḥavfdır. Yohsā tarafeynin ḥilaf-ı merzāsı olān ittīlā‘-ı rukabā ḥavfı terk-i i‘tirāza menşe’ olmak degil birbirlerinden tenāfūr ve teharum ‘illet-i mustakīlle olmaşı iclā-yı bedihiyātdandır. Bu taķdirce amān virmezler dīmek zur iderler dīmek olur pes zurke-i ‘amel nice ‘ilelī mutāzamın olduġı bi rey b u meyn mübādele ise müstelzem-i ṭav‘ī cānibeyn ve müsteveceb-i müsavat-ı ṭarafeyndir. Nīce harf yekten mübādele engüşt muḥade‘a ve muġālebeden me’mun ve ‘arż-ı kālā ve bezl-i meta‘ ve besl-i visāl ile yek digerden istīmtā‘ mizan-ı terāzī ve tasāwī ile muvazeneye merhun ve maķrun olmaķ lazım gelūr ya‘nī alın istibdāle nisbet-i ādemi

istikāmeti sābit oldığı gibi ‘ademi ümmetin daği bu maķāmda sekāmını tahirdir zirā mahall-i fırsat ve vuşlat olan cā-yı tenhāda her neden ki cevvi-i anan beyninde istibdal bulunsa yā hile ve hud‘ āya veya ķahr u ğalebeye veya ħavf u ħaşıyete veyā bir ma‘ nā-yı aħra muķārin muķārin bulunmalıdır.

Ĥile ve hud‘ aya muķāraneti muķāl zirā birī ĥādi‘ birī munĥādi’ olmak lazım gelür. Kemā merre ķahr u ğalebeye daĥī muķārin bulunmak olmaz zīra ‘adem-i tesavī-i cānibeyn iktiza īder. Kema beyyenenā ħavf ve ħaşıyetühü keزالik muķārenetī cāiz degil zīra terazī-yi ħarafeyn bulunmaz. Kemā sübite pes bir ma‘ na-yī aħare muķarin bulunur ki o ma‘ nā tesavi-i ħarafeyn ve terāzi-i bi mūnafı olmaya ve zalike’l-ma‘ nayī hüve’l-aslühü fe sübite’l-müdde‘ī böyle olācak meħmumü merķum ceride-i nazm-i dilārada dü nehc üzre mersum olmak maşraşā-yi hale ufaķ görünür ve fihi nazm:

*Güzeller gerçi ğayre al iderler veli birbirine ħavf-ı hal iderler
İkisi bir yere geldikde تنها metā‘-ı vaslı istibdal iderler*

Ve ķable fi haze’l-makam güzellere nisbet olunan ‘anec ve delāl misallu başka bir şive-i ‘aşık karib iken ‘aşıkın ğayri

(47b)

İcabet āl iderler dimek muķtezāyı makama muķālif fehmi olunur. Lā cereme leāli merķum silk-i nazmında bu nesķ üzere manżum olmak ħab‘a mülāyım görünür.

Güzeller çok acayıp ĥāl iderler
Şatarlar ‘aşıkı bin āl iderler
Açub kālāyı vaslı bu ķaça bu ķaça
Birbiriyle istibdāl iderler

**MERŞİYE-İ MERHŪM EĞRİBOZİ MUHARREM EFENDİ BERRÂ-Yİ NŪR-İ
MEŞRİKEYN HAZRETİ HÜSEYİN RADİYALLAHU ‘ÂNHU**

Mef‘ ūlū / Fā‘ ilātū / Mefā‘ ilū / Fā‘ ilūn

1. Başında ey firîfte dehr-i bî-direng
Tâ key hevâ-yı deniyet dîhîm ü nâm ü neng
2. Bilmem ne neş‘ e verdi saña aldayıb durur
Bu laciverd hoka-i ma‘ cûn pür-şereng
3. Bir mîz-bân-ı şüh siyeh kâsedir bu kim
Mihmân kişi olupdur o mekâre-kâr-i freng
4. Bir lahza rûşen eyler ise çeşmiñe ider
Biñlerce ğamla çeşme-i hurşîdi târ ü teng
5. Hâki sirişk-i mâtem ile ğam sirişt iken
Vermez vücûd Ferhatine ehli-i hoş u reng
6. Yad eyle hânedân-ı Resûle cefâsını
Bâķî deĝil midir küre mir’at-ı dilde u zeng
7. Yâ Rab bu kâr-bân-ı muharremîdir gelen
Bâr-ı metâ‘ -ı girye vü mâtemi teng teng
8. Bu beyt-i nûma-ĥîz ile şahrâ-yı ‘âlemi
Hûn-ı sirişk-i mâtemiyân etdi lâle-reng
9. Âh ol güzîde sabt-ı Resûl-i Hudâ Hüseyn
Sâlâr-ı aşfiyâ ĥalef-i Murtażâ Hüseyn
10. Ey çarĥ-ı kîne-cûy bu ĝadre nedir sebeb
Ĥavf eylemez misin o gün yâd edip ‘aceb

11. Ol gün ki lerze-nāk ide hūn-ı Hüseyn ile
Şahrā-yı haşri zelzele-i dehşet ü ğāzab
12. Āl-i Resūl pīrehen-i hūn çegañ ile
Maḥşerde sende eyleyeler ḳanını ṭaleb
13. Virdīn Yezīde kāmını ḳatl-ı Hüseyn ile
A‘vān ü leşkeriyle ḳılıp şād ü pūr-ṭarab
14. Gitdi fiğān-ı mātemiyān ṭāḳ-ı ‘arşa dek
Ḳan aġladı bu mātem ile ḳudsiyān heb
15. Ashab ü Ehl-i Beyt ciger-hūn ü zār ola
Ḳavmiyle şād ola o deġel-bāz-ı bī-edeb
16. Ḳaşd ile Ehl-i beyte daḫi ḥürmet etmeyib
Deşt-i belada verdi nice zahmet ü ta‘ab
17. Ey çeşm-i girye-ḥīz döküb ḥūnāb-ı eşk
Yād et o pādişāh-ı şehīdānı rüz ü şeb
18. Baḳ ol vücūd-ı muḥterem-i nāz-pervere
Şahrā-yı Kerbelāda yatur teşne ḥuşk-leb
19. Perverde-i kenār-ı Resūl-i Ḥudāyı gör
Nūr-ı du-çeşm-i Fāṭıma vü Murtaḳayı gör

(48a)

20. Çāk oldu şerḫa şerha gibi tef ü tābdan
Oldu müzāb muġz-ı seri āfitābdan
21. Şahrā-yı Kerbelāda şitāb eyle sū-be-sū
Āb-ı revān ümīd ederdı serābdan

22. Ol hālet ile hāzreti gördükde şerm edüp
Hurşîd kaçdı zîr-i zemîne hicābdan
23. Lerzendedir o dehşet ile tā be-rûz-ı haşr
Ârām bulmaz oldu felek ıztırābdan
24. Bārān değil o hînde-rîzān olan daḥî
Ḥûn-ābe-i sirişk idi çeşm-i seḥābdan
25. Yâ Rab koma o zālîme bu zulmü tā ebed
Kurtulmasın İlāhî o bed-baḥt ‘azābdan
26. Nehr-i Fıratı bağladı ‘özl ile men‘ edüp
Ceyş-i İmāma virmedi bir katre ābdan
27. Can verdi sūz u tāb ile ‘atşān-ı teşne-leb
Cem‘ -i keşîr ma‘rekede şeyḥ u şābdan
28. Tākāt getirmeyip çoğı can atdı Kevşere
Dil-teşnegañ-i miżāyaka āb ü tabdan
29. Efgān-ı teşnegān ile taldı cihāt-ı şeş
‘Ayyūka çıkdı nāle vü feryād el-‘aşeş
30. Âh ol zamān ki server-i ‘ālî-nejād ile
Aşḥāb cümle zümre-i ehl-i reşād ile
31. Şahrā-yı Kerbelāda ‘ibādet-nişîn idi
Meşgûl-i zîkr-i Ḥazret-i Rabbü’l ‘ibād idi
32. Her birisi mecā‘ a ü dil-teşnegî ile
Nām-ı Ḥudā-yı ta‘zîye eylerdi yād ile

33. Nāgāh aḳdı seyl-i belā gibi baġteten
‘ Amru bin Sa‘ d leşker ibn-i Ziyād ile
34. Sulṭān-ı dīn ḡaymesine hürmet etmeyip
Etdi hücum fıkra-i baġ ü ‘ inād ile
35. Çıḳdı ḡarīm-i bār-gāh-ı Kibriyāya dek
Feryād-ü ah-i ehl-i Ḥarem dād dād ile
36. Merdāne ceng eyledi ebrār ‘ āḳıbet
Ġitdi Cināna her biri rāh-ı sedād ile
37. Düřdi zemīne sāye gibi nūr-ı dīn daġı
Hükm-i ḳāzāya vedi rızā inkıyād ile
38. Re‘ s-i şerifı ol şeh-i merdānıñ ‘ āḳıbet
Ḳaṭ‘ oldı āh ḡaṇçer-i ehl-i fesād ile
39. Efsūs o sīm-gerden- káfür-ı řāfa ḡayf
Kim ola būs-gāh-ı Nebı püse-gāh-ı seyf
40. Aḳdı çü seyl-i ḡün-ı řehīdān-ı Kerbelā
Açıldı niçe lāle vü bostān-ı Kerbelā
41. Mānend-i ḡurde-rīze-i mercān kıpkızıl
Ḳana boyandı rīk-i beyābān-ı Kerbelā
42. Ol ġün ki ḡurř-ı tābūr-ı āfītāb-veř
Vardı ġurūba řems-i dıraḡřān-ı Kerbelā
43. Çıḳdı Cenāb-ı duġter-i şır-i Ḥudā daġı
Yanınca niçe ḡayme-niřīnān-ı Kerbelā

44. Eylerdi cüst ü cū şühedā içre nāgehān
Gördü yatur o sever-i meydān-ı Kerbelā
45. Düşmüş ten-i mübāreki serden cüdā olup
Bī-iḥtiyār ḥ^vāher-i Sulṭān-ı Kerbelā
46. Hezā ağı hüsn ile nūma-ḥīz olup
Ḳopdı gırīve-i merşiye ḥ^vānān-ı Kerbelā
47. Feryād ile deride-girībān küşāde-rūy
Ol gavṭa ḥūrdeyim tūfān-ı Kerbelā
48. Tā meşhed-i ‘Aliye varıp ḳanlar aḡladı
Tanınca niçe cāk-ı girībān-ı Kerbelā
49. K’ey ḡam-güsār-ı ḡam-zedegān dehr-i pūr-cefā
Berbād ḳıldı vārımızı eyledi heba

(48b)

50. Be-niger ki neḡd-i ḡāsıl omr-i to şod telef¹⁰⁹
Dād ez pezid dād ayā şehne’n necef
51. Ber ḡīzen moddet kelle mendān berehne-i ser
Be-reved sedāde ḳāk ger-beyan beste-i şef
52. Cānha-ı set berev tāb-ı cegerhā ber ez źeram
Lebhā ber ez te’essaf dīlhā ber ez esef
53. Saḳ-i ḡūşerī to ve mā teşne-i ferāt
Maḡrum ez āb ve sūḡteīm ez źerām tof

¹⁰⁹ Bu beyitten itibaren 10 beyit daha önce latinize edilmemişti.

54. Her tir-gez-i kemān-i hevadiş-i keşād yāft
Be-niger-ki seht-i sīne ve cānha-yı mā hedef
55. Be-niger ten-i Hüseyn to āgeşte şad be-ḥûn
Dānī nemānde bûd terā geyr-ez ve ḥelef
56. Zolm-i Yezid menkıbeten be-rez keval
Ez bes-ki ḥûn-ī mersiye hā^vnān zehr-i teref
57. Lerzende-i tāk meşhed ez an noḥe-i ḥezīn
Begerist rūḥ-i hazreti sulṭān men-i orf
58. Ruḥ-i Hüseyn ḥuyeş der-agûş kerd goft
Can-ı peder ḥunī emr-ī men be^c d la teḥef
59. Zenhār ğem meḥûr ki şadī hemcû men şehid
Der-i sedḥīzī beyti to bāhem hāl-i an belid
60. Yā Rab nedir bu nāvek-i kavş-i kazā mıdır
Amāc-ġāhı sīne-i Āl-i ‘abā mıdır
61. Ḥayretdeyim ḥudūşüne bā^c iş bu fitneniñ
Yā Rab Yezīde bād-ı kühen mācerā mıdır
62. Ahz etdi şār-ı Ḥanẓala ile Ümeyyeyi
Za^c anınca dedi ġazve-i Bedr intikāmıdır.
63. İnşāf eyle ey muta^c aşşīb ‘inadı қо
Böyle cünbīşe la^c net ü nefrīn ḥaṭa mıdır
64. Kātı-ı İmāma emr ile küfründe şüphe yok
Kavl-i İmām-ı Cevzī baḡ nā-becā mıdır

65. Ey İbn-i Sa‘d ihānet ile rümhā taqdıgıñ
Re’s-i şerīf-i sıbt-ı Resūl-i Hūdā mıdır
66. Yaqdın binā-yı dīniñi ümīd-i cāh ile
Ey bed-gümān bu olacaķ mūte‘ā mıdır
67. Olduñ dūrūğ-ı İbn-i Ziyāde fīrifte
Deh-rūze cāh devlet-i mülk-i beķā mıdır
68. Kāfir misiñ ya münkir-i rūz-ı cezā mısıñ
Āl-i Resūle böyle ĥakāret revā mıdır
69. Şevķ-ı emāret-i Taberitān-ı mülk-i Rey
Çekdi seni cehenneme hey İbn-i Sa‘d hey
70. Bend eyleyip miyāna niṭāķ-ı şekāveti
Ref‘ eyleyip livā-yı ĥurūc ü ĥavāyeti
71. İtdiñ sülūk semt-i si‘āyana ferz iken
İmāniyana zümre-i ķurb-i meveddeti
72. Şunduñ kemend-zülf-i şeh-i ĥüsne dest-i ĥayf
Taķdıñ eliñle gerdeniñe ṭavķ-ı la‘neti
73. Cevrile böyle yerlere çalmaķ sezā mıdır
Ol pādişāh-ı taĥt-nişīn-i velāyeti
74. Şerm etmediñ Cenāb-ı Risalet-penāhdan
Evlād-ı ehl-i Beyte edip bu ihaneti
75. Çeşm-i Resūle dedi onuñ gör ki neylediñ
Ĥançerle doğradiñ o ciger-i pāk ĥazreti

76. Bu zulm ile ümd-i şefâ' at eder misin
Ey bed-nihād ü bed-dil ü bed-baht nekbeti
77. Yād etmediñ o vaqti ki ferti ki feryād-ı Fāṭıma
Lerzende eyleye ' araşāt-ı kıyāmeti
78. Cüş ede lücce-i ğaḡab-ı Kahr-i Zü'l-Celāl
Seġan-ı ḡaşri kaplaya emvāc-ı dehşeti

(49a)

79. Ey gürg-i deşt-i kīn mükāfāta ḡāzır ol
Meydān-ı ḡaşre var göreyim nuṭṭa ḡādir ol
80. Ol güne Ehl-i Beyt olub Şāmdan süvār
Ḥāṭır şikeste ' aql perākende dil-fikār
81. Yā eyyühe'r-Resül deyip girdiler yola
Giryān ü ser-küşāde vü fer-ḡāl tār-mār
82. Tā ki göründi ravza-i Sultān-ı Enbiyā
Gördükte bint-i Ḥaydar- Kerrār-ı nām-dār
83. Hevdecden etdi kendüyi giryān-ı beste-ḡāk
Giysülerini etdi türāb ile ḡāk-sār
84. Gitdi piyāde nāle vü feryād-ı āh ile
Ser pā-bürehne ḡehre ḡırāşīde pür-ġubar
85. Tā ravza-i Resül-i ' aleyhi's-selāma dek
Aḡdı sirişk-i didesi manend-i cuy-bar
86. Yüz sürdi ḡāk-ı dergeh-i faḡr-i Risālete
Efġan ü zār ile dedi ey cedd-i ġam-ġüsār

87. Feryād-ı imtinān-ı delalet-şî' ārdan
Lāyık mı hānedānıñ ide böyle hār u zār
88. Avaḥ ki ḳopdı ḡulgule ol gün Medīnede
Göz ḳalmadı ki olmaya mātemle eşk-bār
89. Andan Baḳī' a vardı o dūr-dāne-i Betül
Giryān ü zār dedi ki yā buḳ' atü 'r-Resül
90. Ey duḡter-i sa' ide-i Sultān-ı Enbiyā
Vev hem-ser-i şefīḳa-i sālār-ı evliya
91. Ḳaldır ser-i mübārekiñi gör ki geldiler
Miḥnet-keşān-ı badiye vü kerb-i Kerbelā
92. Biz ol ḡuruh-i ḡamzedekānı ḥakā (...) ¹¹⁰
Kim dergeh-i ' ināyetiñe etdik ilticā
93. Luṭf eyle biz yetimlerin intikāmın al
Yoḳ etdi hānedānıñı a' dā-yı bed-liḳā
94. Perverde-i kenārıñ olan Ḥazret-i Ḥüseyn
Deşt-i cefāda çekdi nice miḥnet ü bela
95. Ol nev nihāl-i devḫa-i bāḡ-ı velāyeti
Ḥāke düşürdi sāye gibi ḡadr-i eşḳiyā
96. Ḳat' eyleyib ḥaḳāret ile rumha taḳdılar
Re's-i şerīfini cesedinden edip cüda

---

¹¹⁰ sözcüğü okunamadığı için sözcük fotoğraf olarak eklenmiştir.

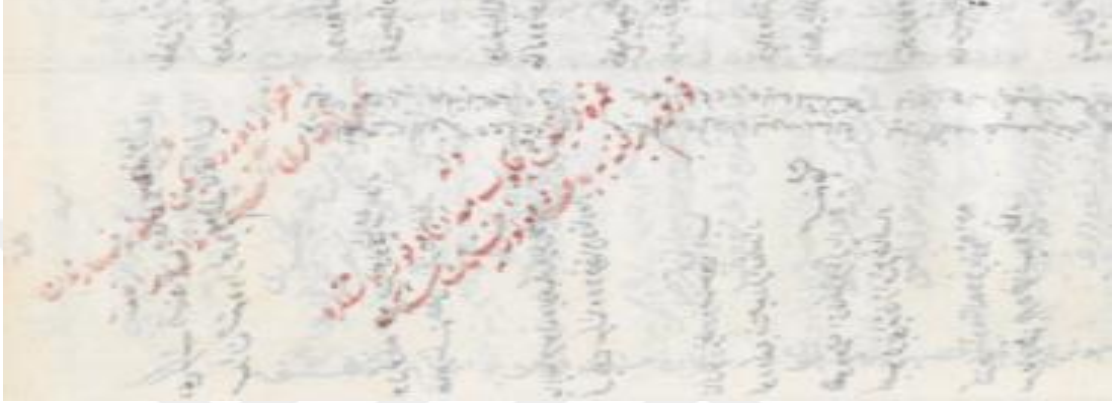
97. Feryād-ı duḡter-i Esedu ʾllah ile o gün
Yandı yakıldı mātem edip yād ü āşinā
98. Etdi ġirīv nevḡa-i vā ḡasretā ile
Tas-ı sipihri ġulġule-i ḡalk-ı pūr-şadā
99. Dünyāyı tutdu āh ü fiġān oldu gök dumān
Tef-i semūm-ı mātem ile ser-be-ser cihān
100. Maḡzūn göñül bu māh-ı muharremdir ağlasın
Hengām-ı āh ü eşk dem-ā-demdür ağlasın
101. Zinhār terk-i şart şart-ı edeb ile ġülmesin
Ümmet olan bu māh-ı meh-i ġamdır ağlasın
102. Eyler cilā periz bu dem tūtiyā-yı eşk
O göz ki teşne-i seyl ü nemdiür āġlasın
103. ġül gibi ḡub-i āl ile Handān olan göñül
Hengām-ı sūz ü girye vü mātemdir ağlasın
104. Döksün seḡāb eşk-i firāvān ol daḡī
Mātem-keş-i Ḥüseyn-i mükerrerremdir ağlasın
105. Dil-ḡūn olan muşībet-i ġadr-i Ḥüseyn ile
Yād eylesin o vāḡıʿ ayı demdir ağlasın
106. Añdıķca ol musibeti şād olmasın göñül
Ol ḡārḡār sīnede muhkemdir ağlasın
107. Döġsün Yezīd başını taşlarla inlesin
Bilsin maḡāmı cāh-ı cehennemdir ağlasın

108. Söz yok bu ayda ağlomasın bağı taş olan
Rikḳat ile dīde ki pūr nemdir ağlasın
109. Ey çeşm-i ter şehāb gibi ağlamaz mısın
Ey eşk-i dīde cūy gibi çağlamaz mısın
110. Muḥarrem yeter fiḡān ile kilḳ-i şeref-feşān
Yaḳdı cihanı āteş-i mātemle el-aman
111. Gūş eyleyip bu nazmı bükā ile dökdiler
İmāniyān yaş yerine ḳatre ḳatre ḳan
112. Bālā-rev oldı āteş-i efgān direk direk
Ḥavfım budur yanıp tutuşa şafaḳ āsumān
- (49b)
113. Yā Rāb o nūr-ı dīde-i Faḥr-i cihān için
Dā'im budur ḥulūş ile da' vāt-ı ins ü cān
114. Olsun Buraḳa Cennet-i Firdevse süvār
Gül-geşt-i bāḡ u rāḡ ede ciddiyle hem 'inān
115. Dārü'l mḳāme-i eḥādiyetde dā'imā
Bulsun 'ulüvv rütbe ile ḳurb-i cāvidān
116. Bende bāb-ı rūy-ı Hüseyṇ eylerim recā
İḥsān-ı 'afv ü magfıret ey Rabb-i müste'ān
117. Yevmü'l-cezā bu ta'ziye nāmınla umarım
Ceddi şefā' at ede 'ala raḡm-ı düşmenān
118. Bizde İlähī nice taḥiyyāt ile selām
Olsun Resül ü Āl ile aşḫāba bi'tamām

119. Bi-baḥş-i lâ-yecûz hemîşe Yezide de
La‘net aña Mu‘âvin olan her ‘anîde de

Le‘anellahu Yeziden ve ‘âla kavm-i Yezide minel-ezel ilell-ebed

Olmuş ve olacak la‘net ve nefrin merḥûm Yezidin ve ‘avene-i ḥunesiniñ üzerlerine
olsun

Fotoğraf 1: 50. varakta bağımsız yazılmış ve silik olduğu için okunamamış iki beyit

IV. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ TY. 3510 NUMARALI MECMUANIN MESTAP TABLOSU

Tablo 5: MESTAP Tablosu

Vrk No.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar / Makam
1b	Râgıb	Ne 'acep sür'atle geldi bu yıl mäh-ı şiyam Çekdi bir baş gelüp belde-'i Bâgdâda licâm	Rûz-i nevrûz u şebi kıdr ü şabağı ola 'ıyd Tâ ta 'âkub ide 'âlemde şeh-süvâr-ı 'avam	Kaside/37 beyit		..--/..--/..--/..--	
2b	Râgıb	İdince hâme-i sihr-âferînim hürde cev lâni Olur naşķ-ı per-i tãvûs-ı dâg-ı hasret-i Mânî	İde pâyinde tâbende hemîşe-i i' ttidâl üzre Mizâc-ı devlet ü iķbâline te 'yîd-i Rabbânî	Kaside /57 beyit		.---/.---/.---/.---	
4b	Râgıb	Âferîn ey şeh-süvâr-ı 'arşa-i rezv ü vegâ Bârek Allâh ey sipeh-sâlâr-ı manşûru 'l-livâ Bir neberd itdûn ki hoşnûd oldı rûh-i enbiyâ Bir gâzâ etdûn ki hoşnûd oldı rûh-ı enbiyâ Didiler yirde beşer gökde melâ'ik hâbezâ	Hâķ Te'âlâ devlet ü iķbâlûni itsün füzûn Kande 'azm eyler iseñ tevfiķi olsun reh-nümûn Düşmenânun râyet-i âmâli olsun ser-nigûn 'Arşa-i 'azminde olsun tevsen-i baķtı harûn İtdiği iķlâş ile hep Râgıbuñ budur du' â	Muhammes/11 bend		-.--/-.--/-.--/-.--	
5a	-	Hażret-i Pâdişâh-ı heft iķlîm Zînet-i tâc u revnak-ı dihîm	Tâ ola şulķ u cenk nûr u zâlâm Ola hûrşîd gibi gâlib-i tâm	Kaside/21 beyit		..--/..--/..--	
5b	-	Fahr-ı şâhan Cem şükûh-i zamân Mültecâ-yı gürûh-ü dâdârân	Hadim-i hak-i hutta-i harameyn Karn-ı gerdun-tüvan zilkarneyn	Mesnevi/4 beyit		-.--/-.--/-.--	
6a	Râgıb	Hâbbeza ferhunde-şeb şad leyleti 'l-kadreş feda Mî şevved gürûv ser-i şubheş hezâr eyyam-ı 'ıyd	Bâ işâreteş bearet baķş-i erbâb-ı niyaz Hâme-i re 'yeş büved kufli-ı h'âdeş-râ kilîd	Kaside/37 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
7a	Râgıb	İmâm-ı ehl-i sünnet Hażret-i Sultân Maħmûduñ Vezîr-i a'zamı ya'ni Alî Pâşâ-yı sadr ârâ	İder ismiyle târiħin bu mışra' Râgıbâ tefhim Yapıldı mevķı'inde câmî'ü 'n-nûr-ı 'Ali Pâşâ	/6 beyit		.---/.---/.---/.---	Kafiye örgüsü hiçbir nazım şekline uymuyor

7a	Mahlas şiiirden bağımsız yazılmış	Ḥıdivv-i Cem-ḥaşem Sultān Maḥmūd kılūñ ḳadrūñ Olup fark-ı enāma zıll-ı ḥayr-ı rāḥatı memdūd	Sütünü ref ^ʿ olundukça disunler böyle tāriḥin ‘Alī Pāşāya Bārī bār-gāhın eyleye mes‘ūd	Kaside/13 beyit		.---/.---/.---/.---	
7b	Rāgıb	Dāver-i Cem ‘uzmet-i pādişeh-i heft-iḳlīm Olamaz pāyine İskender ü Dārā derbān	Biñde bir vāḳı‘ olur böyle dil-ārā tāriḥ Oldı kevne ṭarab-āver Hıbetu‘ İlāh Sultān	Kaside/13 beyit		..--/..--/..--/..-	
8a	-	Pādişāh-ı ehl-i sūnnet cāmī‘-i mecmū‘-ı ḥayr Kıldı çün bu ma‘bed-i zibāyı inşā bī-riyā	Şadr-ı ‘asrı bendesi Rāgıb didi tāriḥini Cāmī‘-i ra‘nā binā-i Şāh Sultān Muştafā	Kıta/2 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
8a	Rāgıb	Dāver ü dādār-ı devrān Şāh Sultān Muştafā Eylesün bārī vücudun ‘āleme rāḥat-resān	Çār aḳtāre felek neşr eylesün tāriḥini Yād-ı dā‘im Şāh Sultān binti Sultān-ı cihān	Kaside /13 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
8b	Rāgıb	Ehl-i perver ḳadr-ān-ı dehr Sultān Muştafā Ṭab‘ı nuḳād-ı ma‘ārif re‘y ü tedbir-i sedīd	Biñde bir ancak düşer bu resme tāriḥ-i laṭif Cāh-ı fetvāy olsun İsmā‘il Efendiye sa‘īd	Kaside /12 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
9a	-	Çıkarup leşker-i küffar didim tāriḥin Belgrad ḳal‘asını aldı Meḥmmmed Paşa		Matla/1 beyit		..--/..--/..--/..-	
9a	Rāgıb	Fürüg-ı āteş-i şahbā-yı cān ez-feyz-i ten bāşed Leṭāfet baḥş-ı āb-ı zindegī ḥāk-i vaṭan bāşed Merā in nūkte-rüşen ez gubār-ı ṭab‘-ı men bāşed <i>Şafā-yı cevher-i cānhā-yı āgāh ez-beden bāşed</i> <i>Gül-i āyīne-rāḥākister-i gülḥan çemen bāşed</i>	Zi-dīvān-ı ezel vakti ki şöd in baḥşış-ı ni‘met Be-mizān ḥor-ı ḥod şöd be herkes rüziyeş ḳışmet Çe san gāfil şevd Rāgıb keş ez sır-ı in ḥikmet <i>Dehān-ı āsiyā in ḥarf-i güyed bī zabān Şevket</i> <i>Çerā bāyed be-fıkr-i rızk-ı būden tādehen bāşed</i>	Tahmis/6 bend		.---/.---/.---/.---	Tahmis: Rāgıb Gazel: Şevket Farsça yazılmıştır
9b	Rāgıb	Neḥvāhem sūzişı bī-nāle çün pervāne cānem- rā Be-fermā rüşen ez-şıyt-ı şöhret dūd-mānem-rā Çü gül zāhir şevd bürhān-ı ḳāt‘ı tā beyānem-ra <i>Emr-ı reng-i te‘şir-i keramet kūn fiğānem-rā</i> <i>Zi-mevc-i eşk-i bülbul āb-ı diḥ tıg-ı zebānem-ra</i>	Zi-peyvend-i ‘alāyık tā güsistem rişte-‘i ülfet Dıraḥt-ı himmetem çün serv-geşt āzāde-‘i külfet Zi-şād-āb-ı fūrū-bestem çü Rāgıb dīde-‘i rağbet <i>Nihālem ḥürde-āb ez cūy-ı ṭab‘-ı ḥūd Şevket</i> <i>Bahān mi ceket ger-efşeri berk-i ḥazānem-rā</i>	Tahmis/5 bend		.---/.---/.---/.---	Tahmis: Rāgıb Gazel: Şevket Farsça yazılmıştır
10a	Rāgıb	Fitne-‘i her cāki gel kervāz-ı bahār-ı çeşm-i tüst Ger ḥaled ḥārī be dil ez-ḥārḥār-ı çeşm-i tüst Her kücā şūrī būved ezṭurfe kār-ı çeşm-i tüst <i>Girye-‘i mestane-‘i men ez-ḥumār-ı çeşm-i tüst</i> <i>Āh-ı menez-sürme-‘i dūnbāle-vār-ı çeşm-i tüst</i>	Her kücā bāşed hemīdārū be-derdet iştihar Dūr eger nezdīk ez-ḥüsn-i to bāşed māyedār Nīst Rāgıb hergiz ez şahbā-yı şevket ḥuşyār <i>Gerçi hest ez-dūr gerdan Sa‘ib bī-‘ayār</i> <i>Mestti-‘i dūnbāle vāreş ez-ḥummār-ı çeşm-i tüst</i>	Tahmis/7 bend		-.--/-.--/-.--/-.-	Tahmis: Rāgıb Gazel: Sa‘ib Farsça yazılmıştır

10b	Râgıb	Ne kütâhî-i himmetden ne nokşân-ı hünerdendir Ne bî-mihri-i tâlî‘den ne baht-ı bed-güherdendir Ne ‘ulvîden ne süflîden ne efrâd-ı beşerdendir <i>Ne sendedir ne bendedir ne çarh-ı kîne- verendedir</i> <i>Bu derd-i ser humâr-ı neşve-i câm-ı kaderdendir</i>	Bülend olmaqdadır Râgıb hemîşe himmet-i tab‘uñ Daht bâlâsı mümkündür olursa rağbet-i tab‘uñ Müsellemdür egerçi ehl-i tab‘a dikkat-i tab‘uñ <i>Bu ta‘birât vüs‘unda değildir kuvvet-i tab‘un</i> <i>Bu feyz-i ma‘nevî Nâbî‘ye mecra-yı diğerdendir</i>	Tahmis/5 bend		.---/.---/.---/.---	Tahmis: Râgıb Gazel: Nâbî
10b	Râgıb	Sermâye-i sa‘âdet çarh-ı ahterimdedür Perr-i humâ-yı devleti tâc-ı serimdedür Âşâr-ı feyz-i hikmet-i Hâk peykerimdedir <i>Mevc-i murâd bade-i cân perverimdedür</i> <i>Harf-i neşât zîr-i leb-i sâgaramdadır</i>	Dil-cü yeter hevâsı şafâ-htz-i hâki pāk Her naht-bâr-ı neşvede mânend-i şâh-ı tāk Râgıb ider hayâlî giribân-ı şabrı çāk <i>Nâbî ider şükûfeleri dehr ‘ıtır-nāk</i> <i>Bâğ-ı behîşt hâtır-ı nâzik-terimdedir</i>	Tahmis/5 bend		--./-./-./-./-	Tahmis: Râgıb Gazel: Nâbî
11b	Râgıb	Ne kadar olsa edeb perde-keş-i râz bana Serhî-i eşkim olur âh ile gâmmâz bana	Ben o meh-rû ile Râgıb işimi sâğ itdüm İmtinân iylesun çarh-ı çep-endâz bana	Gazel/7 beyit		..--/..--/..--/..--	
11b	Râgıb	Seyr-i çeşmi hârmen-i sâmân u şervetdür baña Teng-desti vüs‘at-ı pehnâ-yı devletdir baña	Çekmişim mest-i mey-i mabûbdan Râgıb ayâğ Dest-şüy-ı rağbetim eşk-i nedâmetdir baña	Gazel/10 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	Kafiye örgüsü aa aa aa ilk üç beyit
12b	Râgıb	Sâgar-ı telh-âbe-i gam-nûsıdır meşreb bana Vâdi-i nâ-kâmidir muhtâr olan mezheb bana	Râgıb u tâlib de olsam hırş u h‘âhiş eylemem Çün değil hergiz huşul-ı mahtabım mahtab bana	Gazel /5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
12a	Râgıb	Cevher-i tîğ u tegâfûl pîc ü tâb olmuş saña ‘Aks-i hûn-ı ‘âşıkân reng-i hicâb olmuş saña	Âb u tâbuñ dem-be-dem içdikce efzûn eyledüñ Hûn-ı Râgıb gûyiyâ şahbâ-yı nâb olmuş saña	Gazel /6 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
12a	Râgıb	‘Aceb pâkîze-tînet pür şafâdır meşreb-i mînâ Meger rûh-ı mücessemden dökülmüş kâlib-ı mînâ	İfâza eyledikce kendüye pür-feyz olur Râgıb Degildir sâgara boş ser-fürûdan mahtab-ı mînâ	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
12b	Râgıb	Hurûş-ı dâğ ile sînem bahârdır gûyâ Felek bu kevkebeme dâğdârdır gûyâ	Hezâr dekk ile aldım dimiş o gül-ruhsâr Dil-i şikeste-i Râgıb şikârdır gûyâ	Gazel /7 beyit		-.--/..--/-.--/..--	
12b	Râgıb	Tevâzu‘ dur dem-i rîzişde çün kim meşreb-i mînâ Degil hâli sa‘âdetden anıñçün kevkeb-i mînâ	Şafâ-yı cevher-i şahbâya mir‘ât-ı mücellâdır ‘Acebdür rûh perverlikde Râgıb kâlib-ı mînâ	Gazel /5 beyit		.---/.---/.---/.---	

12b	Rāgıb	Beçendin ârzühâ dîdeem vaşleş be-ḥ'âb ammâ Gül-i ümmîd-i ḥod sırâb kerdem ez-serâb ammâ	Kesî ez-Rûmiyân hergis meḥvâhed dâd mîdânem Zi-nev-res-cü cevâb-ı in ğazel Rāgıb cevâb ammâ	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	Farsça yazılmıştır
13a	Rāgıb	Mîkoned deryâ-yı ḥûn âḥir ser-i kūy-ı to-râ Âb şod ḥûn-ı eccl şemşîr-i ebrû-yı to-râ	Tâ-be mahşer 'atşe ḥîzed ez-dimâğ-ı münkirin Mîbered Rāgıb be-ḳabr-i ḥvîş eger bûy-ı to-râ	Gazel /7 beyit		-.--/.--/.--/.--	Farsça yazılmıştır
13a	Rāgıb	Ġazâl-i mîhrden hem-kâsesin pür-şîr ider mehtâb Meh-i nevle yine vaż'-ı kec-i şemşîr ider mehtâb	Beyâza çekdi Rāgıb nüşha-i müsvedde-i leyli Mezâyâ vü nûkâtın şubḥa dek takrîr ider mehtâb	Gazel /6 beyit		.---/.---/.---/.---	
13b	Rāgıb	Ḥalka-i zehâ da olsa n'ola şahbâ ğarîb Bezm-i i' mâda olur şem'-i ziyâ-baḥşâ ğarîb	Rāgıbâ dil eglenür fîkr-i ḥayâlî yâr ile 'Âşîḳ-ı ğam-dîde olmaz ḳalsa da تنها ğarîb	Gazel /7 beyit		-.--/.--/.--/.--	
13b	Rāgıb	'Aceb muvâfîḳ-ı meşreb şafâ-yı 'âlem-i âb Nümüne hâk-i vaṭandan heva-yı 'âlem-i âb	Oḳunsa şu gibi Rāgıb mezâḳ-ı câna virür Bu âbdâr-ı ḥayâlim ğınâ-yı 'âlem-i âb	Gazel /7 beyit		-.--/.---/.--/.--	
13b	Rāgıb	Getürse tâbiş-i ruḥsâr-ı yâre tâb-ı kitâb Olurdu şafḥa-i takvîm âfitâb-ı kitâb	Felekde ravza-i aḥbâb ider idim Rāgıb Dimâğım olsa eger itsem intihâb-ı kitâb	Gazel /7 beyit		-.--/.---/.--/.--	
14a	Rāgıb	Elinden çekdigim sâkî-i dehrin nûş ü semdir hep Benim şahbâ diyü nûş itdigim zehr-âb-ı ğamdır hep	Beni hem-şu'le-i âvâz-ı bülbül eyleyen Rāgıb Sükût-ı cân-ğüdâz-ı nâz ile ol ğonce-femdir hep	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
14a	Rāgıb	Cüz nigâh-ı ḥuşki ezla'leş ne şod mâ-ra naşîb Ter dimâğı mîneşöd hergiz ez-in şahbâ naşîb	Ḥalka der-ğuş-ı icabet mîkeşed Rāgıb humuşin Her ki-râ Rāgıb şevd şeb zindedârîhâ naşîb	Gazel /9 beyit		-.--/.--/.--/.--	Farsça yazılmıştır
14b	Rāgıb	Himâye mağz olurken üstüḥvândan vâye-i devlet 'Acebdür kim ser-i bî-mağza düşmek saye-i devet	Şalındırmaz direfş-i Gâvyânî ferr ü cünbişle Olursa zîb-ı düş-ı baḥt Rāgıb râye-i devlet	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
14b	Rāgıb	Revnaḳ-ı rûyn idüp ḥatt-ı siyeh-fâm şikest Leşker-i ḥâveri itdi sipeh-i şâm-şikest	Rengler itdi o meh-rû bana Rāgıb diyemem Eylesün reng-i ruḥun gerdiş-i eyyâm şikest	Gazel /7 beyit		-.--/.--/.--/.--	

14b	Rāğıb	Rıtl-ı merd-efkenle ol mey-pāreyi mestāne at Tāc-ı ser-şār-ı neşāti kubb-e-i keyvāne at	At koparsun yekke-tāzān-ı sūhan tanzir için Bir zemīn tarḥ eyle Rāğıb bir gāzel meydāne at	Gazel /7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
15a	Rāğıb	Seni āgūşa çeken hāle-veş ey meh-i tal' at Felegūn yaqdı dil-i şahtına dāğ-ı ḥasret	Ġālibā yār ile bāline bürüdet girmemiş Rāğıbā yok gibi evvelki olan germiyyet	Gazel /9 beyit		..--/..--/..--/..--	
15a	Rāğıb	Nedir ey gönül bu hayret neden āh ü vaha ruḥşat Meger eylemiş bir āfet seni vakf-ı derd ü ḥasret	Ne ḥayāl-i Sā'ib ister ne kemāl-i Tālib ister Buña tab' -ı Rāğıb ister vire böyle ḥüsn-zīnet	Gazel /9 beyit		..--/..--/..--/..--	
15b	Rāğıb	İbrām olamaz vişāle bā'ış Taşdı' uñ olur melāle bā'ış	Dillerde o zülf dāsītandır Rāğıb mı bu kıl ü kāle bā'ış	Gazel /8 beyit		--/..--/..--	
15b	Rāğıb	Metā-ı ḥüsnüne virmiş o kāfir öyle revāc Alınsa daḥme-i Ḳārūn olurdu bāc u ḥarāc	Deger mi girye vü sūz u güdāzına Rāğıb Ser-i şem' de fūrūzān olan şu zerrīn tāc	Gazel /7 beyit		..--/..--/..--/..--	
15b	Rāğıb	Mişāl-i lāle dāğ-ı āteşin aç Derūna zaḥm-ı tāze dil-nişān aç	Edā-yı dil-keş-i ḥāmeñle Rāğıb Açarsañ böyle bir rengin zemīn aç	Gazel /6 beyit		..--/..--/..--	
16a	Rāğıb	Olsa bāzū-yı taḥammül pençe-tāb-ı merd-i derd Ben idim 'ālemde şimdi Rüstem-i nāverd-i derd	Nāsiḥ-i kânūn-ı Rāğıb hānümān-sūz-ı şikā Bir gāzel tarḥ eyledim her harfidir bir ferd-i derd	Gazel /7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
16b	Rāğıb	Destine sāzımı aldıkça o reşk-i nāhīd Dest-ber-dā'iredir bezm-ı felekde ḥürşīd	Saña itdikleri bu cevır ü ezāyı Rāğıb Ola bir gün ide bed-h'āhiña da çarḥ-ı 'anīd	Gazel /7 beyit		-.--/..--/..--/..--	
16b	Rāğıb	Düşer her dām-ı giysūya dil-i bī-tābdan feryād Sipend-āsā ider her rü-yı āteş-tābdan feryād	Dil-i mecrūḥa zaḥm-ı tāzedir her tesliyet Rāğıb Tesellī-i şemātet güne-i aḥbābdan feryād	Gazel /6 beyit		..--/..--/..--/..--	
17a	Rāğıb	Zülf ü ḥāl-i yāre baḳ ruḥsārın itmiş tāb-dār Ḳurş-ı mehde görmedünşe aḥter-i dūnbāle-dār	Sū-be-sū sevḳ eyleyen hep sā'ik-ı taḳdīrdir Kimsenūñ destinde yok Rāğıb zimām-ı iḥtiyār	Gazel /7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	

17a	Rāgıb	Çün maḥberemiñ neş‘esi cām-ı meye benzer Bağ süziş-i tahrîr ile ḥāmem neye benzer	Rāgıb ne disün müjde-i vaşluñ ider işrâb Sebz-i ḥaṭṭuña Hızır-ı ḥuceste peye beñzer	Gazel /5 beyit		--./--./--./--	
17a	Rāgıb	Ne dem işrâb-ı nüş-â-nüş ider ol âteşin lebler Olur mânend-i mînâ pür-şafâ ervâḥ u ḳalıblar	Teḥālûf ber-tarafdır mezheb-i rindi vü taḳvâde Tevâfuḳ itse Rāgıb bezm-i yek-rengide meşrebler	Gazel /9 beyit		---./---./---./---	
17b	Rāgıb	Leb-i cân-baḥşı gibi ḥasteye bir em mi olur Ten-i kâfün gibi dāğına merhem mi olur	Ḥāmedir Rāgıb olan fâtiḥ-i iḳlîm-i sühan Lîk her dest-i heves-kāre müselleḡ mi olur	Gazel /7 beyit		---./---./---./-	
17b	Rāgıb	Egerçi fitnede ol sîm-i sa‘îdüñ eli var Belinde ḥançer-i ser-fîzinüñ de medḥalı var	Naẓîre dānişe olmaz bu fîkr ile Rāgıb Miyân-ı yâr gibi nükte-i muḥayyeli var	Gazel /7 beyit		---./---./---./-	
18a	Rāgıb	Bedr-i münîr rûyuña rüşen-mişâl olur Evşâf-ı ebrûvânuña maṭa‘ hilâl olur	Şûret virürken âyine güftâr-ı tûṭîye Rāgıb niçün görünce o ruḥsârı lâl olur	Gazel /7 beyit		--./-./-./-./-	
18a	Rāgıb	Pîc ü tâb-ı sîneden efkâr kendün gösterir Cevher-i âyîneden jengâr kendün gösterir	Şöyledir Rāgıb mücâzât-ı ‘amel kim fi‘l-meşel Şorsalar ma‘zûrunı ḡaddâr kendün gösterir	Gazel /8 beyit		---./---./---./-	
18a	Rāgıb	Dil-ḥastelerüñ bilmedi şıḥḥat neye derler Dârü-yı ifâḳatle ‘inâyet neye derler	Şûretde eger Rāgıb‘ız ammâ ki cihâne Fehm eylemedik ma‘nî-i rağbet neye derler	Gazel /7 beyit		--./--./--./--	
18b	Rāgıb	Āzādegân-ı kayd-ı emel ser-firâz olur Nâz eylesün sipihre o kim bî-niyâz olur	Rāgıb semend-i nefis-i ḥarûnıñ zebûn iden Bu ‘arşada şehâmet ile yekke-tâz olur	Gazel /7 beyit		--./-./-./-./-	
18b	Rāgıb	Revnaḳı sāğaruñ şarâb iledür Felegûñ ḥüsni afitâb iledür	Çünki yokdur enîs-i ḥücre-i ḡam Rāgıbâ şöḡbetim kitâb iledür	Gazel /9 beyit		---./-./-./-	
19a	Rāgıb	Siyâḥ-pûşî-i mâtem ki Ḥüsrevâne düşer Sevâd-ı sāye-i ḥatdır ruḥ-i bûtâne düşer	Egerçi baḥşa gerekdür ḥayâl-i ṭab‘-ı selîm Ḥased ki Rāgıbâ hep fikri Sa‘ibâne düşer	Gazel /7 beyit		---./---./---./-	

19a	Rāğıb	Şu dāğlarla ki dil lāle-zār-ı hasretdir Hazāne teşne hemîşe bahār-ı hasretdir	Şaķın ki dāmen-i İbrāmî çāk ider Rāğıb Sevād-ı geşt-i emel hār-zār-ı hasretdir	Gazel /7 beyit		.-./.../-./.-	
19a	Rāğıb	Fitneler mevķūf iden cünbiş-i ebrūsıdır Sihr-i Bābil gehine fen ğamze-i cādūsıdır	Ol bütü Rāğıb dem-ā-dem nāleler iğzab ider Ėonceyi hāmūş iden hep bñlbñlñn pñr-ğūsıdır	Gazel /7 beyit		.-./.../-./.-	
19b	Rāğıb	O dil ki sırr-ı kader meclisinde mahremdir Ne ser-girān-ı şafā ne mñkedder-i ğamdır	Ger itdi ğūş-ı sipihri şadā-yı nā-sāzān Anuñ çñn ehl-i sñhān şimdi Rāğıb ebkemdir	Gazel /9 beyit		.-./.../-./.-	
19b	Rāğıb	Uçurdum murğ-ı hevāyı hasretññle çok zamānlardır Dñ çeşm-i hñn-feşānım şimdi hālī āşiyānlardır	Tenñmde ‘aşķ-ı hñbān ile yir yir dāğlar Rāğıb Siyeh-dilliklerin iş‘ār içñn ķonmuş nişānlardır	Gazel /5 beyit		..../-.../-.../-...	
19b	Rāğıb	Maħbñb ārāsa tñnd-edāsın arar bulur Mñşkil-pesend-i ‘aşķ belāsın arar bulur	Rāğıb olur zamanede kim bir pul eylemez Şanma hñnerle kim ki bahāsın arar bulur	Gazel /7 beyit		--./-./.-./.-	
20a	Rāğıb	Evşāf-ı mey de sihr-i nigār olmak istiyor Cādñ-yı hāme hāme sñvār olmak istiyor	Şevķ-ı tavāf-ı kñyuñ ider serleri kadem Rāğıb hārīm-i vaşla ğubār olmak istiyor	Gazel /7 beyit		--./-./.-./.-	
20a	Rāğıb	Dile mir‘āt-ı emelden nice şñret ğorññr Bilmez ammā ki verāsın veħāmet ğorññr	Ne kadar pest ise bñnyān-ı kanā‘at Rāğıb Revzeninden yine ma‘mñre-i rāħat ğorññr	Gazel /7 beyit		..-./.../-.../-.-	
20b	Rāğıb	Mesīhā sñz-ı şevk-ı merg olan cellād ğamzeñdir Hayātı mevt ile taşvñr iden Behzād ğamzeñdir	Hirāsān olmasun mı Rāğıb-ı işkeste bāl āħir Dil-i Cibrīl hem-i remħurde-i şeyyād ğamzeñdir	Gazel /8 beyit		..../-.../-.../-...	
20b	Rāğıb	Harābatı ğorenler her biri bir hāletın söyler Leťāfet naķl ider rindān ù zāhid şıķletın söyler	Perīşān hātırına nñkte-i ser-beste-veş kaldı Ne kimse ħikmetin anlar ne Rāğıb ‘illetin söyler	Gazel /7 beyit		..../-.../-.../-...	
20b	Rāğıb	Esīr-i kākñlñ dñnbāle-i şabāda gezer Dñşñp bu ķayde dil-i bñ-nevā hevāda gezer	O māhın atdı oķın başdı yayın ebrñsı ‘Aceb ki Rāğıb-ı şeydā daħī orada gezer	Gazel /7 beyit		.-./.../-./.-	

21a	Rāğıb	Hum-ı ser-cüş-ı şahbā-yı hıred zarf-ı cünūnumdur Hikem-āmüz-ı Eflātūn ‘aql-ı zü-fünūnumdur	Şadır ol cerre-bāz-ı hüsni teşhîr itmedir Rāğıb Hümā pervaz-ı nāz âlûftekân şayd-ı zebūnumdur	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
21a	Rāğıb	Emelden olduğumuz böyle dūr bizdendir Degil felekde rehāvet kuşūr bizdendir	Kuşūrı nefsimize ‘özümlüz edebdendir Haķīkat anlama Rāğıb fütür bizdendir	Gazel /7 beyit		.-./..-./.-./..-	
21a	Rāğıb	Küy-ı fenāya şevk ile püyân olup gider Güyā gelen bu dehre peşimān olup gider	Bir tāze dāğ-ı yakmada her âteşin-i ğaddār Rāğıb każā-yı sîne gülistān olup gider	Gazel /8 beyit		--./-./.-./.-.-	
21b	Rāğıb	Virdi bezm-i şevke peygām-ı kudūmūn cüşlar Oldı güller gibi lebrîz-i tebessüm güşlar	Hâtır-ı aḥbābdan Rāğıb ferāmūş oldı hep Bezm-i ünsā üns-i ülfet zevk-ı nüş-ā-nüşlar	Gazel /8 beyit		.-.-./-.-.-./.-.-	
21b	Rāğıb	Şanma menşür-ı hıred bā-‘ iffet ü taķvā yürür Bezm-i Cemdir bunda hūkm-i cām-ı ğam-fersā yürür	Ťutdı şark u ğarḫı ser-tā-pā şadā-yı tal‘ati Medḫine ol meh-rüşēn Rāğıb deĝil dūnyā yürür	Gazel /7 beyit		.-.-./-.-.-./.-.-	
21b	Rāğıb	Kim ki mānend sipihr ol mehi āĝūşa çeker Kīne-i çarḫ-ı sitem-gīşi ferāmūşa çeker	Bezm-i mEYDAN yudı el çekdi ayāĝın ammā Ťab‘-ı Rāğıb duramaz ol leb-i mey-nūşa çeker	Gazel /6 beyit		.-.-./..-./.-./..-	
22a	Rāğıb	O tūfīyā ki cilā-baḫş-ı çeşm-i devletdür Ĝubār-ı dergeh-i erbāb-ı feyz ü himmetdür	İden edā-yı ḫaṭṭ-ı dil-keşe bizi Rāğıb Esir ü şifte hep şive-i kitābetdür	Gazel /7 beyit		.-.-./...-./.-./..-	
22a	Rāğıb	Hüb-rüyān şüret-i āyinden ḫod-bīn olur Haķ budur kim büt-perestī dīn-i bed-āyīn olur	Ťab‘-ı Rāğıb ābyārī-i lebūn sır-ābıdır Mıyve-i şī‘r-i terim ḫām olsa da şīrīn olur	Gazel /7 beyit		.-.-./-.-.-./.-.-.-	
22a	Rāğıb	Erbābı ile sūz u güdāza alışıkdır El şem‘i kula tekyede bir eski ışıkdır	Ya medḫūnī ya zemmūnī Rāğıb ider işdāb Mānend-i qalem dost lisānı iki şıkdır	Gazel /5 beyit		--./.-./.-./.-.-	
22b	Rāğıb	Şikest-i tāķat-ı dīl rāḫata bāl ü per olmuşdur Za ‘ıfī tünd resti baḫş-ı şayd-ı lāĝar olmuştur	Teķālīb üzredir Rāğıb medārı bezm-i gerdūnuñ Nice Cem tāc-ı varūnī bu bezme sāĝar olmuşdur	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	

22b	Rāgıb	Egerçi sâde ruḥân ‘aḳd-i vaşla peklik ider Ḥaṭṭ-ı Avrânide ammâ ḳatı tûleklik ider	Faḳaṭ şikâyet-i ‘aşḳı ben eylemem Rāgıb Bu müdde‘ âde dil ü dîde müştereklik ider	Gazel /7 beyit		.-./.../-./.-	
22b	Rāgıb	Añılsun kūy-ı nâ-şādî ki dil-şād olduğum yirdir Sipihruñ imtinânında ser-âzād olduğum yirdir	İder âzâde Rāgıb ḳayd-ı külfetde giriftârın Bu âsâyîş esîr-i dām-ı şayyâd olduğuy yirdir	Gazel /5 beyit		.../-.../-.../-...	
23a	Rāgıb	Tıfıdır gitdikçe ol meh-rû gelür âfetlenür Gün-be-gün artar fûrûğ-ı ḥüsni mâhiyetlenür	Rāgıb olsun iltifât itsün de bir ‘âlî himem Şi‘r-i pâkim gör nice taleblenür şevketlenür	Gazel /6 beyit		.-./.../-.../-.-	
23a	Rāgıb	Dü çeşm-i terûne ruḥuñ âteş ile âb döker O şişedir ki ğamuñ bezmine gül-âb döker	‘Aceb mi sebze-i ḥaṭṭ girye-ḥîz ise Rāgıb Bahâr mevsimidir ḳaṭreler şehâb döker	Gazel /7 beyit		.-./.../-./.-	
23a	Rāgıb	Nâvek-endâz-ı ḳazâya nigeḥi tîr virür Sâ‘id-i fîtneye ebrûları şemşîr virür	Ne ‘aceb bi-mezedir bâğ-ı ümidim Rāgıb Müşmir olsa şeceri miyve-i taşvîr virür	Gazel /7 beyit		.-./.../-.../-.-	
23b	Rāgıb	Zaḥm-ı Hadeng-i ğamzesi cân ü ciğerdir Göz degmesün efendi meded gizli yerdedir	Ḥall itdi ḥaṭṭ-ı bend-i girih-gîr-i kākûlî Rāgıb ise henüz o sevdâ o serdedir	Gazel /7 beyit		--./-./.../-./.-	
23b	Rāgıb	Âb-ı bî-neşve ile şu‘le-i âteş başılır Tâb-ı meyle ne ḳadar âfet-i ser-keş başılır	Şeşper-i ṭab‘ ile açdım bu zemîni Rāgıb Ḳālîb-ı dil-keşe ancak bu edâ şeş başılır	Gazel /6 beyit		.-.../-.../-.../-.-	
23b	Rāgıb	Şanma kim dâ‘ire-i şeyḫi kerâmetle döner Ehl-i cüd eylediği feyz-i semâhatle döner	Dürd ü şâfî ne ise Rāgıba hep yeksândır Bendelikden anı zann itme küdüretle döner	Gazel /5 beyit		.-.../-.../-.../-.-	
24a	Rāgıb	Neşve-i şahbâ-yı ḥikmet cām-ı endîşemdedir Cilve-i şüh-ı perî-zâd-ı sūḥan şişemdedir	Pür-güherdir genc-i dil Rāgıb eger kim-tehî Mâye-i cüd u ğınâ ṭab‘-ı kerem-pişemdedir	Gazel /5 beyit		.-.../-.../-.../-.-	
24a	Rāgıb	Haḳîḳat ehline tevḳîk reh-nümâ yetişür Bu yolda salike Ḥızr istemez Ḥudâ yetişür	Olur dü ḥarfle işrâb-ı müdde‘ â kâbil Kelâmı dūr u dîrâz itme Rāgıba yetişür	Gazel /7 beyit		.-./.../-./.-/-...	

24a	Rāğıb	Cihānı ğamze vü müjgân-ı hūnhārı çalar çarpar Dem-i tîğ ü perî-veş her dil-i zârı [çalar çarpar]	Olur rûdır kâfâ-yı dest-rev çün olmasın Rāğıb Ki yoĥsa o perî ey Raĥmî aġyârı çalar [çarpar]	Gazel /5 beyit		.---/.---/.---/.---	
24b	Rāğıb	Bezm-i taraba cām-ı mey neşve-fezâyız Dest-i edebe sübhâ-ı ezkâr-ı Hüdâyız	Dem-sâz-ı şabâ oldu Rûhâvî bize Rāğıb Dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i Rûhâyız	Gazel /8 beyit		--/.--/.--/.--	
24b	Rāğıb	Merâme olmadı rehberde cüst-cûlarımız Dökildi yirlere bî-hûde âb-rûlarımız	Bezm-i rûfûya sezâ hırkamız mı var Rāğıb Şikâf-ı gayb-ı aĥıbbâdedir rûfûlarımız	Gazel /7 beyit		.-./.../.-./..-	
24b	Rāğıb	Fıkr-i zülfün ile bir dil ki perîşân olmaz Ser-ber-âverde-i ser-rîştei sāmân olmaz	Rāğıbâ debdebe vü ĥaşmet olandır nâdim Sâlik-i râh-ı kanâ' atde peşimân olmaz	Gazel /7 beyit		.-./.../.-./..-	
25a	Rāğıb	Biz cihānuñ ĥiyel-i nakşına meftûn degiliz Bilürüz ĥâşılı zeni bahtûn degiliz	Neş' emizden ne 'aceb bî-ĥaber olsa enâm Rāğıbâ biz elüñ anladığı ma'cûn degiliz	Gazel /5 beyit		..-./.../.-./..-	
25a	Rāğıb	Mey-keşân-ı bezm-i 'aşkuñ cām-ı billûr istemez Serverân-ı kişver-i ğam tâc-ı faġfûr istemez	Sâ' id-i baĥtunda Rāğıb var ise nîrû-yı fer Nice tâb-ı düşmen olmak kuvvet ü zûr istemez	Gazel /7 beyit		.-./.../.-./..-	
25a	Rāğıb	Bîmâr-ı ĥayret-i nigeĥi şîĥhât istemez Târâc-ı târ-ı kâküli cem' iyyet istemez	Bî'l- iktizâ iderse de ebnâ-yı dehrden Rāğıb ümmîd-i himmet eger himmet istemez	Gazel /7 beyit		--/.-./.../.-.-	
25b	Rāğıb	Ĥarf-i niyâz ehl-i muĥabbet ses istemez Râz-ı derûn-ı 'âşıkâ mahrem kes istemez	Tâb-âver olmuyor o perî-çehre Rāğıbâ Bundan ziyâde sûzişi besdir bes istemez	Gazel /7 beyit		--/.-./.../.-.-	
25b	Rāğıb	Sebûk-sāmân-ı taĥlîde ĥakîkat çille-püş olmaz Hevâdan mevce-i taşvîr deryâda ĥurûş olmaz	Zamân olmaz müsâ' id ya mekân ya sâķî-i devrân Bu 'işret-gehde dil-ĥ'âh üze Rāğıb 'ıyş u nûş olmaz	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
25b	Rāğıb	Lisân-ı ĥâl gibi nuĥk-ı ĥoş-edâ olmaz Ĥuşûl-ı kām-ı dile böyle bir recâ olmaz	O nev-nihâlden itme ümmîd-i miyve-i kām Bu ĥâm dâ' iyye düşme Rāğıbâ olmaz	Gazel /6 beyit		.-./...-./-./..-	

26a	Rāğıb	Muḥarrik dil olur dil-rübā muḥtācız Zamān-ı za‘f-ı kuvādır ‘aşāye muḥtācız	Yoluṇda ol büt-i şūrīdenūñ yine Rāğıb Meṭā‘-ı zühḍ ü riyāyī fedāye muhtacız	Gazel /9 beyit		.-./.-./.-./.-.	
26a	Rāğıb	Hezār-aḥbāb olan ehl-i televvünden vefā gelmez Bu gülşenden meşām-ı şevka bûy-ı āşinā gelmez	Tekellûf itme Rāğıb imtiḥān-ı ehl-i da‘vāde Mihekk-i i‘tināye ḳalb-i erbāb-ı riyā gelmez	Gazel /8 beyit		.---/.---/.---/.---	
26a	Rāğıb	Maṭlabuñ züll ile mahlûka müdārā virmez Viren Allāhdır ey dil beg pāşā virmez	Yine hüşyārlığa em-leb-i sākīden olur Şaṇa bu neşveyi Rāğıb mül ü şahbā virmez	Gazel /8 beyit		.-./.-./.-./.-.	
26b	Rāğıb	Peygām-ı pūç-ı vaşl ile dil-şād olur muyuz Kūh-ı ḡamz-ı neşim ile ber-bād olur muyuz	Çıkmaḳda celb ü cerre kerāmetlerūñ soñu Rāğıb firīb-i ḥurde-i zühḥād olur muyuz	Gazel /7 beyit		---/.---/.---/.---	
26b	Rāğıb	Nigāhım gül-be çeşm-i ḥasret-i dīdārdır sensiz Şaf-ı müjgānlarım ḥār-ı ser-i dīvārdır sensiz	Nigeh çeşmimde neşter her nefes sīnemde bir ḥançer Muḥaşşal Rāğıbā ‘ömrüm ḥayāt āzārdır sensiz	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
26b	Rāğıb	Biz ki ṭab‘-ı pāk ü ḳalb-i pūr-şafāya mālīkiz Gūyiyā āyīne-i ālem-nümāya mālīkiz	Ser-firāz olsak bu devr içre ‘aceb mi Rāğıb Bir sūrāḥī-veş bu gun rengīn-edāya malikiz	Gazel /5 beyit		.-./.-./.-./.-.	
27a	Rāğıb	Muzaḥfer vaqt-i firsatda ‘adūdan intīkām almaz Mürüvvet-mend olan nā-kāmī-i düşmenle kām almaz	Dil-i pūr-ḥūnımı hem sāḡar u hem mey bilüb Rāğıb Ḥudāyī mest olan mānend-i lāle deste cām almaz	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
27a	Rāğıb	Gül-i ra‘nāsı bezmūñ sāḡar-ı şahbā yirin tutmaz Her āteş ṭab-ı mihr-i tārūm-ı vālā yirin tutmaz	Mişāl-ı ḥaşv mışra‘ feyzi yokdur her teng ṣarfın Tutar yir geçse şadra Rāğıbuñ ammā yirin tutmaz	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
27a	Rāğıb	Olmuş sirişte māye-i ḡamla ḥamīrimiz Perverde-i tennūr-ı elemḍir feṭīrimiz	Rāğıb şuver-nüvīs-i kıyāmet-ḳadān olup Āvāz-ı şüvere ḥande-zenāndır şafīrimiz	Gazel /7 beyit		---/.---/.---/.---	
27b	Rāğıb	Kānūn-ı ‘aşka uymaz edebdir yasāḡımız Bīrūn-ı perde nāleye yokdur mesāḡımız	Degmez ḥumār-ı neşve-i pādır rikāb-ı cāh Rāğıb çekildi bezm-i hevādan ayāḡımız	Gazel /7 beyit		---/.---/.---/.---	

27b	Râgıb	Ne kaşr-ı dil-keş ne şahın-ı bâğ ararız Şu tengnâde hemân küşe-i ferâğ ararız	Vüfur-ı himmet ile Hızır-ı gümrehân olalım Niçün bu vâdî-i hayretde biz sürâğ ararız	Gazel /6 beyit		.-./.../-./.-	
27b	Râgıb	Kimse cem'iyet esbâb-ı ser-â-ser bulamaz Câm-ı billür bulursa mey-i ahmer bulamaz	Sen bulursun yine Râgıb gibi şeydâ amma O senün gibi cefâ-pîşe sitem-ger bulamaz	Gazel /7 beyit		-.--/.../-./.-	
28a	Râgıb	Olmadıkça tâ güsiste rişte-i medd-i nefes Gevher-i maşşûduna gavvâş olur mı dest-res	Câm-ı ser-şâr-ı hevânûn hoşdur ammâ neşvesi Derd-i serdir çün humârı Râgıbâ etme heves	Gazel /7 beyit		-.--/.../-./.-	
28b	Râgıb	Esîr-i renc ü 'anâ ehl-i câh u devlet imiş O kadar devleti kim bilmedik çanâ'at imiş	Şafâ-yı tab'-ı başîriden anladım Râgıb Cihâne kem-nazarı mücib-i başîret imiş	Gazel /7 beyit		.-./.../-./.-	
28b	Râgıb	Hadeng-i ta' n-ı ağıyar ile şânma derd-i ser çekmiş Gönül suhte-i eyyâm âşinâdır çilleler çekmiş	Felekde hâle gördüm kurş-ı mehden dâğ-ber dildir O şeb var ise Râgıb sineye bir sîm-ber çekmiş	Gazel /7 beyit		...-/...-/...-/...	
28b	Râgıb	Yatur medhûş ol âfet tâb-ı müjgânûn şarâb almış Gözünde kılmamış sâ mân-ı fitne düzd-i h'âb [almış]	Çumâş-ı rüy-ı dest-i vaşluña h'âhân iden Râgıb Varup çîn-i cebinünden me'tâ'-ı pîc ü tâb almış	Gazel /8 beyit		...-/...-/...-/...	
29a	Râgıb	İdüp pîçide zülfün hâl-i 'anber-fâme uydurmuş Sevâd-ı mülk-i hüsnün mâh-dîm-i şâma uydurmuş	'Aceb mi peyrev-i ebnâ-yı dehr olmuş ise Râgıb O da vâdî vü ref'târın bakup eyyâme uydurmuş	Gazel /5 beyit		...-/...-/...-/...	
29a	Râgıb	Dâğ-ı 'aşkuñ sîne-i âzâde bî-pâbâne baş Sikke-i sulţân-ı hüsnündür meded şâhâne baş	Çıkmasun nâmuñ felekde râgıb ol meh-rû ile Mühür-i mihri dil-güdâzı nâme-i ketmâne baş	Gazel /7 beyit		-.--/.../-./.-	
29b	Râgıb	Dest-şüy-ı 'aşk olup meyhânenen çekdim ayâğ Eyledim bûs-ı leb-i sâkî vü dilberden ferâğ	Bende yok benden haber kim cüst-cü eyler beni Vâdî-i hayretde Râgıb şöyle oldum güm-sürâğ	Gazel /7 beyit		-.--/.../-./.-	
29b	Râgıb	Mest olup itmiş giribânın küşâde tâ-be-nâf Vahtidir ol mâh ile isterseñ olmak sîne-şâf	Hulf-ı va'd eylerse eyler bî-vefâsından zühûr Yoğsa olmaz nezr-i nağd-i câne Râgıbdan hilâf	Gazel /7 beyit		-.--/.../-./.-	

30a	Rāgıb	Bir eſer eyle ki olsun böyle dā‘ir nāmuñ Var mı ſübheñ eſer-i Cem idiginde cāmuñ	Sirete eyle nazār ſurete bakma Rāgıb Düſme dām-ı ğalağ-endāzına her endāmuñ	Gazel /7 beyit		-.--/..--/..--/--	
30a	Rāgıb	Devr-i felekde rāhat u āramı görmedik Bir vefk-ı kām-kerdiſ-i eyyāmı görmedik	Rāgıb ‘aceb mi haſret ile bī-ğarār iseñ Ħayli zamān o ſūh-ı dil- āramı görmedik	Gazel /7 beyit		--./-.-./..--/-.-	
30a	Rāgıb	Nüh-perde-i felekde kem āvāz iſitmedik Ammā ki maħremüz diyecek rāz iſitmedik	Ney-pāre-i yerā-yı Rāgıb ola meger Bir ſūh-nağme-i zemzeme-perdāz iſitmedik	Gazel /5 beyit		--./-.-./..--/-.-	
30a	Rāgıb	Cihān-ārāyiſinden deſt-ſüy ol rāhat istersen Ğanā‘ at dāmenin elden bırakma ni‘met istersen	Seni pā-māl ider važ‘-ı ğirāmı her sebük-mağzuñ Veğārı terke çek Rāgıb çekilmez ſiklet istersen	Gazel /6 beyit		.---/.---/.---/----	
30b	Rāgıb	Virür ſahbā ğınāsın suziſ-i meſtāne-i ‘aſkuñ Felāğün-i ‘itinādır cünbiſi dīvāne-i ‘aſkuñ	Alur minğār-ı himmet rüz-ı çengāl-i ſehāmetle Nice ‘anğāyı Rāgıb cerre-bāzī lāne-i ‘aſkuñ	Gazel /6 beyit		.---/.---/.---/----	
30b	Rāgıb	Ħilāf-ı ĩnetimdir şab‘-ı aħbāba keder virmek Degildir meſrebim mānend-i ſahbā derd-i ser virmek	Ħulūſ olmaz mü‘eddī ſimdi Rāgıb vuſlat-ı yāre Müyesserdır merāmuñ mümkün olsa ſīm ü zer virmek	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/----	
30b	Rāgıb	Ey çeſm-i ğirye-ħız eſerüñ yoğ mudur ſenüñ Āteſ içindeyim ğaberüñ yoğ mudur ſenüñ	Dāmān-ı vaſla bu‘l-hevaſān oldu deſt-res Rāgıb elüñde bir hünerüñ yoğ mudur ſenüñ	Gazel /7 beyit		--./-.-./..--/-.-	
31a	Rāgıb	İtdi ten-i nizārımı feryād u nāle nāl Ğaldım o rütbe za‘f ile yoğ irtihāle ğāl	Rāgıb hezār ma‘nī-i rengin- miſāle āl Her ğamzesinden oldu hedef perr ü bāle bāl	Gazel /7 beyit		--./-.-./..--/-.-	
31a	Rāgıb	Ğābiliyyet istemezler ğadr ü cāhe muğbil ol ſeh-süvār-ı tevsen-i bağt ol hünerde rācil ol	Rāgıb olma ğür-dil-veſ peyrev-i bī-deſt ü pā Olma muğtāc-ı ‘aſā sen reh-neverd-i kāmīl ol	Gazel /6 beyit		-.--/-.-/-.-/-.-	
31a	Rāgıb	Bezm-i meyde olma pür-çin-i ğağab dem-beſte ğül Ħande-rulığdır olan bu ſiſeye ſāyeste ğül	ſā‘ir-i rengin-edāya berk-i sebzimdir yine Ğülistān-ı şab‘-ı Rāğıbdan bu bir ber-ceſte ğül	Gazel /7 beyit		-.--/-.-/-.-/-.-	

31b	Rāğıb	Bārın gerden-i aḥbāba idenler taḥmīl Ne kadar olsa sebūk-rūḥ olur elbette şakīl	Münkeşif olmadadır zıddı ile çün eşyā Ṭa' n-ı a' dā gibi Rāğıb olamaz zıkr-i cemīl	Gazel /7 beyit		-.--/..--/..--/--	
31b	Rāğıb	Ḳudūm-ı şevk ile tevbiḥ-i baḥt-ı şūm idelūm Ayāğ-ı mül ile kesr-i ser-i ğumūm idelūm	Sezā-yı levm ü cezā nefsimiz iken Rāğıb Nedir ğunahı sipihrūn ki biz şütūm idelūm	Gazel /5 beyit		.-./..--/..--/..-	
31b	Rāğıb	Neden āyā bu tehevvr kuluña pādīşehim Var ise bendeligimdir saña ancak ğünehim	Ḥüsrev-i mülket-i dil-suḥtekānım Rāğıb Şem' -veş şu' le-i dāğ-ı ciğerimdir külehim	Gazel /7 beyit		..--/..--/..--/..-	
32a	Rāğıb	Şāhid-i şūh-ı ḥayālūn zīb-i āġuş eyledim Serv-i ḳaddūn şu' le-i dāğımla ğül-pūş eyledim	Sedd-i rāh-ı cilve-i nezzāredir Rāğıb ḥayā Kendi şerminden ruḥ-ı dildāre rū-pūş eyledim	Gazel /7 beyit		-.--/..--/..--/..-	
32a	Rāğıb	Yāyuñ ey ebrū-yı yār olsa āhen çekerim Ḳande bir çille-i saḥt olsa anı ben çekerim	Şıḳlet-i vaz' ı raḳībūn çekilür mi Rāğıb Ḥaṭır-ı dost için zahmet-i düşmen çekerim	Gazel /7 beyit		-.--/..--/..--/..-	
32a	Rāğıb	Ḥırām-ı ḳaddūne ta' bīr-āşinā bulamam Bu naẓma servi daḥi mışra' -ı resā bulamam	Ḳanı ol āfet ile ins ü ülfet-i dīrīn Nice oldu şimdi 'aceb noldı Rāğıbā bulamam	Gazel /7 beyit		.-./..--/..--/..-	
32b	Rāğıb	Sırr-ı ezdāde müzāhir idigin bu 'ālem Gösterir nağmedeki mudḡam olan hey'et-i ğam	Hep olur ḥ'yāhiş-i dil eyleme ḥām ibrāmı Vaḳtı var 'arz-ı merāmuñ daḥi Rāğıb epsem	Gazel /13 beyit		-.--/..--/..--/..-	
32b	Rāğıb	Ḥayāl-i zūlf-i ḥam-ber-hām ki eyler ḥaṭırım der- hem Olur her medd-i āhim tūğ-ı şāhī dūd-ı dil perçem	Ḥasūda her münkīr eylesün mi ser-fürū Rāğıb Muḥammerdir ser-ā-pā ṭīnetimde neş'e -i Ādem	Gazel /7 beyit		..--/..--/..--/..--	
33a	Rāğıb	Ey ḥüsn-i şu' le-tābını zīr-i niḳāb iden Açmazdan 'aşıḳāni ruḥuñdur kebāb iden	Rāğıb müdāheneyle riyādır zemānede Dünyāyı şanma cevır ü sitemdir ḥarāb iden	Gazel /8 beyit		--./..--/..--/..-	
33a	Rāğıb	Ḥalāvet-yāb olur mı ni' met-i elvān-ı dünyādan Dehen-şüy olmayanlar būs-ı dāmān-ı müdārādan	Raḥīk-ı şafvettūn tekdir imiş ḥüsn-i mükāfātı Anuñçün derd-i serdir çekdigim Rāğıb aḥıbbādan	Gazel /11 beyit		..--/..--/..--/..--	

33b	Rāğıb	Düşse nola mihr ü mehi çarhun nazarımdan Ayırdı beni göz göre nūr-ı başımdan	Rāğıb göremem cāmını Cem sunsa şafāsın Çeşminde benim türedir ‘ālem kederimden	Gazel /7 beyit		--./--./--./--	
33b	Rāğıb	Her demde tarih idüp sitem ü nāze bir zemīn Mānend-i dāğ açar o perī tāze bir zemīn	Rāğıb bulursa edhem-i hāmeñ bulur yine Bu teng-nāde tāze tek ü tāze bir zemīn	Gazel /5 beyit		--./--./--./--	
33b	Rāğıb	Olur çeşm-i sefidim girye-i hūn-ābdan rūşen Mişāl-i dīde-i sāgar şarāb-ı nābdan rūşen	Keder virmez ne deñlü fire-baht olsam baña Rāğıb Fūrūğ-ı himmetim var mihr-i ‘ālem-tābdan rūşen	Gazel /5 beyit		.---./---./---./---	
34a	Rāğıb	Ebrūsı tākına nice itsün yemān yemin Mihrāb-ı tīgā vaż’ idemez her cebān-ı cebīn	Rāğıb şu feyz vakt ile bir tarh-i tazedir Kābil mi böyle tarh oluna her zamān zemīn	Gazel /5 beyit		--./--./--./--	
34a	Rāğıb	Mey-i aşkı ile görüp ehl-i fenā medhūşun Zāhid-i huşk pesend eylemez oldu hūşun	Sanma pervāz ide tahrīk-i şafādan Rāğıb Gülü hıfz itmek için bülbul açar āgūşun	Gazel /9 beyit		..--./..--./..--./..	
34a	Rāğıb	Pes-i nūh tūy-ı çarh olmaz dīl-āzāran için memen Tayanmaz fīr-ı āh-ı inkisāre āhenīn cevşen	Yürür keşti-i şahbā kuvvet-i meh-tāb ile Rāğıb Olur bu zevraқа pirāhen-i fānūsdan yelken	Gazel /8 beyit		.---./---./---./---	
34b	Rāğıb	Ümmīd-ı neşvedir bize hep derd-i ser viren Fikr-i şafāda olduğumuzdur keder viren	Şimdi dirīg naqd-ı sirişkin mi eylesün Rāğıb o şulha merdüm-i çeşminde yer viren	Gazel /7 beyit		--./--./--./--	
34b	Rāğıb	Şöyle hem-meşreb ü yek-reng olayım cām ile ben Döneyim lāle-i sürha mey-i gül-fām ile ben	Bün-i nerm-hūsın o bī-raḥmīn arar hūblaruñ Rāğıb āşüfte-hevāyım dil-i ḥod-gām ile ben	Gazel /5 beyit		--./--./--./--	
34b	Rāğıb	İtmeyen hergis teḥāşī āb-ı rüyın pāsdan Dāmen-i ‘arzın nice taḥhīr ider ednāsdan	Şöyle Rāğıb bī-dimāğ itdi beni devr-i sipihr Neşvesi ḥursun ḥumārın kaldı dil iḥsāsdan	Gazel /7 beyit		-.--./-.--./-.--./-	
35a	Rāğıb	Şöyle germ oldı bu şeb bezm āteş-i seyyāleden Farḫ olunmaz devr-i sāgar şu‘le-i cevvēleden	Olsa da Rāğıb kūşade dāğ-ber dildir yine Necm-i bahtım sebz gūyā āb-ı rū-yı lāleden	Gazel /5 beyit		-.--./-.--./-.--./-	

35a	Rāgıb	Mest-i cām-ı vuşlatuñ hicr ile maḥmūr olmasun Gördiginden kimseler ‘ālemde mehcūr olmasın	İ‘ tirāf-ı cürm ile nādāna hoş-terdir cezā Kimse Rāgıb ğadr-i nādān ile mağdūr olmasın	Gazel /5 beyit		-.--/-.-/--/-.-	
35a	Rāgıb	Seyr eyle gerd-i lebde ḥaṭṭı-ı nev-resīmdesin Naḳş-itdi faşş-ı la‘line ḥātem-i kasīdesin	Gīrāy-ı kemend-i cünün süst ola meger Bilmem ben āhūvānda Rāgıb remīdesin	Gazel /5 beyit		--./.-./.-./.-	
35a	Rāgıb	‘Ar‘ar gibi ol kāmēt-i dil-cūya ne dırsın ‘Anber gibi ol kākül-i hoş-būya ne dırsın	Rāgıb saña ḥūban mümeyyiz didiler hep Ol iki turunc ile o pehlūya ne dırsın	Gazel /5 beyit		--./.-./.-./.-	
35b	Rāgıb	Ārzū-yı vuşlatuñ gitmez dil-i mehcūrdan Dür olur mı fikr-i şahbā ḥāṭır-ı maḥmūrdan	Ol kadar buldum zenn-i dünyāyı Rāgıb bī-vefā Çeşm-pūş-ı ārzū oldum behişt ü hūrdan	Gazel /7 beyit		-.--/-.-/--/-.-	
35b	Rāgıb	Ser-geştedir mülazımı bāb-ı tevekkülün Rabṭ itmedikçe bir yire ḥabl-i tevessülün	Çekdim ḥumār-ı neşve-i mevhūmeden daḥi Rāgıb neşāṭuñ eylemem aşlā taḥayyülün	Gazel /9 beyit		--./.-./.-./.-	
36a	Rāgıb	Şemīm-ı bŷy-ı güle tāb yok dimāğımda Şarābı vaşl-ı bütān āb olur ayāğımda	Hevā-yı sŷnbŷl-i āḥım keşel virŷb Rāgıb Şemīm-i bŷy-ı güle tāb yok dimāğımda	Gazel /6 beyit		.-./.../-.-./.-	
36a	Rāgıb	Mŷbālāt eylemez rindāne-meşreb her ḥuşuşunda Meger kim bade-i gŷlfām ile sāğar ḥuşuşunda	Vaḥīd-i nŷkte-sine Rāgıbā el arḳası yirde Ḥuşuşā bu zemīn-i tāze ṭarḥ u ter ḥuşuşunda	Gazel /7 beyit		.---/-.-/-.-/-.-	
36a	Rāgıb	‘İlācı ‘uḳde-i ḥāṭırda bul küşādelige Tekellŷf istemez aşlā keder ziyādelige	Bu āb u tāb ile ebḳār-ı ṭab‘ımuñ Rāgıb Sezādır olsa eger i‘tināsı zādelige	Gazel /7 beyit		.-./.../-.-./.-	
36a	Rāgıb	Rŷze-dār-ı şeh-i ḥāver idŷp iḫzāriyye Virdi her şehre nŷvīd ḥaber iḫhāriyye	Āferīn ṭab‘ına hem-rŷzelik ile Rağıb Söyledin bir ğazel-i şı‘r-i iftāriyye	Gazel /7 beyit		..-./.../-.-./.-	
36b	Rāgıb	Oldı resīde tŷğ-ı sitem ŷstŷḥ‘ānıma Ölsem bu derd ile acımam ṭaṭlı cānıma	Virmem fŷtŷr şabra olursam da teşne leb Rāgıb recā-yı vuşlatı almam lisanıma	Gazel /6 beyit		--./.-./.-./.-	

36b	Rāğıb	Ḳābil-i ‘aşḳ olsa ammā dil-heves-kār olmasa Zūr-ı naşḳ-ı zūr-ı maḥv āyīne-kerdār olmasa	Eylemez Rāğıb te’eddüb kimseyi ḥavf ü recā Da‘ vī-i Mañşūr iderdi her kişi dār olmasa	Gazel /7beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
36b	Rāğıb	Şaḳın dest-i ferāğa rişte-i tül-ı emel virme Nizām-ı mülk-i istiğnāya ḡafletle ḥalel virme	Kibār-ı devleti hem-meşreb-i pīr-i muḡān buldum Ḳaşīde dinlemez Rāğıb almazlar ḡazel virme	Gazel /6 beyit		.---/.---/.---/.---	
36b	Rāğıb	Reftār idene vādī-i ‘aşḳ içre yolunca Destinde reh-i rast ‘aşādır yorulunca	Kerrār-ı safı rezm ki ‘azminde olurlar Tevfik u zafer rehberi şāḡınca şolunca	Gazel /7 beyit		--./--./--./--	Mahlas sondan 2. beyitte
37a	Rāğıb	Felek āyīne-i ḥürşīdi aşmış tāk-ı gerdüne Düşürmüş Pertev-i ‘aks-i cemālūñ kūh u hāmūne	Çerādan dem urur mı mācerāyı fehm iden Rāğıb Edeb māñi‘ deḡil mi i‘ tirāz-ı şun‘-ı bī-çüne	Gazel /9 beyit		.---/.---/.---/.---	
37a	Rāğıb	Ḳaldı naşḳ-ı ḥātem-i la‘lūñ dil-i ḡam-pīşede Ḡonce-i terdir ḳo açılson derūn-ı şīşede	Ḳırḳa-pūş-ı ḥāñḳāh-ı bī-niyāzımdır gönül Eylemem Rāğıb mūdārā şeyḡe de dervīşede	Gazel /6 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
37a	Rāğıb	Olmadıḳca tā nüvişte fehres-i taḳdīrde Maṭlab-ı maḳşad bulunmaz nüşḥa-i tedbirde	Aldı meydānı bu vādīde Nedīm-i yekke-tāz Olma çok reftāre Rāğıb şāḡa-i tanzīre	Gazel /7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
37b	Rāğıb	Ne şūḡ-ı cilvedir ‘ālem kebāb olur bunda Hezār gevher-i endīşe āb olur bunda	İderse cürmün girdeyle yār ḳaşd-ı ‘itāb Sükūt-ı Rāḡıbā faşlū’l-ḡitāb olur bunda	Gazel /7beyit		.-./.../-.-/..-	
37b	Rāğıb	Mūsā‘ iddir siyeh-kārī-i çeşm-i fitne perdāze Ḳāzer nā-sāz-kārī tōhmetinden baḡt-ı nā-sāze	Nezāketle dehān-ı yārdan ḡuş eyledim evvel Bu şī‘r-i ter‘ aceb mi olsa Rāğıb tāzeden tāze	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
37b	Rāğıb	Va‘de-i vaşl-ı dürüḡı o mehūñ ḡuşumda Ḳaldı ḡameyāze-i ḡasret gibi āḡūşumda	Didi ol şūḡ dil-i sāḡare ber-dāḡ olsun Eşer-i buse-i Rāğıb leb-i mey-nūşumda	Gazel /7 beyit		-.--/.../..-/..-	
38a	Rāğıb	Ḡurāb esbāb-ı zīverden deḡilken tarḡ-ı ḡülşende ‘Aceb ḡāl-i siyeh düşmüş ‘izār-ı yāre zīb-ende	Ben itmeme iddi‘ ā ammā sen inşāf eyle ey āfet Vefā meydānına baḡ var mı Rāğıb gibi püyende	Gazel /8 beyit		.---/.---/.---/.---	

38a	Rāgıb	İder i' cāz-ı hüsniñ nağş-ı âteş saḥ-ı āb üzre Düşünce ' aks-ı yāqūt-ı lebūñ cām-ı şarāb üzre	Olur gāhī muḥayyel gāh olur Rāgıb hoş-āyende Degildir vāridāt-ı feyz her dem bir ḥisāb üzre	Gazel /9 beyit		.---/.---/.---/.---	
38a	Rāgıb	Ne zevkdir buna bir yār-ı sāz-kārın ola Şafā-da hem nefesin ğam-da ğam-kūsārın ola	Nedir bu fıkret hūlyā-numunun ey Rāgıb Hemān her emrde tevfiğ-i bārī yārın ola	Gazel /6 beyit		.-./.../.-./..-	
38b	Rāgıb	Şanma ebnā-yı zemāne beni dil-rış itdi Baña ne itdiyse baḥt-ı sitem-kış itdi	Bir yire gelse cihān eylese müzdī hergiz Rāgıba ' ilm ü hūner kim baña bir iş itdi	Gazel 7 beyit		-.--/.../.-./--	
38b	Rāgıb	Āhım oldukça perīşān-ı zülfe bādī Leşker-i ḥaṭṭı ider fitneler imdādı	Bir nesim ile ḥarāb olmada mānend-i ḥabāb Süst imiş Rāgıb ' aceb kaşr-ı hevā bünyādı	Gazel /7 beyit		-.--/.../.-./--	
38b	Rāgıb	Zemīn-i beyti sebz itse ' aceb mi tāze maẓmūnı Kalem seyr-ābter-i der-vaş ile ol la' l mey-gūnı	Kerīmūñ nüş-ı cānımdır çekersem kahrını Rāgıb Zülāl-ı lüṭf ile olmam le 'īmūñ seyr ü memnūnı	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
38b	Rāgıb	Eger murāduñ ise ḥāṭıruñ küşādeliği Mişāl-ı āyine nāğş it derüne sādeliği	Açıl kenār-ı çemen-zāre gül gibi Rāgıb Eger murāduñ ise ḥāṭıruñ keşādeliği	Gazel /6 beyit		.-./.../.-./..-	
39a	Rāgıb	Olmasın dil ol mehūñ tek zīb-ı dāğından tehī Çarḥuñ ister olsun ister olmasun mihr ü māhi	Güş idelden nağme-i âteş-nevā-yı hāmeñi Bülbülān Rāgıb ferāmūş eylemişler çeh çehi	Gazel /7 beyit		-.--/.---/.-./..-	
39a	Rāgıb	İden itmiş müeşşir neş 'e-i ḥākīde hūrşīdi Şafā-yı ' alem-i āba musaḥḥar cām-ı Cemşīdi	Tehī mağz-ı neşāṭım kāse-i ṭanbūr-veş Rāgıb Felek güş eylemem rāmīş-ger-i bezm itse nāhīdi	Gazel /7 beyit		.---/.---/.---/.---	
39a	Rāgıb	Reh-nümā olmada güm-rehlere fānūs gibi ' Alem ol şu' le-i āvāz ile nākūs gibi	Rāgıb eyler seni de zīver-i düş-ı devlet Bir kumāşuñ var ise ḥırka-i sālūs gibi	Gazel /7 beyit		-.--/.../.-./..-	
39b	Rāgıb	Görmedim hūnı-nıgeh çeşm-i siyeh-kāruñ gibi Var mı fettān-zāde-i hind-i ciger ḥ'ānuñ gibi	Gerçi çok üftāde-i ṭāk-ı nigāh-ı iltifāt Var mı bir üftāde ammā Rāgıb-ı zāruñ gibi	Gazel /5 beyit		-.--/.---/.-./..-	

39b	Rāğıb	Fermānın o şeh memleket-i dilde yürütdi Bîgâne heves her ne ki bulduysa gürütdi	Teng oldu zemîn şıkketi def itse münāsib Rāğıb kalemün minder-i endîşe çürütdi	Gazel /5 beyit		--./--./--./--	
39b	Rāğıb	Ol âteş-i ruhsâre ki her sîne dayandı Âyîne gibi bir nefes âhîr od da yandı	Terk-i mül için virdi kâsem la'line o şüh Rāğıb ne mekîndir içilür böyle mey andı	Gazel /5 beyit		--./--./--./--	
39b	Rāğıb	Şu'le-i dâğımla lâl itdim zebân-ı bülbüli Âteşe virdim çemende dūd-mân-ı bülbüli	Bülbül ü gül kulkul-i mînâ vü cām-ı mül yeter Çekme Rāğıb nâz-ı gülle imtinân-ı bülbüli	Gazel /7 beyit		-.--./--./--./--	
39b	Rāğıb	Âhenden olsa da felegün çek kemânını Çekme felekde süflelerin imtinânını	İndirdi kahr u mihnet-i ebnâ-yı Kâhire Rāğıb vezâretünde kitâbet-i zamânını	Gazel /7 beyit		--./--./--./--	
40a	Rāğıb	Künc-i firâğa gerçi ki himmet kımaz seni Sevdâ-yı câha düşme ki râhat kımaz seni	Düşmenimden intikâm gibi var mı bir şafâ Rāğıb bu zevke âh mürüvvet kımaz seni	Gazel /5 beyit		--./--./--./--	
40a	Rāğıb	Bu gülşenün ki reşk-i şerâr oldu jâlesi Dâğ-ı pür-semender olur berk-i lâlesi	Çekmem o bâdeden ki gele bûy-ı imtinân Rāğıb olursa tâc-ı ser-i Cem piyâlesi	Gazel /7 beyit		--./--./--./--	
40a	Rāğıb	Revnağ olmaz sühana hüsn-edâ dan gayrı Var mı seng-i güherin farkı şafâdan gayrı	Yine hem-cinsi ider âdeme Rāğıb hasedi Reşk ider mi saña kimse vüzerâdan gayrı	Gazel /7 beyit		..--./--./--./--	
40b	Rāğıb	Medârı âsiyâ-yı devletün nâdânedir şimdi Cehâlet şayd-ı murğ-ı kâme dâm u dânedir şimdi	Şorarsa Rāğıb-ı şüridenün ey bî-vefâ hâlin Ġamuñla geşt-i deşt-i küh ider dîvânedir şimdi	Gazel /7 beyit		.---./---./---./---	
40b	Rāğıb	Lebün kim bûs ider bir sâgar-ı billürdan gayrı Kimün var zühresi tel kırmâğa tñbürdan gayrı	‘ Aceb ihlâş ile hasret-keş-i pâ-bûs-ı iclâlün Şu yâd illerde var mı Rāğıb-ı mehcürdan gayrı	Gazel /5 beyit		.---./---./---./---	
40b	Rāğıb	Baňa yâs oldu kûy-ı dil-rübâdan nâme-res şimdi Teķâ'üd ihtiyâr itdi nesim-i bu'l-heves şimdi	Ķatı nâ-sâz-kâr oldu müdârı eylemez Rāğıb Felekden ħulyâ-yı sâz-kârı hîç kes şimdi	Gazel /7 beyit		.---./---./---./---	

40b	Rāğıb	Nāle-i bülbul ruḥ-ı gül şenlik itdi gülşeni Eylesün pervāneyi şem‘uñ ocāğı küñhanī	Şöyle ser-şār-ı rahīk-ı vaḥdet oldum Rāğıbā Yāre eylerdim işāret şorsalar benden beni	Gazel /9 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
41a	Rāğıb	Bezm-i ‘aşkūñ telḥ ü mürd-efken olur şahbālari Tünd-ḥü olsa ‘aceb mi sāki ra‘nālari	Olmaz idi rüz-ı mahşer cāy-ı dā‘vī-i diger Faşl olunsā Rāğıbuñ ol şūḥ ile da‘vālari	Gazel /7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
41a	Rāğıb	Olmadı memnūn-ı lutfuñ bī-nevālardan biri Olmuyor erbābına vāşıl ‘atālardan biri	Bāde-i şāf-ı ḥayālīm neş‘e-i Nābī virür Rāğıb inşāf eylese şı‘r-āşinālardan biri	Gazel /9 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
41a	Rāğıb	Virelden ol perī-rū ḥüsne dil ikbālden bāli Gezer āvāre mürğ-i bī-nevā-veş daldan dāli	Degil қаht-ı sūḥan teng vaḳt eyler meger Rāğıb Ḳumāş-ı tāze nazmı kesret-i işgālden galī	Gazel /5 beyit		.---/.---/.---/.---	
41a	Rāğıb	Murād üzre ‘aceb bu carḥ-ı nīlī-fām dönmez mi Bizim de bezmimiz içre bir iki cām dönmez mi	Sirişkim cedvel iken cüy olup deryā-nümün oldı Daḥī bilmem ki Rāğıb āsiyāb-ı kām dönmez mi	Gazel /5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
41b	Rāğıb	İtdüñ esīr-i turre dil-i bī-nevāmızı Bilmezlik ile dāme düşürdüñ hümāmızı	Rāh-ı vişāle irmedi dil Rāğıbā henüz Güm-kerde itdi baḥt-ı siyeh reh-nümāmızı	Gazel /5 beyit		--/-.-/-.-/-.-	
41b	-	Ez-ser-i vaḥdet zi-ḥod āyīne-dār-ı ḥūrşidem Şüret-i cüz ḥod nedīdem bī-ḳarār-ı ḥūrşidem	Der-hisār-ı ten zi-āb-ı gevherem dūr ez ḥurūş Seng-i rāh-ı ḥ‘ışten der-reh-güzār-ı ḥūrşidem	Gazel /4 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	Farsça yazılmıştır
41b	-	Feyzi meco zī-sāf-dilān hem der-in zamān Kes-rā güluv ze-āb-ı güher ter nemīşevēd	Tā nemışkeni küleh neküşāyed dilem be-nāz İn fetḥ bī-şikest müyesser nemīşevēd	2 beyit			Farsça yazılmıştır
41b	-	Şadāyī zāmed ü reften neḥizū çün şeb-i tīre Siyeh-baḥtī-i ḥ‘ışem sürme-i āvāz bā-kerded	Me-rā ez-besk-i kereded gerdiş-i çeşm-i to ser- gerdān Ḡubāzem seng eger ḥ‘āhed şevēd seng-āsiyā kerded	2 beyit		.---/.---/.---/.---	Farsça yazılmıştır
41b	-	Zi-şūḥihā çünānem soḥt ez-bes gerdiş-i çeşmī Pes ez-mürden zi-ḥākem şu‘le-i cevvalē mīr-dīd	Tehī zan mäh-rū bürdem be-ḥāk āḡuş-ı ḥaşret-rā ‘ Aceb nebved pes ez-merg er ziḥākem hāle mīr- did	2 beyit		.---/.---/.---/.---	Farsça yazılmıştır

42a	-	Endüh-ı rûzgâr u firîb zamane-râ Hürden tarîk-ı mâ dâne-hürden tarîk-ı mâ		1 beyit		--./-./-./-./-	Farsça yazılmıştır
42a	-	Berâhe kâm çüyihâ şevved her kâm ferselkim Der in vâdî çüş öd baht-ı siyah h'îş şütür ebkem		1 beyit		.---./---./---./---	Farsça yazılmıştır
42a	-	Meger der-bezm-i men rûşen zi-ķandîl-i bâğ-ı men Be-reng-i şu' le-i taşvîr mîsûzed çerâğ-ı men		1 beyit		Kalıb tesbit edilememiştir	Farsça yazılmıştır
42a	-	Nâdir bulunur ģinet-i kâmilde kuşûr Kem-mâyeden eyler ne kim eylerse zühûr	İķbâl-i se rûzeyle teğayyûr gelmez Mest olsa da ģabt eylemez eşķâb-ı şu'ûr	Rubai/1drt		--./-./-./-./-	
42a	-	Çün kim yed-i ķudretle döner ģayr ile şer Besdir bilene tesliyet îmân-ı ķader	Deryâde ne miķdârı olur ģâr u ģaşuñ Dünyâ için ser olmaz dil-i dâñâde kader	Rubai/1drt		--./-./-./-./-	
42a	-	Âdemde ne pîrâye ne zîver ister Maģlûķ itdiģi şûrete mazhar ister	Bî-fâ' idedir zinet ü ârâyiş-i zâhir Baķ âyineye şafvet ü cevher ister	Rubai/1drt		--./-./-./-./-	
42a	-	Şekl-i tebdîlde virdikce ta' ab geşt ü güzâr Bu maģal olmuş idi râģat için cây-ı ķarâr	Daģi çok kimse bizim ģibi gelüp ģitse gerek Böyledir ķâ' ide-i vaż' ı sipîhr-i devvâr	Kıt'a/1drt		-.--/.../..--/..-	
42a	-	Şu' le-i idrâķ ģarmen-süz-ı şervetdir baña Âb-rû seyl-âb-ı sâ mân-ı denâ' etdir baña		1 beyit		-.--/-.--/-.--/-.--	
47b	Muharrem	Başıñda ey firîfte dehr-i bî-direng Tâ key hevâ-yı deniyet dîģîm ü nâm ü neng	Bi-baģş-i lâ-yecûz hemîşe Yezide de La' net aña Mu' âvin olan her ' anîde de	Mersiye/119 beyit		--./-./-./-./-	

Tablo 6: Mensur Bölümün Tablosu

Yp. Nu	Müellif	Başlık	İlk Cümle	Son Cümle	Yazının Türü	Açıklama
43b 44a 44b	Koca Râgıb Paşa	MERHUM VE MAĞFUR RÂĞIB PAŞANIŃ MÜHÜRDÂRI AĖMET NÜZHETİŃ ORDUHA-İ KALEM ŞER-ZİBÂN EYLEDİĞİ VEZİR MEŞÂR İLE HAZRETLERİNİN TERCÜME-İ HÂLİDİR	Pey-rev-i reh-revân-ı rāh-ı kemāl AĞmed-i Nüzhet-i keşîr’l-bāl	Keenemma Râgıb fî dehri cevhere / Nefisetün sağha errahman min şerefi / Ėerret felem yedür ehl-i Rumi kıymetiha / Feredeha Ėayretün minhü illa sedefin	Telhisat	Hasan Gültekin’in “Türk Edebiyatında İnşa:Tarihi Gelişim- Kuram, Sözlük ve Metin (2007)” adlı doktora tezine göre eksik bir telhisattır.
45a 45b 46a 46b 47a 47b	Es- Seyyid ‘Âṭa	ŞURET-İ KĀMET-İ BERĀ- YI EVŞĀF-I İĖĖRĀᖖ-İ KEBİR SĀLE 1196	Benim se’âdetlu Ėârındaşım Ėāzretleri	Güzeller çok acayıp Ėāl iderler Şatarlar ‘ aşıkı bin āl iderler AÇub kālāyı vashı bu kaçā bu kaçā Birbiriyle istibdāl iderler .	Mektup	Mektup, iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, miladi 1782 tarihinde İstanbul'da yaşanan büyük yangından bahsetmektedir. İkinci bölümde ise bir beyit detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

SONUÇ

Mecmualar, Klasik Türk Edebiyatı'nın önemli bir yönünü temsil eden; dönemin edebi, kültürel ve düşünsel yapısını yansıtan değerli eserlerdir. Mecmualar, farklı şairlerin eserlerini bir araya getirerek o dönemin edebi çeşitliliğini ve zenginliğini de ortaya koyar. Bu eserler, sadece şairlerin sanatsal ifadelerini değil, aynı zamanda o dönemin toplumsal ve kültürel ortamını da yansıtır. Mecmualar, daha önce divanlara girmemiş şiirlerin de yer aldığı, döneme ait edebi ürünleri belgeleme ve kaydetme yönüyle tarihsel birer belge niteliği taşır. Klasik Türk Edebiyatının evrimini ve çeşitliliğini anlamak için değerli bir kaynaktırlar.

Çalışmamız, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T.Y 3510 numarada kayıtlı şiir mecmuası transkribe edilerek incelenmiş ve ‘‘Mecmuaların SistematiK Tasnif Projesi’’ (MESTAP)’a göre tasnifi yapılmıştır. 68 varaktan oluşan mecmuanın son 18 varakı atasözleri ve deyimlerden oluştuğu için teze dahil edilmemiştir. Mecmuanın istinsah tarihi Hicri 15 Cemaziyel evvel 1239, Miladi takvime göre ise 17 Ocak 1824’tür. Mecmuanın mürettibi Yahya Ziver’dir. Literatür taramasında mürettip ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır. Mecmuada daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olan iki şiir ve bir mektup keşfedilmiştir. Bu şiirler, detaylı bir açıklama (şerh) ile incelenerek tez içeriğine dahil edilmiş, mektup ise içerik yönünden değerlendirilmiştir. Mecmuada; gazel, kaside, mersiye, tahmis, kıt’a, rubai, matla ve muhammes nazım şekilleri kullanılmıştır. En çok kullanılan nazım şekli gazeldir. ‘‘Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün’’ en çok kullanılan kalıp olmak üzere toplamda 15 aruz kalıbı kullanılmıştır. Mecmuanın, Muharrem Efendi'nin bir mersiyesi dışında içerdiği tüm şiirleri Koca Ragıp Paşa'ya aittir. Koca Ragıp Paşa; Nabi, Şevket ve Sa'ib'in gazellerine tahmisler yapmıştır.

Mecmuanın büyük bir bölümünü oluşturan gazeller hikemi tarzda yazılmıştır. Koca Ragıp Paşa en alt memuriyetten sadrazamlığa kadar Osmanlı devletinin birçok memuriyet kademesinde görev yapmış bir bürokrattır. Bu yüzyılda Osmanlı Devleti ahlak, eğitim, kültür, ekonomi başta olmak üzere tüm alanlarda bir çöküntü yaşamaktaydı. Belki de Koca Ragıp Paşa'yı hikemi tarza yönlendiren bu çöküştü.

Çalışmamızın, Eski Türk Edebiyatı sahasındaki mevcut ve gelecekteki çalışmalara anlamlı birer katkı sunmasını umuyoruz.

KAYNAKLAR

- Babinger, F. (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* (Ç. Üçok, Çev.). Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Baykal, B. S. (1988). *Ragıp Paşa. İslam Ansiklopedisi* (Cilt. 9, ss. 594-596). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Beydilli, K. (1985). *Büyük Fiedrich ve Osmanlılar-XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Prusya Münasebetleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Bursalı, M. T. (2009). *Osmanlı Müellifleri I-III Ahmet Remzi Akyürek Miftahü'l Kütüb ve Esami-i Müellifin Fihristi*. Bizim Büro Basımevi.
- Bursalı, M. T. (1972). *Osmanlı Müellifleri C.II*. Meral Yayınevi.
- Danişmend, İ. H. (1972). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, (Cilt. 4, ss. 39-41). Türkiye Yayınevi.
- Demirbağ, Ö. (1999). *Koca Ragıp Paşa ve Divan-ı Ragıp*, [yayımlanmamış doktora tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Akaydın Kitabevi Yayınları.
- Efendi, D.M. (1994). *1782 Yangınları*. (H. Aksu, Dü). İletişim Yayınları.
- Gibb, E. J. G. (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi, C.III-IV* (A. Çavuşoğlu Çev.). Akçağ Yayınları.
- Gürbüz, M. (2012). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII-Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. Turkuaz Yayınları.
- Hammer, B. J. V. (1994). *Büyük Osmanlı Tarihi, C. VII-VIII*. Üçdal Neşriyat.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Perşembe Kitapları.
- Köksal, M. F. (2012). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. Kesit Yayınları.
- Kubbealtı Lügati*. (2023, Mart 15). Mecmua: <http://lugatim.com/s/Mecmua> adresinden alındı.

- Kut, G. (1986). *Mecmua. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (Cilt. 4, ss. 170). Cem Yayınları.
- Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyat Tarihi* (Cilt. 1, ss. 166-167). Dergah Yayınları.
- Mengi, M. (2008). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Akçağ Yayınları.
- Mutlu, İ. (1963). Ragıp Paşa Kütüphanesi 200 Yaşında. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XII(1-2), s.14.
- Müstakimzade, S. S. (1928). *Tuhfe-i Hatatin*. Klasik Yayınları.
- Pala, İ. (2002). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Kapı Yayınları.
- Paşa, A. C. (1891). *Tarih-i Cevdet*. (Cilt 2, ss. 173-175). Matbaa-i Osmaniye.
- Refik, A. (1999). *Osmanlı Alimleri ve Sanatkarları*. Timaş Yayınları.
- Şenödeyici, Ö. & Akdağ, A. (2015). *Osmanlı Edebi Metinleri Anlama Klavuzu*. Kesit Yayınları.
- Toprak, M. (2004). *Mersiye. Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt. 29, ss. 215). Diyanet Vakfı Yayınları.
- Uzun, M. F. (2003). *Mecmua. Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt. 28, ss. 265-268). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Uzun, M. İ. (2006). *Münşeat. Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt. 32, ss. 18-20). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. M. (1982). *Osmanlı Tarihi*, (Cilt. 4, ss. 289). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yorulmaz, H. (1989). *Koca Ragıp Paşa Divanı [yayımlanmamış yüksek lisans tezi]*. İstanbul Üniversitesi.